

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ ΣΧΟΛΗ

ΤΜΗΜΑ ΝΗΠΙΑΓΩΓΩΝ

Π.Μ.Σ.: ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ ΤΗΣ ΑΓΩΓΗΣ

ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ: ΣΗΜΕΙΩΤΙΚΗ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ

Διπλωματική εργασία

**«Τα δύο πρόσφατα σχολικά εγχειρίδια ιστορίας της ΣΤ΄ Δημοτικού ως πεδίο
αντιπαράθεσης στο δημόσιο λόγο»**

Παρασκευοπούλου Χρυσάνθη

Επιβλέπων Καθηγητής: Ιωάννης Μπέτσας, Επίκουρος Καθηγητής

Εξεταστές: Ιφιγένεια Βαμβακίδου, Καθηγήτρια

Νατάσα Χριστοδούλου, Αν.Καθηγήτρια

Φλώρινα, Ιούνιος 2019

Copyright © Ονοματεπώνυμο, 2015.

Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος. All rights reserved.

Απαγορεύεται η αντιγραφή, αποθήκευση και διανομή της παρούσας εργασίας, εξ ολοκλήρου ή τμήματος αυτής, για εμπορικό σκοπό. Επιτρέπεται η ανατύπωση, αποθήκευση και διανομή για σκοπό μη κερδοσκοπικό, εκπαιδευτικής ή ερευνητικής φύσης, υπό την προϋπόθεση να αναφέρεται η πηγή προέλευσης και να διατηρείται το παρόν μήνυμα. Ερωτήματα που αφορούν τη χρήση της εργασίας για κερδοσκοπικό σκοπό πρέπει να απευθύνονται προς τον συγγραφέα. Οι απόψεις και τα συμπεράσματα που περιέχονται σε αυτό το έγγραφο εκφράζουν τον συγγραφέα και μόνο.

Όνοματεπώνυμο: Παρασκευοπούλου Χρυσάνθη

Α.Ε.Μ.: 741

Ηλεκτρονική διεύθυνση: xrysapara@hotmail.com

Έτος εισαγωγής: 2016

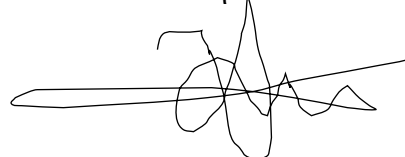
Κατεύθυνση: Πολιτισμικές Σπουδές: Σημειωτική και Επικοινωνία

Τίτλος διπλωματικής εργασίας: «Τα δύο πρόσφατα σχολικά εγχειρίδια ιστορίας της ΣΤ΄ Δημοτικού ως πεδίο αντιπαράθεσης στο δημόσιο λόγο»

Δηλώνω υπεύθυνα ότι η παρούσα εργασία δεν αποτελεί προϊόν λογοκλοπής, είναι προϊόν αυστηρά προσωπικής εργασίας, η βιβλιογραφία και οι πηγές που έχω χρησιμοποιήσει, έχουν δηλωθεί κατάλληλα με παραπομπές και αναφορές. Τα σημεία όπου έχω χρησιμοποιήσει ιδέες, κείμενο ή/και πηγές άλλων συγγραφέων, αναφέρονται ευδιάκριτα στο κείμενο με την κατάλληλη παραπομπή και η σχετική αναφορά περιλαμβάνεται στο τμήμα των βιβλιογραφικών αναφορών με πλήρη περιγραφή. Επισημαίνεται πως η συγκεκριμένη επιλογή βοηθά στον περιορισμό της λογοκλοπής διασφαλίζοντας έτσι το/τη συγγραφέα.

Ημερομηνία 24 -05 - 2019

Ο/Η δηλών/ουσα

Παρασκευοπούλου Χρυσάνθη

Ευχαριστίες

Ευχαριστώ θερμά τον κ. Ιωάννη Μπέτσα για τη βοήθεια, την υποστήριξη και καθοδήγηση που μου προσέφερε κατά τη διάρκεια εκπόνησης της παρούσας διπλωματικής εργασίας.

Στην αδερφή μου

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ.....	9
Abstract.....	10
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	11
Α. ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ.....	13
1. ΣΧΟΛΙΚΑ ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΑ.....	13
1.1. Τι είναι το σχολικό εγχειρίδιο και ποιος ο ρόλος του στην εκπαιδευτική διαδικασία.....	13
1.2 Λειτουργίες του σχολικού εγχειριδίου.....	14
2. ΤΑ ΑΝΑΛΥΤΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ.....	18
2.1 Μορφές αναλυτικών προγραμμάτων.....	18
3. ΤΟ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΚΑΙ Ο ΣΚΟΠΟΣ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ.....	22
3.1 Το ιδεολογικό στοιχείο και ο εθνοκεντρισμός στη διδασκαλία της ιστορίας.....	23
4. ΛΟΓΟΣ ΚΑΙ ΜΜΕ.....	26
4.1 Θεωρίες περί λόγου (discourse).....	26
4.2 Τύποι και μορφές λόγου.....	27
4.3 Λόγος και αναζήτηση της αλήθειας.....	31
4.4 Λόγος και δημοκρατία.....	33
4.5 Ο λόγος της τεχνολογίας και τα ΜΜΕ.....	34
5. Η ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΤΗΣ ΕΚΦΡΑΣΗΣ.....	35
6. Η ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΤΟΥ ΤΥΠΟΥ	37
7. Η ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΔΕΟΝΤΟΛΟΓΙΑ ΜΕΤΑΞΥ ΑΥΤΟΡΡΥΘΜΙΣΗΣ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΡΥΘΜΙΣΗΣ.....	38
8. Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΠΡΟΠΑΓΑΝΔΑΣ.....	39
8.1 Ο προπαγανδιστικός λόγος των ΜΜΕ.....	40
8.2 Προπαγανδιστικές τεχνικές.....	42
8.3 Η επικέντρωση στον ενημερωτικό δημόσιο λόγο.....	44

B. ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

1. Ο ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΤΑ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ.....	46
1.1.Ο σκοπός της έρευνας.....	46
1.2 Τα ερευνητικά ερωτήματα.....	46
2. ΤΟ ΥΠΟ ΈΡΕΥΝΑ ΥΛΙΚΟ.....	47
2.1.Κριτήρια επιλογής του υπό έρευνα υλικού.....	49
2.2.Τυπικά χαρακτηριστικά του υπό έρευνα υλικού.....	50
3. Η ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ.....	51
3.1.Η ποιοτική ανάλυση περιεχομένου	51
3.2.Συγκρότηση του συστήματος κατηγοριών.....	53
4. ΤΟ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΑΝΑΛΥΣΗΣ ΤΗΣ ΠΑΡΟΥΣΑΣ ΕΡΕΥΝΑΣ.....	57
5. ΟΙ ΑΝΑΛΥΣΕΙΣ	57
5.1 Ιστορικά επιχειρήματα.....	57
5.1.1 Η εικόνα του εθνικού «εαυτού» και εθνικού «άλλου».....	58
5.1.2 Αποσιώπηση ιστορικών γεγονότων και προσώπων.....	61
5.1.3 Παραποίηση ιστορικών γεγονότων.....	63
5.1.4 Ωραιοποίηση ιστορικών γεγονότων-προσώπων.....	65
5.1.5 Το εθνοκεντρικό στοιχείο στην ιστορική αφήγηση.....	67
5.1.6 Λανθασμένες διατυπώσεις στην ιστορική αφήγηση.....	68
5.1.7 Το γυναικείο φύλο στην ιστορική αφήγηση.....	70
5.1.8 Ο ρόλος της ορθόδοξης εκκλησίας στην ιστορική αφήγηση.....	71
5.2 Παιδαγωγικά επιχειρήματα.....	72
5.3 Εκπαιδευτικά επιχειρήματα.....	73
5.4 Ιδεολογική προσέγγιση των άρθρων.....	75
5.4.1 Φιλικά προσκείμενη προς την αριστερά.....	75
5.4.2 Φιλικά προσκείμενη προς τη Δεξιά.....	77
5.4.3 Ουδέτερη ιδεολογική προσέγγιση.....	78
5.5 Τύπος λόγου κειμένου.....	79
5.5.1 Ο πραγματιστικός λόγος.....	79
5.5.2 Ο νοηματικός λόγος.....	80
5.5.3 Ο προπαγανδιστικός λόγος	82

5.5.3.1 Προπαγανδιστικές μέθοδοι των άρθρων.....	83
5.5.3.1.1 Η «δυσφήμιση» (namecalling).	83
5.5.3.1.2 Ο «ευφημισμός» (glittering generality).....	84
5.5.3.1.3 Η «μεταβίβαση» (transfer).....	84
5.5.3.1.4 Η «μαρτυρία» (testimonial).....	85
5.5.3.1.5 Η «σύνδεση με το λαό» (plain folks).....	86
5.5.3.1.6 Το «ανακάτεμα της τράπουλας» (card stacking).....	87
5.5.3.1.7 Η «στοίχιση με τους πολλούς» (bandwagon).....	88
6. ΣΥΖΗΤΗΣΗ-ΓΕΝΙΚΕΣ ΔΙΑΠΙΣΤΩΣΕΙΣ.....	90
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ.....	98
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ.....	103

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Το μάθημα της Ιστορίας, λόγω της φύσης του, προσφέρεται περισσότερο από άλλα μαθήματα για ιδεολογική εκμετάλλευση. Συχνά επισημαίνονται ιδεολογικοπολιτικοί και κοινωνικοί προσανατολισμοί τους μαθήματος, όπως συνέβη και για τα δύο τελευταία σχολικά εγχειρίδια Ιστορίας ΣΤ' Δημοτικού, γεγονός που προκάλεσε ποικίλες αντιδράσεις. Η παρούσα εργασία έχει ως στόχο να αναδείξει μέσα από τα κείμενα των άρθρων που αποτέλεσαν το δείγμα της έρευνας, τα βασικότερα επιχειρήματα και θέσεις που εκφράστηκαν για τα εν λόγω εγχειρίδια εντοπίζοντας παράλληλα και τις ιδεολογικές προσεγγίσεις που διαφαίνονται σε συνάρτηση με αυτά. Ως μεθοδολογικό εργαλείο επιλέχθηκε η Ποιοτική Ανάλυση Περιεχομένου με μονάδα καταγραφής το θέμα και αφού συγκροτήθηκε το σύστημα κατηγοριών και ταξινομήθηκε το υλικό, ακολουθήθηκε το παράδειγμα της δόμησης περιεχομένου για την ανάλυση των σχετικών επιχειρημάτων που εντοπίστηκαν. Πιο συγκεκριμένα, το κάθε κείμενο-άρθρο εξετάστηκε ξεχωριστά αλλά και ομαδικά, βάσει της ενημερωτικής πηγής, ως προς τα πεδία αντιπαράθεσης που εντοπίζονται σε αυτά (παιδαγωγικά, εκπαιδευτικά, ιστορικά), το είδος λόγου που χρησιμοποιείται σε αυτά, την ιδεολογική τους προσέγγιση αλλά και το προπαγανδιστικό στοιχείο που ενδεχομένως αυτά ενέχουν.

Διαπιστώθηκε πως εκφράστηκαν επιχειρήματα τόσο από τους υποστηρικτές όσο και από τους επικριτές του εκάστοτε εγχειριδίου τα οποία διαφέρουν ως προς το περιεχόμενό τους ενώ φέρουν ορισμένα κοινά χαρακτηριστικά ως προς τη πηγή προέλευσής τους. Κατά βάση οι σχετικές αναφορές αφορούν το πρώτο σχολικό εγχειρίδιο της συγγραφικής ομάδας της Μ.Ρεπούση. Κυρίως εντοπίστηκαν επιχειρήματα σχετικά με το ιστορικό περιεχόμενο των εγχειριδίων που αφορούσαν συγκεκριμένα ιστορικά γεγονότα. Λιγότερες αναφορές σχετίζονταν με εκπαιδευτικά και παιδαγωγικά επιχειρήματα ενώ εντοπίστηκαν και οι ιδεολογικές προσεγγίσεις των άρθρων τα οποία, βάσει της θέσης για το εκάστοτε εγχειρίδιο, φαίνεται να πρόσκεινται ιδεολογικά είτε αριστερά είτε δεξιά με ελάχιστα άρθρα να έχουν ουδέτερη προσέγγιση. Τέλος φάνηκε πως η συντριπτική πλειοψηφία των άρθρων ενέπιπταν στο προπαγανδιστικό είδος λόγου.

Λέξεις-κλειδιά Σχολικό εγχειρίδιο ιστορίας, πεδίο αντιπαράθεσης, ιδεολογική προσέγγιση, προπαγανδιστικός λόγος

Abstract

The lesson of history, due to its nature, is offered more than other lessons for ideological exploitation. Ideological and social orientations of the course are often highlighted, as was the case of the last two school textbooks of history, for the sixth grade, which caused a variety of reactions. The present study aims to highlight through the texts of the articles that were the sample of the research the most important arguments and positions that have been expressed for those school textbooks and also to identify the ideological approaches that seem to exist in relation to them. Qualitative content analysis was selected as the methodological tool and the theme as the analysis unit. Once the system of categories was organized and articles were sorted, the example of content building was used for the analysis of the relevant arguments identified. More specifically, each article was examined separately and also on a group basis, based on the information source, on the fields of confrontation found in them (pedagogical, educational, historical), the type of speech used in them, their ideological approach, and also the propaganda element they may have.

It has been found that both supporters and critics of the school textbooks have argued that differ in their content and bear some common characteristics as to their source of origin. Basically, the references are related to the first schoolbook of M.Repoussis. Primarily, arguments were found about the historical content of manuals that concerned specific historical events. Fewer references were related to educational and pedagogical arguments, while ideological approaches to articles were identified which, according to their position in the manuals, appear to be ideologically either left or right with few articles having a neutral approach. Finally, it seemed that the overwhelming majority of the articles uses genres of propaganda kind discourse.

Keywords School History Manual, Controversy, Ideological Approach, Propaganda

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το σχολικό εγχειρίδιο είναι ένα μέσο διδασκαλίας, με μορφή βιβλίου, που ανταποκρίνεται στις απαιτήσεις του Αναλυτικού Προγράμματος και χρησιμοποιείται από τον μαθητή ενός σχολείου αφού λάβει την έγκριση του Υπουργείου Παιδείας. Σύμφωνα με το θεωρητικό μέρος της εργασίας, το μάθημα της Ιστορίας, λόγω της φύσης του, προσφέρεται περισσότερο από άλλα μαθήματα για ιδεολογική εκμετάλλευση. Παρόλο που το κράτος οριοθετεί και την ελέγχει τη διδασκαλία του μέσω των αναλυτικών προγραμμάτων και των σχολικών εγχειριδίων, συχνά στη βιβλιογραφία επισημαίνονται ιδεολογικοπολιτικοί και κοινωνικοί προσανατολισμοί τους μαθήματος, οι οποίοι προβάλλονται από όλες τις παραμέτρους της σχολικής Ιστορίας, δηλαδή τη σκοποθεσία, την επιλογή και διάταξη περιεχομένων, τη σύνταξη και αξιολόγηση των εγχειριδίων και τη θέση στο ωρολόγιο πρόγραμμα.

Το παραπάνω γεγονός φαίνεται να ευνοεί την εμπλοκή των σχολικών εγχειριδίων σε πολιτικές διαμάχες και ακαδημαϊκές αντιπαραθέσεις κάτι το οποίο αποτέλεσε το πεδίο έρευνας της παρούσας εργασίας επιλέγοντας. Το προσωπικό ενδιαφέρον για το συγκεκριμένο πεδίο μελέτης παρακίνησε το γεγονός πως ενώ έχουν προηγηθεί ποικίλες έρευνες αναφορικά με το περιεχόμενο και τη δομή των σχολικών εγχειριδίων Ιστορίας και όχι μόνο, δεν έχουν εκπονηθεί σε αντίστοιχο βαθμό ανάλογες έρευνες σχετικά με αντιδράσεις που ορισμένες φορές προκαλεί το σχετικό περιεχόμενο και το πώς αυτές εκφράζονται δημόσια. Για το λόγο αυτό επιλέχθηκαν ορισμένα άρθρα από τον Ηλεκτρονικό Τύπο αναφορικά με τα δύο τελευταία σχολικά εγχειρίδια Ιστορίας της ΣΤ' Δημοτικού, τα οποία είχαν εγείρει σχετικές αντιδράσεις σε διαφορετικό βαθμό.

Η έρευνα έχει ως στόχο να αναδείξει μέσα από τα κείμενα των άρθρων τα βασικότερα επιχειρήματα και θέσεις που εκφράστηκαν για τα εν λόγω εγχειρίδια εντοπίζοντας παράλληλα και τις ιδεολογικές προσεγγίσεις που διαφαίνονται σε συνάρτηση με αυτά. Για τους σκοπούς της παρούσας έρευνας η μεθοδολογία που εφαρμόστηκε είναι η ανάλυση περιεχομένου (content analysis), η οποία επιλέχθηκε ως η καταλληλότερη για να απαντηθούν τα ερευνητικά ερωτήματα που τέθηκαν βάσει του σκοπού της εργασίας και αφορούν τα ιστορικά, παιδαγωγικά και εκπαιδευτικά επιχειρήματα και τις ιδεολογικές προσεγγίσεις που προβάλλονται από την κάθε πλευρά. Ταυτόχρονα ερευνάται πώς κρίνει η κάθε πλευρά τα δύο σχολικά εγχειρίδια, αρνητικά ή θετικά, βάσει του εθνοκεντρικού στοιχείου που υπάρχει ή όχι σε αυτά, το κυρίαρχο είδος λόγου που εντοπίζεται στα κείμενα κάθε πλευράς αλλά και αν είναι

προπαγανδιστική η παρουσίαση των δυο σχολικών εγχειριδίων από τη μία ή την άλλη πλευρά και τις προπαγανδιστικές μεθόδους που εντοπίζονται στα κείμενα.

Έτσι, αφού διατυπώθηκαν ο σκοπός, τα ερευνητικά ερωτήματα καθώς και η μεθοδολογία της έρευνας, συγκροτήθηκε το σύστημα κατηγοριών, βάσει του οποίου έγινε και η ανάλυση των ευρημάτων, διατυπώνοντας λεπτομερώς τα σημαντικότερα επιχειρήματα των αντιμαχόμενων πλευρών αναφορικά με σημεία που αποτέλεσαν πεδίο κριτικής, καθώς και τον τρόπο που αυτά εκφράστηκαν δημόσια, ο οποίος υποδεικνύει και τον τύπο λόγου που εντοπίζεται στα άρθρα. Τέλος, η εργασία ολοκληρώνεται με την ερμηνεία των ερευνητικών πορισμάτων.

A. ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

1. ΣΧΟΛΙΚΑ ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΑ

1.1 Τι είναι το σχολικό εγχειρίδιο και ποιος ο ρόλος του στην εκπαιδευτική διαδικασία.

Το σχολικό εγχειρίδιο είναι ένα μέσο διδασκαλίας, με μορφή βιβλίου, που χρησιμοποιείται από τον μαθητή ενός σχολείου αφού λάβει την έγκριση του Υπουργείου Παιδείας. Η ειδοποιός διαφορά του σχολικού βιβλίου έναντι οποιουδήποτε άλλου βιβλίου είναι πως ανταποκρίνεται στις απαιτήσεις του Αναλυτικού Προγράμματος όσον αφορά τη διδακτέα ύλη ενός μαθήματος που διδάσκεται σε μια τάξη συγκεκριμένης εκπαιδευτικής βαθμίδας, βοηθώντας τον μαθητή στην προσπάθεια του για μάθηση (Καψάλης & Χαραλάμπους, 1995:113).

Ο ρόλος του σχολικού εγχειριδίου κατά τη διδασκαλία είναι κεντρικός και εξασφαλίζει την επικοινωνία και την ανάπτυξη διαπροσωπικών σχέσεων μέσα στην τάξη. Πιο συγκεκριμένα, το σχολικό εγχειρίδιο αποτελεί το παλαιότερο μέσο διδασκαλίας με αποτέλεσμα η χρήση του να θεωρείται αυτονόητη και η έλλειψη του κατά την εκπαιδευτική διαδικασία αδιανόητη. Η βαρύνουσα σημασία του στην εκπαίδευση σχετίζεται με την αυθεντία που ασκεί ο γραπτός λόγος καθώς ταυτίζεται με την αλήθεια και με το γεγονός πως το σχολικό εγχειρίδιο παρουσιάζει με σύστημα, οργάνωση και διάρθρωση τη γνώση μιας επιστημονικής περιοχής. Ταυτόχρονα, η έννοια του σχολικού εγχειριδίου έχει ταυτιστεί με αυτή της μόρφωσης. Τέλος, στο σχολείο οι συνθήκες που επικρατούν υποχρεώνουν τόσο τους εκπαιδευτικούς όσο και τους μαθητές να εργάζονται με το σχολικό εγχειρίδιο πολύ περισσότερο από ό,τι με άλλα μέσα διδασκαλίας. Ωστόσο, παρά τη βαρύνουσα θέση του, δεν έχει συνειδητοποιηθεί επαρκώς η σημασία του ως δομικού στοιχείου και κοινωνικοποιητικού παράγοντα αν και η υπό τον κρατικό έλεγχο δωρεάν διανομή το καθιστά αδιαμφισβήτητο στοιχείο της εκπαίδευσης, υπεράνω υπονοιών και επιφυλάξεων και γραμμένο με αμιγώς επιστημονικά και παιδαγωγικά κριτήρια (Καψάλης & Χαραλάμπους, 1995:114-117).

1.2 Λειτουργίες του σχολικού εγχειριδίου

Το σχολικό εγχειρίδιο, ως βασικό μέσο για τη μόρφωση και αγωγή των μαθητών, οφείλει να ασκεί ορισμένες λειτουργίες ώστε να στηρίζει και να εξασφαλίζει την επικοινωνία και τη δημιουργία διαπροσωπικών σχέσεων στη τάξη. Οι λειτουργίες αυτές αποτελούν προγραμματισμένες μορφές χρήσης των δυνατοτήτων που προσφέρει το σχολικό εγχειρίδιο κατά τη διδασκαλία και δεν αποτελούν σταθερά χαρακτηριστικά του. Αυτό σημαίνει πως οι λειτουργίες αυτές αλλάζουν και μεταβάλλονται ανάλογα με τις εκπαιδευτικές και κοινωνικές συνθήκες, τους σκοπούς της εκπαίδευσης, τις μεθόδους διδασκαλίας του αντικειμένου κ.τ.λ.

Κύρια λειτουργία των μέσων διδασκαλίας, επομένως και του σχολικού εγχειριδίου, είναι η στήριξη της μεθοδολογίας της διδασκαλίας με σκοπό την αποτελεσματικότερη μάθηση των μαθητών. Μπορούμε να πούμε πως τα σχολικά εγχειρίδια ασκούν όλες τις γνωστές λειτουργίες του σχολείου, ωστόσο δεν θα αναφερθούμε σε αυτές αλλά σε λειτουργίες που εμπίπτουν στο πεδίο ευθύνης του εκπαιδευτικού αλλά μεταβιβάζονται εν μέρει στο σχολικό εγχειρίδιο. Από αυτή τη σκοπιά οι κυριότερες λειτουργίες του σχολικού εγχειριδίων είναι οι εξής:

1. Παρουσίαση της «πραγματικότητας» στον μαθητή

Το σχολικό εγχειρίδιο αποτελεί τον κατεξοχήν φορέα της ύλης της διδασκαλίας και έχει ως καθήκον την παρουσίαση της «πραγματικότητας» στο μαθητή. Η αμεσότητα αυτής της παρουσίασης εξαρτάται εν πολλοίς από τη χρήση κατάλληλων μέσων διδασκαλίας ενώ τον ίδιο ρόλο φαίνεται να έχουν και τα παραδείγματα του εκπαιδευτικού. Κατά τον Bruner, η παρουσίαση της «πραγματικότητας» στο μαθητή μπορεί να γίνει με τρεις τρόπους:

- I. Με ενέργειες, δραστηριότητες και πράξεις(κατώτερη βαθμίδα)
- II. Με εικόνες, σχεδιαγράμματα, γραφικές παραστάσεις κ.τ.λ., που συνοψίζουν τα δεδομένα της πραγματικότητας (μεσαία βαθμίδα)
- III. Με μια σειρά από συμβολικές και λογικές προτάσεις που διατυπώνονται με το γλωσσικό ή άλλο συμβολικό σύστημα (ανώτερη βαθμίδα)

2. Καθοδήγηση της διδασκαλίας

Το σχολικό εγχειρίδιο βοηθά σημαντικά τον εκπαιδευτικό στην προετοιμασία της διδασκαλίας, προσφέροντας εύκολο και γρήγορο προσανατολισμό χωρίς ιδιαίτερη δαπάνη χρόνου και κόπου. Η διάταξη της ύλης σε αυτό προδιαγράφει στην ουσία την πορεία που θα ακολουθήσει η διδασκαλία αποτελώντας σημείο αναφοράς για τον εκπαιδευτικό, όταν ξεφεύγει από την προγραμματισμένη πορεία.

Το σχολικά εγχειρίδια, γράφονται συνήθως για να χρησιμοποιούνται από τους μαθητές υπό την επίβλεψη του εκπαιδευτικού. Ωστόσο, διαπιστώνεται διεθνώς μια τάση των συγγραφέων να γράφουν ‘κλειστά’ σχολικά εγχειρίδια, δηλαδή η δομή τους να καθιστά το σχολικό εγχειρίδιο μια ‘μέθοδο άνευ διδασκάλου’. Το γεγονός αυτό φυσικά εγείρει τις αντιρρήσεις των εκπαιδευτικών, θέση των οποίων είναι πως οι μαθητές πρέπει να μαθαίνουν μέσω της εργασίας στη τάξη ή έστω μέσω νοητικής επεξεργασίας και αντιπαράθεσης του μαθητή με συγκεκριμένα ερεθίσματα. Επομένως, κρίσιμο σημείο αποτελεί ο βαθμός «ανοιχτότητας» και «κλειστότητας» του σχολικού εγχειριδίου καθώς επηρεάζει την παιδαγωγική αυτονομία του εκπαιδευτικού και τη δημιουργική αυτενέργεια των μαθητών. Πέρα από την καθημερινή προετοιμασία της διδασκαλίας, το σχολικό εγχειρίδιο επικουρεί τον εκπαιδευτικό στο μεσοπρόθεσμο και μακροπρόθεσμο προγραμματισμό των διδακτικών και παιδαγωγικών δραστηριοτήτων βάσει των γενικότερων σκοπών της αγωγής (Καψάλης & Χαραλάμπους, 1995:133-135).

3. Δραστηριοποίηση των κινήτρων μάθησης

Έργο του εκπαιδευτικού είναι η δραστηριοποίηση των κινήτρων των μαθητών που φέρουν ήδη στο σχολείο. Ο βαθμός δραστηριοποίησης που θα καταφέρει ο εκπαιδευτικός εξασφαλίζει μια βασική προϋπόθεση μιας επιτυχημένης διδασκαλίας. Είναι όμως ευνόητο πως ένα τεχνικά προσεγμένο, καλογραμμένο και καλάίσθητα εικονογραφημένο εγχειρίδιο, συμβάλλει προς αυτή την κατεύθυνση. Έτσι, το σχολικό εγχειρίδιο μπορεί να φανεί ιδιαίτερα χρήσιμο, παρακινώντας το μαθητή στην αυτενέργεια και εξοικειώνοντάς τον με την κοινωνική πραγματικότητα. Αυτό μπορεί να επιτευχθεί με τον τονισμό της σημασίας του αντικειμένου διδασκαλίας για την πράξη και τη ζωή, με το συσχετισμό των περιεχομένων με καθημερινές εμπειρίες των

μαθητών, με ιστορικές αναδρομές και παρουσίαση των εξελίξεων σε διάφορες περιοχές κ.α. (Καψάλης & Χαραλάμπους, 1995:137-138).

Η δραστηριοποίηση των κινήτρων μάθησης μπορεί να ενισχύεται από την εικονογράφηση και το εποπτικό υλικό, από τις εισαγωγές στα διάφορα θέματα και ενότητες καθώς και από την ενσωμάτωση πηγών. Οποσδήποτε δεν πρέπει να θέτουμε πολύ υψηλές προσδοκίες απέναντι στο σχολικό εγχειρίδιο καθώς το θέμα της δραστηριοποίησης εμπίπτει κυρίως στην ευθύνη του εκπαιδευτικού και του ρόλου του. Το σχολικό εγχειρίδιο πρέπει να λειτουργεί επικουρικά προς αυτή τη κατεύθυνση (Καψάλης & Χαραλάμπους, 1995:139-140).

4. Εμπέδωση και αξιολόγηση

Οι ασκήσεις επανάληψης, οι εργασίες εμπέδωσης και οι ερωτήσεις αξιολόγησης είθισται να υπάρχουν στα σχολικά εγχειρίδια και μάλιστα η βάση που δίνεται σε αυτές οδήγησε στην αυτονόμηση τους από το βασικό σχολικό εγχειρίδιο και την ένταξη τους σε ξεχωριστό τεύχος. Οι ασκήσεις αυτές γίνονται συνήθως στο τέλος κάθε διδακτικής ενότητας ή διδασκαλίας για την αξιολόγηση του βαθμού πρόσκτησης των σχετικών γνώσεων και δεξιοτήτων. Ωστόσο, το γεγονός ότι πραγματοποιούνται κατά την τελευταία φάση μιας διδασκαλίας δημιουργεί ορισμένες δυσκολίες καθώς συμπίπτουν με την έναρξη της φυσιολογικής κόπωσης, η συγκέντρωση της προσοχής ελαττώνεται, η ήδη γνωστή ύλη δεν είναι πια ελκυστική και ενδιαφέρουσα και η πνευματική διεργασία υποχωρεί.

Για την αντιμετώπιση των παραπάνω προβλημάτων και την προσέλκυση της προσοχής πρέπει να υπάρχει ποικιλία και ενδιαφέρον στο σχετικό υλικό. Η ποικιλία αυτή μπορεί να είναι μεθοδολογική, τεχνολογική, να αναφέρεται σε διάφορες μορφές εργασίας, σε ασκήσεις και εργασίες διαφορετικών δομών και γνωστικών επιπέδων κ.τ.λ. Τέλος, πρέπει να σημειωθεί όσον αφορά την αξιολόγηση, πως έχει καθιερωθεί στο τέλος κάθε ενότητας των σχολικών εγχειριδίων να υπάρχουν ερωτήσεις για τον έλεγχο της επίτευξης των στόχων της διδασκαλίας και μάθησης. Ωστόσο, οι ερωτήσεις αυτές υστερούν σημαντικά στην πρόκληση ενδιαφέροντος και αυτενέργειας του μαθητή, κυρίως σε σύγκριση με τα σχολικά εγχειρίδια άλλων κρατών. Πολλές φορές είναι ανιαρές και σίγουρα απομένουν πολλά να γίνουν στην περιοχή αυτή (Καψάλης & Χαραλάμπους, 1995:142-143).

5. Κοινωνικοποίηση

Τα σχολικά εγχειρίδια, τόσο στην Ελλάδα όσο και στο εξωτερικό, είναι φορείς ιδεολογίας και μέσω αυτών επιδιώκεται η μεταβίβαση της επίσημης γνώσης στους μαθητές. Αν το σχολείο αποτελεί τον κύριο θεσμό για την συστηματική κοινωνικοποίηση της νέας γενιάς, το σχολικό εγχειρίδιο είναι ένα βασικό εργαλείο για αυτή τη διαδικασία. Μολονότι όσοι ασχολούνται με αυτή τη θεματική ξεκινούν από την υπόθεση ότι τα σχολικά εγχειρίδια ασκούν σημαντικές επιδράσεις στις στάσεις, τις διαθέσεις, τις αξίες και τις νόρμες των μαθητών, χωρίς ωστόσο να υπάρχουν επιστημονικά δεδομένα που την στηρίζουν. Η στήριξη αυτής της υπόθεσης περιορίζεται σε βάσιμες ενδείξεις, όπως η μεγάλη έκταση του σχολικού εγχειριδίου κατά τη διδασκαλία ως κυριότερο μέσο διδασκαλίας. Επίσης, βασίζεται και στην ένταση της χρήσης αυτού που σχετίζεται αρνητικά με την κατάρτιση του εκπαιδευτικού. Τέλος, άλλη μια διάσταση της έντασης προκύπτει αν αναλογιστούμε πως σε καμία άλλη περίπτωση τα μηνύματα ενός εγχειριδίου δεν φτάνουν σε τόσους πολλούς αναγνώστες, οι οποίοι μάλιστα είναι υποχρεωμένοι να τα μάθουν, να τα οικειοποιηθούν ή να τα αποστηθίσουν.

Οι παραπάνω λειτουργίες δεν είναι ανεξάρτητες η μία από την άλλη αλλά παρουσιάζουν στενές σχέσεις, συμπληρώνονται και αλληλοεξαρτώνται. Οι διάφορες λειτουργίες αποκτούν διαφορετική έμφαση ανάλογα με τον τύπο του σχολικού εγχειριδίου, την τάξη στην οποία απευθύνεται, το αντικείμενο διδασκαλίας που πραγματεύεται, τους μαθητές στους οποίους απευθύνεται κ.τ.λ. Οι λειτουργίες αυτές γίνονται εν μέρει συνειδητές από τους παραγωγούς σχολικών εγχειριδίων. Αντίθετα, αυτό που κυρίως λαμβάνεται υπόψη είναι άλλοι παράγοντες όπως διδακτικές μεθοδολογικές αρχές, η θέση του συγκεκριμένου εγχειριδίου ανάμεσα στα άλλα καθώς και στο σύνολο των μέσων διδασκαλίας, αλλά και η ιδιαιτερότητα της διδακτέας ύλης. Ο εκπαιδευτικός πρέπει να συνειδητοποιήσει όλες τις λειτουργίες και τις δυνατότητες των σχολικών εγχειριδίων λαμβάνοντας όμως υπόψη και τους παραπάνω παράγοντες, ώστε να πετύχει τους σκοπούς του (Καψάλης & Χαραλάμπους, 1995:144-147).

2. ΤΑ ΑΝΑΛΥΤΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ

Το Αναλυτικό Πρόγραμμα αποτελεί ένα εργαλείο που δίνει κατευθυντήριες γραμμές σχετικά με την εκπαιδευτική διαδικασία. Το αποτέλεσμα της διαδικασίας συγκρότησης ενός αναλυτικού προγράμματος δεν είναι σταθερό και παγιωμένο αλλά επιδέχεται συνεχείς βελτιώσεις και αναμορφώσεις. Η εντολή για τη σύνταξη, αναμόρφωση ή βελτίωση ενός αναλυτικού προγράμματος δίνεται από το Υπουργείο Παιδείας σε μια ομάδα ειδικών και ανακοινώνεται στους εκπαιδευτικούς ως νόμος του κράτους ή ως υπουργική απόφαση. Μικρότερες ομάδες ειδικών αναλαμβάνουν τη σύνταξη οδηγιών και υποδείξεων κατά μάθημα ή ειδικότητα με στόχο την αποτελεσματικότερη εφαρμογή των Αναλυτικών Προγραμμάτων στα σχολεία (Βρεττός & Καψάλης, 1999: 23-24).

Σύμφωνα με τον Βρεττό: « Ένα Αναλυτικό Πρόγραμμα είτε παραδοσιακού είτε νέου τύπου είναι το αποτέλεσμα και το προϊόν διαδικασιών σχεδιασμού και σύνταξης ενός γενικού πλαισίου μακροπρόθεσμης οργάνωσης της διδασκαλίας, που γίνεται σε διάφορα επίπεδα και με διαφορετικό κατά περίπτωση βαθμό εγκυρότητας και νομιμότητας» (Βρεττός & Καψάλης, 1999: 25).

Κατά τον Α.Ι.Ολίβερ: «ως Αναλυτικό Πρόγραμμα θεωρούνται κατά περίπτωση: α) το σύνολο των εμπειριών του παιδιού, β) το σύνολο των εμπειριών που αποκτά το παιδί υπό την καθοδήγηση του σχολείου, γ) οι κύκλοι μαθημάτων που προσφέρει ένα σχολείο, δ) η συστηματική προετοιμασία συγκεκριμένων μαθημάτων για συγκεκριμένους μαθητές και σκοπούς, ε) μαθήματα μιας συγκεκριμένης επιστημονικής περιοχής, στ) το συγκεκριμένο πρόγραμμα μιας επαγγελματικής σχολής, ζ) τα μαθήματα για ένα συγκεκριμένο μαθητή» (Βρεττός & Καψάλης, 1999: 26).

2.1 Μορφές αναλυτικών προγραμμάτων

Αναλυτικά Προγράμματα και Κουρίκουλα

Ο όρος «Παραδοσιακό Αναλυτικό Πρόγραμμα» αναφέρεται συνήθως σε καταλόγους συνοπτικών διαγραμμάτων των περιεχομένων της διδασκαλίας, τα οποία έχουν δεσμευτικό χαρακτήρα και πρέπει να διδαχθούν σε συγκεκριμένο χρόνο, σχολικούς τύπους και τάξεις.

Αντίθετα, ο όρος «Κουρίκουλο» περιλαμβάνει τη λεπτομερειακή περιγραφή της διαδικασίας μάθησης μιας ενότητας γνώσεων για συγκεκριμένους μαθητές σε συγκεκριμένο χρόνο. Βασικό χαρακτηριστικό ενός κουρίκουλου είναι ότι δεν αποκτά ποτέ την τελική του μορφή καθώς μέσα από τη διαρκή επανάληψη της διαδικασίας μάθησης βελτιώνεται, αναμορφώνεται και εμπλουτίζεται. Ένα κουρίκουλο διαθέτει τέσσερα δομικά στοιχεία:

1. Στόχοι: έχει συγκεκριμένους και σαφώς καθορισμένους στόχους, τους οποίους επιδιώκει να πετύχει.

2. Περιεχόμενα: δεν επιλέγονται με κριτήριο τη μορφωτική τους αξία αλλά με βάση την καταλληλότητά τους για την επίτευξη των παραπάνω στόχων.

3. Μεθοδολογικές υποδείξεις: αποτελούν εναλλακτικές μεθοδολογικές προτάσεις και μέσα διδασκαλίας που μπορεί να χρησιμοποιήσει ο εκπαιδευτικός για την επίτευξη των στόχων που έχει θέσει. Δεν έχουν δεσμευτικό χαρακτήρα και συμπληρώνονται ή ανανεώνονται ανάλογα με τις εκάστοτε συνθήκες διδασκαλίας.

4. Έλεγχος επίτευξης στόχων: στο κουρίκουλο περιέχονται εναλλακτικές προτάσεις και δυνατότητες για τον έλεγχο του βαθμού επίτευξης των συνολικών στόχων της διδασκαλίας. Η διαδικασία αυτή του ελέγχου αποτελεί συστατικό στοιχείο της διαδικασίας ανατροφοδότησης και αναμόρφωσης του κουρίκουλου (Βρεττός & Καψάλης, 1999: 26-27).

Διαφορές Παραδοσιακών Αναλυτικών Προγραμμάτων και Κουρίκουλων

1) Όσον αφορά τους σκοπούς:

Στα παραδοσιακά αναλυτικά προγράμματα είναι γενικόλογες αρχές εθνικού, θρησκευτικού, κοινωνικού περιεχομένου, οι οποίες συνήθως δεν έχουν σχέση με την πραγματικότητα στην οποία ζουν οι μαθητές.

Στα κουρίκουλα οι σκοποί αναλύονται σε επιμέρους σαφώς καθορισμένους στόχους, οι οποίοι είναι προσανατολισμένοι τόσο στο παρόν όσο και στο μέλλον. Ακόμη, γίνεται προσπάθεια να επιτευχθεί η σύνδεση μεταξύ των επιμέρους στόχων και των γενικότερων σκοπών.

2) Όσον αφορά τα περιεχόμενα:

Στα παραδοσιακά αναλυτικά προγράμματα τα περιεχόμενα αποτελούν τον πυρήνα της διδασκαλίας. Παρατίθενται με τη μορφή καταλόγων, δε συνδέονται άμεσα με την επίτευξη των σκοπών διδασκαλίας και συχνά αποτελούν τον αυτοσκοπό της. Τα περιεχόμενα δεν αναθεωρούνται, ώστε να συμβαδίζουν με τις απαιτήσεις της κάθε εποχής και με αυτό τον τρόπο οι μαθητές χάνουν την επαφή με την πραγματικότητα. Η σχολική γνώση δεν ανανεώνεται και καταλήγει να ταυτίζεται με την πεπαλαιωμένη γνώση.

Αντίθετα, στα κουρίκουλα τα περιεχόμενα αναμορφώνονται και ανανεώνονται συνεχώς, ώστε να μπορούν να προσαρμόζονται στις συνθήκες της εποχής, καθώς συνδέονται άμεσα με την επίτευξη των στόχων διδασκαλίας.

3) Όσον αφορά την οργάνωση και το σχεδιασμό της διδασκαλίας:

Στα παραδοσιακά αναλυτικά προγράμματα οι μεθοδολογικές υποδείξεις που βοηθούν τον εκπαιδευτικό στην επίτευξη των στόχων διδασκαλίας είτε δεν παρέχονται καθόλου είτε είναι ανεπαρκείς. Έτσι, ο εκπαιδευτικός αποκτά μεγάλη ελευθερία στον τρόπο που θα διδάξει το μάθημα αλλά αυτό μπορεί να αποτελέσει και μειονέκτημα καθώς δεν λαμβάνει κανενός είδους βοήθεια.

Στα κουρίκουλα η οργάνωση και σχεδιασμός της διδασκαλίας δε λειτουργεί ανεξάρτητα από τα περιεχόμενα και τους στόχους που πρέπει να επιτευχθούν. Παρέχουν μεθοδολογικές οδηγίες και εναλλακτικές δυνατότητες χρήσης των διδακτικών μέσων στον εκπαιδευτικό, ώστε να τον βοηθήσουν στο έργο του.

4) Όσον αφορά την αξιολόγηση:

Τα παραδοσιακά αναλυτικά προγράμματα αναφέρουν απλά τον αριθμό γραπτών διαγωνισμάτων και εξετάσεων που πρέπει να διεξαχθούν στη διάρκεια της σχολικής χρονιάς.

Στα κουρίκουλα όμως, εμπεριέχονται πλήθος μεθόδων και εργαλείων για τον έλεγχο της σχολικής επίδοσης των μαθητών. Τα διαγνωστικά αυτά όργανα ελέγχου δεν είναι ανεξάρτητα από τους στόχους, τα περιεχόμενα της διδασκαλίας και τις μεθοδολογικές υποδείξεις.

5) Όσον αφορά τη διαδικασία σύνταξής τους:

Τα παραδοσιακά αναλυτικά προγράμματα συντάσσονται από μια ειδική επιτροπή του Υπουργείου Παιδείας, τα μέλη της οποίας επιλέγονται με διαφανείς διαδικασίες που διασφαλίζουν την επιστημονική επάρκεια και την καταλληλότητά τους. Οι τελικές αποφάσεις για τη σύνταξη των προγραμμάτων

προκύπτουν είτε ως αποτέλεσμα αυθαίρετων επιλογών είτε ως προϊόντα απλής συναίνεσης των μελών.

Τα κουρίκουλα συντάσσονται από εκπροσώπους διαφόρων επιστημονικών κλάδων (κοινωνιολόγοι, παιδαγωγοί, ψυχολόγοι κ.α.). Οι τελικές αποφάσεις για τη σύνταξη των κουρίκουλων είναι επιστημονικά τεκμηριωμένες και οι συντάκτες τους αναφέρονται ονομαστικά (Βρεττός & Καψάλης, 1999: 28-31).

Κλειστά και ανοιχτά κουρίκουλα

Με τον όρο «Κλειστά κουρίκουλα» περιγράφεται ένα προδιαγεγραμμένο σχέδιο διδασκαλίας με τις δραστηριότητες να καθορίζονται από τον εκπαιδευτικό. Προσφέρουν πλατιά όρια και δίνουν στον εκπαιδευτικό την απόλυτη ελευθερία να καθορίσει τους στόχους, τις μεθόδους και τα μέσα διδασκαλίας. Προδιαγράφουν μόνο τους γενικούς σκοπούς της διδασκαλίας και παρέχουν μια λεπτομερειακή καταγραφή των περιεχομένων της. Με αυτό τον τρόπο οι εκπαιδευτικοί προσκολλούνται στα σχολικά εγχειρίδια και περιορίζονται στο έργο τους, οι μαθητές γίνονται παθητικοί αποδέκτες και υποβιβάζονται σε αντικείμενα διδασκαλίας (Βρεττός & Καψάλης, 1999: 33-34).

Ο όρος «Ανοιχτά κουρίκουλα» είναι μια αρκετά ασαφής έννοια και σχετίζεται με έννοιες όπως η ανοιχτή διδασκαλία, η ανακαλυπτική μάθηση, το σχέδιο διδασκαλίας (project), η μαθητοκεντρική διδασκαλία, η διερευνητική διδασκαλία. Αντιτίθεται στην αυστηρή δόμηση της διδασκαλίας (Βρεττός & Καψάλης, 1999: 35).

Επίσημο και Κρυφό αναλυτικό πρόγραμμα

Το επίσημο αναλυτικό πρόγραμμα είναι αυτό που διοχετεύεται στα σχολεία με νόμους και εγκυκλίους. Λειτουργεί για την πολιτεία ως εγγύηση για τις ορθές μορφωτικές και κοινωνικοπολιτικές επιδιώξεις του σχολείου και για τους εκπαιδευτικούς ως οδηγός που καθορίζει τις ενέργειες τους, τις ενέργειες των μαθητών και τις δραστηριότητες στη σχολική τάξη, ώστε να επιτευχθούν οι στόχοι διδασκαλίας και αγωγής (Βρεττός & Καψάλης, 1999: 39).

Το κρυφό αναλυτικό πρόγραμμα περιλαμβάνει ποικίλες δραστηριότητες της σχολικής τάξης, οι οποίες δεν είναι προγραμματισμένες ή ελεγχόμενες και δημιουργούν την ιδιαίτερη ατμόσφαιρα του σχολείου. Οι δραστηριότητες αυτές είτε συμβάλλουν στην επίτευξη των στόχων διδασκαλίας, είτε τους υπονομεύουν. Σύμφωνα με τον Γ.Μαυρογιώργο (1984): *«Κρυφό αναλυτικό πρόγραμμα ή παραπρόγραμμα είναι το σύνολο των εμπειριών που αποκτά ο μαθητής ως αποτέλεσμα της επενέργειας παραγόντων, ορίων, σχέσεων και καταστάσεων που δεν εμπεριέχονται φανερά και άμεσα στο σχεδιασμό της επίσημης σχολικής διαδικασίας»*. Το κρυφό πρόγραμμα αναφέρεται: α) σε θέματα καθημερινής εκπαιδευτικής που αντιμετωπίζονται ως δεδομένα και αυτονόητα και δεν είναι αντικείμενο συστηματικής επεξεργασίας, β) σε θέματα που προκύπτουν ως απρόβλεπτες, ανεπιθύμητες και μη συνειδητές προεκτάσεις και γ) σε θέματα που διαμορφώνουν τους κοινωνικούς όρους της σχολικής ζωής κάτω από τους οποίους οι μαθητές εσωτερικεύουν τρόπους σκέψης και στάσεις, διαθέσεις και αξίες (Βρεττός & Καυάλης, 1999: 40-41).

3. ΤΟ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΚΑΙ Ο ΣΚΟΠΟΣ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

Η διδασκαλία της Ιστορίας αναφέρεται σε γεγονότα τα οποία διαδραματίστηκαν στο παρελθόν. Τα γεγονότα αυτά αφορούν τη ζωή του ανθρώπου, τον τρόπο σκέψης και δράσης του και τα κοινωνικά και πολιτιστικά του επιτεύγματα όπως αυτά διαδραματίστηκαν στο χώρο και εξελίχθηκαν στο χρόνο (Μελίστα, 1993:59).

Ο σκοπός του μαθήματος της Ιστορίας σχετίζεται με τις έννοιες της ιστορικής συνείδησης και ιστορικής σκέψης. Με τον όρο «ιστορική συνείδηση» εννοούμε την επίγνωση που αποκτούν οι άνθρωποι για την περιβαλλοντική, οικονομική, κοινωνική και πολιτιστική τους κατάσταση μέσα από την ιστορική εμπειρία (Δάλκος, 2007:45). Η διαμόρφωση ιστορικής συνείδησης αποτελεί στοιχείο μόρφωσης του ανθρώπου τόσο ως ατόμου όσο και ως μέλους της κοινωνίας και χωρίς αυτή δε νοείται κοινωνική και πολιτιστική συνέχεια. Αποτελεί επιδίωξη της αγωγής, ευθύνη της οποίας είναι η δημιουργία πολιτών απαλλαγμένων από προκαταλήψεις και άγνοια, με συνείδηση της εθνικής και πολιτιστικής τους ταυτότητας. Η έννοια της δημοκρατικής συνείδησης και

η ιδέα της κοινωνικής δικαιοσύνης δε μπορούν να νοηθούν χωρίς ιστορικό πλαίσιο αναφοράς (Μελίστα, 1993:59).

Όσον αφορά την ανάπτυξη της ιστορικής σκέψης ως σκοπού της διδασκαλίας της ιστορίας, εννοείται η ικανότητα ανάλυσης, συσχέτισης, σύγκρισης και εξαγωγής συμπερασμάτων (Χόρτης, 2001:67). Το μάθημα της Ιστορίας θεωρείται κατάλληλο για την καλλιέργεια ερευνητικών μεθόδων, που στηρίζονται στην κριτική σκέψη μέσω της διαπίστωσης της πολυπλοκότητας των ιστορικών γεγονότων, των ανθρώπινων πράξεων και των κινήτρων τους, της εξέτασης των λόγων και των δοξασιών σε διαφορετικά συμφραζόμενα (Moniot, 2000, στο Δάλκος, 2007:45). Για να καλλιεργηθεί η ιστορική σκέψη, απαιτείται η ενεργή συμμετοχή των μαθητών, η οποία θα προκύψει μέσω της εκμετάλλευσης των προηγούμενων γνώσεών τους και της χρήσης τεκμηρίων για την ψύχραιμη αποτίμηση προσώπων, γεγονότων και καταστάσεων (Χόρτης, 2001:67).

3.1 Το ιδεολογικό στοιχείο και ο εθνοκεντρισμός στη διδασκαλία της ιστορίας

Η ιδεολογία είναι η διατύπωση ιδεών που πρεσβεύουμε σε σχέση με τη λύση μεγάλων κοινωνικών και πολιτικών προβλημάτων. Οι ιδέες αυτές διαμορφώνονται ανάλογα με τις εμπειρίες και τις επιδιώξεις των ανθρώπων και έχουν πολλά θετικά στοιχεία για τη συνειδησιακή ωρίμανση και τη θετική δραστηριότητα των ατόμων (Βώρος, 1994:81-82).

Το μάθημα της Ιστορίας, λόγω της φύσης του, προσφέρεται περισσότερο από άλλα μαθήματα για ιδεολογική εκμετάλλευση. Γι' αυτόν το λόγο το κράτος δεν αφήνει ανεξέλεγκτη τη διδασκαλία του αλλά την οριοθετεί και την ελέγχει μέσω των αναλυτικών προγραμμάτων και των σχολικών εγχειριδίων (Ξωχέλλης, 1998:67-68). Κατά συνέπεια, στη βιβλιογραφία επισημαίνονται συχνά ιδεολογικοπολιτικοί και κοινωνικοί προσανατολισμοί τους μαθήματος, οι οποίοι προβάλλονται από όλες τις παραμέτρους της σχολικής Ιστορίας, δηλαδή τη σκοποθεσία, την επιλογή και διάταξη περιεχομένων, τη σύνταξη και αξιολόγηση των εγχειριδίων και τη θέση στο ωρολόγιο πρόγραμμα. Με τον τρόπο αυτό διαμορφώνεται η «επίσημη Ιστορία», μέσω της οποίας επιδιώκεται η κοινωνικοποίηση των νέων σύμφωνα με τα δεδομένα αξιολογικά

πρότυπα και την κρατούσα ιδεολογία, άξονες ιδιαίτερα σημαντικούς για τη συγκρότηση συλλογικών αξιών (Μαυροσκούφης, 1997: 40-41).

Το σχολείο λοιπόν, αποτελεί σημαντικό φορέα κοινωνικοποίησης των παιδιών αλλά και του πολιτικού τους προσανατολισμού, αφού στοχεύει στη δημιουργία πολιτών. Η επαφή των νέων με τον φορέα του σχολείου, αλλά και με άλλους φορείς, έχει ως αποτέλεσμα τη διαμόρφωση εθνοκεντρικών αισθημάτων και στάσεων ανάλογα βέβαια με την ένταση του εθνικιστικού ήθους κάθε χώρας. Οι έννοιες της εθνικότητας και του εθνοκεντρισμού είναι παρεξηγημένες και πολυδιάστατες. Η εθνικότητα θεωρείται σημαντικός παράγοντας για την προσωπική ανάπτυξη και κοινωνική σταθερότητα, ενώ ο εθνοκεντρισμός συνδέεται με έννοιες όπως: αυταρχισμός, αντισημιτισμός, πολιτικό-οικονομικός συντηρητισμός (Φλουρής, 1996:207-208).

Ο εθνοκεντρισμός δεν αποτελεί σύγχρονο φαινόμενο αλλά εμφανίστηκε με διάφορες μορφές στην ιστορία. Σύμφωνα με την εννοιολογική προσέγγιση της Κοινωνικής Ψυχολογίας, η έννοια του ορίζεται ως αποτέλεσμα προσωπικής ανάπτυξης που κατανοείται μόνο στα πλαίσια κοινωνικών και ομαδικών σχέσεων και εξυπηρετεί το σκοπό της αυτοανάπτυξης και της κοινωνικής ταυτότητας. Η εκπαίδευση μπορεί να χρησιμοποιηθεί τόσο ως μέσο καταπολέμησης όσο και ως μέσο όξυνσης του φαινομένου αυτού (Φλουρής, 1996:209-210).

Ο Illyes λαμβάνοντας υπόψη τις τέσσερις διαστάσεις του, το βαθμό εθνικής συνείδησης, τη σοβαρότητα των εθνικών χαρακτηριστικών για το άτομο, την ομοιογένεια των αποδεκτών εθνικών χαρακτηριστικών και τα αισθήματα απέναντι σε άλλες εθνικές ομάδες ερμηνεύει δέκα τύπους εθνοκεντρισμού:

1. Συνειδητός εθνικισμός
2. Ασυνείδητος εθνικισμός
3. Θετικός εθνικισμός
4. Αρνητικός εθνικισμός
5. Εθνοκεντρισμός
6. Πολυπολιτιστική συνείδηση
7. Ειρηνικός εθνοκεντρισμός
8. Ανθρωποκεντρισμός
9. Εχθρικός εθνοκεντρισμός
10. Εθνικός φανατισμός

Τα σχολικά βιβλία επικεντρώνονται σε εθνικά ζητήματα, στρατιωτικές και διπλωματικές υποθέσεις και λιγότερο σε κοινωνικές, οικονομικές, επιστημονικές προσεγγίσεις και στον πλουραλισμό των πολιτισμών. Δίνεται έμφαση στην ιστορία της χώρας και όχι στην ιστορία άλλων εθνών, όπου η απόδοσή της επηρεάζεται από τις πολιτικές περιστάσεις και συγκυρίες (Φλουρής, 1996:210-211).

Τα σχολικά εγχειρίδια ιστορίας αποτελούν το κατεξοχήν πεδίο, στο οποίο κατασκευάζονται και αναπαράγονται οι εικόνες του εθνικού «εαυτού» και του εθνικού «άλλου», κυρίως των γειτονικών λαών, μέσα από τη διατύπωση και εξιστόρηση των γεγονότων του παρελθόντος και για τους «εχθρούς» και τους «φίλους» (Ξωχέλλης, 1998:68). Η εικόνα που διαμορφώνουν οι λαοί για τον εαυτό τους και τους άλλους συνδέεται σε ένα μεγάλο βαθμό με τις κοινωνικές αναπαραστάσεις τους. Η σχολική Ιστορία φέρνει συνήθως στο προσκήνιο διαφορές και εντάσεις ανάμεσα στους λαούς, συνήθως τους γειτονικούς και συμβάλλει στη δημιουργία εθνικών στερεοτύπων και προκαταλήψεων περί της ανωτερότητας του οικείου πολιτισμού και της κατωτερότητας των άλλων (Ferro, 2001:9 στο Λαζαράκου, 2005:202).

Τα στερεότυπα και οι εχθρικές εικόνες για τους γείτονες στα σχολικά βιβλία διαφόρων χωρών απασχόλησαν από πολύ νωρίς τους διεθνείς οργανισμούς που προωθούν τη φιλία και την κατανόηση μεταξύ των εθνών. Έτσι, το 1949 η UNESCO εξέδωσε οδηγίες για τη βελτίωση των σχολικών εγχειριδίων προς την κατεύθυνση της ειρήνης και της διεθνούς κατανόησης. Ωστόσο, γρήγορα φάνηκε πως οι αλλαγές αυτές είναι αργές και δύσκολες και απαιτούν τη συνειδητοποίηση της έκτασης του προβλήματος μέσα από συγκεκριμένες μελέτες (Αβδελά, στο Φραγκουδάκη & Δραγώνα, 1997:38).

Το Συμβούλιο της Ευρώπης, για την επισήμανση και απομάκρυνση των προκαταλήψεων, υβριστικών και υποτιμητικών εκφράσεων και των ιδεολογικά χρωματισμένων λέξεων από τα σχολικά εγχειρίδια της Ιστορίας, έθεσε ορισμένα κριτήρια για τα περιεχόμενά τους. Τα περιεχόμενα των σχολικών εγχειριδίων Ιστορίας λοιπόν, πρέπει να υποστηρίζουν τους δημοκρατικούς θεσμούς, να σέβονται τα ανθρώπινα δικαιώματα, να υπερασπίζονται την ανεκτικότητα, να προωθούν την κριτική σκέψη, να αποβάλλουν την προκατάληψη και τα στερεότυπα, να ενθαρρύνουν την ανοιχτότητα, την ενσυναίσθηση και την αποδοχή της διαφορετικότητας. Στην Ελλάδα οι διεθνείς τάσεις έφτασαν με αρκετή χρονική καθυστέρηση, περίπου στη δεκαετία του

1970. Μέχρι τότε η ιστορική αφήγηση παρέμενε προσκολλημένη στη διαιώνιση των εθνικών προτύπων (Λαζαράκου, 2005:202).

4. ΛΟΓΟΣ ΚΑΙ ΜΜΕ

4.1 Θεωρίες περί λόγου (discourse)

Ο Maingueneau ορίζει ως λόγο κάθε μήνυμα ή πράξη επικοινωνίας που προσδιορίζεται κοινωνικο-ιστορικά (Charaudeau & Maingueneau, 2002:186,). Οποιαδήποτε απόπειρα να οριοθετηθεί το περιεχόμενο της έννοιας του λόγου έρχεται αντιμέτωπη με την πολυσημία της λέξης που καλλιεργήθηκε τόσο από επιστημονικές και φιλοσοφικές θεωρίες όσο και από ιστορικές συγκυρίες. Εξάλλου, όπως παρατηρεί ο Foucault «... η ιστορία μιας έννοιας δεν είναι, συνολικά και για όλες τις περιστάσεις, εκείνη της προοδευτικής της εκλέπτυνσης, της συνεχώς αυξανόμενης ορθολογικότητάς της, του συντελεστή της αφαίρεσης, αλλά η ιστορία των διαφόρων πεδίων συγκρότησης και ισχύος της, εκείνη των διαδοχικών κανόνων χρήσης της, των διαφόρων θεωρητικών κύκλων όπου συντελέστηκε και περατώθηκε η επεξεργασία τους» (Foucault, 1987: 11).

Αναζητώντας τις απαρχές της θεωρίας του «λόγου» ετυμολογικά οφείλουμε να καταφύγουμε στις διάφορες γλωσσολογικές θεωρίες υπό το πρίσμα των οποίων πρωτίστως αναλύεται ο όρος αυτός έως και σήμερα. Έτσι λοιπόν, σύμφωνα με την στρουκτουραλιστική προσέγγιση και τη δομική γλωσσολογία, οι οποίες δίνουν έμφαση στον τρόπο ανάλυσης και σύνδεσης των γλωσσικών μονάδων, ο **λόγος (discourse)**, μπορεί να μελετηθεί ως ένα σύνολο σημείων που είναι δομημένα με κάποιους κώδικες. Το σύστημα αυτό και οι νόμοι που το διέπουν συνιστούν την λεγόμενη «γλώσσα». Ο de Saussure ενσωματώνοντας τον δομισμό στην γλωσσολογία ή και αντίστροφα όπως υποστηρίζουν πολλοί δίνει έμφαση στον συστημικό χαρακτήρα του λόγου κατά το οποίο ένα σύστημα αποτελείται από σχέσεις. Οι ήχοι, τα γραπτά σημεία και τα νοήματα μιας γλώσσας υπάρχουν μόνο σε συσχέτιση μεταξύ τους. Ανήκουν σε ένα σύστημα σχέσεων και ούτε οι ήχοι ούτε τα νοήματα ούτε οι λέξεις προϋπάρχουν του συστήματος μιας συγκεκριμένης γλώσσας. (Macdonell, 1993:9).

Αναφορικά με τον λόγο (discourse), επικρατεί μια σχετική σύγχυση και διαφωνία όσον αφορά το εννοιολογικό και πραγματικό περιεχόμενο που υποδηλώνει ο όρος. Κάποιοι ταυτίζουν τον λόγο με τον προφορικό λόγο και το κείμενο με το γραπτό κείμενο (Garret&Bell, 1998:2) Ταυτόχρονα σε πολλά κείμενα, λόγος και γλώσσα χρησιμοποιούνται ως συνώνυμα. Ο Ν. Fairclough, βασικότερος εκπρόσωπος της Κριτικής Ανάλυσης Λόγου (Critical Discourse Analysis) προτείνει στην αναφορά του όρου λόγος (discourse) τη θεώρηση της χρήση της γλώσσας ως μια μορφή κοινωνικής πρακτικής παρά ως μια διαδικασία απλής ατομικής δραστηριότητας ή αντανάκλασης περιπτώσιακών μεταβολών (Fairclough, 1992:63). Ο ίδιος, συμπεριλαμβάνει, επίσης, στον όρο «λόγος» τόσο την χρήση προφορικής ή γραπτής γλώσσας όσο και άλλους τύπους σημειωτικής δραστηριότητας, όπως οπτικές εικόνες και μη προφορική επικοινωνία (Fairclough, 1995:54).

Ο λόγος πέρα από το κείμενο, τους κώδικες και τις σημειωτικές τους δομές είναι και μια ιστορικά προσδιορισμένη κοινωνική πρακτική η οποία διαμορφώνει αλλά και διαμορφώνεται από το κοινωνικό πλαίσιο στο οποίο ανατρέχει. Όπως πολύ εύστοχα σημειώνει ο Γ. Πλειός: «...το κοινωνικό πλαίσιο δεν βρίσκεται μόνο πριν την παραγωγή του κειμένου, γύρω από το κείμενο και γύρω από την κατανάλωση του κειμένου. Αντίθετα, βρίσκεται και στο εσωτερικό του». Γι' αυτό και δεν μπορούμε να προβούμε σε καμία ανάλυση «λόγου» και μάλιστα του πολιτικού λόγου, αν προηγουμένως δεν προσδιορίσουμε τα βασικά γνωρίσματα αυτού του κοινωνικού πλαισίου. Ταυτόχρονα, ο ίδιος ορίζει το λόγο ως την πολιτιστική ιδιαιτερότητα ενός τρόπου επικοινωνίας και ταυτόχρονα ως την επικοινωνιακή υπόσταση μιας κουλτούρας» (Πλειός, 2001:41,45). Επομένως, κατά την ανάλυση του λόγου οφείλουμε να λάβουμε υπόψη τις κοινωνικές και πολιτισμικές διεργασίες που είναι παρούσες πριν, κατά και μετά την διαμόρφωση του. Πρόκειται για τις λεγόμενες «πρακτικές του λόγου» (Discourse practices), όπως τις αποκαλεί ο Fairclough και οι οποίες αναφέρονται τόσο στις πρακτικές πρόσληψης και ανάγνωσης όσο και ερμηνείας των κειμένων εκ μέρους του κοινού (Fairclough, 1995:94).

4.2 Τύποι και μορφές λόγου

Με βάση τη διάκριση που επιχειρεί ο Πλειός (2001), διακρίνουμε τους εξής τύπους λόγου:

Ο πραγματιστικός λόγος

Ο πραγματιστικός λόγος επιχειρεί να αναπαραστήσει ρεαλιστικά το αντικείμενο (το «αναφερόμενο») που περιγράφει ενώ ο γλωσσικός κώδικας που χρησιμοποιείται είναι ψηφιακός, δηλαδή με μονάδες και κανόνες σύνταξης ευκρινώς διαχωρισμένες και προσδιορισμένες. (Fiske, 1992:86). Ταυτόχρονα, είναι απαλλαγμένος από τις αξιολογικές κρίσεις του υποκειμένου. Ο συγκεκριμένος κώδικας λειτουργεί αφαιρετικά αλλά και αυστηρά αφού καλείται να περιγράψει πιστά το αναπαριστάμενο γεγονός ή αντικείμενο. Ο πραγματιστικός λόγος, στη δημόσια επικοινωνία του, συνδιαμορφώνει την οργάνωση αλλά και την εξέλιξη των σύγχρονων ΜΜΕ. Η μορφή της αναπαράστασης επηρεάζει όλες τις επικοινωνιακές συνιστώσες σε μια κοινωνία και οδηγεί σε εξελιγμένους σημειωτικούς κώδικες αλλά και σε επίσης «εξελιγμένα» ΜΜΕ, τα οποία επιχειρούν να ανταποκριθούν στο αίτημα της πιστής αναπαράστασης. Βασικότερο παράδειγμα αυτής της ροής είναι η επικράτηση της «πληροφοριακής γλώσσας», όρος που ανήκει στον Lotman (1982). Πρόκειται για μια αυστηρή, τεχνική και συναισθηματικά αποχρωματισμένη γλώσσα η οποία χρησιμοποιεί κώδικες αυξημένης περισότητας και παρουσιάζει τα γεγονότα στον παραλήπτη ως αντικειμενικά, καθολικώς αποδεκτά, αδρανοποιώντας, παράλληλα, ενδεχόμενους μηχανισμούς συναισθηματικής ή κριτικής προσέγγισης του περιεχόμενου (Fiske, 1992:28). Η επικράτηση της πληροφοριακής γλώσσας και του πραγματιστικού λόγου στα ΜΜΕ προάγει τον συνδυασμό ενός κώδικα ρεαλιστικού και αυθαίρετου παράλληλα, ο οποίος ενυπάρχει σε ένα περιβάλλον συνεχούς εικονορροής (όσον αφορά το μέσο της τηλεόρασης) και καθίσταται κατ' αυτόν τον τρόπο αδιαμφισβήτητος και καθολικός για τους αποδέκτες του με τον φορέα του να διακατέχεται από αδιαμφισβήτητη νομιμότητα. Άλλωστε, δεν είναι τυχαίο το γεγονός πως σε αυταρχικά μη-δημοκρατικά καθεστώτα δίνεται ιδιαίτερη έμφαση στην χρήση ενός τέτοιου λόγου (Faye, 1972 στο Φραγκουδάκη 1999:168-169).

Το «περιβάλλον» συγκρότησης του λόγου απουσιάζει σημασιολογικά σε αυτόν τον τύπο, αφού επικρατεί το πρόταγμα της αντικειμενικότητας και της πλήρους ομοιότητας του σημαίνοντος και του σημαινόμενου. Η αναπαράσταση έχει γενικευτικό και αφηρημένο χαρακτήρα και δεν διεκδικεί κανενός είδους πρωτοτυπία ή μοναδικότητα. «Η αναπαράσταση παρουσιάζει μια άγνωστη σημασία με ένα γνωστό τρόπο» (Πλειός, 2001:69).

Ο νοηματικός λόγος

ο «νοηματικός» λόγος, εν αντιθέσει με τον πραγματιστικό δεν υπακούει στην αρχή της πραγματικότητας και της πιστής αναπαράστασης ενώ η σχέση του αντικειμένου με το περιβάλλον του έχει σημασιολογική υπόσταση, καθότι η ανάλυση του περιεχομένου του συνίσταται ακριβώς σε αυτήν την σχέση. Πρόκειται για έναν κώδικα πρωτότυπο, μοναδικό, και πολλές φορές άγνωστο στον αποδέκτη. Χωρίς αυστηρή δομή και προκαθορισμένες σχέσεις συμβόλων, με πρωταγωνιστικό ρόλο αυτόν της ατομικότητας, ο νοηματικός λόγος περικλείει αρχικά το λόγο της τέχνης. Ο συμβολισμός στον νοηματικό λόγο είναι το πεδίο όπου εκτυλίσσονται όλα τα «παιχνίδια» των εννοιών όπου κυριαρχεί το υποκείμενο με αξιολογικές και ιδεολογικές παρεμβάσεις. Ο ομιλών επιχειρεί έναν νέο τρόπο προσέγγισης περιεχομένου παρά ένα νέο περιεχόμενο (Πλειός, 2001:84).

Η τελική διαφοροποίηση στο προσλαμβανόμενο μήνυμα και το τελικό επικοινωνιακό αποτέλεσμα εξαρτώνται από τις πολιτιστικές διαφορές πομπού-δέκτη, από το διαφορετικό χώρο-χρόνο μέσα στο οποίο θα συμβεί η κωδικοποίηση και αποκωδικοποίηση και από άλλους σχετικούς εξωτερικούς παράγοντες, επομένως υπάρχει η πιθανότητα το αποτέλεσμα να απέχει ολοκληρωτικά από αυτό που επεδίωξε να μεταφέρει ο ομιλών (Πετμεξίδου, 1996: 235). Σύμφωνα με τον Fiske (1992), ο νοηματικός λόγος ως τυπολογία έχει εμφανώς την σφραγίδα της Σημειωτικής Σχολής και στην οποία η αλλοίωση του μηνύματος εξαιτίας παραμέτρων που αφορούν τον δέκτη δεν χαρακτηρίζονται ως «επικοινωνιακή αποτυχία» αλλά μάλλον ως αποδεκτή διαφοροποίηση, η οποία πηγάζει από την ελευθερία της υποκειμενικότητας.

Ο προπαγανδιστικός λόγος

Ο προπαγανδιστικός λόγος προκύπτει από την συνάντηση των δύο προηγούμενων τύπων λόγου που αναλύθηκαν και επιχειρεί τη σύνθεση της γνωστικής ισχύος του πραγματιστικού και την συναισθηματική ορμή του νοηματικού. Το μεταφερόμενο πραγματικό γεγονός δεν απογυμνώνεται από τις αξιολογικές κρίσεις του επικοινωνητή οι οποίες όμως δεν είναι απόλυτα προσωπικές αλλά προσανατολισμένες

στις αξιολογικές κρίσεις μιας συγκεκριμένης κοινωνικής ομάδας ή ενός κοινωνικού συνόλου (Πλειός, 2001:96).

Όταν ένα γεγονός υπεισέρχεται στο γλωσσικό κώδικα του προπαγανδιστικού λόγου, προσλαμβάνει διαστάσεις καθολικού γεγονότος μέσω της διαδικασίας της συμβολοποίησης. Μέσω αυτής προβάλλονται θεσμισμένες συμπεριφορές, στάσεις, αξίες ή αντικείμενα πάνω στα άτομα, προτάσσοντας τον ιδεολογικό χαρακτήρα τους που είναι τόσο καλά επεξεργασμένος ώστε να αποτελεί κοινή παραδοχή για όλους. Τα συμβολικά συστήματα, όπως τα αποκαλεί ο P. Bourdieu, είναι δομημένα εργαλεία επικοινωνίας με απώτερο στόχο την επιβολή και την εξασφάλιση της κυριαρχίας μιας κοινωνικής τάξης πάνω σε μια άλλη χρησιμοποιώντας την συμβολική βία η οποία είναι καθ' όλα νόμιμη (Bourdieu, 1999:241).

Ο προπαγανδιστικός λόγος προσπαθεί να πείσει τον δέκτη. Η διαδικασία της εκούσιας πειθούς (όχι αυτής που ασκείται με την βία) προϋποθέτει την επεξεργασία του μηνύματος με σημειωτικούς και σημασιολογικούς κώδικες που εντάσσονται στο σύστημα αξιών, προσδοκιών και παραστάσεων του δέκτη έτσι ώστε να υφίσταται η μικρότερη δυνατή απώλεια κατά την αποκωδικοποίηση του περιεχομένου του μηνύματος. Τη στιγμή που ο δέκτης έχει την ψευδαίσθηση ότι αποκωδικοποιεί πρωτογενώς το μήνυμα με βάση το προσωπικό του βιωματικό, εμπειρικό και γνωστικό υπόβαθρο, ο επικοινωνητής του προπαγανδιστικού λόγου έχει φροντίσει να μειώσει τις δυνατότητες παρεκκλίνουσας αποκωδικοποίησης, καθιστώντας τις απλώς δυνητικές στην σφαίρα του υποθετικού και μόνο (Fiske & Hartley, 1992:83).

Με βάση τα παραπάνω γίνεται αντιληπτή η σημασία του χρησιμοποιούμενου κώδικα στον προπαγανδιστικό λόγο που δεν είναι άλλος από τον σύγχρονο «αναλογοποιημένο» ψηφιακό κώδικα που χρησιμοποιούν ευρέως τα σύγχρονα ΜΜΕ. Η εικόνα και η κατασκευή της εικονικής πραγματικότητας μέσω της τηλεόρασης δηλώνεται ψηφιακά, συμπαραδηλώνεται όμως αναλογικά, εξυπηρετώντας τον προπαγανδιστικό λόγο. Το ψηφιακό τμήμα του κώδικα αναπαριστά τεχνολογικά μια εικόνα, η οποία όμως συμπληρώνεται μέσω του αναλογικού κώδικα (κώδικες του γραπτού λόγου, των ήχων κλπ.), έχοντας εν τέλει ένα σύγχρονο επεξεργασμένο κώδικα που διαμορφώνει τον προπαγανδιστικό λόγο, όπως χαρακτηριστικά αναφέρει ο Fiske (1992).

Ο προπαγανδιστικός λόγος είναι πρωταρχικά ως προς το περιεχόμενό του ιδεολογικός, εξουσιαστικός και ως εκ τούτου πολιτικός, χρησιμοποιώντας την έννοια της «πολιτικής» ως «προσπάθεια κατάκτησης ή και επηρεασμού της εξουσίας» ή ακόμη και ως «άσκηση κοινωνικής εξουσίας εν μέσω θεσμικών περιορισμών» (Ball & Peters, 2001:11-12). Όταν μιλάμε για «διατύπωση» προπαγανδιστικού λόγου, εννοούμε συνήθως την προφορική, αφού ο δυναμισμός αυτού του είδους του λόγου, τις περισσότερες φορές, συναρτάται με την άμεση διάδραση του ομιλούντος με το κοινό του. Κυρίως πρόκειται για έναν λόγο που προφέρεται παρά γράφεται, χωρίς αυτό να εξαλείφει το ισχυρό ιδεολογικό υπόβαθρο γραπτών πολιτικών κειμένων. Ο προπαγανδιστικός λόγος και ιδιαίτερα η αποτελεσματικότητά του σχετίζεται άμεσα με τον δυναμισμό και την κοινωνικά αναγνωρισμένη θέση του ομιλούντος (Bourdieu, 1999: 245).

4.3 Λόγος και αναζήτηση της αλήθειας

Η θεωρία που συνδέει το λόγο με την αναζήτηση της αλήθειας, όσο και η ανάπτυξη των ερωτηματικών και των αμφισβητήσεων που αυτή θέτει, είναι ιδιαίτερα ενδιαφέρουσα. Αν επιχειρήσουμε την σχηματοποίηση της σύνδεσης ελεύθερου διαλόγου και αλήθειας, προκύπτουν περιφραστικά οι εξής πτυχές: Πρώτον, δεν υπάρχει τρόπος πρόγνωσης της πηγής προέλευσης μιας καλής ιδέας. Δεύτερον, πολύτιμες συμβολές στην ανακάλυψη της αλήθειας έχουν πολυποίκιλες και διαφορετικές μορφές. Η ίδια η αλήθεια είναι μόνο μια από αυτές ενώ ο δρόμος προς αυτή σπάνια είναι ευθύς-στην αλήθεια φθάνει κανείς συνήθως μέσω παρεκκλίσεων. Βάσει αυτών των στοιχείων, μεγάλο μέρος της συμβολής του ατόμου στην ελεύθερη αγορά των ιδεών έγκειται στις αντιδράσεις και τις ανταπαντήσεις που προκαλεί στους άλλους με την έκφραση των απόψεών του, ανεξάρτητα από την ίδια την αξία των απόψεων αυτών (Lichtenberg, 1990:111).

Παράλληλα με την εδραίωση της θεωρίας για την συμβολή της ελευθερίας του λόγου για την επικράτηση της αλήθειας σε μια ελεύθερη αγορά ιδεών αναπτύχθηκε και η κριτική της θεωρίας αυτής. Η κριτική αυτή θεμελιωνόταν στο ότι ο λόγος δεν είναι εργαλείο και η ελεύθερη αγορά των ιδεών δεν είναι καθόλου βέβαιο ότι μπορεί να λειτουργήσει ιδανικά (Campbell 1991:41). Η αμφισβήτηση αναφορικά με το μοντέλο

της ελεύθερης αγοράς των ιδεών βασίζεται στις τρεις βασικές υποθέσεις του μοντέλου που είναι και οι τρεις εσφαλμένες. Πρώτον, ότι όλοι έχουν πρόσβαση στη αγορά αυτή. Δεύτερον, ότι η αλήθεια είναι υπαρκτή και δυνατό να βρεθεί και όχι υποκειμενική, αποτέλεσμα επιλογής και κατασκευασμένη και τρίτον, ότι οι άνθρωποι είναι κατά κύριο λόγο έλλογα όντα και άρα είναι ικανοί να συλλάβουν την αλήθεια (Hopkins, 1996:40-52).

Η ελευθερία του λόγου δεν υπάρχει για να αναζητηθεί η αλήθεια, αλλά επειδή ίσως δεν υπάρχει μια και μοναδική αλήθεια (Gilles 1991:725). Στα πλαίσια μιας μεταμοντέρνας κοινωνίας, η αλήθεια αμφισβητείται. Όπως παρατηρεί ο Dworkin (1996) η ύπαρξη μιας αντικειμενικής αλήθειας αμφισβητείται από μια διμοιρία που απαρτίζεται από σχετικιστές, υποκειμενιστές, νεοπραγματιστές και μεταμοντέρνους. Σύμφωνα με τους Redish και Lippman (1991), αν υπάρχει κάποιος που να γνωρίζει την αλήθεια, δεν υπάρχει σύμφωνα με τη λογική λόγος για τη διατήρηση της ελεύθερης αγοράς των ιδεών. Και αν στόχος είναι η αλήθεια, πώς θα αντιμετωπιστεί ο λόγος που δεν απευθύνεται στη λογική αλλά στο συναίσθημα;

Η μεταφορά της ελεύθερης αγοράς των ιδεών μπορεί να συνδεθεί με την εικόνα ενός «καταναλωτή» που αναζητά την αλήθεια εκείνη που εξυπηρετεί καλύτερα τις ανάγκες του. Σύμφωνα με τον Campbell, το μοντέλο της αγοράς των ιδεών από την οπτική γωνία της λειτουργίας της αγοράς, παρατηρεί ότι το άμεσο ενδιαφέρον στη λειτουργία της αγοράς αυτής είναι η διανομή και όχι η ανεύρεση της αλήθειας. (Campbell, 1991:25-27). Η ανυπαρξία στην πραγματικότητα μιας ελεύθερης αγοράς των ιδεών ή ακόμα και η δυνατότητα λειτουργίας μιας τέτοιας αγοράς συχνά αντανάκλαται σε έναν προβληματισμό για το αν μπορεί ποτέ να υπάρξει ελευθερία του λόγου (Neisser, 1985: 257-258).

Η σύνδεση της ελευθερίας του λόγου με έναν σκοπό επιδρά στη σχέση με τον φορέα της, η οποία μοιάζει να αποδυναμώνεται. Ο Schauer (1992), ίσως επειδή αφετηρία του είναι η ανθρώπινη αξιοπρέπεια, εντοπίζει την τάση αυτής της προσέγγισης να θέτει σε δεύτερη μοίρα τον φορέα της ελεύθερης έκφρασης και παράλληλα να δίνει άσυλο σε συμπεριφορές, που αλλιώς θα ήταν ποινικά κολάσιμες.

Υπάρχει ένας προβληματισμός που βλέπει την ελευθερία του λόγου ως ένα δικαίωμα με «επεκτατικές τάσεις», το οποίο κλέβει το χώρο άλλων δικαιωμάτων και

απαιτεί από το άτομο να φέρει το βάρος του περιορισμού ενός δικαιώματος για να υπηρετηθεί το κοινό καλό της ελευθερίας του λόγου, αφορά την αντιπαράθεση του λόγου με πολλά δικαιώματα. Ας σκεφτούμε για παράδειγμα, το μέλος μιας κοινωνικής ομάδας που υφίσταται ρατσιστικά σχόλια ή το δημόσιο πρόσωπο που δεν μπορεί να θωρακίσει την ιδιωτική του ζωή. Υπάρχει το εξής κοινό σημείο: καλούνται να θυσιάσουν τα ατομικά τους δικαιώματα στην υπηρεσία του δημοσίου διαλόγου. Ουσιαστικά ο λόγος αποτελεί μια ελευθερία που διαρκώς επιδοτείται εις βάρος κάποιων θυμάτων (Tushnet, 1995:5-8)

4.4 Λόγος και δημοκρατία

Μια δεύτερη θεώρηση του λόγου βλέπει την ελευθερία του λόγου ως προϋπόθεση της δημοκρατίας (Gunther & Sullivan 1997:1027-1028). Ο λόγος στα πλαίσια μιας δημοκρατικής κοινωνίας αντιμετωπίζεται ως συστατικό στοιχείο της αυτοκυβέρνησης των πολιτών, ως εργαλείο για την επιδίωξη της δημοκρατικής διακυβέρνησης. Στο σημείο αυτό η σύνδεση λόγου και δημοκρατίας έχει κοινή αντίληψη με την σύνδεση λόγου και αναζήτησης της αλήθειας. Οι προσεγγίσεις αυτές προϋποθέτουν την ύπαρξη έντονου και ανοιχτού δημοσίου διαλόγου (Kelly&Donway, 1990:79-81).

Σύμφωνα με τον Meiklejohn (1948) ο λόγος ως εργαλείο της δημοκρατίας, διαχωρίζεται σε δημόσιο και ιδιωτικό. Ο δημόσιος λόγος αφορά δημόσια θέματα και επιδρά στην αυτοκυβέρνηση των πολιτών. Για το λόγο αυτό πρέπει να είναι εντελώς ελεύθερος και να μην αποτελεί αντικείμενο καμίας ρύθμισης. Ο ιδιωτικός λόγος αντίθετα δικαιούται μικρότερη προστασία και είναι δυνατό να ρυθμιστεί.

Ο ελεύθερος δημόσιος διάλογος επιτρέπει να εκφράζονται όλες οι αντίθετες απόψεις και οι διαφωνίες σε ένα ειρηνικό πλαίσιο. Ο Emerson (1970) θεωρεί ότι η ελευθερία του λόγου δημιουργεί ένα πλαίσιο όπου μπορούν να εκδηλωθούν οι συγκρούσεις που είναι απαραίτητες για την πρόοδο μιας κοινωνίας, χωρίς να προκαλέσουν την καταστροφή της κοινωνίας αυτής και ουσιαστικά αντιμετωπίζει το διάλογο ως μέσο εκτόνωσης των εντάσεων σε μια δημοκρατία. Ο Dworkin (1996) στηριζόμενος σε αυτό το κριτήριο, διαχωρίζει τις θεωρητικές απόψεις για το λόγο σε

δύο μόνο προσεγγίσεις: η πρώτη προστατεύει το λόγο ως εργαλείο, για τις ευεργετικές του συνέπειες και η δεύτερη ως αυτόνομο αναπόσπαστο στοιχείο μιας δίκαιης κοινωνίας των πολιτών.

Αν αναλογιστούμε πως ο λόγος αποτελεί ένα δρόμο προς τη δημοκρατία, στα πλαίσια της ελεύθερης αγοράς ιδεών κρίνεται απαραίτητη η διασφάλιση των όρων διεξαγωγής του διαλόγου καθώς η ελευθερία του λόγου δεν είναι το μοναδικό μονοπάτι προς τη δημοκρατία. Για παράδειγμα, η ισότητα, η οποία συχνά έρχεται σε αντιπαράθεση με την ελευθερία του λόγου, είναι ένα από αυτά. Μια ρύθμιση του λόγου που να εξασφαλίζει την ισότητα των συνομιλητών θα μπορούσε να διασφαλίσει αποτελεσματικά τη δημοκρατία.

4.5 Ο λόγος της τεχνολογίας και τα ΜΜΕ

Η τεχνολογική εξέλιξη που επήλθε στο χώρο των τηλεπικοινωνιών επηρέασε τόσο τη λειτουργία της δημοκρατίας όσο και το λόγο ο οποίος σε καμία περίπτωση δεν είναι ουδέτερος σε πολιτικό, κοινωνικό ή επικοινωνιακό επίπεδο. Οι επιταγές συμμόρφωσης στα νέα δεδομένα δημιούργησαν μια νέα πραγματικότητα και την ανάγκη συγχρονισμού με τα ευρωπαϊκά δρώμενα με στόχο την κατοχύρωση της χώρας στη διεθνή πολιτική σκηνή. Όπως επισημαίνει ο Ροβέρτος Σπυρόπουλος (2005): *«Η περίοδος εμπέδωσης και ολοκλήρωσης της ελληνικής κοινοβουλευτικής δημοκρατίας συνέπεσε, εκ των πραγμάτων, με την περίοδο ουσιαστικής περιστολής της δυναμικής και της ισχύος των εθνικών πολιτικών συστημάτων, στις ευρωπαϊκές τουλάχιστον χώρες που άρχισαν να εντάσσονται σε ένα ευρύτερο σύστημα υπερεθνικής πολιτικής διακυβέρνησης».*

Σύμφωνα με τον Παπαδημητρίου (2004): *«Κατά την χρησιμοποίηση των δυνατοτήτων που προσφέρει η σύγχρονη τεχνολογία πρέπει οπωσδήποτε να διατηρηθούν αλώβητες οι αρχές του νομικού πολιτισμού μας, ιδίως η ελευθερία, η ισότητα, η συμμετοχική δημοκρατία. Σε αυτή τη μεγάλη πρόκληση καλούμαστε να ανταποκριθούμε. Πρόκειται, ίσως, για το μεγαλύτερο διακύβευμα της σύγχρονης εποχής. Ο άνθρωπος πρέπει με την χρήση της σύγχρονης τεχνολογίας να πραγματώνει την ελευθερία και την αυτονομία του, χωρίς να απεμπολήσει τις δύο αυτές θεμελιώδεις αξίες».*

Όσον αφορά την τεχνολογική αλλαγή και τον Τύπο, η Ελλάδα συγκριτικά με χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης και τις ΗΠΑ καθυστέρησε την ανανέωση της τεχνολογικής βάσης των ελληνικών εφημερίδων, ωστόσο προχώρησε ταχύτατα τις διεργασίες και χωρίς ουσιαστικά εργασιακά προβλήματα. Αξίζει να σημειωθεί πως οι πρώτες προσπάθειες ηλεκτρονικής στοιχειοθεσίας έγιναν από τον Δημοσιογραφικό Οργανισμό Λαμπράκη (ΔΟΛ) τη δεκαετία του '70 και αφορούσαν ορισμένες σελίδες των Νέων. Ωστόσο ορόσημο της διαδικασίας αποτέλεσε η επανέκδοση του Έθνους το 1891 εγκαινιάζοντας μια νέα εποχή καθώς όχι μόνο στοιχειοθετείται εξολοκλήρου ηλεκτρονικά και τυπώνεται σε πιεστήριο offset αλλά διαφοροποιείται και στον τρόπο οργάνωσης της παραγωγικής και εργασιακής διαδικασίας. Η πρωτοτυπία του Έθνους έγκειται και σε ζητήματα μορφής, παρουσίασης της είδησης και σχήματος, ούσα η πρώτη εφημερίδα που καθιερώνει το ταμπλόιντ (Λέανδρος, 2000:195).

5. Η ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΤΗΣ ΕΚΦΡΑΣΗΣ

Η ελευθερία της έκφρασης ως δικαίωμα που περιλαμβάνει και την ελευθερία της γνώμης και της λήψης και μετάδοσης πληροφόρησης χωρίς την κρατική παρέμβαση είναι αρκετά ευρεία. Σε γενικά πλαίσια εκτείνεται πέραν της απλής σχηματοποίησης των ιδεών μέσω των λέξεων (Smith, 2007:269). Παρότι ο ορισμός του άρθρου 10 της Σύμβασης δεν προσδιορίζει με ακρίβεια ποια είναι τα είδη ή ποια μορφή έκφρασης προστατεύει, ωστόσο όπως χαρακτηριστικά αναφέρεται και στην υπόθεση Müller and others v. Switzerland το άρθρο 10 δεν κάνει διάκριση ανάμεσα στις διάφορες μορφές έκφρασης (Müller&Others, 1988). Η νομολογία του Δικαστηρίου βέβαια έχει προσδιορίσει την έννοια του δικαιώματος της ελεύθερης έκφρασης τόσο ως προς το περιεχόμενο ή το χαρακτήρα του μηνύματος όσο και ως προς το μέσο μετάδοσης του μηνύματος (Σαρμάς, 1998:368). Χαρακτηριστικά αναφέρεται στην υπόθεση ότι το άρθρο 10 πέρα από την ουσία των ιδεών και των πληροφοριών που εκφράζονται προστατεύει επιπλέον και τη μορφή με την οποία αυτά μεταφέρονται (Oberschlick, 1991). Συμπερασματικά θα λέγαμε πως η χρήση του όρου «έκφραση», δεν περιορίζεται μόνο στο λόγο, προφορικό ή γραπτό, αλλά επεκτείνεται και σε εικόνες, πράξεις, σύμβολα, στοιχεία πολιτιστικής κληρονομιάς που αποσκοπούν στην

παρουσίαση μιας ιδέας ή πληροφορίας ενώ η προστασία των μορφών αυτών έκφρασης δεν περιορίζεται μόνο στο περιεχόμενο αλλά και στο φορέα.

Το ‘δόγμα’ της ελευθερίας της έκφρασης γενικά φαίνεται να ξεχωρίζει μια κατηγορία ‘προστατευόμενων’ πράξεων οι οποίες δεν επηρεάζονται από τους περιορισμούς στους οποίους άλλες πράξεις υπόκεινται. Για να ανήκει κατά τον Scanlon μία πράξη στην κατηγορία εκείνη των πράξεων που προστατεύονται από την ελευθερία της έκφρασης, είναι απαραίτητο μέσα από αυτήν να επιδιώκει κανείς να επικοινωνήσει, σε ένα ή περισσότερα πρόσωπα, μια πρόταση ή στάση (Scanlon, 1972:206).

Ένας από τους κυριότερους υποστηρικτές της ελεύθερης έκφρασης υπήρξε ο φιλόσοφος John Stuart Mill, ο οποίος διακρίνει τις πράξεις των ανθρώπων σε αυτές που βλάπτουν κατά κύριο λόγο τους άλλους και σε αυτές που θίγουν τον πράττοντα ή εμμέσως τους άλλους. Οι πράξεις της δεύτερης κατηγορίας θα πρέπει να απασχολούν έμμεσα ή καθόλου την κοινωνία καθώς σύμφωνα με το ίδιο εμπίπτουν στα πλαίσια της ανθρώπινης ελευθερίας. Ο Mill (1978) συνδέει την ελευθερία σκέψης και γνώμης με την αλήθεια, για τη εύρεση της οποίας κρίνεται απαραίτητη η διατύπωση επιχειρημάτων με σοβαρότητα και αγωνιστικότητα στα πλαίσια μιας ουσιαστικά ελεύθερης πολιτικής κοινωνίας. Ένας από τους επικριτές του Mill, ο οποίος διατύπωσε μια εκ των αρτιότερων κριτικών, υπήρξε ο σύγχρονος διανοητής Ronald Dworkin, εντοπίζοντας πως η υπεραισιοδοξία του Mill για την ισχύ του επιχειρήματος του σχετικά με τα οφέλη του ανθρώπου από έναν απολύτως ανοιχτό και ανεμπόδιστο διάλογο δεν βρίσκει έρεισμα έναντι στο Κοράνι, τη Βίβλο, ή κάποιο ανάλογο κείμενο το οποίο αποτελεί για το αντίστοιχο κοινό την απόλυτη αλήθεια. Ο Dworkin (2006) θεωρεί πως για να αποτελέσει η ελευθερία έκφρασης βασικό ανθρώπινο δικαίωμα δεν πρέπει να εδράζεται σε επιχειρήματα τα οποία εξαρτούν την σημασία της εν λόγω ελευθερίας από τις συνέπειές της.

Η ελευθερία έκφρασης συνδέεται τόσο με τη δημοκρατία όσο και με την αυτονομία του ανθρώπου. Ήδη από τη γαλλική διακήρυξη του 1789, η οποία αποτέλεσε ορόσημο στη διεκδίκηση θεμελιωδών ανθρώπινων δικαιωμάτων, η ελευθερία της γνώμης αναγνωρίζεται ως ένα από τα πολυτιμότερα. Σύμφωνα με το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, η ελεύθερη έκφραση *«αποτελεί ένα από τα βασικά θεμέλια μιας δημοκρατικής κοινωνίας και βασική προϋπόθεση για την πρόοδο και την αυτό-ολοκλήρωση κάθε υποκειμένου»*. (Lingens,

1986). Το δικαίωμα στην ελευθερία της έκφρασης είναι κατοχυρωμένο στη χάρτα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων του ΟΗΕ, την οποία υποστηρίζουν, έστω θεωρητικά, τα περισσότερα έθνη-κράτη και διατυπώνεται ως εξής *«Καθένας έχει το δικαίωμα της ελευθερίας της γνώμης και της έκφρασης, που σημαίνει το δικαίωμα να μην υφίσταται δυσμενείς συνέπειες για τις γνώμες του, και το δικαίωμα να αναζητεί, να παίρνει και να διαδίδει πληροφορίες και ιδέες, με οποιοδήποτε μέσο έκφρασης, και από όλο τον κόσμο»*. (Άρθρο 19 τη Διακήρυξης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, ΟΗΕ,1948).

6. Η ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΤΟΥ ΤΥΠΟΥ

Οι έννοιες «ελευθερία του τύπου» και «ελευθεροτυπία» είναι ταυτόσημες και υπάγονται στον όρο «ελευθερία της πνευματικής κινήσεως» (Χατζηκώστας, 2005:44). Στην υπόθεση *Oberschlick v. Austria*, όπως αναφέρθηκε ήδη, εξαγγέλλεται ότι *‘το άρθρο 10 προστατεύει όχι μόνο την ουσία των ιδεών και των πληροφοριών που εκφράζονται, αλλά και τη μορφή με την οποία μεταφέρονται’* (Oberschlick, 1991). Το Δικαστήριο αναγνωρίζει ότι ο τύπος διαδραματίζει σημαντικό ρόλο ως *‘δημόσιος φύλακας’* σε μια δημοκρατική κοινωνία αποδίδοντας έτσι ιδιαίτερο βάρος στην προστασία της ελευθερίας του τύπου (Σταυρινάκη στο Σισιλιάνος, 2013:399)

Η ελευθεροτυπία κατοχυρώνεται πρώτη φορά στα τέλη του 8^{ου} αιώνα, στα πρώτα συνταγματικά κείμενα και τις Διακηρύξεις των δικαιωμάτων. Στη Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και του Πολίτη στη Γαλλία (26 Αυγούστου,1789) , γίνεται αναφορά στην ελευθερία της έκφρασης από την οποία θεωρείται ότι απορρέει και η ελευθερία του τύπου. Πιο συγκεκριμένα, το σχετικό άρθρο (άρθρο11), αναφέρει πως *«η ελεύθερη επικοινωνία των ιδεών και της γνώμης αποτελεί ένα από τα πολυτιμότερα αγαθά του ανθρώπου και κάθε πολίτης μπορεί να εκφράζεται, να γράφει και να εκτυπώνει ελεύθερα, υπό τον όρο της ευθύνης του για την κατάχρηση της ελευθερίας αυτής στις περιπτώσεις που ορίζει ο νόμος»*.

7. Η ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΔΕΟΝΤΟΛΟΓΙΑ ΜΕΤΑΞΥ ΑΥΤΟΡΡΥΘΜΙΣΗΣ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΡΥΘΜΙΣΗΣ

Σύμφωνα με τον φιλόσοφο και νομικό Jeremy Bentham, ως δεοντολογία νοείται η «επιστήμη της ηθικής». Η ετυμολογία της λέξης «δεοντολογία» (δέον + λόγος) μας παραπέμπει σε μια συζήτηση για το πρέπον. Ειδικότερα, ο όρος της δημοσιογραφικής δεοντολογίας θα λέγαμε πως αφορά το σύνολο των κανόνων που διέπουν τη συμπεριφορά του δημοσιογράφου απέναντι στους συναδέλφους του, στο κοινό και στην κοινωνία και ανάγεται στο δημόσιο πεδίο εν αντιθέσει με τον όρο της ηθικής που σχετίζεται με τις αντιλήψεις του ατόμου περί ηθικής και παραπέμπει στην ιδιωτική σφαίρα (Civard-Racinais, 2003:3-4). Στα πλαίσια της ελευθερίας του τύπου ως αμυντικό δικαίωμα τίθεται το ερώτημα αν η απουσία των νομοθετικών κανόνων μπορεί να αντισταθμιστεί με την υιοθέτηση κανόνων δεοντολογίας. Στο πεδίο αυτό αναπτύχθηκαν τρεις βασικές θεωρήσεις σχετικά με τη δημοσιογραφική δεοντολογία σε συνάφεια με τον βαθμό παρέμβασης του κράτους στο χώρο του τύπου, 1) η **υποκειμενική/ατομιστική αντίληψη**, 2) η **αυτορρύθμιση**, και 3) η **κρατική ρύθμιση**. Βάσει της πρώτης θεώρησης η δημοσιογραφική δεοντολογία επαφίεται στην προσωπική συνείδηση του δημοσιογράφου και αντιτίθεται σε οποιαδήποτε κρατική παρέμβαση αλλά και στην υιοθέτηση δεοντολογικών κανόνων από τους επαγγελματίες της δημοσιογραφίας καθώς μέσω αυτού προκύπτει ομοιογένεια και υπονομεύει την πολυφωνία (Merill στο Elliot, 1986:51-55). Η δεύτερη θεωρία πρεσβεύει πως η δημοσιογραφική δεοντολογία οφείλει να ορίζεται από ρυθμιστικούς κανόνες των επαγγελματιών ενώσεων και όχι από την ηθική κάθε μεμονωμένου ατόμου. Η θεωρία αυτή της αυτορρύθμισης συνάδει με αυτή της αμερικανικής προέλευσης θεωρία της «κοινωνικής ευθύνης» του τύπου, ο οποίος πέρα από ελεύθερος οφείλει να είναι και υπεύθυνος απέναντι στους πολίτες. Η τρίτη θεώρηση αφορά την επέκταση της κρατικής ρύθμισης στον τομέα του τύπου (Malley&Soley, 2000:2-3,145-174,177-190). Ωστόσο, πρέπει να διευκρινιστεί πως ο έλεγχος δεν αφορά το δημοσιογραφικό περιεχόμενο, καθώς κάτι τέτοιο θα παρέπεμπε σε αυταρχικά πολιτεύματα, αλλά στη συμβατότητα με τη συνταγματικά κατοχυρωμένη προστασία της ελευθεροτυπίας. Πιο συγκεκριμένα, δεν επιτρέπεται η κρατική παρέμβαση στο τι γράφεται στις εφημερίδες, όμως η κρατική εξουσία μπορεί να υιοθετήσει ορισμένα διαδικαστικά μέτρα που θα

έχουν ενδεχομένως αντίκτυπο στη διαμόρφωση των κανόνων δεοντολογίας (Δεληγιάννη, 2004:98).

8. Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΠΡΟΠΑΓΑΝΔΑΣ

Η προπαγάνδα ως μια ιδιαίτερη κατηγορία λόγου έχει τις δικές της τεχνικές και μεθόδους ενώ υφίσταται και εφαρμόζεται ως διαδικασία πολύ πριν οριστεί ως «προπαγάνδα». Λέξεις που συναντάμε συχνά σαν συνώνυμα της προπαγάνδας είναι το ψέμα, η απάτη, η χειραγώγηση, ο έλεγχος της σκέψης, η πλύση εγκεφάλου (Jowett & Donnell, 1995). Οι αρνητικές προεκτάσεις που έχει λάβει στις συνειδήσεις των περισσότερων ως όρος, προέρχονται τόσο από τις πρώτες προσεγγίσεις και εκτιμήσεις για την εφαρμογή της προπαγάνδας στον Α' ΠΠ στην Αμερική, όσο και από τη μετέπειτα χρήση της από το ναζιστικό καθεστώς της Γερμανίας, όπου η προπαγάνδα εφαρμόστηκε μαζικά και καθολικά για τη διάδοση των ιδεολογικών αρχών και των εν γένει απόψεων του ναζισμού. Στην περίπτωση αυτή, η προπαγάνδα απέκτησε αρνητική χροιά, όχι μόνο λόγω των δογμάτων που διέδιδε, αλλά και λόγω της εφαρμογής της σε συνδυασμό με την άσκηση ψυχολογικής και φυσικής βίας εναντίον των πολιτών (Severin & Tankard, 2000:124-125).

Η προπαγάνδα στηρίζεται σε τρία αλληλεπιδρώντα στοιχεία: α) στην απόπειρα-τουλάχιστον- επιρροής της σκέψης και συμπεριφοράς των ανθρώπων, β) στην καλύτερη δυνατή χρήση και απόδοση των μέσων της επικοινωνίας που είναι διαθέσιμα για την προώθηση των μηνυμάτων της και γ) στην αυξανόμενη κατανόηση της ψυχολογικής κατάστασης των προπαγανδιζόμενων και την αντίστοιχη χρήση τέτοιων συμπεριφορικών ευρημάτων (Levinson 1999:39). Η ραγδαία ανάπτυξη και εφαρμογή της προπαγάνδας έχει κινήσει ιδιαίτερα το ενδιαφέρον της επιστημονικής κοινότητας, η οποία προσανατολίστηκε στη μελέτη του φαινομένου αυτού με σκοπό τη διερεύνηση και ανάλυσή του. Η διερεύνηση της προπαγάνδας από τη σύλληψη και το σχεδιασμό της από τον εκάστοτε προπαγανδιστή μέχρι την εφαρμογή της σε συγκεκριμένο κοινωνικό σύνολο και την αξιολόγηση των αποτελεσμάτων της γίνεται πάντα σε άμεση συνάρτηση με τις κοινωνικές συνθήκες στις οποίες εκδηλώνεται. Αυτό συμβαίνει επειδή η προπαγάνδα εφαρμόζεται σε αποδέκτες που είναι φορείς μιας συγκεκριμένης

πολιτισμικής και κοινωνικής πραγματικότητας. Επομένως είναι απαραίτητη η προσαρμογή της στις ανάγκες των ληπτών της προκειμένου να είναι αποτελεσματική. Ειδικά στην εποχή της κυριαρχίας της εικόνας και των εικονιστικών μέσων, «η προπαγάνδα, για να είναι αποτελεσματική, πρέπει να έχει εικόνα, να μένει στη μνήμη του ακροατή, να είναι κατανοητή, και να εξυπηρετεί τις ανάγκες της κατάστασης στην οποία αναφέρεται και τις ανάγκες των ακροατών στους οποίους στοχεύει» (Qualter, 1962).

8.1 Ο προπαγανδιστικός λόγος των ΜΜΕ

Τα μέσα επικοινωνίας και ο λόγος που εκφέρεται μέσω αυτών αποτελούν το βασικότερο δίαυλο επικοινωνίας των προπαγανδιστικών μηνυμάτων με αποδέκτη την κοινή γνώμη. Η επικοινωνία (διαμεσολαβημένη ή μη) αποτελεί πάντα ένα κοινωνικό φαινόμενο: ενυπάρχει πάντα σε κοινωνικά πλαίσια τα οποία έχουν δομηθεί με διάφορους τρόπους και τα οποία με τη σειρά τους έχουν δομικό αντίκτυπο στην επικοινωνία που λαμβάνει χώρα. (Thompson, 1999:30-31). Από τον ορισμό και μόνο της επικοινωνίας ως συνοικοδόμησης μιας πραγματικότητας, αναγνωρίζεται ο ενεργητικός ρόλος των συμμετεχόντων σε αυτήν, καθώς και το γεγονός ότι δεν μπορεί να υπάρξει επικοινωνία έξω από ένα συγκεκριμένο κάθε φορά επικοινωνιακό πλαίσιο (Δεμερτζής 2002:369). Όπως χαρακτηριστικά αναφέρεται «ο λόγος είναι η χρήση της γλώσσας ως κοινωνική πρακτική» άρα επικοινωνία. Η εκφορά του λόγου επηρεάζεται και επηρεάζει ταυτόχρονα με άμεσο τρόπο κοινωνικούς θεσμούς και πρακτικές. Χαρακτηριστικό του προπαγανδιστικού λόγου ως προς το περιεχόμενό του, είναι η τάση για γενίκευση. Ενώ ένα γεγονός μπορεί να περιγράφεται ως μεμονωμένο, παρουσιάζεται με τέτοιο τρόπο ώστε να γενικεύεται παρουσιαζόμενο ως αντιπροσωπευτικό μιας ολόκληρης κατηγορίας γεγονότων, καταστάσεων, προσώπων (Πλειός, 2001: 40,91-93). Για την ενίσχυση της πειστικότητας του προπαγανδιστικού λόγου είναι αναγκαία η προσαρμογή του στις αποδεκτές συμπεριφορές και στο λεξιλόγιο της δημόσιας ζωής που διέπουν το κοινωνικό σύνολο στο οποίο απευθύνεται (Smith, Lasswell&Casse, 1946:2).

Ο προπαγανδιστικός λόγος αποτελεί ένα κράμα τέχνης και επιστήμης στο βαθμό που συνδυάζει διαφημιστικές πρακτικές, δεδομένου πως οι διαφημιστικές

εκστρατείες αποτελούν μορφές συστηματικής προπαγάνδας αλλά και αισθητικά μέσα, επιδιώκοντας να ενεργοποιήσει ή να αδρανοποιήσει ένα μαζικό κοινό, και στοχεύει τόσο στη συνείδηση όσο και στο ασυνείδητο των υποκειμένων που σκοπεύει να επηρεάσει, διατηρώντας παράλληλα έναν πραγματιστικό και συναισθηματικό χαρακτήρα (Jowett&Donnell, 1995:6, 290-296) Αν η προπαγάνδα ερχόταν σε σύγκρουση με τις συνήθειες-παραδόσεις και τα αυτονόητα μιας συγκεκριμένης κοινωνίας στα μέλη της οποίας απευθύνεται, τότε, θα ήταν αναποτελεσματική ή ακόμα θα είχε αντίθετα αποτελέσματα από αυτά που θα επιδίωκε (Χιώτης, 1986:28).

Σκοπός της προπαγάνδας είναι να χρησιμοποιήσει τις κρατούσες αντιλήψεις στο μέγιστο βαθμό προκειμένου να γίνουν οι απόψεις που πρεσβεύει αποδεκτές από όσο το δυνατόν περισσότερους αποδέκτες. Ο προπαγανδιστικός λόγος υπάρχει σε κάθε μορφή λόγου και επικοινωνίας. Δηλαδή, υπάρχουν η πολιτική, η εμπορική, η θρησκευτική κ.λπ. μορφή προπαγανδιστικού λόγου. Η πολιτική μορφή του προπαγανδιστικού λόγου είναι η πολιτική προπαγάνδα ή απλά προπαγάνδα, που δεν συνιστά μόνο διάδοση ψευδών αλλά η προσπάθεια να πείσει κάποιος κάποιον να κάνει ή να μην κάνει κάτι. Βέβαια στον πολιτικό λόγο δεν υπάρχει μόνο η προπαγάνδα, ωστόσο ένα σημαντικό μέρος του πολιτικού λόγου, ιδιαίτερα στην περιοχή της πολιτικής διαδικασίας (politics) ανήκει στην περιοχή της προπαγάνδας (Πλειός, 2011:128).

Ο προπαγανδιστικός λόγος δανείζεται και συνδυάζει τον αντικειμενικό χαρακτήρα του πραγματιστικού λόγου και το συναισθηματισμό που εμπεριέχει ο νοηματικός λόγος, έχοντας παράλληλα επικρατήσει στην καθημερινή ζωή έναντι αυτών των δύο μορφών λόγου. Βασικός παράγοντας που βοηθά στην επικράτησή του αυτή είναι η προσαρμοστικότητά του στις εκάστοτε κοινωνικές συνθήκες και η χρήση αυτών προς όφελός του, προκειμένου να επιβάλλει ιδέες και απόψεις που αυτός πρεσβεύει». Βασικό χαρακτηριστικό του προπαγανδιστικού λόγου είναι το γεγονός ότι σε αυτή την κατηγορία ανήκει ο λόγος των «...ΜΜΕ και της μαζικής κουλτούρας συνολικά», (Πλειός , 2001:90, 94-95) με πρώτα και κύρια τα είδη περιεχομένου τεκμηρίωσης των Μέσων (ειδήσεις) που «διαπλέκονται με ρηματικές στρατηγικές μυθοπλαστικού τύπου» (Πλειός, 2011:79).

8.2 Προπαγανδιστικές τεχνικές

Βασικά χαρακτηριστικά της προπαγάνδας σύμφωνα με τη Snow (2002) είναι «η σκόπιμη επικοινωνιακή της πρακτική, η οποία έχει σχεδιαστεί να αλλάξει τις συμπεριφορές του στοχευόμενου κοινού και η μονόπλευρη ενημέρωση». Ανάμεσα στη μεγάλη ποικιλία τεχνικών που έχουν παρουσιαστεί για την προπαγάνδα, είναι χρήσιμο να ξεχωρίσουμε κάποια κομβικά χαρακτηριστικά της: 1. Τα ψεύδη, η εσκεμμένη κατασκευή και κυκλοφορία πληροφοριών. 2. Η απόκρυψη και μονόπλευρη παρουσίαση πληροφοριών, που μπορεί να συμπίπτει και με τα ψεύδη, αποτελώντας μια «στρατηγική επιλογή» για τον προπαγανδιστή. 3. Η χρήση υπερβολής που περιλαμβάνει διαστρεβλωμένη παρουσίαση θετικών είτε αρνητικών πληροφοριών ανάλογα με τους σκοπούς της προπαγάνδας. 4. Άμεση ή συγκεκαλυμμένη επίκληση στο φόβο ή την επιθυμία (επίκληση στο συναίσθημα), ασκώντας με αυτό τον τρόπο πειθώ πέραν της χρήσης λογικών επιχειρημάτων.

5. Χρήση ρητορικών σχημάτων, προκειμένου να διαχειριστεί γενικότερα μηνύματα (π.χ. εμπιστοσύνη, εχεμύθεια) και να οργανώσει τη ροή του νοήματος και των αξιών με τρόπους που δεν προκύπτουν από το λογικό περιεχόμενο της επικοινωνίας (Corner, 2007:674-675). Πρωτοπόρο στην αναγνώριση προπαγανδιστικών μεθόδων υπήρξε το Ινστιτούτο Ανάλυσης της Προπαγάνδας το οποίο έθεσε τις βάσεις για τον εντοπισμό συγκεκριμένων προπαγανδιστικών πρακτικών, παρουσιάζοντας επτά μεθόδους. Παρουσιάζοντας την προπαγάνδα ως κάτι το εγγενώς επικίνδυνο, εισήγαγε τη λογική της προσέγγισής της ως μεθόδου αναπόσπαστης από την πολιτική και κοινωνική οργάνωση των σύγχρονων κοινωνιών. Η λογική αυτή αντικατοπτρίζεται και στις επτά αυτές μεθόδους, οι οποίες είναι οι εξής: 1) Η δυσφήμιση (name calling) σε μια ιδέα ή πρόσωπο που χρησιμοποιείται προκειμένου να απορριφθεί από το κοινό συλλήβδην χωρίς να εξεταστούν στοιχεία ή αποδείξεις. Ευρεία εφαρμογή η συγκεκριμένη μέθοδος βρήκε στην πολιτική και σε άλλες εκφάνσεις της κοινωνικής ζωής. Η λέξη που χρησιμοποιείται για τον (υβριστικό) χαρακτηρισμό, μπορεί να συνδέσει το πρόσωπο ή τον θεσμό με ένα αρνητικό σύμβολο, με κάτι που θεωρείται μη δημοφιλές ή χαίρει κακής φήμης. «Έτσι το πρόσωπο, ιδέα ή θεσμός μπορεί να απορριφθούν χωρίς πολλή σκέψη από τον προπαγανδιζόμενο»

(Θεοδωρακόπουλος, 2006:118). 2) Το αντίθετο της δυσφήμισης είναι ο «ευφημισμός» (glittering generality). Μέσω αυτού ένα συγκεκριμένο γεγονός συνδέεται με μια γενικότερη αξία, προκειμένου να το αποδεχτούμε χωρίς περαιτέρω εξέταση (Snow, 2003:9-11). 3) Στη συνέχεια συναντάμε τη «μεταβίβαση» (transfer), η οποία «μεταφέρει» την αποδοχή και την ισχύουσα θέση που διαθέτει κάτι ή κάποιος που απολαμβάνει το σεβασμό σε κάτι ή κάποιον άλλο για να τον καταστήσει αποδεκτό και αρεστό. 4) Ανάλογης λογικής μέθοδοι αποτελούν η «μαρτυρία» (testimonial), όπου μια συμπαθής ή αντιπαθής φυσιογνωμία δηλώνει συνήθως δημοσίως, πάντα με σκοπό να επηρεάσει τις απόψεις άλλων ατόμων, αν κάποιο άτομο ή προϊόν ή πρόγραμμα είναι καλό ή κακό, και 5) η «σύνδεση με το λαό» (plain folks), κατά την οποία ο προπαγανδιστής προσπαθεί να περάσει τις ιδέες του στο κοινό λέγοντας ότι οι απόψεις του είναι καλές γιατί είναι «λαϊκές».

Οι δύο τελευταίοι μηχανισμοί προπαγάνδας που κατονόμασε το IPA είναι 6) το «ανακάτεμα της τράπουλας» (card stacking) που έχει σαν σκοπό την επιλεκτική παρουσίαση- και ως εκ τούτου την επίσης επιλεκτική απόκρυψη- επιχειρημάτων που υποστηρίζουν ή αντιμάχονται μια ιδέα ή πράξη και 7) η «στοίχιση με τους πολλούς» (bandwagon) βάσει του οποίου οι άνθρωποι κάνουν κάτι ή πιστεύουν σε κάτι διότι οι υπόλοιποι άνθρωποι κάνουν το ίδιο. Το Ινστιτούτο Ανάλυσης της Προπαγάνδας περιέγραψε αυτούς τους επτά μηχανισμούς άσκησης της προπαγάνδας, οι οποίοι αποτέλεσαν την πρώτη ουσιαστική προσπάθεια αναλυτικής ερμηνείας της προπαγάνδας στην εφαρμογή της παράλληλα με μια προσπάθεια ενημέρωσης του κοινού για τις προπαγανδιστικές τακτικές που είχαν αναπτυχθεί και εφαρμοσθεί στα προηγούμενα χρόνια. Συνεχίζοντας τη μελέτη της προπαγάνδας στη λογική που χάραξε το Institute for Propaganda Analysis, ο H. Conserva (2003) προσεγγίζει την προπαγάνδα ως *«οργανωμένη πειθώ που εμπεριέχει τη διάδοση μεροληπτικών ιδεών και γνωμών, συχνά μέσω της χρήσης ψεμάτων, απάτης, διαστρεβλώσεων, υπερβολών και λογοκρισίας»* και αναλύει 89 διαφορετικές προπαγανδιστικές τεχνικές, ομαδοποιώντας τις σε 7 γενικές κατηγορίες (τεχνικές παραπλάνησης της λογικής, τεχνικές διαφυγής, τεχνικές που απευθύνονται στο συναίσθημα, τεχνικές που περιλαμβάνουν αναλήθειες, τεχνικές που εκμεταλλεύονται τάσεις ανθρώπινης συμπεριφοράς, τεχνικές στυλ και τεχνικές λογικής) που αναγνώρισε έπειτα από μελέτη προηγούμενων ετών.

8.3 Η επικέντρωση στον ενημερωτικό δημόσιο λόγο

Η ανάπτυξη των ΜΜΕ έχει συμβάλει στην κατοχύρωση δεσπόζουσας θέσης της προπαγάνδας. Οι ειδήσεις και η δημοσιογραφική δραστηριότητα αποτελούν ουσιαστικά δίαυλο, μέσω του οποίου διοχετεύονται οι αξίες σε μια κοινωνία, επομένως πρόκειται για ένα βασικό στοιχείο κοινωνικής δομής (Πλειός, 2011:110). Η δημοσιογραφία αποτελεί βασικό μέσο ιδεολογικής αντιπαράθεσης και πάνω από όλα ένα μέσο επεξεργασίας και συστηματοποίησης της ιδεολογίας. Οι ίδιοι οι δημοσιογράφοι που λειτουργούν σε στρατευμένα μέσα τα οποία συνδέονται με οργανωμένα συμφέροντα, λειτουργούν εν μέρει ως προπαγανδιστές (Curran&Gurevitch 2004:148, 162). Οι ειδήσεις (ή νέα) αποτελούν πληροφορίες σχετικές με επίκαιρα γεγονότα και συνιστούν γνώση με εφήμερο χαρακτήρα και βασικό προϊόν άσκησης του δημοσιογραφικού επαγγέλματος. Ιστορικά οι ειδήσεις αποτελούν εξέλιξη των διαδικασιών μετάδοσης πληροφοριών για επίκαιρα γεγονότα ήδη από τις παραδοσιακές (προνεωτερικές κοινωνίες) με τη διαδικασία της αγγελιοφορίας, η οποία μάλιστα διακρίνεται σε «επίσημη», όταν το περιεχόμενο των πληροφοριών αφορά τη στρατιωτική, πολιτική και θρησκευτική ιεραρχία- και «ανεπίσημη», όταν αφορά γεγονότα εκτός θεσμικών ιεραρχιών (Πλειός, 2011:69-75).

Οι ειδήσεις στη νεωτερικότητα και ύστερη νεωτερικότητα αποτελούν- θεωρητικά- κατηγορία περιεχομένου στην οποία επικρατεί ο πραγματιστικός λόγος (πληροφόρηση) για την οικονομία, και τα πολιτικά και κοινωνικά γεγονότα. Ωστόσο, ειδικά στην ύστερη νεωτερικότητα, οι ειδήσεις περιέχουν όλο και περισσότερα ρηματικά χαρακτηριστικά από άλλες κατηγορίες περιεχομένου (ψυχαγωγικά- μυθοπλαστικά, διαφημίσεις) και τις υποκατηγορίες τους, δημιουργώντας υβρίδια που ενθαρρύνουν την ύπαρξη προπαγανδιστικού λόγου.²⁰⁰ Άλλωστε, σύμφωνα με τον πατριάρχη της σύγχρονης προπαγάνδας Joseph Goebbels, η αποτελεσματική προπαγάνδα περιλαμβάνει τόσο ψυχαγωγία όσο και ενημέρωση (Reeves 1999:83). Οι ειδήσεις δεν αποτελούν απλά προϊόν της νεωτερικότητας, αλλά, μαζί με τα μέσα επικοινωνίας στο σύνολό τους, την εκπαίδευση, τη δημοκρατία κ.λπ. ήταν και ένας από τους παράγοντες που συνέβαλαν στη διαμόρφωσή της, συνιστούν εργαλείο της νεωτερικότητας, και συνδέονται άμεσα με την αισθητική της (Πλειός, 2011:80-84).

Η προπαγάνδα αποτελεί ουσιαστικά αναπόσπαστο κομμάτι του δημοσιογραφικού επαγγέλματος, καθώς η διαφορά μεταξύ προπαγάνδας και δημοσιότητας ή πληροφόρησης μπορεί να είναι πολύ λεπτή. Βασικό προπαγανδιστικό χαρακτηριστικό των ΜΜΕ αποτελεί το γεγονός ότι η συλλογή και παρουσίαση ειδήσεων είναι μια επιλεκτική διαδικασία (Sudson στο Curran & Gurevitch, 2001: 204-205). Οι ειδήσεις είναι μια κατασκευασμένη πραγματικότητα με τη δική της εσωτερική εγκυρότητα- αποτέλεσμα το προϊόν που φτάνει στον καταναλωτή να διαθέτει έντονο το υποκειμενικό στοιχείο (McQuail στο Curran & Gurevitch, 2001:106,109-110)

Η δημοσιογραφία αποτελεί πεδίο το οποίο εγγενώς κινείται στη λογική της προπαγάνδας, ειδικά στη σύγχρονη μετανεωτερική εποχή, μέσω της επικυριαρχίας του σχολίου πάνω στην πραγματική είδηση. Στην επικυριαρχία αυτή έχει συμβάλει ο τρόπος ενημέρωσης που προσφέρουν τόσο η τηλεόραση (το κυρίαρχο νεωτερικό μέσο ενημέρωσης), όσο και το διαδίκτυο, το υπερ-μέσο που δημιουργήθηκε στην ύστερη νεωτερικότητα και έφερε θεμελιώδεις αλλαγές στην πληροφοριακή διαδικασία σε σχέση με το παρελθόν. Από τη μία, ο μονόδρομος και «προστακτικός» λόγος των νεωτερικών μέσων- συμπεριλαμβανομένης της τηλεόρασης- ευνοεί την εκδήλωση προπαγάνδας ενσωμάτωσης, με χρήση περισσότερο συναισθηματικού, 205 πολιτικοποιημένου/ιδεολογικοποιημένου και γενικόλογου λόγου, από συγκεκριμένους πομπούς (δημοσιογράφους), προσφέροντας στον τηλεθεατή πληροφόρηση από συγκεκριμένες, γνωστές θεσμικές πηγές. Από την άλλη, η διαδικτυακή επικοινωνία με τον αμφίδρομο χαρακτήρα της ευνοεί την εκδήλωση προπαγάνδας κινητοποίησης, με χρήση περισσότερο πραγματιστικού, απο-ιδεολογικοποιημένου και συγκεκριμένου λόγου, με πομπούς που δεν περιορίζονται σε δημοσιογράφους, με την ύπαρξη περισσότερων προσωπικών απόψεων, και με ασάφεια πηγών. Ωστόσο, η τηλεόραση και το διαδίκτυο παρουσιάζουν και ομοιότητες στην άρθρωση του προπαγανδιστικού λόγου, όπως η έκφραση γνώμης, η οποία πλέον τείνει να κυριαρχήσει στη διαδικασία της ενημέρωσης ανεξαρτήτως μέσου, ενώ και η επανάληψη της επιχειρηματολογίας κατά την έκφραση αυτής της γνώμης μπορεί να αποτελέσει αποτελεσματική μέθοδο διαχείρισης της πρόσληψης των τηλεθεατών/αναγνωστών (Πλειός 2011:80-84).

B. ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

1. Ο ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΤΑ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

1.1 Ο σκοπός της έρευνας

Η μελέτη της βιβλιογραφίας και όσων αναλύθηκαν στο θεωρητικό μέρος περί λόγου και σχολικών εγχειριδίων αλλά και τα ερευνητικά ενδιαφέροντα, υπαγόρευσε την εκπόνηση μιας έρευνας με σκοπό την ανάδειξη των βασικών πεδίων αντιπαράθεσης στο δημόσιο λόγο σχετικά με τα δυο τελευταία σχολικά εγχειρίδια ιστορίας ΣΤ Δημοτικού. Πιο συγκεκριμένα, η έρευνα έχει ως στόχο να αναδείξει μέσα από τα κείμενα των άρθρων τα βασικότερα επιχειρήματα και θέσεις που εκφράστηκαν για τα εν λόγω εγχειρίδια εντοπίζοντας παράλληλα και τις ιδεολογικές προσεγγίσεις που διαφαίνονται σε συνάρτηση με αυτά.

1.2 Τα ερευνητικά ερωτήματα

Ο παραπάνω σκοπός συνεπάγεται μια σειρά επιμέρους ερευνητικών ερωτημάτων που προκύπτουν από το θεωρητικό υπόβαθρο που έχουμε παρουσιάσει και έχουν ως εξής:

Ποια ιστορικά επιχειρήματα προβάλλονται από την κάθε πλευρά;

Ποια παιδαγωγικά επιχειρήματα προβάλλονται από τη κάθε πλευρά;

Ποια εκπαιδευτικά επιχειρήματα χρησιμοποιούνται από την κάθε πλευρά;

Ποιες είναι οι ιδεολογικές προσεγγίσεις που διαφαίνονται από την κάθε πλευρά;

Πώς κρίνει η κάθε πλευρά τα δύο σχολικά εγχειρίδια, αρνητικά ή θετικά, βάσει του εθνοκεντρικού στοιχείου που υπάρχει ή όχι σε αυτά;

Ποιο είναι το κυρίαρχο είδος λόγου που εντοπίζεται στα κείμενα κάθε πλευράς;

Είναι προπαγανδιστική η παρουσίαση των δυο σχολικών εγχειριδίων από τη μία ή την άλλη πλευρά; Αν ναι, ποιες προπαγανδιστικές τεχνικές εντοπίζονται στα κείμενα κάθε πλευράς;

2. ΤΟ ΥΠΟ ΈΡΕΥΝΑ ΥΛΙΚΟ

Το δείγμα της έρευνας αποτέλεσαν τριάντα άρθρα τα οποία προέκυψαν μέσω αναζήτησης στους ιστότοπους τριών διαφορετικών πηγών του ηλεκτρονικού τύπου και είναι τα εξής:

Από τη διαδικτυακή πηγή <http://www.iospress.gr/>, Ο ΙΟΣ

1. *Η μεζούρα της εθνοφροσύνης*, Ελευθεροτυπία, 18/2/2007, <http://www.iospress.gr/ios2007/ios20070218.htm>
2. *Ο νέος «εθνικός χώρος»*, Ελευθεροτυπία, 11/3/2007, <http://www.iospress.gr/ios2007/ios20070311.htm>
3. *Ένα μύθο θα σας πω...*, Ελευθεροτυπία, 17/3/2007, <http://www.iospress.gr/megalo2007/megalo20070317.htm>
4. *«Πατριώτες» και «μιάσματα»*, Ελευθεροτυπία, 21/4/2007, <http://www.iospress.gr/mikro2007/mikro20070421.htm>
5. *Το νέο ραντεβού με την ιστορία*, Ελευθεροτυπία, 23/9/2007, <http://www.iospress.gr/ios2007/ios20070923.htm>
6. *Ο κ. πρόεδρος και η χούντα*, 30/9/2007, <http://www.iospress.gr/ios2007/ios20070930.htm>
7. *Μετά το βιβλίο, τι;* Ελευθεροτυπία, 20/10/2007, <http://www.iospress.gr/mikro2007/mikro20071020.htm>
8. *Το ξαναγράψιμο (του βιβλίου) της Ιστορίας*, Ελευθεροτυπία, 21/6/2008, <http://www.iospress.gr/mikro2008/mikro20080621.htm>
9. *Τα κοντά παντελόνια της αμάθειας*, Ελευθεροτυπία, 26/10/2008, <http://www.iospress.gr/megalo2007/megalo20071026.htm>
10. *Ο νέος εσωτερικός εχθρός*, Ελευθεροτυπία, 1/2/2009, <http://www.iospress.gr/ios2009/ios20090201.htm>

Από τη διαδικτυακή πηγή <https://www.tovima.gr/>, ΤΟ ΒΗΜΑ

1. *Δεν πήγαινε άλλο*, Μαρία Ρεπούση, 25 Νοεμβρίου 2008, Ενημερώθηκε: 17 Σεπτεμβρίου 2006, <https://www.tovima.gr/2008/11/25/archive/den-pigaine-allo/>

2. *«Μάθημα» κριτικής σκέψης*, Σ.Ν. Αλαχιώτης, 25 Νοεμβρίου 2008, Ενημερώθηκε: 18 Μαρτίου 2007, <https://www.tovima.gr/2008/11/25/opinions/mathima-kritikis-skepsis/>
3. *Στη δίνη του κυκλώνα το εγχειρίδιο της Στ Δημοτικού*, ΝΟΤΑΤΡΙΓΚΑ, 25 Νοεμβρίου 2008, Ενημερώθηκε: 13 Ιουνίου 2007, <https://www.tovima.gr/2008/11/25/politics/sti-dini-toy-kyklwna-to-egxeiridio-tis-st-d-dimotikoy/>
4. *ΜΑΡΙΑ ΡΕΠΟΥΣΗ*, ΔΗΜΗΤΡΑ ΚΡΟΥΣΤΑΛΛΗ, 25 Νοεμβρίου 2008, Ενημερώθηκε: 17 Ιουνίου 2007, <https://www.tovima.gr/2008/11/25/archive/maria-repousi/>
5. *Το βιβλίο Ιστορίας και οι επικριτές του*, Κώστας Ζέπος, 25 Νοεμβρίου 2008, Ενημερώθηκε: 21 Ιουνίου 2007, <https://www.tovima.gr/2008/11/25/opinions/to-biblio-istorias-kai-oi-epikrites-toy/>
6. *Τι μας δίδαξε το βιβλίο της Στ' Δημοτικού*, Έφη Γαζή, 25 Νοεμβρίου 2008, Ενημερώθηκε: 30 Σεπτεμβρίου 2007, <https://www.tovima.gr/2008/11/25/opinions/ti-mas-didakse-to-biblio-tis-st-dimotikoy/>
7. *Γιατί έθαψαν το βιβλίο Ιστορίας;* Μάρνυ Παπαματθαίου, 25 Νοεμβρίου 2008, Ενημερώθηκε: 16 Σεπτεμβρίου 2007, <https://www.tovima.gr/2008/11/25/archive/giati-ethapsan-to-biblio-istorias/>
8. *Η απολογία των ιστορικών*, Χριστίνα Κουλούρη, 25 Νοεμβρίου 2008, Ενημερώθηκε: 4 Νοεμβρίου 2007, <https://www.tovima.gr/2008/11/25/opinions/i-apologia-twn-istorikwn/>
9. *Ζητούν να μην αποσυρθεί το βιβλίο Ιστορίας της Στ Δ Δημοτικού*, ΤοΒημαTeam, 25 Νοεμβρίου 2008, Ενημερώθηκε: 23 Φεβρουαρίου 2007, <https://www.tovima.gr/2008/11/25/archive/zitoy-n-na-min-aposyrthei-to-biblio-istorias-tis-st-d-dimotikoy/>
10. *Ξαναγράφουν την Ιστορία επί το εθνικότερον*, Μάρνυ Παπαματθαίου, 25 Νοεμβρίου 2008, Ενημερώθηκε: 1 Ιουνίου 2008, <https://www.tovima.gr/2008/11/25/archive/ksanagrafoyn-tin-istoria-epi-to-ethnikoteron/>

Από τη διαδικτυακή πηγή <http://www.antibaro.gr/>, ANTIBARO

1. *Οι πωλητές της ιστορίας*, Κρίτων Σαλπγκτής, 15/12/06, <http://www.antibaro.gr/article/17252>
2. *Άπροσωπία και ραγιαδικές άμερικανιές (τò βιβλίο 'Ιστορίας τῆς ΣΤ' δημοτικοῦ, Μέρος βον*, Κώστας Ζουράρις, 17/12/06 <http://www.antibaro.gr/article/2843>
3. *Βιβλίο Ιστορίας ή βιβλίο γενναιοδωρίας (στους γείτονες); Αποκαλύψεις από τα λόγια της ίδιας της Υπουργού*, Μάρκος Παπαευαγγέλου, 5/2/07, <http://www.antibaro.gr/article/7854>
4. *Βιβλίο Ιστορίας της 6ης Δημοτικού: η «ανάδειξη του ρόλου των γυναικών» και άλλες ιστορίες*, Μαρία Δημητριάδου, 6/3/07, <http://www.antibaro.gr/article/579>
5. *Απέριψε η υπουργός Παιδείας το νέο βιβλίο Ιστορίας για τη ΣΤ' τάξη του Δημοτικού*, 12/ 7/11, <http://www.antibaro.gr/article/3540>
6. *Ερώτηση-Αδικοιολόγητη καθυστέρηση στη διανομή του βιβλίου Ιστορίας της Στ' Δημοτικού*, Σάββας Ι. Αναστασιάδης, 17/12/11, <http://www.antibaro.gr/article/3927>
7. *Οι θεωρίες συνωμοσίας και το βιβλίο Ιστορίας της Στ' Δημοτικού*, Βλάσης Αγτζίδης, 28/7/14, <http://www.antibaro.gr/article/11032>
8. *Γιατί αλλάζουν όλα τα σχολικά βιβλία Ιστορίας;*, Κωνσταντίνος Χολέβας, 4/11/14, <http://www.antibaro.gr/article/11595>
9. *Απόπειρα ρεβάνς για τον ιστορικό αναθεωρητισμό*, Ανδρέας Σταλίδης, 26/11/15, <http://www.antibaro.gr/article/13891>
10. *Όχι άλλα πειράματα με τη σχολική ιστορία*, Κωνσταντίνος Χολέβας, 11/4/17, <http://www.antibaro.gr/article/16884>

2.1 Κριτήρια επιλογής του υπό έρευνα υλικού

Πολλές φορές συμβαίνει το περιεχόμενο ή η λειτουργικότητα ενός σχολικού εγχειριδίου να εγείρει αντιδράσεις και να λειτουργήσει ως πεδίο αντιπαράθεσης στο

δημόσιο λόγο, όπως συνέβη στη προκειμένη περίπτωση των δύο τελευταίων σχολικών εγχειριδίων ιστορίας της ΣΤ΄ Δημοτικού των συγγραφικών ομάδων της Μ.Ρεπούση και Ι.Κολιόπουλου.

Στα πλαίσια του ερευνητικού ενδιαφέροντος για τα εν λόγω εγχειρίδια που αποτέλεσαν πεδίο διαμάχης, επιλέχθηκαν τα παραπάνω άρθρα που αποτέλεσαν το υπό έρευνα υλικό με στόχο την ανάδειξη των βασικότερων επιχειρημάτων που εκφράστηκαν από τους επικριτές ή υποστηρικτές του εκάστοτε εγχειριδίου. Μέσω της μηχανής αναζήτησης τριών διαφορετικών ηλεκτρονικών πηγών, προέκυψε ένας αριθμός άρθρων εκ των οποίων επιλέχθηκαν από κάθε πηγή δέκα άρθρα με βάση τη συνάφεια που αυτά είχαν με τα ερευνητικά ενδιαφέροντα, το περιεχόμενο των οποίων θα εξυπηρετούσε την έρευνα. Για την καταγραφή ποικίλων θέσεων και επιχειρημάτων για το θέμα, η επιλογή των άρθρων έγινε ισομερώς από τρεις διαφορετικές ηλεκτρονικές πηγές διαφορετικού ιδεολογικού προσανατολισμού.

2.2 Τυπικά χαρακτηριστικά του υπό έρευνα υλικού

Το υπό έρευνα υλικό όπως αναφέρθηκε και παραπάνω αποτέλεσαν 30 άρθρα διαφορετικής προέλευσης και έκτασης κειμένου και χρονολογούνται ως προς τη δημοσιοποίησή τους από το 2006 έως το 2017. Ειδικότερα, τα κείμενα από τη πηγή «Ο Ιός» καλύπτουν την περίοδο 2007-2009, με 7 άρθρα να χρονολογούνται το 2007, δύο το 2008 και ένα το 2009. Ο "Ιός" είναι συλλογικό ψευδώνυμο της δημοσιογραφικής ερευνητικής ομάδας που πρωτοπαρουσιάστηκε το Μάιο του 1990 στην Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία. Μέχρι την έκδοση του περιοδικού "Έψιλον" οι εβδομαδιαίες έρευνες του "Ιού" φιλοξενούνταν στην Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία. Από τον Απρίλιο του 1991 ο "Ιός" μετακόμισε στο "Έψιλον". Από τον Σεπτέμβριο του 2000 ο "Ιός" επανήλθε στην Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία. Η συντακτική ομάδα που βρίσκεται πίσω από τα κείμενα του Ιού αποτελείται από τον Τάσο Κωστόπουλο, Δημήτρη Τρίμη, Αγγέλικα Ψαρρά, Άντα Ψαρρά και Δημήτρη Ψαρράς, χωρίς να αναγράφεται σε κάθε κείμενο το όνομα κάποιου.

Τα 10 άρθρα που προέρχονται από ΤΟ ΒΗΜΑ καλύπτουν τη χρονική περίοδο 2006-2008, με ένα άρθρο να χρονολογείται το 2006, επτά το 2007 και δύο το

2008. Στα άρθρα αναγράφεται το όνομα του αρθρογράφου, ενώ σε τέσσερα από αυτά στο τέλος του κειμένου δίνεται και η ιδιότητά του. Πιο συγκεκριμένα, αναφέρεται πως η Χριστίνα Κουλούρη είναι καθηγήτρια Ιστορίας στο Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου, η Εφη Γαζή επίκουρη καθηγήτρια Ιστορίας στο Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Ο κ. Κ. Δ. Ζέπος είναι Πρόεδρος ε.τ και η Μαρία Ρεπούση είναι επίκουρη καθηγήτρια Ιστορίας και Διδακτικής της Ιστορίας στην Παιδαγωγική Σχολή του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, μέλος της συγγραφικής ομάδας του νέου βιβλίου Ιστορίας στο Δημοτικό. Υπεύθυνος για τονίμα.gr, την ηλεκτρονική έκδοση της εφημερίδας ΤΟ ΒΗΜΑ, είναι ο Λευτέρης Χαραλαμπίδης.

Τα τελευταία 10 άρθρα που προέρχονται από τη πηγή «Αντίβαρο», καλύπτουν τη χρονική περίοδο 2006-2017 με δύο άρθρα του 2006, δύο του 2007, δύο του 2011, δύο του 2014, ένα του 2015 και ένα του 2017. Σε αυτά υπάρχει και το όνομα του αρθρογράφου. Το Αντίβαρο, σύμφωνα με όσα αναγράφονται στην ιστοσελίδα του, δημιουργήθηκε τον Μάιο του 2001 με σύνθημα «αντίβαρο στην ιδιωτεία» θέλοντας να ενθαρρύνει το ενδιαφέρον για τα κοινά, μέσα από αρθρογραφία με άποψη, διάλογο και αναζήτηση της συλλογικής μας αυτοσυνειδησίας. Σταδιακά έγινε σαφέστερη η λειτουργία του και ως αντίβαρο στα κυρίαρχα ΜΜΕ προσφέροντας εναλλακτική ενημέρωση και πρόσφορο έδαφος για δράση. Αξιοσημείωτες πρωτοβουλίες του ήταν η εκστρατεία ενημέρωσης για το Σχέδιο Ανάν το 2004 και η συλλογή υπογραφών για την απόσυρση του βιβλίου Ιστορίας της Στ Δημοτικού το Φθινόπωρο του 2006 προκαλώντας μία χιονοστιβάδα αντιδράσεων, η οποία οδήγησε στην απόσυρση του εγχειριδίου μετά από ένα χρόνο.

3. Η ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

3.1 Η ποιοτική ανάλυση περιεχομένου

Για τους σκοπούς της παρούσας έρευνας η μεθοδολογία που θα εφαρμοστεί είναι η ανάλυση περιεχομένου (content analysis). Το κάθε κείμενο-άρθρο θα εξεταστεί ξεχωριστά αλλά και ομαδικά, βάσει της ενημερωτικής πηγής, ως προς τα πεδία αντιπαράθεσης που εντοπίζονται σε αυτά (παιδαγωγικά, εκπαιδευτικά,

ιστορικά), το είδος λόγου που χρησιμοποιείται σε αυτά, την ιδεολογική προσέγγιση τους αλλά και το προπαγανδιστικό στοιχείο που ενδεχομένως αυτά ενέχουν. Στη μεθοδολογία της έρευνας θα αξιοποιηθεί η ποιοτική ανάλυση.

Ως μέθοδος ενδείκνυται για μία τέτοια μελέτη, διότι δε μελετά τη συχνότητα εμφάνισης ενός χαρακτηριστικού αλλά αντίθετα, εστιάζει στο άδηλο περιεχόμενο του υπό έρευνα υλικού, με τη θέση ότι ακόμη και οι αποσιωπήσεις ενός κειμένου μπορεί να είναι καθοριστικής σημασίας (Μπονίδης, 1998: 114 – 115). Έτσι, μελετάται όχι μόνο το δηλούμενο περιεχόμενο του υλικού που μελετάται αλλά και το άδηλο κάτι που βοηθά στην ανάδειξη του προσανατολισμού του υπό έρευνα περιεχομένου και οδηγεί στη διατύπωση αξιοποιήσιμων προτάσεων σχετικά με αυτό. Η πορεία της ερευνητικής διαδικασίας περνά από τα ακόλουθα στάδια : 1) καθορισμός του υπό έρευνα υλικού 2) ανάλυση των συνθηκών κάτω από τις οποίες διαμορφώθηκε το υλικό 3) τυπικά χαρακτηριστικά του υλικού 4) κατεύθυνση της ανάλυσης 5) ερωτήματα βάσει ενός θεωρητικού πλαισίου 6) καθορισμός των τεχνικών ανάλυσης και επιλογή του παραδείγματος με το οποίο θα γίνει η έρευνα 7) σύστημα κατηγοριών και αποδελτίωση 8) ανάλυση βάσει συστήματος κατηγοριών (συγκεφαλαίωση, εξήγηση, δόμηση) 9) επανεξέταση συστήματος κατηγοριών και 10) ερμηνεία δεδομένων στην κατεύθυνση των βασικών ερωτημάτων (Μπονίδης, 2004: 100).

Σύμφωνα με τους Denzin & Lincoln (1998), η ποιοτική μεθοδολογία επιλέγεται όταν ο στόχος της μελέτης είναι η διερεύνηση των απόψεων, των προσωπικών νοημάτων, των πεποιθήσεων που κατέχουν τα άτομα που ερευνώνται καθώς και όταν αναζητείται ο τρόπος που δημιουργείται η κοινωνική εμπειρία και τα νοήματα που τη συνοδεύουν (Ιωσηφίδης, 2008).

Ιστορικά, σύμφωνα με τον Krippendorff (2004), η ανάλυση περιεχομένου ξεκίνησε με την εξέταση των εφημερίδων ή άλλων γραπτών κειμένων και προχώρησε με μοντέρνες τεχνολογίες όπως το ράδιο και την τηλεόραση και πρόσφατα με ψηφιακά μέσα μαζικής επικοινωνίας, όπως οι ιστοχώροι (web sites) αλλά και οι ομάδες ειδήσεων (newsgroups). Ο ίδιος ορίζει την Ανάλυση Περιεχομένου ως *«μια τεχνική επιστημονικής έρευνας που δίνει ως αποτέλεσμα έγκυρα συμπεράσματα από τα κείμενα και τα συμφραζόμενα τους»*.

Ο Holsti (1969), όπως αναφέρεται στον Krippendorff (2004), ορίζει την Ανάλυση Περιεχομένου *«ως μια τεχνική εξαγωγής συμπερασμάτων που με αντικειμενικό και*

συστηματικό τρόπο αναγνωρίζει τα προσδιοριστικά χαρακτηριστικά των μηνυμάτων». Ταυτόχρονα, συνοψίζει τρεις βασικές χρήσεις της Ανάλυσης Περιεχομένου: 1) Περιγραφή των χαρακτηριστικών της επικοινωνίας (απαντώντας σε ερωτήσεις με τις λέξεις τι, πώς και σε ποιον αναφέρεται). 2) Εξαγωγή συμπερασμάτων σχετικών με την προέλευση του περιεχομένου (απαντώντας σε ερωτήσεις με τη λέξη γιατί). 3) Εξαγωγή συμπερασμάτων σχετικών με την επίδραση του περιεχομένου στην επικοινωνία (απαντώντας σε ερωτήσεις που διερευνούν το αποτέλεσμα).

Σύμφωνα με τον Babbie (1973), «η Ανάλυση Περιεχομένου είναι η μελέτη των ανθρώπινων επικοινωνιών με μαρτυρίες (*record communication*) όπως τα βιβλία, τις ιστοσελίδες, τα έργα ζωγραφικής και τους νόμους. Είναι πιο κατάλληλη για επιστημονική έρευνα με περιγραφικούς σκοπούς».

3.2 Συγκρότηση του συστήματος κατηγοριών

Η μέθοδος που επιλέχθηκε για την ανάλυση του περιεχομένου του υπό έρευνα υλικού της εργασίας, δηλαδή των άρθρων που επιλέχθηκαν για μελέτη, υπαγόρευσε μετά από τη διατύπωση των ερευνητικών ερωτημάτων, τη συγκρότηση του συστήματος κατηγοριών βάσει του οποίου θα αναλυθούν. Ειδικότερα, αφού επιλέχθηκε το μεθοδολογικό εργαλείο και διατυπώθηκαν τα ερευνητικά ερωτήματα, ακολούθησε η ανάγνωση των άρθρων που αποτελούν το υλικό της έρευνας. Αρχικά, διερευνήθηκε η ύπαρξη αναφορών στα άρθρα που θίγουν το θέμα των δύο τελευταίων σχολικών εγχειρίδιων Ιστορίας της ΣΤ' Δημοτικού και στη συνέχεια, έπειτα από πολλαπλές αναγνώσεις, τα άρθρα αποδελτιώθηκαν με σκοπό την εξυπηρέτηση του σκοπού και των ερωτημάτων της έρευνας, ενώ εντοπίστηκαν και απομονώθηκαν οι αναφορές που υπάγονται στις παρακάτω κατηγορίες. Για λόγους αποσαφήνισης και συγκεκριμενοποίησης, για ορισμένες κατηγορίες σχηματίστηκαν ειδικότερες υποκατηγορίες στις οποίες ταξινομήθηκε το υλικό.

Το σύστημα κατηγοριών που συγκροτήθηκε επιδιώκει να καλύψει τους σκοπούς της έρευνας, με τις σχετικές αναφορές του κειμένου των άρθρων να εντάσσονται σε τουλάχιστον μία κατηγορία ή υποκατηγορία. Έτσι, ανάλογα με την

πτυχή του θέματος μπορεί να έχουμε επανάληψη του ίδιου παραθέματος σε ορισμένα σημεία της έρευνας με σκοπό την ανάδειξη ενός διαφορετικού νοήματος.

Έχοντας ως στόχο να την ανάδειξη των εκφορών λόγου αναφορικά με τα δύο σχολικά εγχειρίδια και λαμβάνοντας υπόψη την έκταση των άρθρων αλλά και το ενδιαφέρον για το σημασιολογικό περιεχόμενο των σχετικών στοιχείων και όχι της συχνότητας εμφάνισης αυτών, ως μονάδα ανάλυσης χρησιμοποιήθηκε το «θέμα», η έκταση του οποίου στη παρούσα έρευνα μπορεί να κυμαίνεται από μία έως και αρκετές περιόδους. Σε ορισμένες περιπτώσεις χρησιμοποιήθηκε και ολόκληρο το κείμενο με σκοπό τον ευκολότερο εντοπισμό ιδεολογικών μηνυμάτων.

Το σύστημα των κατηγοριών βάσει του οποίου πραγματοποιήθηκε η ανάλυση περιεχομένου έχει ως εξής:

- 1) **Ιστορικά επιχειρήματα:** Σε αυτήν την κατηγορία εμπερικλείονται αναφορές που σχετίζονται με τον τρόπο παρουσίασης του ιστορικού περιεχομένου και πιο συγκεκριμένα με:
 - a) Την εικόνα του εθνικού «εαυτού» και εθνικού «άλλου»
 - b) Την αποσιώπηση ιστορικών γεγονότων-προσώπων
 - c) Την παραποίηση ιστορικών γεγονότων
 - d) Την ωραιοποίηση ιστορικών γεγονότων-προσώπων
 - e) Την ύπαρξη ή απουσία εθνοκεντρικών στοιχείων
 - f) Την ύπαρξη λανθασμένων διατυπώσεων στο αφηγηματικό κείμενο
 - g) Το γυναικείο φύλο στην ιστορική αφήγηση
 - h) Το ρόλο της εκκλησίας στην ιστορική αφήγηση

- 2) **Παιδαγωγικά επιχειρήματα:** Σε αυτή την κατηγορία εμπερικλείονται αναφορές που σχετίζονται με τον σκοπό της Παιδείας και του μαθήματος της Ιστορίας, ο οποίος βάσει του Αναλυτικού Προγράμματος συνδέεται με τις έννοιες της ιστορικής συνείδησης και ιστορικής σκέψης, καθώς και το Π.Ι ως φορέα σύνταξης των Α.Π

3) **Εκπαιδευτικά επιχειρήματα:** σε αυτήν την κατηγορία θα ενταχθούν αναφορές σχετικές με τη μεθοδολογία και τον τρόπο διδασκαλίας του μαθήματος ιστορίας τα οποία σχετίζονται με τα δομικά μέρη του σχολικού εγχειριδίου αλλά και το επιπρόσθετο λογισμικό και μη, υλικό που το συνοδεύουν και το αν και πώς αυτά εξυπηρετούν ή όχι τους διδακτικούς σκοπούς.

4) **Ιδεολογική προσέγγιση.** Η παρούσα κατηγορία σχετίζεται με τον ιδεολογικό προσανατολισμό της πηγής και την ταύτισή του με το εκάστοτε κείμενο και εμπρικλείει αναφορές σχετικές με το πολιτικό πλαίσιο (κυβερνόν κόμμα, αντιπολίτευση, πολιτικά πρόσωπα, κομματικές-ιδεολογικές σκοπιμότητες)

4.1 **Φιλικά προσκείμενη προς την αριστερά** (θέση υπέρ του εγχειριδίου της συγγραφικής ομάδας της Ρεπούση ή κατά της συγγραφικής ομάδας του Κολιόπουλου)

4.2 **Φιλικά προσκείμενη προς τη δεξιά** (θέση κατά του εγχειριδίου της συγγραφικής ομάδας της Ρεπούση ή υπέρ της συγγραφικής ομάδας του Κολιόπουλου)

4.3 **Ουδέτερη προσέγγιση** (παρουσίαση επιχειρημάτων και των δυο πλευρών, στο ίδιο κείμενο για το εκάστοτε εγχειρίδιο).

5) Τύπος λόγου

5.1 Πραγματιστικός λόγος. Οι αναφορές του κειμένου επιχειρούν να αναπαραστήσουν ρεαλιστικά το αντικείμενο, ο γλωσσικός κώδικας που χρησιμοποιείται είναι ψηφιακός, δηλαδή με μονάδες και κανόνες σύνταξης ευκρινώς διαχωρισμένες και προσδιορισμένες ενώ είναι απαλλαγμένος από τις αξιολογικές κρίσεις του υποκειμένου.

5.2 Νοηματικός λόγος. Στις αναφορές, κυριαρχεί το υποκείμενο με αξιολογικές και ιδεολογικές παρεμβάσεις. Ο ομιλών επιχειρεί έναν νέο τρόπο προσέγγισης περιεχομένου παρά ένα νέο περιεχόμενο.

5.3 Προπαγανδιστικός λόγος. Ο προπαγανδιστικός λόγος προκύπτει από την συνάντηση των δύο προηγούμενων τύπων λόγου και επιχειρεί τη σύνθεση της γνωστικής ισχύος του πραγματιστικού και την συναισθηματική ορμή του νοηματικού. Το μεταφερόμενο πραγματικό γεγονός δεν απογυμνώνεται από τις αξιολογικές κρίσεις του επικοινωνητή, οι οποίες όμως δεν είναι απόλυτα προσωπικές αλλά προσανατολισμένες στις αξιολογικές κρίσεις μιας συγκεκριμένης κοινωνικής ομάδας ή ενός κοινωνικού συνόλου (Πλειός, 2001:96). Χαρακτηριστικό του προπαγανδιστικού λόγου ως προς το περιεχόμενό του, είναι η τάση για γενίκευση. Ενώ ένα γεγονός μπορεί να περιγράφεται ως μεμονωμένο, παρουσιάζεται με τέτοιο τρόπο ώστε να γενικεύεται παρουσιάζόμενο ως αντιπροσωπευτικό μιας ολόκληρης κατηγορίας γεγονότων, καταστάσεων, προσώπων (Πλειός, 2001: 40,91-93). Για την ενίσχυση της πειστικότητας του προπαγανδιστικού λόγου είναι αναγκαία η προσαρμογή του στις αποδεκτές συμπεριφορές και στο λεξιλόγιο της δημόσιας ζωής που διέπουν το κοινωνικό σύνολο στο οποίο απευθύνεται (Smith, Lasswell&Cassey, 1946:2).

5.3.1 Προπαγανδιστικές μέθοδοι (IPA)

5.3.1.1. Η «δυσφήμιση» (name calling)

5.3.1.2. Ο «ευφημισμός» (glittering generality)

5.3.1.3. Η «μεταβίβαση» (transfer)

5.3.1.4. Η «μαρτυρία» (testimonial)

5.3.1.5. Η «σύνδεση με το λαό» (plain folks)

5.3.1.6 Το «ανακάτεμα της τράπουλας» (card stacking)

5.3.1.7. Η «στοίχιση με τους πολλούς» (bandwagon)

4. ΤΟ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΑΝΑΛΥΣΗΣ ΤΗΣ ΠΑΡΟΥΣΑΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Μετά την συγκρότηση του συστήματος κατηγοριών και την ταξινόμηση του υλικού σε κατηγορίες και υποκατηγορίες επιλέχθηκε το παράδειγμα της δόμησης για την ποιοτική ανάλυση του υλικού. Με το παράδειγμα της Πρότυπης Δόμησης, έγινε επιλογή των πιο αντιπροσωπευτικών αναφορών για κάθε κατηγορία και υποκατηγορία και ακολούθησε η περιγραφή τους. Ως πρότυπα χρησιμοποιήθηκαν εκφράσεις χαρακτηριστικές, που περιγράφουν κάποιο γεγονός ή πρόσωπο, οι οποίες σημειώνουν είτε ακραία διατύπωση, είτε σχετίζονται με το θεωρητικό πλαίσιο της εργασίας (Μπονίδης, 2004: 129 – 133, 137 – 138). Στη συνέχεια, με βάση το παράδειγμα της πρότυπης δόμησης επιλέχθηκε να παρατεθούν αυτούσια από το σύνολο των παραθεμάτων τα πιο χαρακτηριστικά για κάθε κατηγορία και υποκατηγορία. Η πρότυπη δόμηση υποστηρίζει τη δόμηση του περιεχομένου με την παράθεση των κειμένων αυτολεξεί και ταυτόχρονα επιτρέπει να πραγματοποιηθεί ανάλυση και σε μικρο-επίπεδο (Μπονίδης 2004: 132, 133). Έτσι, τα πρότυπα μεταφέρθηκαν από το πρωτότυπο με ακρίβεια. Τηρήθηκαν όλα τα σημεία στίξης όπως επίσης και η ορθογραφία των πρωτότυπων αναφορών. Τέλος, είναι χρήσιμο για τον αναγνώστη να επισημανθεί πως κάτω από κάθε αναφορά, αναφέρεται ο τίτλος του άρθρου από όπου αυτή προέρχεται, ο αρθρογράφος, η πηγή καθώς και η ηλεκτρονική διεύθυνση.

5. ΟΙ ΑΝΑΛΥΣΕΙΣ

Η διαδικασία μελέτης και ανάλυσης των άρθρων που αποτέλεσαν το δείγμα της παρούσας έρευνας αναφορικά με τα δύο τελευταία σχολικά εγχειρίδια ιστορίας ΣΤ Δημοτικού ως πεδίο αντιπαράθεσης στο δημόσιο λόγο, ανέδειξε τα παρακάτω δεδομένα:

5.1 Ιστορικά επιχειρήματα

Στην πλειοψηφία των άρθρων εντοπίζονται ορισμένα επιχειρήματα που αφορούν το ιστορικό περιεχόμενο των σχολικών εγχειριδίων αλλά και του τρόπου που

αυτό παρουσιάζεται στα σχολικά εγχειρίδια ιστορίας της Στ' Δημοτικού των δυο συγγραφικών ομάδων. Τα επιχειρήματα αυτά κατά βάση αφορούν συγκεκριμένα ιστορικά γεγονότα όπως την έξοδο του ελληνικού πληθυσμού από τη Μικρά Ασία το 1922, την έξοδο του Μεσολογγίου, την οθωμανική κυριαρχία, το Κρυφό Σχολείο, το Κυπριακό ζήτημα, το ρόλο της ορθόδοξης εκκλησίας κ.α., επιχειρήματα τα οποία διαφοροποιούνται ως προς τη θέση που εκφράζουν για το εκάστοτε σχολικό εγχειρίδιο υποστηρίζοντας ή κατακρίνοντας το.

5.1.1 Η εικόνα του εθνικού «εαυτού» και εθνικού «άλλου»

Ένα θέμα που αποτέλεσε αντικείμενο σχολιασμού και αντιπαράθεσης αφορά τον τρόπο παρουσίασης του εθνικού «εαυτού» και εθνικού «άλλου» στα εν λόγω σχολικά εγχειρίδια. Πιο συγκεκριμένα, στα σχολικά εγχειρίδια είθισται να διακρίνονται αρνητικά στερεότυπα για τους άλλους λαούς και να μυθοποιείται ο εθνικός «εαυτός». Από τη φιλοσοφία αυτή φαίνεται να επιχειρήσει να απαλλαγεί η συγγραφική ομάδα της Μ.Ρεπούση συγκεντρώνοντας και συμάχους στη προσπάθεια αυτή αλλά και ποικίλες αντιδράσεις. Οι υπερασπιστές του εγχειριδίου της εν λόγω συγγραφικής ομάδας θέτουν επιχειρήματα περί αντικειμενικότητας της σχολικής ιστορίας και αμεροληψίας με σκοπό την άρση της μισαλλοδοξίας ενώ όσοι αντιμάχονται το περιεχόμενο του εγχειριδίου κάνουν λόγο για ανθελληνικό χαρακτήρα του εγχειριδίου, ζητώντας ουσιαστικά μια πιο εθνοκεντρική προσέγγιση με προβολή των δεινών του έθνους, η οποία δε λείπει από το σχολικό εγχειρίδιο του Ι.Κολιόπουλου, σύμφωνα με ελάχιστες αναφορές στα άρθρα, οι επικριτές του οποίου κάνουν λόγο για «εθνικά ορθή» ιστορία.

Ενδεικτικές σχετικές αναφορές στα άρθρα είναι οι εξής:

*«**Δομική αδυναμία του βιβλίου θεωρείται η απουσία μεγαλοστομίας: «Ο ηρωισμός, η αυτοθυσία, το μαρτύριο και η εθνική αγωνιστικότητα, που χαρακτήριζαν την επανάσταση, αντικαταστάθηκαν από ξερή παράθεση αριθμών και γεγονότων με έμφαση στα κοινωνικο-οικονομικά αιτήματα διαφόρων ομάδων».*

Το σωστό θα ήταν η προβολή μιας ψευδούς «εθνικής ενότητας», με συγκάλυψη των εμφύλιων διαμαχών, στο ύφος που έχουν οι συνήθειες πανηγυρικοί.»

(ΙΟΣ: Η μεζούρα της εθνικοφροσύνης, Ελευθεροτυπία 18/2/19, <http://www.iospress.gr/ios2007/ios20070218.htm>)

« Ούτως ή άλλως, η πρόθεσή του να εισηγηθεί ένα νέο αφηγηματικό ύφος, να αντιμετωπίσει με διαφορετικό πνεύμα τις σχέσεις με τους γείτονες ή να εντάξει τις γυναίκες στον κορμό της ιστορικής αφήγησης απηχεί σύγχρονες αντιλήψεις για τη διδασκαλία της ιστορίας οι οποίες μόνον από αδαείς μπορούν να χλευαστούν ως αναμάσημα των δογμάτων της πολιτικής ορθότητας ή/και να κατηγορηθούν ως κατά μέτωπον επίθεση στα εθνικά δίκαια. (Μπορεί να μην το έχουν υπόψη τους οι επικριτές του βιβλίου, αλλά οι προσπάθειες για μια σχολική ιστορία που να μην οξύνει τα μίσση και τα πάθη μεταξύ γειτονικών λαών χρονολογούνται στις βαλκανικές χώρες από τα χρόνια του Μεσοπολέμου.)»

(ΙΟΣ: Μετά το βιβλίο, τι; Ελευθεροτυπία, 20/10/07, <http://www.iospress.gr/mikro2007/mikro20071020.htm>)

«Στον επίλογο της υπόθεσης του εγχειριδίου Ιστορίας της Στ' Δημοτικού, το βιβλίο της κυρίας Ρεπούση, το οποίο θεωρήθηκε υπερβολικά «φιλελεύθερο» – και από τους γνωστούς ακραίους καταγγέλθηκε ως επικίνδυνο και... προδοτικό -, αναμένεται τώρα να αντικατασταθεί από ένα εθνικά «καθαρό» σύγγραμμα.»..... «Διοργανώθηκαν δημόσιες συγκεντρώσεις στην Αθήνα και στη Θεσσαλονίκη στις οποίες το βιβλίο κατηγορήθηκε ως αντεθνικό, έγιναν εκστρατείες στο Τύπο, εκπομπές στο ραδιόφωνο και στην τηλεόραση, σωρεία επερωτήσεων στο Κοινοβούλιο, ενώ αξιοποιήθηκε και ιστοσελίδα του Διαδικτύου για συλλογή υπογραφών με αίτημα την απόσυρσή του. Στην άλλη πλευρά της όχθης, 500 πανεπιστημιακοί υπέγραψαν κείμενο υπέρ της συγγραφικής ομάδας του βιβλίου.»

(Το ΒΗΜΑ: Ξαναγράφουν την Ιστορία επί το εθνικότερον, Μάρτυ Παπαματθαίου, 25 Νοεμβρίου 2008, Ενημερώθηκε: 1 Ιουνίου 2008, <https://www.tovima.gr/2008/11/25/archive/ksanagrafoyn-tin-istoria-epi-to-ethnikoteron/>)

«Οι συντάκτες του «Πορίσματος» αναγνωρίζουν ότι οι συγγραφείς του βιβλίου «...επιδιώκουν σύμφωνα με τη σύγχρονη διεθνή πρακτική να υποβαθμίσουν τα σημεία

τριβής στις σχέσεις μεταξύ των Ελλήνων και των γειτόνων τους και αποφεύγουν τη διατύπωση απόψεων που υπαγορεύονται από παρωχημένες εθνοκεντρικές παρορμήσεις...». Και όμως γι' αυτό ακριβώς επικρίνονται, για απόκλιση από μια δήθεν επιβαλλόμενη εθνοκεντρική προσήλωση. Ομως οι αντιτουρκικές εικόνες στις σελ. 45, 46, 47, 54, 57, 58 κ.λπ. αποδεικνύουν ότι η συγγραφική ομάδα του βιβλίου θέτει κάποια όρια στην «υποβάθμιση των σημείων τριβής». Δεν αποκρύπτει εικόνες ιστορίας ή τέχνης (λ.χ. «Σφαγές της Χίου», «Μεσολόγγι» κ.ά.) στις οποίες αποτυπώνεται η εθνική μνήμη. Αλλωστε δεν παραλείπει να περιλάβει σαν σκληρό δίδαγμα από την ευρωπαϊκή ιστορία, που είναι και ελληνική, μία συγκλονιστική αντιπολεμική μαρτυρία με τη φωτογραφία στη σελ.98 των τυφλών βρετανών στρατιωτών, θυμάτων της χρήσης (από τους Γερμανούς) χημικών αερίων το 1918.»

(ΤΟ ΒΗΜΑ:Το βιβλίο Ιστορίας και οι επικριτές του, Κώστας Ζέπος, 25 Νοεμβρίου 2008, Ενημερώθηκε: 21 Ιουνίου 2007, <https://www.tovima.gr/2008/11/25/opinions/to-biblio-istorias-kai-oi-epikrites-toy/>)

« Η σχολή των Αρνητών της Γενοκτονίας συγκαλύπτει τη βία ενός άγριου милитарιστικού εθνικισμού εις βάρος άμαχων πληθυσμών. Η μοίρα των χριστιανικών πληθυσμών πρέπει να αποσιωπηθεί, γιατί ακριβώς αποκαλύπτει τη φύση του τουρκικού εθνικισμού»

(ANTIBARO: Οι θεωρίες συνωμοσίας και το βιβλίο Ιστορίας της Στ' Δημοτικού, Βλάσης Αγτζίδης, 28 July 2014, <http://www.antibaro.gr/article/11032>)

«Αλλά... σ' αυτό το βιβλίο δεν υπάρχει μόνο ένα, αλλά πολλά «αλλά». Ανάμεσα σ' αυτά δεσπόζει το ανεκδιήγητο της σελ. 19 με τους σουλτάνους, που «όταν κατακτούν ένα βασίλειο ή μια επαρχία να διατηρούν θαυμαστή Τάξη» και «αφήνουν το λαό να ζει σύμφωνα με τα ήθη και τα έθιμά του. Διατηρεί τα αγαθά του και έχει θρησκευτική ελευθερία». Μα τι καλοί άνθρωποι, τι δίκαιοι κυβερνήτες αυτοί οι σουλτάνοι.....«Στις 27 Αυγούστου1922 ο τουρκικός στρατός μπαίνει στη Σμύρνη. Χιλιάδες Έλληνες συνωστίζονται στο λιμάνι προσπαθώντας να μπουν στα πλοία και να φύγουν για την Ελλάδα».Εδώ δεν δίνεται η παραμικρή ιδέα για τον τρόπο που ο τουρκικός στρατός μπήκε στη Σμύρνη και για το τι έκανε εκεί. Θα μπορούσαν να μπαίνουν με λουλούδια στο χέρι! Θα μπορούσαν οι Έλληνες να «συνωστίζονται στην παραλία» από πείσμα, επειδή δεν είχαν πια την εξουσία στην πόλη! Όμως τίποτα, ούτε μια τόση δα, έστω «light” περιγραφή για τα όσα έγιναν στη Σμύρνη.....»

(ANTIBARO: Βιβλίο Ιστορίας της 6ης Δημοτικού: η «ανάδειξη του ρόλου των γυναικών» και άλλες ιστορίες, Μαρία Δημητριάδου, 6/3/07, <http://www.antibaro.gr/article/579>)

5.1.2 Αποσιώπηση ιστορικών γεγονότων και προσώπων

Ένα ακόμα θέμα που αποτέλεσε αντικείμενο σχολιασμού και αντιπαράθεσης αφορά την αποσιώπηση ορισμένων ιστορικών γεγονότων και προσώπων, κατά βάση από το περιεχόμενο του σχολικού εγχειριδίου της συγγραφικής ομάδας της Μ.Ρεπούση, που αφορούν κυρίως την έξοδο του ελληνικού πληθυσμού από τη Μικρά Ασία το 1922, την έξοδο του Μεσολογγίου, την οθωμανική κυριαρχία, το Κρυφό Σχολείο, το Κυπριακό ζήτημα, αλλά και τον ρόλο της ορθόδοξης εκκλησίας. κ.α.

Από τη μία πλευρά, οι επικριτές του σχολικού εγχειριδίου κάνουν λόγο για αποσιώπηση σημαντικών ιστορικών γεγονότων και προσώπων, τα οποία είτε απουσιάζουν εξ ολοκλήρου, είτε αναφέρονται δίχως τις απαραίτητες πληροφορίες, θέμα το οποίο έχει διευθετηθεί σύμφωνα με ελάχιστες αναφορές που εντοπίζουμε στα άρθρα, στο νέο σχολικό εγχειρίδιο του Ι.Κολιόπουλου. Από την άλλη πλευρά, οι υποστηρικτές του εγχειριδίου αμφισβητούν το επιχείρημα περί απαλοιφής πληροφοριών υποστηρίζοντας πως κάποιες από τις πληροφορίες αυτές υπάρχουν και μπορούν να μεταδοθούν, όχι απαραίτητα μέσω του αφηγηματικού κειμένου, αλλά αξιοποιώντας το εικονιστικό υλικό, τις δραστηριότητες που θέτονται και επιπρόσθετο συνοδευτικό υλικό ενώ κάποιες άλλες δεν περιέχονται, αφού είναι ιστορικά αναληθείς.

Ενδεικτικές σχετικές αναφορές στα άρθρα είναι οι εξής:

« Ελέω σύνδεσης έθνους και ορθοδοξίας, οι υπογράφωντες δεν διστάζουν να επικαλεστούν ανύπαρκτα γεγονότα: στο βιβλίο, διαβάζουμε, «δεν αναφέρεται πουθενά η ημερομηνία που επελέγη συμβολικά (από τους ίδιους τους αγωνιστές) για την εκκίνηση και τον εορτασμό της Επανάστασης, δηλαδή η 25η Μαρτίου, ώστε να συμπέσει ο Αγώνας με τον Ευαγγελισμό της Θεοτόκου». Βέβαια, όπως ξέρουν κι οι πέτρες σ' αυτό τον τόπο, η επανάσταση ξεκίνησε πολύ πριν από τις 25 Μαρτίου -η Καλαμάτα π.χ. είχε απελευθερωθεί ήδη από τις 23. Η ταύτιση της εθνεγερσίας με τον Ευαγγελισμό έγινε πολύ αργότερα (επί Οθωνα), βάσει ενός ανύπαρκτου «συμβάντος» (Αγία Λαύρα).*

***Στο ίδιο μήκος κύματος, ένας πανεπιστημιακός του εξωτερικού κι ένας σχολικός σύμβουλος επικαλούνται ως απόδειξη της ύπαρξης του «Κρυφού Σχολείου» τον ομότιτλο*

«πίνακα του Γκόζη (sic), που εκφράζει τις συλλογικές αναπαραστάσεις του λαού μας» («Αρδην», τχ. 62, σ. 30). Εκτός από θεολογία, η εθνικά ορθή ιστορία πρέπει να περιλαμβάνει και ολίγη μυθολογία.»

(ΙΟΣ: Η μεζούρα της εθνοφοροσύνης, *Ελευθεροτυπία*, 18/2/2007, <http://www.iospress.gr/ios2007/ios20070218.htm>)

«Το νέο βιβλίο λοιπόν δεν βασίζεται στην ανάγνωση και στην αποστήθιση σελίδων..... Σε ένα τέτοιο πλαίσιο λοιπόν, αν εστιάσουμε λ.χ. στο θέμα «Η Μεγάλη Επανάσταση», του 1821, ο δάσκαλος παρακινείται να αναπτύξει εκτενώς όλες τις μεγάλες μάχες (Αλαμάνας, Γραβιάς κ.ά.), ναυμαχίες (του Γέροντα, πυρπόληση ναυαρχίδας από τον Κανάρη κ.ά.) και καταστροφές (Ψαρών, Κάσου κ.ά.) που αναφέρονται στη σελίδα 44 του εν λόγω βιβλίου ως δραστηριότητες, αξιοποιώντας το σχετικό λογισμικό Ιστορίας και ό,τι άλλο πρόσφορο υλικό..... Άλλο παράδειγμα αφορά λ.χ. τη συμβολή των ηρώων του 1821. Εδώ μπορούν να αναπτυχθούν με σφαιρικό τρόπο θέματα για όλους τους ήρωες, εικόνες των οποίων προβάλλονται στο βιβλίο (σελ. 50), όπως λ.χ. του Κολοκοτρώνη, του Παλαιών Πατρών Γερμανού κ.ά. Γι' αυτό δεν ισχύει το επιχείρημα ότι διά της εσκεμμένης απαλοιφής πληροφοριών επιβάλλεται παραχάραξη της Ιστορίας, υπενθυμίζοντας πάλι ότι οι ιστορικοί ερευνητές δεν διαφωνούν με την ιστορική αλήθεια του βιβλίου»

(ΤΟ ΒΗΜΑ: «Μάθημα» κριτικής σκέψης, Σ.Ν. Αλαχιώτης, 25 Νοεμβρίου 2008, Ενημερώθηκε: 18 Μαρτίου 2007, <https://www.tovima.gr/2008/11/25/opinions/mathima-kritikis-skepsis/>)

« α) Χωρίς να αναφέρετε έσεϊς την φύση τῶν κρατικῶν ἀξιοματούχων ἐὰν δηλαδὴ εἶναι Τοῦρκοι ἢ Ἕλληνες ἢ ἀξιοματούχοι τοῦ ΟΗΕ. Αναφέρεται ἀπὸ τὸ γελοῖο ἐπιστημονικὸ σας πόνημα ὅτι ἔτσι «κλέφτες», ἐπιτίθενται σὲ «κρατικούς ἀξιοματούχους». Μ' ἄλλα λόγια κρυμμένα δικά σας καὶ ἐπονείδιστα οἱ «κρατικοὶ ἀξιοματούχοι» ναὶ αὐτοὶ εἶναι οἱ Νόμιμοι κρατικοὶ ἀξιοματούχοι! Οἱ Τοῦρκοι ἀγάδες τῆς Τουρκοκρατίας, νόμιμοι!»

(ANTIBARO: Ἀπροσωπία καὶ ραγιαδικές ἀμερικανιές (τὸ βιβλίο Ἱστορίας τῆς ΣΤ' δημοτικοῦ, Μέρος βον, Κώστας Ζουράρις, 17/12/06 <http://www.antibaro.gr/article/2843>)

«Το νέο βιβλίο ολοκληρώθηκε και αφού δοκιμάστηκε πειραματικά, σε μονάδες της πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης, αποσπώντας πολύ θετικά σχόλια και από εκπαιδευτικούς και από μαθητές, έτυχε της τελικής

έγκρισης, σε ό,τι αφορά την παιδαγωγική και διδακτική του επάρκεια, με ομόφωνη απόφαση του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου»

(ANTIBARO: Ερώτηση-Αδικοιολόγητη καθυστέρηση στη διανομή του βιβλίου Ιστορίας της Στ' Δημοτικού, Σάββας Ι. Αναστασιάδης, 17/12/11, <http://www.antibaro.gr/article/3927>)

5.1.3 Παραποίηση ιστορικών γεγονότων

Άλλο ένα σχετικό θέμα που θίγεται στα άρθρα αφορά τη παραποίηση ιστορικών γεγονότων τα οποία και πάλι αφορούν συγκεκριμένα όσα αναφέρθηκαν και παραπάνω, δηλαδή τον τρόπο παρουσίασης της εξόδου του ελληνικού πληθυσμού από τη Μικρά Ασία το 1922, την έξοδο του Μεσολογγίου, την τουρκοκρατία και το ρόλο της ορθόδοξης εκκλησίας στην περίοδο αυτή, το Κρυφό Σχολείο και το Κυπριακό ζήτημα. Οι αναφορές τω άρθρων σχετίζονται κατά βάση με το σχολικό εγχειρίδιο της συγγραφικής ομάδας της Μ. Ρεπούση ενώ το νέο σχολικό εγχειρίδιο της συγγραφικής ομάδας του Ι. Κολιοπουλου σχολιάζεται σε μία και γενική αναφορά ως επαρκές.

Πιο συγκεκριμένα, οι επικριτές του σχολικού εγχειριδίου της Ρεπούση κάνουν λόγο για διαστρέβλωση ιστορικών γεγονότων είτε μιλώντας γενικά, είτε αναφερόμενοι σε συγκεκριμένα σημεία του ιστορικού περιεχομένου σχετικά με τα παραπάνω ιστορικά γεγονότα. Τα επιχειρήματα αφορούν τον τρόπο διατύπωσης και παρουσίασης σημαντικών ιστορικών γεγονότων, με χαρακτηριστικότερα παραδείγματα την έκφραση περί συνωστισμού στο λιμάνι για την περιγραφή της μικρασιατικής καταστροφής, την περιγραφή της εξόδου του Μεσολογγίου ως κίνηση, τη περιγραφή της δράσης των Κλεφτών ως μορφή ένοπλης αντίστασης, το Κυπριακό ζήτημα αλλά και την παραποίηση μέσω αποσιώπησης αναφορών σχετικών με το ρόλο της ορθόδοξης εκκλησίας επί τουρκοκρατίας αλλά και την αμφιλεγόμενη ύπαρξη του Κρυφού Σχολείου. Από την άλλη, οι υποστηρικτές του σχολικού εγχειριδίου κάνουν λόγο για αμερόληπτη καταγραφή, για διορθώσεις που έγιναν σε ορισμένες διατυπώσεις που αφορούσαν κάποια από τα παραπάνω ιστορικά γεγονότα ώστε να αποδίδονται πληρέστερα οι ιστορικές συνθήκες, ενώ όσον αφορά το Κρυφό σχολείο υποστηρίζουν πως πρόκειται για εθνική μυθοπλασία, εξού και η απουσία του από το ιστορικό περιεχόμενο του εγχειριδίου.

Ενδεικτικές σχετικές αναφορές που εντοπίζονται στα άρθρα είναι οι εξής:

«Απομένει το ζήτημα των πολεμικών βιαιοτήτων. Η περιγραφή της μικρασιατικής καταστροφής σαν «συνωστισμού» στην προκουμαία της Σμύρνης είναι, βέβαια, παραπλανητική.

Αν μιλάμε, όμως, για πραγματικά βιβλία ιστορίας κι όχι για ασκήσεις φαιάς προπαγάνδας, η καταγραφή των βιαιοτήτων δεν μπορεί να είναι μονόπλευρη: δίπλα στις σφαγές των Ελλήνων από τους κεμαλικούς πρέπει ν' αναφέρονται οι λεηλασίες και οι βιασμοί που συνόδευσαν την απόβαση στη Σμύρνη, η συστηματική καταστροφή των τουρκικών χωριών της ενδοχώρας και η σωρεία εγκλημάτων πολέμου που διέπραξε στο διάβα του ο ελληνικός στρατός. Και πάνω απ' όλα πρέπει να εξηγηθεί, με βάση τις επίσημες ελληνικές στατιστικές της εποχής, ποια ήταν ακριβώς η εθνολογική σύνθεση των «υπό απελευθέρωση» πολεμικών θεάτρων.»

(ΙΟΣ: Η μεζούρα της εθνικοφροσύνης, *Ελευθεροτυπία*, 18/2/2007, <http://www.iospress.gr/ios2007/ios20070218.htm>)

«Επιμεληθήκαμε περισσότερο κάποια σημεία της Ιστορίας μας που είναι δύσκολα. Διορθώσαμε κάποιες δικές μας αβλεψίες και διάφορα παροράματα που υπάρχουν στα περισσότερα σχολικά βιβλία και για τα οποία δεν ευθύνονται οι συγγραφικές ομάδες. Αλλάξαμε κάποιες πηγές για να δώσουμε ακόμη περισσότερο την ποικιλία της οπτικής που απαιτεί η Ιστορία. Το Μικρασιατικό είναι ένα παράδειγμα. Ο περίφημος συνωστισμός ανήκει πια στην ιστορία του βιβλίου και της διαμάχης γύρω από αυτό. Αντικαταστάθηκε με μια έκφραση που αποδίδει καλύτερα τις δραματικές συνθήκες της εξόδου των ελληνικών πληθυσμών της Μικράς Ασίας, συνθήκες που δεν απουσίαζαν και στην πρώτη έκδοση του βιβλίου. Ήταν απλώς στις επόμενες σελίδες. Το Κυπριακό είναι ένα άλλο. Το υπουργείο Παιδείας της Κυπριακής Δημοκρατίας, παρ' όλο που δεν είναι αρμόδιο να υπαγορεύει τις διατυπώσεις του βιβλίου, έστειλε τις παρατηρήσεις του. Ήθελε, για παράδειγμα, το «κυπριακό ζήτημα» να γίνει «κυπριακό πρόβλημα». Στην επανέκδοση του βιβλίου το αντίστοιχο κεφάλαιο φέρει αυτόν τον τίτλο... Προχωρήσαμε σε αλλαγές που είναι συμβατές με τη φιλοσοφία του βιβλίου. Όσο και να ψάξει κανείς, δεν θα βρει κρυφά σχολειά και δαίμονες που απειλούν τον Ελληνισμό».

(ΤΟ ΒΗΜΑ:ΜΑΡΙΑ ΡΕΠΟΥΣΗ, ΔΗΜΗΤΡΑ ΚΡΟΥΣΤΑΛΛΗ, 25 Νοεμβρίου 2008, 00:08 Ενημερώθηκε: 17 Ιουνίου, <https://www.tovima.gr/2008/11/25/archive/maria-repouysi/>)

«Πριν από ενάμιση μήνα ανέδειξα από την Κυριακάτικη Μακεδονία (30/10) το τρισάθλιο (στα του 1821) περιεχόμενο του νέου βιβλίου της ιστορίας της Στ' Δημοτικού.... Περί του τι υπήρξε η έξοδος του Μεσολογγίου: «Η κίνηση των πολιορκημένων Ελλήνων να βγουν από το φρούριο και να λύσουν έτσι την ασφυκτική πολιορκία...». Αυτό ήταν. Μια κίνηση.

Μας έπαιζαν πρέσιγκ οι Τούρκοι και είπε ο κόουτς να απαντήσουμε με κίνηση «πικ εν ρολ».....«Στις 27-8-1922 ο τουρκικός στρατός μπαίνει στη Σμύρνη. Χιλιάδες Έλληνες συνωστίζονται στο λιμάνι προσπαθώντας να μπουν στα πλοία και να φύγουν...». Έτσι ακριβώς: «Συνωστίζονται». Ούτε πυρπόληση. Ούτε Τσέτες σφαγείς αμάχων. Ούτε πανικός. Ούτε πνιγμένοι μπρος στην αποβάθρα. Να, μπήκαν κάπως στην πόλη αυτοί και εμείς φύγαμε.....»

(ANTIBARO: Οι πωλητές της ιστορίας, Κρίτων Σαλπικτής, 15/12/06, <http://www.antibaro.gr/article/17252>)

5.1.4 Ωραιοποίηση ιστορικών γεγονότων-προσώπων

Σε ορισμένα άρθρα, εντοπίζονται αναφορές, προερχόμενες κυρίως από τους επικριτές του σχολικού εγχειριδίου της Μ. Ρεπούση, που κάνουν λόγο για ωραιοποίηση ορισμένων ιστορικών γεγονότων και συγκεκριμένα τον τρόπο παρουσίασης των συνθηκών διαβίωσης κατά την Οθωμανική κυριαρχία, της εξόδου του Μεσολογγίου και της Μικρασιατικής καταστροφής. Θεωρούν πως ο τρόπος παρουσίασης των θεμάτων αυτών εξωραΐζει τον εθνικό «άλλο» και υποβαθμίζει τα όσα βίωσε ο ελληνικός πληθυσμός, ζητώντας διατυπώσεις και πληροφορίες που θα αποδίδουν με σαφήνεια τα δεινά των Ελλήνων.

Το θέμα της ωραιοποίησης των γεγονότων αυτών φαίνεται να αφορά μόνο το παραπάνω σχολικό εγχειρίδιο καθώς για το νέο σχολικό εγχειρίδιο του Ι. Κολιόπουλου υπάρχει μόνο μια σχετική αναφορά κατά την οποία αυτό έχει σαφή εθνοκεντρικό χαρακτήρα. Ταυτόχρονα, οι υποστηρικτές του εγχειριδίου δηλώνουν πως τα δεινά και οι δραματικές συνθήκες του ελληνισμού είναι καταγεγραμμένες χωρίς δογματισμούς με πληροφορίες που δίνουν μια ολοκληρωμένη εικόνα στον μαθητή για τα γεγονότα ενώ καταρρίπτουν το επιχείρημα περί υποβάθμισης κάνοντας λόγο για το εικονιστικό μέρος του εγχειριδίου το οποίο προβάλλει ξεκάθαρα τα σχετικά δραματικά γεγονότα.

Ενδεικτικά:

«Οι επικριτές του βιβλίου ισχυρίζονται ότι η αφήγηση δεν προσδιορίζει «...το δραματικό και πρωτοφανές έως τότε στη διεθνή ζωή περιεχόμενο της (υποχρεωτικής ανταλλαγής)», πράγμα που δήθεν θα γινόταν για τους σκοπούς ενός εγχειριδίου του δημοτικού σχολείου μόνο με τη χρήση του νομικού όρου «υποχρεωτική».....Στη συνολική ενότητα

υπό τον τίτλο «Έλληνες κάτω από ξένη κυριαρχία» (σελ. 15-39 κυριαρχεί επιτέλους μια διαφορετική αντίληψη στην ανάγνωση της ιστορίας του έθνους. Η επιβίωσή του και η «βαθμιαία αναβίωση της αυτογνωσίας του» δεν συναρτώνται μόνον με τις σκληρές συνθήκες διαβίωσης κατά τη περίοδο αυτή αλλά κυρίως από την ικανότητά του να αναδειξεί μια αξιοσημείωτη κοινωνική, οικονομική, πολιτισμική και πολιτική δυναμική και να επιβεβαιώσει την ιστορική του ταυτότητα. Τίποτε δεν παραλείπεται που να μην δίνει στον μαθητή, μεταξύ άλλων, με τη παράθεση των στίχων του «Θούριου», την αίσθηση του ηθικού κύρους των αγώνων που προηγήθηκαν της ελληνικής ολοκλήρωσης. Οπως δεν παραλείπεται και η αναφορά χωρίς δογματισμούς στις καταστροφικές διαιρέσεις των Ελλήνων είτε στη διάρκεια του αγώνα για την ανεξαρτησία (σελ. 48, 53, 60, 66) είτε του εμφυλίου 1944-1949 (σελ. 112...»

(ΤΟ ΒΗΜΑ:Το βιβλίο Ιστορίας και οι επικριτές του, Κώστας Ζέπος, <https://www.tovima.gr/2008/11/25/opinions/to-biblio-istorias-kai-oi-epikrites-toy/>)

« Τὸ Μεσολόγι! «... Ἡ θέση τοῦ Μεσολογγίου δυσκολεύει ἀκόμη περισσότερο... Ἀναγκάζονται τελικὰ σὲ ἡρωϊκὴ Ἔξοδο τὸν Ἀπρίλιο τοῦ 1826». (σελ. 46). Ἔτσι «ἀναγκάζονται» μὲ αὐτὰ τὰ ἀνυπάρκτου σημαντικῆς ρηματάκια τους ποὺ δανεῖζονται ἀπὸ τὸν Οὐγγροεβραῖο Σόρος καὶ τὴν παγκοσμιοποίηση. Τὰ ποντίκια, ὠρέ, τὰ ποντίκια. Ποντίκια τρώγανε καὶ αὐτὸ «ἀναγκάζονται»..... Καὶ ὡς ἀκροτελεύτιον γιὰ ἐκεῖνο τὸ ἐπινείδιστο «χιλιάδες Ἕλληνες συνωστίζονται στὸ λιμάνι τῆς Σμύρνης» (σελ. 100): «Μέσ' στὸ μακελειό, τὰ κλάματα, τὰ ξεφωνητά, ἔφυγαν ἀπὸ τοὺς Τούρκους, τρέχοντας σὰν παλαβοὶ φτάσανε στὸ «Καί» (ἀποβάθρα). Ἀπ' τὴν ἐξάντληση, τὴν ἀπελπισία καὶ «τὸν συνωστισμό» κάθε τόσο καὶ ἀφήνουν ὅλοι ἀπὸ κανένα μπόγο, ὅλα τὰ πολύτιμα καὶ τὰ ἀκριβὰ τῆς Μικρασίας ἦταν σκορπισμένα στὴν προκουμαῖα τῆς Σμύρνης...»

(ANTIBARO: Ἀπροσωπία καὶ ραγιαδικές ἀμερικανιές (τὸ βιβλίο Ἱστορίας τῆς ΣΤ' δημοτικοῦ, Μέρος βον, Κώστας Ζουράρις,17/12/06 <http://www.antibaro.gr/article/2843>)

«.... στο νέο βιβλίο η Επανάσταση του 1821 είναι η «Μεγάλη Επανάσταση» και, σε αντίθεση με το σύγγραμμα της κ. Ρεπούση, αναφέρει το ιστορικό δεδομένο ότι οι Έλληνες υπέφεραν κυρίως τους πρώτους αιώνες της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, ενώ γίνονται εκτενείς αναφορές στους Δασκάλους του Γένους, στους αγώνες των Σουλιωτών, στους ήρωες του 1821, στον Παύλο Μελά και στον Μακεδονικό Αγώνα. Ὅσον αφορά την επίμαχη φράση για τη Μικρασιατική Καταστροφή, το νέο σχολικό εγχειρίδιο χαρακτηρίζει «διωγμό» τα ὅσα συνέβησαν στο λιμάνι της Σμύρνης το 1922.»

(ANTIBARO: Απέρριψε η υπουργός Παιδείας το νέο βιβλίο Ιστορίας για τη ΣΤ' τάξη του Δημοτικού , 12/ 7/11, <http://www.antibaro.gr/article/3540>)

5.1.5 Το εθνοκεντρικό στοιχείο στην ιστορική αφήγηση

Το μάθημα της Ιστορίας αποτελεί ένα προνομιακό πεδίο εθνοκεντρικού προσανατολισμού. Ο τρόπος με τον οποίο παρουσιάζεται η εικόνα του εθνικού «εαυτού» και «άλλου» υποδηλώνει το βαθμό ύπαρξης του εθνοκεντρικού στοιχείου. Σύμφωνα με τη συγγραφική ομάδα της Μ. Ρεπούση και του υποστηρικτές της, το σχολικό εγχειρίδιο της Μ. Ρεπούση, κινήθηκε σε μια διαφορετική φιλοσοφία βάσει του Α.Π και σκοπού της διδασκαλίας της ιστορίας, σε μια προσπάθεια εξάλειψης των εθνικών στερεοτύπων, αμερόληπτης παρουσίασης των γεγονότων και αντιμετώπισης του εθνικού «εαυτού» και εθνικού «άλλου». Για το λόγο αυτό βρέθηκε στο στόχαστρο, με τους επικριτές του να κάνουν λόγο για ένα ανθελληνικό και υπερβολικά φιλελεύθερο εγχειρίδιο το οποίο υπονομεύει την εθνική ταυτότητα και τους υποστηρικτές να χαρακτηρίζουν ως ακραίους εθνικόφρονες όσους αντιδρούν. Οι σχετικές αναφορές στα άρθρα είναι αρκετές, όχι όμως για το νέο σχολικό εγχειρίδιο του Ι. Κολιόπουλου για το οποίο εντοπίζουμε μόνο δύο αναφορές που υποδηλώνουν σαφή εθνοκεντρικό χαρακτήρα.

Ενδεικτικές αναφορές είναι οι εξής:

«Η περιγραφή της μικρασιατικής καταστροφής σαν «συνωστισμού» στην προκυμαία της Σμύρνης είναι, βέβαια, παραπλανητική. Αν μιλάμε, όμως, για πραγματικά βιβλία ιστορίας κι όχι για ασκήσεις φαιάς προπαγάνδας, η καταγραφή των βιαιοτήτων δεν μπορεί να είναι μονόπλευρη: δίπλα στις σφαγές των Ελλήνων από τους κεμαλικούς πρέπει ν' αναφέρονται οι λεηλασίες και οι βιασμοί που συνόδευσαν την απόβαση στη Σμύρνη, η συστηματική καταστροφή των τουρκικών χωριών της ενδοχώρας και η σωρεία εγκλημάτων πολέμου που διέπραξε στο διάβα του ο ελληνικός στρατός. Και πάνω απ' όλα πρέπει να εξηγηθεί, με βάση τις επίσημες ελληνικές στατιστικές της εποχής, ποια ήταν ακριβώς η εθνολογική σύνθεση των «υπό απελευθέρωση» πολεμικών θεάτρων. Απέναντι σ' ένα τέτοιο ενδεχόμενο, οι περισσότεροι «εθνικά ανησυχούντες» μάλλον θα προτιμούσαν τη φόρμουλα του «συνωστισμού»...»

(ΙΟΣ: Η μεζούρα της εθνοπροσύνης
<http://www.iospress.gr/ios2007/ios20070218.htm>)

«Στον επίλογο της υπόθεσης του εγχειριδίου Ιστορίας της Στ' Δημοτικού, το βιβλίο της κυρίας Ρεπούση, το οποίο θεωρήθηκε υπερβολικά «φιλελεύθερο» – και από τους γνωστούς ακραίους καταγγέλθηκε ως επικίνδυνο και... προδοτικό -, αναμένεται τώρα να αντικατασταθεί από ένα εθνικά «καθαρό» σύγγραμμα..... Η Εταιρεία Μακεδονικών Σπουδών ήταν μάλιστα από τα πρώτα σωματεία που είχαν καταγγείλει το βιβλίο της κυρίας Ρεπούση για «επιχείρηση αποδόμησης του έθνους, του εθνικού κράτους και της εθνικής ταυτότητας»

(Το ΒΗΜΑ: Ξαναγράφουν την Ιστορία επί το εθνικότερον, Μάρνου Παπαματθαίου, <https://www.tovima.gr/2008/11/25/archive/ksanagrafoyn-tin-istoria-epi-to-ethnikoteron/>)

«Η σχολή των Αρνητών της Γενοκτονίας συγκαλύπτει τη βία ενός άγριου милитарιστικού εθνικισμού εις βάρος άμαχων πληθυσμών. Η μοίρα των χριστιανικών πληθυσμών πρέπει να αποσιωπηθεί, γιατί ακριβώς αποκαλύπτει τη φύση του τουρκικού εθνικισμού..... Έτσι, η Γενοκτονία των χριστιανικών πληθυσμών, που είχε αποφασιστεί πολύ νωρίτερα και είχε ξεκινήσει από το 1914, αποσιωπάται πλήρως στην ιστορική τους αντίληψη και ενοχοποιείται ως «εθνική μυθολογία και εθνικιστική ιδεολογία» η Μνήμη της σφαγής του ελληνικού και αρμενικού πληθυσμού, που συνέβη στο τέλος του Ελληνοτουρκικού πολέμου.»

(ANTIBARO: Οι θεωρίες συνωμοσίας και το βιβλίο Ιστορίας της Στ' Δημοτικού, Βλάσης Αγτζίδης, 28 July 2014, <http://www.antibaro.gr/article/11032>)

5.1.6 Λανθασμένες διατυπώσεις στην ιστορική αφήγηση

Στην πλειονότητα των άρθρων εντοπίζονται επιχειρήματα περί λανθασμένων διατυπώσεων στην ιστορική αφήγηση του σχολικού εγχειριδίου της συγγραφικής ομάδας της Μ. Ρεπούση αναφορικά με συγκεκριμένα γεγονότα ή πρόσωπα. Τα επιχειρήματα αφορούν κυρίως τη χρήση ορισμένων εκφράσεων για την περιγραφή της Μικρασιατικής Καταστροφής ως «συνωστισμός στο λιμάνι», της εξόδου του Μεσολογγίου ως «κίνηση», το Κυπριακό πρόβλημα ως «Κυπριακό ζήτημα», ο χαρακτηρισμός του Κεμάλ Ατατούρκ ως «ηγέτη του απελευθερωτικού αγώνα των Τούρκων», οι Κλέφτες με μικρό κάπα και άλλες σχετικές περιγραφές, οι οποίες σύμφωνα με τους επικριτές διαστρεβλώνουν την ιστορική πραγματικότητα. Όσον αφορά το νέο σχολικό εγχειρίδιο, υπάρχει μία σχετική αναφορά κατά την οποία το παραπάνω πρόβλημα των λανθασμένων διατυπώσεων έχει επιλυθεί.

Από την άλλη πλευρά, οι υποστηρικτές του σχολικού εγχειριδίου, κάνουν λόγο για απομόνωση συγκεκριμένων εκφράσεων που έγιναν αντικείμενο εκμετάλλευσης με αποτέλεσμα το εγχειρίδιο να μην αξιολογηθεί στο σύνολό του. Ωστόσο, θεωρούν λογική την ύπαρξη λαθών για αυτό και έχουν προβεί σε ορισμένες διορθώσεις ώστε να αποδοθεί αρτιότερα το ιστορικό περιεχόμενο.

Ενδεικτικές αναφορές είναι οι εξής:

«Καλό είναι επίσης να έχουμε κατά νου ότι κανένας δεν κατέχει την απόλυτη αλήθεια για την Παιδεία· και δεν υπάρχει κάποια μαγική συνταγή για αυτήν. Τα όποια λάθη έχουν παρεμφερήσει στο σχολικό εγχειρίδιο της Στ' Δημοτικού μπορούν να διορθωθούν· όπως λ.χ. οι κλέφτες που πρέπει να γραφτούν με κεφαλαίο Κ, το «συνωστίζονταν» (στην καταστροφή της Σμύρνης) να αποδοθεί διαφορετικά και πραγματιστικά κ.ά. Αλλωστε «ποιος μπορεί να γράψει, στ' αλήθεια, ένα βιβλίο ολότελα ελεύθερο από λάθη»; Η ρήση αυτή ανήκει σε έναν πολύ μεγάλο γενετιστή του περασμένου αιώνα, τον Θεοδόσιο Ντομπζάσκι.»

(ΤΟ ΒΗΜΑ: «Μάθημα» κριτικής σκέψης, Σ.Ν. Αλαχιώτης, 25 Νοεμβρίου 2008, Ενημερώθηκε: 18 Μαρτίου 2007, <https://www.tovima.gr/2008/11/25/opinions/mathima-kritikis-skepsis/>)

«Αλλάξαμε διατυπώσεις και εκφράσεις που λόγω της πολεμικής κατά του βιβλίου απομονώθηκαν και έγιναν αντικείμενο εκμετάλλευσης. Επιμεληθήκαμε περισσότερο κάποια σημεία της Ιστορίας μας που είναι δύσκολα. Διορθώσαμε κάποιες δικές μας αβλεψίες και διάφορα παροράματα που υπάρχουν στα περισσότερα σχολικά βιβλία και για τα οποία δεν ευθύνονται οι συγγραφικές ομάδες.»

(ΤΟ ΒΗΜΑ:ΜΑΡΙΑ ΡΕΠΟΥΣΗ, ΔΗΜΗΤΡΑ ΚΡΟΥΣΤΑΛΛΗ, 25 Νοεμβρίου 2008, Ενημερώθηκε: 17 Ιουνίου, <https://www.tovima.gr/2008/11/25/archive/maria-repouysi/>)

«Η κίνηση των πολιορκημένων Ελλήνων να βγουν από το φρούριο και να λύσουν έτσι την ασφυκτική πολιορκία...». Αυτό ήταν. Μια κίνηση. Μας έπαιζαν πρέσιγκ οι Τούρκοι και είπε ο κόουτς να απαντήσουμε με κίνηση «πικ εν ρολ»... «Στις 27-8-1922 ο τουρκικός στρατός μπαίνει στη Σμύρνη. Χιλιάδες Έλληνες συνωστίζονται στο λιμάνι προσπαθώντας να μπουκ στα πλοία και να φύγουν...». Έτσι ακριβώς: «Συνωστίζονται». Ούτε πυρπόληση. Ούτε Τσέτες σφαγείς αμάχων. Ούτε πανικός. Ούτε πνιγμένοι μπρος στην αποβάθρα. Να, μπήκαν κάπως στην πόλη αυτοί και εμείς φύγαμε. Για διακοπές απέναντι.

Ισόβιες. Πήραμε και καμιά κότα, να σφάζουμε στο ταξίδι, επειδή τα κυλικεία των πλοίων είναι πανάκριβα, αλλά μας φώναζε ο Τούρκος χωροφύλακας, «πουτ δη κοτ ντάουν, νάου» κι ως νομοταγείς κλεφτοκοτάδες, συμμορφωθήκαμε πάραυτα.»

(ANTIBARO: Οι πωλητές της ιστορίας, Κρίτων Σαλπικτής, 15/12/06, <http://www.antibaro.gr/article/17252>)

5.1.7 Το γυναικείο φύλο στην ιστορική αφήγηση

Ένα ακόμα θέμα που σχολιάστηκε στο δημόσιο λόγο αφορά την έντονη ύπαρξη του γυναικείου φύλου στην ιστορική αφήγηση και αφορά μόνο το σχολικό εγχειρίδιο της Μ. Ρεπούση. Η κίνηση αυτή της συγγραφικής ομάδας να αναδείξει το ρόλο των γυναικών όπως η Μαντώ Μαυρογένους, η Δόμνα Βιζβίζη, η Καλλιρόη Παρρέν, η Πηνελόπη Δέλτα, η Ολυμπία ντε Γκουζ κ.α., λεπτομερώς ή όχι, ονόματα τα οποία συνήθως λείπουν από τη σχολική ιστορική αφήγηση, προκάλεσε την αντίδραση των επικριτών του εγχειριδίου. Πιο συγκεκριμένα, κάνουν λόγο για άδικη και άνιση παρουσίαση, θέτοντας ως επιχείρημα πως οι αναφορές των παραπάνω καταλαμβάνουν το χώρο που θα έπρεπε να έχουν ορισμένοι άντρες όπως ο Κολοκοτρώνης, ο Καραϊσκάκης, ο Μακρυγιάννης, ο Παπαφλέσσα ή άλλες γυναικείες ηρωικές μορφές όπως η Μπουμπουλίνα που μένουν εκτός αφήγησης. Από την άλλη πλευρά, οι υποστηρικτές του εγχειριδίου κάνουν λόγο για αντιφεμινιστικά επιχειρήματα και παρουσίαση λανθασμένων προτύπων όσον αφορά το γυναικείο φύλο, εξαιρώντας την σημαντικότητα των παραπάνω γυναικών.

Ενδεικτικά:

« Είναι χαρακτηριστικό ότι πολλοί από τους επικριτές του βιβλίου δεν αρκέστηκαν να απορρίψουν μετά βδελυγμίας την ιδέα να μάθουν τα παιδιά για τη Δόμνα Βισβίζη, την Ολυμπία ντε Γκουζ, την Ελισάβετ Μαρτινέγκου ή την Καλλιρόη Παρρέν. Φρόντισαν να αντιπροτείνουν και την εθνωφελή κατά τη γνώμη τους προσέγγιση του ζητήματος. Ουδεμία έκπληξη: κατάλληλες να περιληφθούν στο βιβλίο της Ιστορίας παραμένουν εν έτει 2007 η Αγία Φιλοθέη και οι Σουλιώτισσες, ενώ ο χορός του Ζαλόγγου συνεχίζει να κρατά τα πρωτεία, προσφέροντας το επιθυμητό γυναικείο πρότυπο, καθώς τα κορίτσια πρέπει να διδαχθούν στο σχολείο, σύμφωνα με τα λόγια γυναίκας βουλευτού της Ν.Δ., ότι «οι γυναίκες δεν φοβούνται τον πόνο και τον θάνατο, αλλά την ατίμωση».

(ΙΟΣ: Τα κοντά παντελόνια της αμάθειας, Ελευθεροτυπία, 26/10/2007, <http://www.iospress.gr/megalo2007/megalo20071026.htm>)

«Κι αλήθεια, στο βιβλίο είδα να αναφέρονται η Μαντώ Μαυρογένους, η Δόμνα Βιζβίζη, η Καλλιρόη Παρρέν, η Πηνελόπη Δέλτα, η Ολυμπία ντε Γκουζ κ.α., άλλες με περισσότερες λεπτομέρειες κι άλλες με λιγότερες..... Προχωρώντας την ανάγνωση παρατήρησα με λύπη ότι δεν έμεινε μόνο η Μπουμπουλίνα εκτός νυμφώνος. Από όλους τους υπόλοιπους ήρωες του 21, μόνο ο Δημήτριος Υψηλάντης αναφέρεται με κάποια έκταση..... Και η τονισμένη παρουσίαση του έργου των γυναικών σε συνδυασμό με την αντίστοιχη συρρίκνωση της παρουσίασης του έργου των αντρών, είναι μια άνιση και καθόλου δίκαιη παρουσίαση, με την οποία ταπεινά φρονώ ότι και οι ίδιες οι αγωνίστριες θα διαφωνούσαν.»

(ANTIBARO: Βιβλίο Ιστορίας της 6ης Δημοτικού: η «ανάδειξη του ρόλου των γυναικών» και άλλες ιστορίες, Μαρία Δημητριάδου, 6/3/07, <http://www.antibaro.gr/article/579>)

5.1.8 Ο ρόλος της ορθόδοξης εκκλησίας στην ιστορική αφήγηση

Ένα τελευταίο σημείο συζήτησης σχετικά με την ιστορική αφήγηση και αφορά και πάλι μόνο το σχολικό εγχειρίδιο ιστορίας της Μ. Ρεπούση και σχετίζεται με το ρόλο της ορθόδοξης εκκλησίας κατά τη περίοδο της Τουρκοκρατίας και Επανάστασης, ο οποίος σύμφωνα με τους επικριτές του εγχειριδίου, υποβαθμίζεται. Οι υποστηρικτές ουσιαστικά συσχετίζουν το γεγονός της υποβάθμισης που οι επικριτές επικαλούνται με την επιβολή μιας «εθνικά ορθής ιστορίας» αλλά και συνδέουν τα ιστορικά επιχειρήματα που εκφράζουν για το θέμα με ιστορικά λάθη. Το νέο σχολικό εγχειρίδιο ιστορίας, σύμφωνα με μια αναφορά, δεν εγείρει τις σχετικές αντιδράσεις καθώς είναι γραμμένο με ελληνορθόδοξο τρόπο.

Ενδεικτικά:

«* Κεντρικό πρόβλημα του βιβλίου θεωρείται ότι «αποσιωπάται η σημασία της Ορθόδοξου Παραδόσεως στη διατήρηση της εθνικής συνειδήσεως των Ελλήνων». Μεταξύ άλλων καταγγέλλεται η αναφορά στον Κοσμά τον Αιτωλό «χωρίς το επίθετο Άγιος». Παρακάτω διαβάζουμε ότι «ενώ αναφέρονται γενικά κι αόριστα "εξεγέρσεις" κατά την Τουρκοκρατία», το βιβλίο αποκρύπτει ότι «σε όλα (τα κινήματα) πρωτοστατούν κληρικοί κάθε βαθμού και μοναχοί». Η εθνικά ορθή Ιστορία δεν πρέπει να διαφέρει και πολύ από το κατηχητικό.»

(ΙΟΣ: Η μεζούρα της εθνοφοροσύνης, Ελευθεροτυπία 18/2/19, <http://www.iospress.gr/ios2007/ios20070218.htm>)

«Από τους πρώτους που αντέδρασαν στο περιεχόμενο του βιβλίου ήταν ο Αρχιεπίσκοπος κ. Χριστόδουλος. «Είναι απαράδεκτο τα παιδιά μας να διδάσκονται παραχαραγμένη Ιστορία επειδή αυτό επιβάλλουν κάποια κέντρα λήψης αποφάσεων» είχε δηλώσει χαρακτηριστικά ο κ. Χριστόδουλος, αναφερόμενος κυρίως στον τρόπο με τον οποίο το βιβλίο κάλυπτε τον ρόλο της Εκκλησίας την περίοδο της Τουρκοκρατίας και κατά τη διάρκεια της Επανάστασης, θεωρώντας ότι τον υποβάθμιζε, ενώ ταυτόχρονα παρέβλεπε την ύπαρξη του κρυφού σχολείου.»

(ΤΟ ΒΗΜΑ: Στη δίνη του κυκλώνα το εγχειρίδιο της Στ Δημοτικού, *NOTATPIΓKA*, <https://www.tovima.gr/2008/11/25/politics/sti-dini-toy-kyklwna-to-egxeiridio-tis-st-d-dimotikoy/>)

5.2 Παιδαγωγικά επιχειρήματα

Στα άρθρα που αποτέλεσαν το δείγμα της έρευνας εντοπίστηκαν ορισμένα επιχειρήματα παιδαγωγικής φύσεως. Οι σχετικές αναφορές εντοπίζονται στη μειοψηφία των άρθρων και σχετίζονται με *«την ανάπτυξη της εθνικής και θρησκευτικής συνείδησης των Ελλήνων»* σύμφωνα με το άρθρο 16 και τον σκοπό του μαθήματος της Ιστορίας, ο οποίος βάσει του Αναλυτικού Προγράμματος συνδέεται με τις έννοιες της ιστορικής συνείδησης και ιστορικής σκέψης. Οι επικριτές του σχολικού εγχειριδίου της Μ. Ρεπούση ουσιαστικά διατείνονται πως δεν τηρείται το σχετικό άρθρο ενώ οι υποστηρικτές του κάνουν λόγο για συγγραφή βάσει οδηγιών και σκοπού του Αναλυτικού Προγράμματος. Στο πλαίσιο αυτό έγινε μια σύνδεση της σχολικής ιστορίας με την ιστοριογραφία, με σκοπό την ανάπτυξη της ιστορικής σκέψης και συνείδησης και καλλιέργεια της κριτικής σκέψης. Όσον αφορά το σχολικό εγχειρίδιο του Ι. Κολιόπουλου εντοπίζονται δύο σχετικές αναφορές σύμφωνα με τις οποίες είναι παιδαγωγικά και διδακτικά επαρκές.

Ενδεικτικά:

« Η Ιστορία είναι ένα μάθημα μέσα από το οποίο μπορούν πολλά να μάθουν. Δεν μπορεί να το καταδικάζουμε σε ένα μάθημα αποστήθισης γεγονότων και ημερομηνιών, σε ένα μάθημα εθνικής προπαγάνδας και εθνικών μύθων. Με αυτές τις σκέψεις κάναμε το εγχειρίδιο Ιστορίας της Στ' δημοτικού. Βασιστήκαμε στα νέα δεδομένα. Μετακινηθήκαμε από ένα εγχειρίδιο που τα παιδιά παπαγαλίζουν την Ιστορία που τους διδάσκουμε σε ένα βιβλίο-εργαλείο για να μαθαίνουν πώς να μαθαίνουν Ιστορία. Και να μην εθίζονται στη λογική του άσπρου -μαύρου αλλά σε αυτήν της πολυχρωμίας και των αποχρώσεων. Να συνδυάζουν την πληροφορία με την πηγή της, την προέλευσή της. Να αναζητούν την αλήθεια, τις αλήθειες, και όχι να δέχονται τυφλά την αλήθεια των άλλων. Να αποφεύγουν τις απλουστεύσεις και τα στερεότυπα. Να βλέπουν ότι εκτός από τους ήρωες υπήρχαν και οι άνθρωποι άνδρες αλλά και γυναίκες, όσων το όνομα έμεινε στην Ιστορία αλλά και άλλοι των οποίων το όνομα ξεχάστηκε. Είμαστε φυσικά υποχρεωμένοι να λειτουργήσουμε στη βάση ενός αναλυτικού προγράμματος.»

(ΤΟ ΒΗΜΑ: Δεν πήγαινε άλλο, Μαρία Ρεπούση, 25 Νοεμβρίου 2008, Ενημερώθηκε: 17 Σεπτεμβρίου 2006, <https://www.tovima.gr/2008/11/25/archive/den-pigaine-allo/>)

«Ελπίζω και εύχομαι, μετά το απαράδεκτο σχολικό βιβλίο του «συνωστισμού», οι υπεύθυνοι για τα σχολικά εγχειρίδια να είναι πιο προσεκτικοί και να τηρούν το άρθρο 16, παρ. 2 του Συντάγματος. Εκεί αναφέρεται ως κύριος σκοπός της Παιδείας η ανάπτυξη εθνικής και θρησκευτικής συνειδήσεως.»

(ANTIBARO: Γιατί αλλάζουν όλα τα σχολικά βιβλία Ιστορίας;, Κωνσταντίνος Χολέβας, 4/11/14, <http://www.antibaro.gr/article/11595>)

«Μετά την απόσυρση του επίμαχου εγχειριδίου της ομάδας Ρεπούση.....Το νέο βιβλίο ολοκληρώθηκε και αφού δοκιμάστηκε πειραματικά, σε μονάδες της πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης, αποσπώντας πολύ θετικά σχόλια και από εκπαιδευτικούς και από μαθητές, έτυχε της τελικής έγκρισης, σε ό,τι αφορά την παιδαγωγική και διδακτική του επάρκεια, με ομόφωνη απόφαση του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου.»

(ANTIBARO: Ερώτηση-Αδικαιολόγητη καθυστέρηση στη διανομή του βιβλίου Ιστορίας της Στ' Δημοτικού, Σάββας Ι. Αναστασιάδης, 17/12/11, <http://www.antibaro.gr/article/3927>)

5.3 Εκπαιδευτικά επιχειρήματα

Κατά την μελέτη των άρθρων εντοπίστηκαν ορισμένες αναφορές σχετικές με τη μεθοδολογία των δύο τελευταίων σχολικών εγχειριδίων και το βαθμό που αυτή εξυπηρετεί τους διδακτικούς στόχους. Τα σχετικά εκπαιδευτικά επιχειρήματα

διατυπώνονται στη μειοψηφία των άρθρων ενώ η πλειονότητα τους αφορά και πάλι το σχολικό εγχειρίδιο της συγγραφικής ομάδας της Μ. Ρεπούση. Πιο συγκεκριμένα, οι υποστηρικτές του εγχειριδίου αναφέρουν πως η απομόνωση ορισμένων διατυπώσεων είχε ως αποτέλεσμα να μην αξιολογηθεί το εν λόγω εγχειρίδιο στο σύνολο. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα να μη γίνει κάποια συζήτηση για τις διδακτικές και παιδαγωγικές καινοτομίες που αυτό εισάγει, την μειωμένη διδακτική ύλη την οποία συνοδεύει πλούσιο εικονιστικό και λογισμικό υλικό, η αξιοποίηση του οποίου δημιουργεί ένα ενεργητικό μαθησιακό περιβάλλον και η επιδίωξη κατάκτησης της ιστορικής γνώσης μέσω βιωματικής μάθησης.

Από την άλλη, οι επικριτές του βιβλίου, στις ελάχιστες αναφορές που εκφράζουν περί μεθοδολογίας, εναντιώνονται στην προσπάθεια να μειωθεί η αποστήθιση μέσω εικόνων και συνοπτικού αφηγηματικού κειμένου θεωρώντας ότι εθίζει το παιδί στο εύπεπτο ενώ φαίνεται να ενοχλεί η έναρξη του ιστορικού περιεχόμενου του βιβλίου με ευρωπαϊκά τεκταινόμενα με τα οποία τα παιδιά δεν έχουν βιωματική σχέση. Τέλος, όσον αφορά το νέο σχολικό εγχειρίδιο ιστορίας, εντοπίζουμε δυο σχετικές αναφορές σύμφωνα με τις οποίες θεωρείται διδακτικά και παιδαγωγικά επαρκές και συνάδει με την αντιληπτική ικανότητα των μαθητών.

«Το νέο βιβλίο λοιπόν δεν βασίζεται στην ανάγνωση και στην αποστήθιση σελίδων, αλλά με βάση τα κείμενά του όπως και την αφηγηματική τους παρουσίαση από τον δάσκαλο όπου είναι εφικτό, καθώς και τις ποικίλες δραστηριότητες που υπάρχουν σε κάθε κεφάλαιο, παρακινείται το ενδιαφέρον του μαθητή, ο οποίος βοηθούμενος από τον δάσκαλό του θα κατακτήσει βιωματικά, με την αυτενεργό δράση του, τη γνώση. Σε ένα τέτοιο πλαίσιο λοιπόν, αν εστιάσουμε λ.χ. στο θέμα «Η Μεγάλη Επανάσταση», του 1821, ο δάσκαλος παρακινείται να αναπτύξει εκτενώς όλες τις μεγάλες μάχες (Αλαμάνας, Γραβιάς κ.ά.), ναυμαχίες (του Γέροντα, πυρπόληση ναυαρχίδας από τον Κανάρη κ.ά.) και καταστροφές (Ψαρών, Κάσου κ.ά.) που αναφέρονται στη σελίδα 44 του εν λόγω βιβλίου ως δραστηριότητες, αξιοποιώντας το σχετικό λογισμικό Ιστορίας και ό,τι άλλο πρόσφορο υλικό. Με τον τρόπο αυτόν και υπό μορφή δραστηριοτήτων των μαθητών, η κατάκτηση της σχετικής γνώσης όχι μόνο γίνεται αποτελεσματικότερη, αλλά καλλιεργείται και η κριτική σκέψη του μαθητή, ο οποίος μπορεί να μάθει οτιδήποτε σχετικό δεν αναφέρεται στο μικρό εγχειρίδιο.»

(ΤΟ ΒΗΜΑ: «Μάθημα» κριτικής σκέψης, Σ.Ν. Αλαχιώτης, 25 Νοεμβρίου 2008, Ενημερώθηκε: 18 Μαρτίου 2007, <https://www.tovima.gr/2008/11/25/opinions/mathima-kritikis-skepsis/>)

« Η προσωπική μου γνώμη είναι ότι το εν λόγω εγχειρίδιο είναι για τα σκουπίδια. Όχι μόνο εξαιτίας του περιεχομένου το που είναι άθλιο ... Είναι για τα σκουπίδια και για έναν ακόμη λόγο. Επειδή προσπαθεί να διδάξει Ιστορία σαν να είναι μίκυ μάους. Μέσα από λεζάντες φωτογραφιών, συγκοπτόμενα ονόματα και αναφορές γεγονότων όπως στα δελτία τηλεοπτικών ειδήσεων, με \”μπούλετ πόιντς\”! Με δυο λέξεις, εθίζουν τα παιδιά μας στο εύπεπτο και αυτό είναι ένας παράπλευρός στόχος του βιβλίου αλλά εξαιρετικά επικίνδυνος. Δήθεν (ντεμέκ, που λέμε κι εμείς οι απόγονοι των \”συνωστισμένων\”) πολεμάει την \”αποστήθιση\” με την έλλειψη αφήγησης, αλλά ουσιαστικά αποτελείώνει τις δυνατότητες εξέλιξης της προσωπικότητας του παιδιού και εκτελεί στα έξι μέτρα την όποια προδιάθεσή του να αγαπήσει το βιβλίο στην ενήλικη ζωή του. Το βιβλίο πρέπει να αποσυρθεί σήμερα!»

(ANTIBARO: Βιβλίο Ιστορίας ή βιβλίο γενναιοδωρίας (στους γείτονες); Αποκαλύψεις από τα λόγια της ίδιας της Υπουργού, Μάρκος Παπαευαγγέλου, 5/2/07, <http://www.antibaro.gr/article/7854>)

5.4 Ιδεολογική προσέγγιση των άρθρων

Στο σύνολο σχεδόν των άρθρων που αποτέλεσαν το δείγμα της έρευνας διαφαίνεται η ιδεολογική προσέγγιση βάσει της θέσης που εκφράζεται σε αυτά αναφορικά με τα δύο τελευταία σχολικά εγχειρίδια της συγγραφικής ομάδας της Μ. Ρεπούση και του Ι. Κολιόπουλου. Μέσω της συσχέτισης των ξεκάθαρων αναφορών ή σαφών υπαινιγμών για το πολιτικό και ιδεολογικό πλαίσιο και της θέσης απέναντι στο εκάστοτε σχολικό εγχειρίδιο, προκύπτουν οι εξής ιδεολογικές προσεγγίσεις:

5.4.1 Φιλικά προσκείμενη προς την αριστερά

Τα άρθρα που πρόσκεινται ή φαίνεται να πρόσκεινται προς τον αριστερό ιδεολογικό χώρο, κατά βάση τάσσονται υπέρ του σχολικού εγχειριδίου της Μ. Ρεπούση, συνδέοντας τις αρνητικές κριτικές που αυτό δέχεται με πολιτικές σκοπιμότητες και με συγκεκριμένο προφίλ των επικριτών του και κατά του νέου σχολικού εγχειριδίου. Πιο συγκεκριμένα, οι αρθρογράφοι κάνουν λόγο για πολιτικές σκοπιμότητες και για ακραίους και εθνικόφρονες επικριτές που αντιδρούν σε ό,τι δε συμφωνεί με τα δικά τους εθνικά και θρησκευτικά πιστεύω, τα οποία συνθέτουν την «εθνικά ορθή» Ιστορία. Αναφέρουν πως ορισμένες αστοχίες του εγχειριδίου αποτέλεσαν πρόσχημα για αμφισβήτηση της νομιμότητάς του αγνοώντας τη

λειτουργικότητά του. Οι επικριτές, ανάμεσα τους και ο κατά ανάθεση συγγραφέας του νέου σχολικού εγχειριδίου Ι.Κολιόπουλος, ανήκουν κατά βάση στον ιδεολογικό χώρο της δεξιάς και ακροδεξιάς.

Όσον αφορά το τελευταίο, δίνεται το προφίλ του συγγραφέα χαρακτηρίζοντάς τον ως Ιστορικό της Δεξιάς ενώ αναφέρεται πως είναι μέλος της διοίκησης της Εταιρείας Μακεδονικών Σπουδών, το οποίο ήταν από τα πρώτα σωματεία που είχαν καταγγείλει το βιβλίο της κυρίας Ρεπούση για «επιχείρηση αποδόμησης του έθνους, του εθνικού κράτους και της εθνικής ταυτότητας».

«Ο καλύτερος τρόπος για να «σταθεί» ένα προϊόν στη ζούγκλα της αγοράς είναι να βγουν εκτός νόμου οι ανταγωνιστές του. Αν, λοιπόν, πολτοποιηθεί το νέο βιβλίο Ιστορίας της Στ' Δημοτικού, τότε ίσως επιβιώσουν τα «λυσάρια» των εθνοφορώνων.

Το 'χει, φαίνεται, το ριζικό μας: κάθε τρεις και λίγο, αυτόκλητοι εθνοφόρονες παλαιάς και νέας κοπής αναλαμβάνουν να ξεκαθαρίσουν τα σχολικά βιβλία Ιστορίας απ' ό,τι θεωρούν ενοχλητικό για τα εθνικά και θρησκευτικά πιστεύω τους.»

(ΙΟΣ: Η μεζούρα της εθνοφοροσύνης, Ελευθεροτυπία 18/2/19, <http://www.iospress.gr/ios2007/ios20070218.htm>)

Στόχος ήταν να γραφεί προφανώς μια πολιτικά και εθνικά «ορθή» Ιστορία, που να εκφράζει τη νέα κυβέρνηση. Το γεγονός ότι και το βιβλίο αυτό βρέθηκε στο στόχαστρο για έλλειψη εθνικής ορθότητας αποδεικνύει ότι οι πολιτικές σκοπιμότητες μπορούν να πλειοδοτήσουν στον χώρο της εκπαίδευσης, με χαρακτηριστική ευκολία, χάρη στον ιστορικό αναλφαβητισμό των Ελλήνων.»

(ΤΟ ΒΗΜΑ: Η απολογία των ιστορικών. Χριστίνα Κουλούρη, 25/11/8, <https://www.tovima.gr/2008/11/25/opinions/i-apologia-twn-istorikwn/>)

«Ο κ. Κολιόπουλος είναι ο καθηγητής που θα είναι επικεφαλής συγγραφικής ομάδας (των κκ. Ιάκωβου Μιχαηλίδη, διδάσκοντος επίσης στο ΑΠΘ, Χαράλαμπου Μηνάογλου, φιλολόγου, και Αθανάσιου Καλλιανιώτη, σχολικού συμβούλου), η οποία και ανέλαβε με ανάθεση από το υπουργείο Παιδείας και όχι με διαγωνισμό να γράψει ξανά το σχολικό εγχειρίδιο. »..... Πρόσωπα που γνωρίζουν τον κ. Κολιόπουλο τον περιγράφουν «ιστορικό της Δεξιάς» και άνθρωπο – αλλά και επιστήμονα – ακραίων συντηρητικών πεποιθήσεων.»

(Το ΒΗΜΑ: Ξαναγράφουν την Ιστορία επί το εθνικότερον, Μάρνη Παπαματθαίου, 25 Νοεμβρίου 2008, Ενημερώθηκε: 1 Ιουνίου 2008, <https://www.tovima.gr/2008/11/25/archive/ksanagrafoyn-tin-istoria-epi-to-ethnikoteron/>)

5.4.2 Φιλικά προσκείμενη προς τη Δεξιά

Τα άρθρα που πρόσκεινται ή φαίνεται να πρόσκεινται προς τον δεξιό ιδεολογικό χώρο, τάσσονται εξολοκλήρου κατά του σχολικού εγχειριδίου της Μ. Ρεπούση και υπέρ του νέου σχολικού εγχειριδίου του Ι. Κολιόπουλου. Πιο συγκεκριμένα, επικρίνουν το πρώτο κάνοντας λόγο για ανεπιστημονικότητα και εξυπηρέτηση της Νέας Τάξης πραγμάτων και σχεδίου παγκοσμιοποίησης, όπου στο πλαίσιο της αριστερής ιδεοληψίας, προβάλλουν μια υπερμοντέρνα ιστορία υπονομεύοντας την ιστορική μνήμη, τον ελληνισμό και την ορθοδοξία. Ταυτόχρονα, στις ελάχιστες αναφορές που εντοπίζονται για το νέο σχολικό εγχειρίδιο, αυτό χαρακτηρίζεται ως εθνικά και επιστημονικά ορθό και αξιοπρεπές έχοντας την έγκριση του Π.Ι.

« Στη θέση του «καλού», του σύγχρονου, του σωστού και του επιστημονικά έγκυρου βρίσκεται το έργο και οι απόψεις της κ. Ρεπούση και από την άλλη όλοι οι άλλοι, πλίνθοι τε και κέραμοι ατάκτως ερριμμένα και καλά τακτοποιημένα σε δύο -αποκλειστικά δύο-κατηγορίες οπαδών συνωμοτικών σχεδίων: «Στο σχέδιο της παγκοσμιοποίησης από τη Νέα Τάξη Πραγμάτων και στο σχέδιο της διόρθωσης των σχολικών βιβλίων».

(ANTIBARO: Οι θεωρίες συνωμοσίας και το βιβλίο Ιστορίας της Στ' Δημοτικού, Βλάσης Αγτζίδης, 28 July 2014, <http://www.antibaro.gr/article/11032>)

«Φοβούμαι ότι η αριστερή ιδεοληψία θα απαλείψει από τα σχολικά βιβλία τους ήρωες και τους μάρτυρες της Ορθοδοξίας και του Ελληνισμού.»

(ANTIBARO: Όχι άλλα πειράματα με τη σχολική ιστορία, Κωνσταντίνος Χολέβας, 11/4/17, <http://www.antibaro.gr/article/16884>)

«Το νέο βιβλίο ολοκληρώθηκε και αφού δοκιμάστηκε πειραματικά, σε μονάδες της πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης, αποσπώντας πολύ θετικά σχόλια και από εκπαιδευτικούς και από μαθητές, έτυχε της τελικής έγκρισης, σε ό,τι αφορά την παιδαγωγική και διδακτική του επάρκεια, με ομόφωνη απόφαση του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου..... Ενοχλεί ιδεολογικά την πολιτική ηγεσία του Υπουργείου Παιδείας ο ελληνοκεντρικός χαρακτήρα του νέου βιβλίου και ιδιαίτερα οι σαφείς αναφορές του στη γενοκτονία των Ποντίων και στη σφαγή της Σμύρνης ή υπάρχουν άλλοι λόγοι που επιβάλλουν τη μη διανομή του σχολικού εγχειριδίου;»

(ANTIBARO: Ερώτηση-Αδικαιολόγητη καθυστέρηση στη διανομή του βιβλίου Ιστορίας της Στ' Δημοτικού, Σάββας Ι. Αναστασιάδης, 17/12/11, <http://www.antibaro.gr/article/3927>)

5.4.3. Ουδέτερη ιδεολογική προσέγγιση

Από το σύνολο του δείγματος της έρευνας εντοπίστηκαν δύο άρθρα στα οποία δε διαφαίνεται κάποια ιδεολογική προσέγγιση καθώς οι κειμενογράφοι παραθέτουν ορισμένες θέσεις σχετικά με την προέλευση των κριτικών για τα σχολικά εγχειρίδια της Μ.Ρεπούση, το πολιτικό πλαίσιο και τα σημεία των διορθώσεων του εγχειριδίου δίχως αξιολογικές κρίσεις που να υποδηλώνουν την τοποθέτηση υπέρ ή κατά του εν λόγω εγχειριδίου.

Οι σχετικές αναφορές είναι οι εξής:

«Από την «πρεμιέρα» του στις σχολικές αίθουσες το βιβλίο Ιστορίας της Στ' Δημοτικού συγκέντρωσε πάνω του τα βέλη της κριτικής που δεν προέρχονταν μόνον από έναν συγκεκριμένο χώρο, επιστημονικό ή πολιτικό. Από τους πρώτους που αντέδρασαν στο περιεχόμενο του βιβλίου ήταν ο Αρχιεπίσκοπος κ. Χριστόδουλος.....Κριτική ασκήθηκε και από τα αριστερά για διαφορετικούς λόγους, όπως από το Κομμουνιστικό Κόμμα, με αιχμή τα γεγονότα που επακολούθησαν το Έπος του 1940 και το υπουργείο Παιδείας βρέθηκε σε δεινή θέση. Μπροστά στις αντιδράσεις η υπουργός Παιδείας κυρία Μαριέττα Γιαννάκου, αναζητώντας διέξοδο από τη στενωπό ζήτησε την επιστημονική γνωμοδότηση της Ακαδημίας Αθηνών..... Από την πλευρά της η κυρία Γιαννάκου είχε από την αρχή υπερασπισθεί το δικαίωμα των συγγραφέων να έχουν λόγο στο έργο τους, γι' αυτό και ζήτησε από τη συγγραφική ομάδα να κάνει τις αναγκαίες διορθώσεις με βάση τις παρατηρήσεις της Ακαδημίας Αθηνών. Η συγγραφική ομάδα παρέδωσε τις διορθώσεις στο Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, το οποίο όμως έκρινε ότι τα επίμαχα ζητήματα όπως αυτά που αφορούν την έκφραση «συνωστισμός» στο λιμάνι της Σμύρνης για τη μικρασιατική καταστροφή και για το Κυπριακό ήταν ανεπαρκώς διορθωμένα....»

(ΤΟ ΒΗΜΑ: Στη δίνη του κυκλώνα το εγχειρίδιο της Στ Δημοτικού, <https://www.tovima.gr/2008/11/25/politics/sti-dini-toy-kyklwna-to-egxeiridio-tis-st-d-dimotikoy/>)

*«Έχει καλώς. Τυπωθήτω»; Όλα δείχνουν ότι η εντολή δεν δόθηκε ποτέ στο τυπογραφείο που ανέλαβε το περίφημο νέο βιβλίο της Ιστορίας της Στ' τάξης του Δημοτικού, το οποίο και οδήγησε τα κόμματα σε πολύμηνη πολιτική αντιπαράθεση..... * Κομματικά παιχνίδια Για απαράδεκτη εμπλοκή της Παιδείας σε κομματικά παιχνίδια κατήγγειλε την κυβέρνηση και τον ίδιο τον Κ. Καραμανλή ο πρόεδρος του ΠαΣοΚ κ. Γ.Παπανδρέου, με αφορμή τη μη κυκλοφορία του βιβλίου της Ιστορίας. «Ποιον φοβάται; Την επιστημονική κοινότητα; Τον ΛΑΟΣ;» αναρωτήθηκε ο κ. Παπανδρέου. Το σίγουρο είναι ότι ως την Παρασκευή το βράδυ το βιβλίο δεν είχε βιβλιοδετηθεί. Για την τύχη του όμως κανείς δεν*

ήταν σίγουρος.....* Τα σημεία που δεν άλλαξαν Ποια είναι τα σημεία στα οποία δεν έγιναν οι διορθώσεις που ζήτησε η Ακαδημία Αθηνών; * Η περίφημη λεζάντα, που ανέφερε ότι οι χιλιάδες Έλληνες «συνωστίζονταν» στο λιμάνι της Σμύρνης όταν ο τουρκικός στρατός μπήκε στην πόλη τον Αύγουστο του '22, απέκτησε την εξής μορφή: «Στις 27 Αυγούστου του 1922 εκατοντάδες χιλιάδες Έλληνες σε δραματικές συνθήκες εγκαταλείπουν τα σπίτια τους και αναζητούν απεγνωσμένα τρόπο να φύγουν για την Ελλάδα». Η Ακαδημία Αθηνών είχε ζητήσει να γίνει σαφής η βίαιη εκδίωξη των Ελλήνων από την περιοχή και οι σφαγές σε βάρος του ελληνικού πληθυσμού.....* Σύμφωνα με την Ακαδημία, στο κεφάλαιο για «το εθνικό ζήτημα» δεν αναφέρονταν επαρκείς πληροφορίες σχετικά με τον Μακεδονικό Αγώνα....* Σύμφωνα με τις παρατηρήσεις της Ακαδημίας Αθηνών, η Επανάσταση του 1921 αναφέρεται μόνο σε μισή σελίδα του βιβλίου, ενώ εξωραϊζεται η οθωμανική αυτοκρατορία ...* Δεν προστέθηκαν κεφάλαια για την προσφορά της Εκκλησίας και τον Ελληνισμό του Πόντου, όπως είχε ζητηθεί....* Το «κυπριακό ζήτημα» που αναφερόταν στην αρχική εκδοχή του βιβλίου, έγινε τελικά «κυπριακό πρόβλημα», χωρίς όμως να προστεθούν κομμάτια του υπομνήματος που είχε σταλεί από την κυπριακή πλευρά. Τέλος η φράση «μεγάλο μέρος των εδαφών που οι Έλληνες θεωρούσαν ελληνικά», έγινε «μεγάλο μέρος των εδαφών που κατοικούνταν από πλειοψηφία Ελλήνων».

(ΤΟ ΒΗΜΑ: Γιατί έθαψαν το βιβλίο Ιστορίας; Μάρνη Παπαμαθαίου, 25/11/08, <https://www.tovima.gr/2008/11/25/archive/giati-ethapsan-to-biblio-istorias/>)

5.5 Τύπος λόγου κειμένου

Η μελέτη και αποδελτίωση των άρθρων που αποτέλεσαν το δείγμα της έρευνας, υπέδειξε και το τύπο λόγο που αυτά ανήκουν βάσει των χαρακτηριστικών που παρουσιάστηκαν στο θεωρητικό μέρος της εργασίας.

5.5.1 Ο πραγματιστικός λόγος

Ο πραγματιστικός λόγος επιχειρεί να αναπαραστήσει ρεαλιστικά το αντικείμενο, με μονάδες και κανόνες σύνταξης ευκρινώς διαχωρισμένες ενώ είναι απαλλαγμένος από τις αξιολογικές κρίσεις του υποκειμένου. Περιγράφει πιστά το γεγονός ή αντικείμενο με αυστηρή, τεχνική και συναισθηματικά αποχρωματισμένη

γλώσσα παρουσιάζοντας τα γεγονότα στον παραλήπτη ως αντικειμενικά. Τα χαρακτηριστικά αυτά εντοπίστηκαν σε δύο άρθρα από το σύνολο του δείγματος τα οποία παρουσιάστηκαν παραπάνω ως τα μόνα με ουδέτερη ιδεολογική προσέγγιση. Στα συγκεκριμένα άρθρα οι συγγραφείς παραθέτουν ορισμένες θέσεις σχετικές με το σχολικό εγχειρίδιο της Μ.Ρεπούση, το πολιτικό πλαίσιο και τα σημεία των διορθώσεων του εγχειριδίου δίχως αξιολογικές κρίσεις που να υποδηλώνουν την τοποθέτηση υπέρ ή κατά του εν λόγω εγχειριδίου.

Τα άρθρα αυτά, τα αποσπάσματα των οποίων παρατίθενται παραπάνω, είναι τα εξής:

ΤΟ ΒΗΜΑ: *Γιατί έθαψαν το βιβλίο Ιστορίας*; Μάρνυ Παπαματθαίου, 25/11/08, 25 Νοεμβρίου 2008, 00:10 Ενημερώθηκε: 16 Σεπτεμβρίου 2007, <https://www.tovima.gr/2008/11/25/archive/giati-ethapsan-to-biblio-istorias/>

ΤΟ ΒΗΜΑ: Στη δίνη του κυκλώνα το εγχειρίδιο της Στ Δημοτικού, ΝΟΤΑΤΡΙΓΚΑ, 25 Νοεμβρίου 2008, Ενημερώθηκε: 13 Ιουνίου 2007 <https://www.tovima.gr/2008/11/25/politics/sti-dini-toy-kyklwna-to-egxeiridio-tis-st-d-dimotikoy/>

5.5.2 Ο νοηματικός λόγος

Ο «νοηματικός» λόγος, εν αντιθέσει με τον πραγματιστικό, δεν υπακούει στην αρχή της πραγματικότητας και της πιστής αναπαράστασης ενώ η σχέση του αντικειμένου με το περιβάλλον του έχει σημασιολογική υπόσταση, καθότι η ανάλυση του περιεχομένου του συνίσταται ακριβώς σε αυτήν την σχέση. Ο συμβολισμός στον νοηματικό λόγο είναι το πεδίο όπου εκτυλίσσονται όλα τα «παιχνίδια» των εννοιών όπου κυριαρχεί το υποκείμενο με αξιολογικές και ιδεολογικές παρεμβάσεις. Ο ομιλών επιχειρεί έναν νέο τρόπο προσέγγισης περιεχομένου παρά ένα νέο περιεχόμενο.

Σε αυτό το τύπο λόγου εντάχθηκαν επίσης δύο άρθρα από το σύνολο του δείγματος. Στο πρώτο, η συγγραφέας διατείνεται πως σύμφωνα με τα ΜΜΕ, τρία σχολικά εγχειρίδια ιστορίας, ανάμεσα τους και αυτό της Στ' δημοτικού επιχειρούν την αποδόμηση της ελληνικής εθνικής ταυτότητας. Ταυτόχρονα θίγει το θέμα των πολιτικών σκοπιμοτήτων με αφορμή την εμπλοκή των σχολικών εγχειριδίων Ιστορίας σε προεκλογική διαμάχη ενώ αναφέρει ως παράδοξο το γεγονός πως το σχολικό εγχειρίδιο κατέχει τόσο κεντρικό ρόλο στην εκπαιδευτική διαδικασία, ενώ θα έπρεπε να είναι επικουρικός. Τέλος, επισημαίνει την ασυμφωνία του άρθρου 16 με τα Α.Π και το Π.Ι σχετικά με τον τρόπο συγγραφής και διδασκαλίας τη Ιστορίας. Το δεύτερο άρθρο αποτελεί μια συνέντευξη της επικεφαλής της συγγραφικής ομάδας του πρώτου σχολικού εγχειριδίου, Μ.Ρεπούση. Η ίδια μιλά για τις αλλαγές στις οποίες προσχώρησε λαμβάνοντας υπόψιν σχετικές παρατηρήσεις προερχόμενες από κάποιους κύκλους, την κοινή γνώμη και την Ακαδημία Αθηνών κινούμενη πάντα στα πλαίσια της φιλοσοφίας του βιβλίου. Τέλος, σχολιάζει το γεγονός πως οι επικριτές του εγχειριδίου προέρχονται από διαφορετικούς ιδεολογικούς χώρους.

Ενδεικτικά αποσπάσματα των δύο άρθρων είναι τα εξής:

«.....Η εμπλοκή των σχολικών εγχειριδίων Ιστορίας στην προεκλογική διαμάχη μας προσφέρει αφορμές για να στοχαστούμε σε μια σειρά από ζητήματα: πρώτον, την υπερεπένδυση προσδοκιών στην εκπαίδευση και στο μοναδικό της κρατικό εγχειρίδιο, δεύτερον, τη σύνδεση της διδασκαλίας της Ιστορίας αποκλειστικά με τον εθνικό φρονηματισμό, τρίτον, τον ιστορικό αναλφαβητισμό που κατακτά τις νέες γενιές και που επιτρέπει την εμπέδωση της ψευδούς, αν και ανακουφιστικής, εικόνας για το παρελθόν, τέταρτον, τον εξαναγκασμό των ιστορικών σε δηλώσεις φρονημάτων..... Είναι πραγματικά παράδοξο ότι το σχολικό εγχειρίδιο παίζει τόσο κεντρικό ρόλο στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα. Και είναι παράδοξο γιατί ο ρόλος του εγχειριδίου, όπως και ο ίδιος ο όρος δηλώνει, θα έπρεπε να είναι μάλλον επικουρικός σε μια διδασκαλία η οποία θα το χρησιμοποιούσε ως άξονα και οδηγό – «μίτο της Αριάδνης εις τον της ιστορίας λαβύρινθον» το είχε χαρακτηρίσει συγγραφέας σχολικού βιβλίου Ιστορίας μόλις το 1857. Σήμερα, 150 χρόνια αργότερα, δεν έχουμε καταφέρει να κάνουμε το εγχειρίδιο «εγχειρίδιο»»

(ΤΟ ΒΗΜΑ: Η απολογία των ιστορικών. Χριστίνα Κουλούρη, 25/11/8, <https://www.tovima.gr/2008/11/25/opinions/i-apologia-twn-istorikwn/>)

«.....Λάβαμε επίσης υπόψη μας τον δημόσιο διάλογο ακόμη και αν η ποιότητά του ήταν μερικές φορές απογοητευτική, ακούσαμε ακόμη και τα επιχειρήματα των αντιπάλων του βιβλίου και κυρίως όσα από αυτά έθιγαν ανθρώπινες ευαισθησίες και καλλιεργούσαν τον φόβο της απώλειας της ιστορικής μας μνήμης. Λάβαμε υπόψη μας τις παρατηρήσεις της Ακαδημίας Αθηνών, παρ' όλο που πιστεύουμε ότι η Ακαδημία δεν είναι το αρμόδιο όργανο να κρίνει σχολικά βιβλία. Τα σχολικά βιβλία απαιτούν – εντυχώς – συγκεκριμένη τεχνογνωσία, γιατί απευθύνονται σε παιδιά. Δεν είναι ιστορικές εγκυκλοπαίδειες για να τα εμπεριέχουν όλα. Με άλλα λόγια, κρατήσαμε τα μάτια μας και τα αφτιά μας ανοιχτά για να μάθουν τα παιδιά με αυτό το βιβλίο νεότερη και σύγχρονη Ιστορία στο δημοτικό σχολείο...Αλλάξαμε διατυπώσεις και εκφράσεις που λόγω της πολεμικής κατά του βιβλίου απομονώθηκαν και έγιναν αντικείμενο εκμετάλλευσης.....Προχωρήσαμε σε αλλαγές που είναι συμβατές με τη φιλοσοφία του βιβλίου..... Στην πολεμική κατά του βιβλίου βρέθηκε πράγματι πολύ κοντά ένα τμήμα της Δεξιάς με ένα τμήμα της Αριστεράς ή ό,τι παραδοσιακά αποκαλούμε Δεξιά και Αριστερά. Οι νέες συμμαχίες, τις οποίες έχουμε δει και σε άλλα θέματα και πιθανότατα θα βλέπουμε συχνότερα στο μέλλον. Και όσοι συνομιλούν μαζί τους. Το εντυπωσιακό σε αυτή την περίπτωση είναι η ομοιότητα των επιχειρημάτων τους. Οι ίδιοι φόβοι για την εθνική ταυτότητα και τα κέντρα που την απειλούν, οι ίδιες ανησυχίες για τη λεγόμενη «στρογγυλοποίηση» της εθνικής μας Ιστορίας. Και από κοντά ο Νίκος Σβορώνος και η αφήγηση. Σαν να συμφώνησαν ξαφνικά για το τι είναι Ιστορία και πώς πρέπει να διδάσκεται.»

(ΤΟ ΒΗΜΑ:ΜΑΡΙΑ ΡΕΠΟΥΣΗ, ΔΗΜΗΤΡΑ ΚΡΟΥΣΤΑΛΛΗ, 25 Νοεμβρίου 2008, Ενημερώθηκε: 17 Ιουνίου, <https://www.tovima.gr/2008/11/25/archive/maria-repoussi/>)

5.5.3 Ο προπαγανδιστικός λόγος

Ο προπαγανδιστικός λόγος προκύπτει από την συνάντηση των δύο προηγούμενων τύπων λόγου που αναλύθηκαν και επιχειρεί τη σύνθεση της γνωστικής ισχύος του πραγματιστικού και την συναισθηματική ορμή του νοηματικού. Το μεταφερόμενο πραγματικό γεγονός δεν απογυμνώνεται από τις αξιολογικές κρίσεις του επικοινωνητή, οι οποίες όμως δεν είναι απόλυτα προσωπικές αλλά προσανατολισμένες στις αξιολογικές κρίσεις μιας συγκεκριμένης κοινωνικής ομάδας ή ενός κοινωνικού

συνόλου κάτι το οποίο επιβεβαιώνεται από τις ιδεολογικές προσεγγίσεις που διαφαίνονταν στο μεγαλύτερο μέρος των άρθρων για τις οποίες έγινε λόγος παραπάνω. Σε αυτόν τον τύπο λόγου εντάσσεται η συντριπτική πλειοψηφία των άρθρων καθώς, εκτός από τέσσερα άρθρα τα οποία ανήκουν στις δυο παραπάνω κατηγορίες, σε όλα τα υπόλοιπα ανιχνεύεται τουλάχιστον μια προπαγανδιστική μέθοδος η οποία το κατατάσσει στην παρούσα υποκατηγορία του προπαγανδιστικού λόγου. Επομένως, διακρίνουμε τις παρακάτω μεθόδους σε αναφορές των άρθρων που μαρτυρούν τον προπαγανδιστικό τύπο λόγου.

5.5.3.1 Προπαγανδιστικές μέθοδοι των άρθρων

Πρωτοπόρο στην αναγνώριση προπαγανδιστικών μεθόδων υπήρξε το Ινστιτούτο Ανάλυσης της Προπαγάνδας, το οποίο έθεσε τις βάσεις για τον εντοπισμό συγκεκριμένων προπαγανδιστικών πρακτικών, παρουσιάζοντας επτά μεθόδους, οι οποίες εντοπίστηκαν στο υπό έρευνα υλικό με κάθε άρθρο από τα 26 που κατηγοριοποιήθηκαν στον προπαγανδιστικό τύπο λόγου, να χρησιμοποιεί τουλάχιστον μία από τις επτά μεθόδους. Πιο συγκεκριμένα, οι μέθοδοι που εντοπίστηκαν είναι οι παρακάτω:

5.5.3.1.1 Η «δυσφήμιση» (namecalling).

Η «δυσφήμιση» (name calling) σε μια ιδέα ή πρόσωπο χρησιμοποιείται προκειμένου να απορριφθεί από το κοινό συλλήβδην χωρίς να εξεταστούν στοιχεία ή αποδείξεις. Η λέξη που χρησιμοποιείται για τον (υβριστικό) χαρακτηρισμό, μπορεί να συνδέσει το πρόσωπο ή τον θεσμό με ένα αρνητικό σύμβολο, με κάτι που θεωρείται μη δημοφιλές ή χαίρει κακής φήμης. *«Έτσι το πρόσωπο, ιδέα ή θεσμός μπορεί να απορριφθούν χωρίς πολλή σκέψη από τον προπαγανδιζόμενο».* Στο μεγαλύτερο μέρος του υπο έρευνα υλικού, εντοπίζεται η συγκεκριμένη μέθοδος όπου κατά βάση η μία πλευρά που τάσσεται υπέρ του σχολικού εγχειριδίου της Μ.Ρεπούση και κατά του Ι.Κολιόπουλου χαρακτηρίζει τους επικριτές του ως εθνικόφρονες και ακραίους δίνοντας το σχετικό προφίλ κάποιων προσώπων ενώ η άλλη πλευρά κάνει λόγο για έλλειψη επιστημονικότητας και ιδεοληψίες που υπονομεύουν την εθνική μνήμη.

Ενδεικτικά:

«Ο καλύτερος τρόπος για να «σταθεί» ένα προϊόν στη ζούγκλα της αγοράς είναι να βγουν εκτός νόμου οι ανταγωνιστές του. Αν, λοιπόν, πολτοποιηθεί το νέο βιβλίο Ιστορίας της Στ' Δημοτικού, τότε ίσως επιβιώσουν τα «λυσάρια» των εθnikοφρόνων.

Το 'χει, φαίνεται, το ριζικό μας: κάθε τρεις και λίγο, αυτόκλητοι εθnikόφρονες παλαιάς και νέας κοπής αναλαμβάνουν να ξεκαθαρίσουν τα σχολικά βιβλία Ιστορίας απ' ό,τι θεωρούν ενοχλητικό για τα εθnikά και θρησκευτικά πιστεύω τους.»

(ΙΟΣ: Η μεζούρα της εθnikοφροσύνης, Ελευθεροτυπία 18/2/19, <http://www.iospress.gr/ios2007/ios20070218.htm>)

«Φοβούμαι ότι η αριστερή ιδεοληψία θα απαλείψει από τα σχολικά βιβλία τους ήρωες και τους μάρτυρες της Ορθοδοξίας και του Ελληνισμού. Στη θέση τους θα προβάλλονται αμφιλεγόμενα πρόσωπα, τα οποία αγωνίσθηκαν στα μέσα του 20ού αιώνας για να επιβάλουν στη χώρα μας ολοκληρωτικό καθεστώς σοβιετικού τύπου και για να επιτρέψουν την απόσχιση της Μακεδονίας και της Θράκης.»

(ANTIBARO: Όχι άλλα πειράματα με τη σχολική ιστορία, Κωνσταντίνος Χολέβας, 11/4/17, <http://www.antibaro.gr/article/16884>)

5.5.3.1.2 Ο «ευφημισμός» (glittering generality)

Ο «ευφημισμός» (glittering generality) εμφανίζεται ως αντίθετος της δυσμήφησης και μέσω αυτού ένα συγκεκριμένο γεγονός ή πρόσωπο συνδέεται με μια γενικότερη αξία, προκειμένου να το αποδεχτούμε χωρίς περαιτέρω εξέταση. Στο ύπο έρευνα υλικό ο «ευφημισμός» εντοπίζεται σε πολύ μικρότερη συχνότητα σε σχέση με τη δυσφήμιση. Οι σχετικές αναφορές, για την υπεράσπιση του σχολικού εγχειριδίου της Μ.Ρεπούση θίγουν το θέμα της αντικειμενικότητας και περί μεθοδολογίας και παρουσίασης του ιστορικού περιεχομένου ενώ για το νέο σχολικό εγχειρίδιο γίνεται λόγος περί διδακτικής και παιδαγωγικής επάρκειας.

Ενδεικτικές αναφορές είναι οι εξής:

«Ούτως ή άλλως, η πρόθεσή του να εισηγηθεί ένα νέο αφηγηματικό ύφος, να αντιμετωπίσει με διαφορετικό πνεύμα τις σχέσεις με τους γείτονες ή να εντάξει τις γυναίκες στον κορμό της ιστορικής αφήγησης απηχεί σύγχρονες αντιλήψεις για τη διδασκαλία της ιστορίας οι οποίες μόνον από αδαείς μπορούν να χλευαστούν ως αναμάσημα των δογμάτων της πολιτικής ορθότητας ή/και να κατηγορηθούν ως κατά μέτωπον επίθεση στα εθνικά δίκαια.»

(ΙΟΣ: Μετά το βιβλίο, τι; Ελευθεροτυπία, 20/10/07, <http://www.iospress.gr/mikro2007/mikro20071020.htm>)

«Το νέο βιβλίο ολοκληρώθηκε και αφού δοκιμάστηκε πειραματικά, σε μονάδες της πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης, αποσπώντας πολύ θετικά σχόλια και από εκπαιδευτικούς και από μαθητές, έτυχε της τελικής έγκρισης, σε ό,τι αφορά την παιδαγωγική και διδακτική του επάρκεια, με ομόφωνη απόφαση του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου.»

(ANTIBARO: Απέρριψε η υπουργός Παιδείας το νέο βιβλίο Ιστορίας για τη ΣΤ΄ τάξη του Δημοτικού, 12/ 7/11, <http://www.antibaro.gr/article/3540>)

5.5.3.1.3 Η «μεταβίβαση» (transfer)

Η «μεταβίβαση» μεταφέρει την αποδοχή και την ισχύουσα θέση που διαθέτει κάτι ή κάποιος που απολαμβάνει το σεβασμό σε κάτι ή κάποιον άλλο για να τον καταστήσει αποδεκτό και αρεστό. Στο πλαίσιο της μεταβίβασης, εντοπίζουμε στα άρθρα ανάλογες θέσεις οι οποίες διατυπώνονται για να ενισχύσουν τα επιχειρήματα που χρησιμοποιούνται υπέρ ή κατά του εκάστοτε εγχειριδίου.

Ενδεικτικά:

«Καλό είναι επίσης να έχουμε κατά νου ότι κανένας δεν κατέχει την απόλυτη αλήθεια για την Παιδεία· και δεν υπάρχει κάποια μαγική συνταγή για αυτήν..... Αλλωστε «ποιος μπορεί να γράψει, στ' αλήθεια, ένα βιβλίο ολότελα ελεύθερο από λάθη»; Η ρήση αυτή ανήκει σε έναν πολύ μεγάλο γενετιστή του περασμένου αιώνα, τον Θεοδόσιο Ντομπζάσκι.»

(ΤΟ ΒΗΜΑ: «Μάθημα» κριτικής σκέψης, Σ.Ν. Αλαχιώτης, 25 Νοεμβρίου 2008, Ενημερώθηκε: 18 Μαρτίου 2007, <https://www.tovima.gr/2008/11/25/opinions/mathima-kritikis-skepsis/>)

«Και μόνο στο «Αντίβαρο» αν είχε ανατρέξει, όπου συγκεντρώθηκε το μεγαλύτερο μέρος των αρνητικών προς το βιβλίο κειμένων, θα είχε μάθει ότι η πρώτη αντίδραση προήλθε από το Παγκόσμιο Συνέδριο του Ποντιακού Ελληνισμού (Αθήνα, Ιούλιος 2006), το οποίο με Ψήφισμά του διαμαρτυρήθηκε για την παράλειψη των συγκεκριμένων σελίδων της νεοελληνικής Ιστορίας από το επίμαχο βιβλίο.»

(ANTIBARO: Οι θεωρίες συνωμοσίας και το βιβλίο Ιστορίας της Στ' Δημοτικού, Βλάσης Αγτζίδης, 28 July 2014, <http://www.antibaro.gr/article/11032>)

5.5.3.1.4 Η «μαρτυρία» (testimonial)

Ανάλογης λογικής με τη μεταβίβαση μέθοδο αποτελεί η «μαρτυρία» (testimonial), όπου μια συμπαθής ή αντιπαθής φυσιογνωμία δηλώνει συνήθως δημοσίως, πάντα με σκοπό να επηρεάσει τις απόψεις άλλων ατόμων, αν κάποιο άτομο ή προϊόν ή πρόγραμμα είναι καλό ή κακό. Στην προκειμένη περίπτωση, συχνά στα άρθρα εμπερικλείονται δηλώσεις σχετικές με τα δύο τελευταία σχολικά εγχειρίδια Ιστορίας, οι οποίες εκφράζουν μια θέση υπέρ η κατά για το εκάστοτε εγχειρίδιο, έχοντας ως στόχο την ενίσχυση επιρροής του κειμένου. Οι δηλώσεις αυτές προέρχονται από άτομα τα οποία συμπαθή ή αντιπαθή για κάποια μερίδα του κόσμου και συνήθως είναι πολιτικοί, καθηγητές Πανεπιστημίων, Ιστορικοί, αντιπρόσωποι της εκκλησίας και διάφορες οργανώσεις.

Ενδεικτικά:

Τετρακόσιοι πενήντα ένας καθηγητές πανεπιστήμιου και μέσης εκπαίδευσης, αλλά και δημοσιογράφοι υπογράφουν κείμενο με το οποίο ζητούν να μην αποσυρθεί το νέο σχολικό βιβλίο της Ιστορίας για την τελευταία τάξη του Δημοτικού που προκάλεσε αντιδράσεις στην Εκκλησία και σε ομάδες πολιτών που το έκριναν ως «ανθελληνικό».

(ΤΟ ΒΗΜΑ: Ζητούν να μην αποσυρθεί το βιβλίο Ιστορίας της Στ Δ Δημοτικού, ΤοΒημαTeam,25/11/08, <https://www.tovima.gr/2008/11/25/archive/zitoy-n-na-min-aposyrthei-to-biblio-istorias-tis-st-d-dimotikoy/>)

«Για το βιβλίο της Ιστορίας του δημοτικού που θα συγγραφεί κατ' ανάθεση υποβλήθηκαν 25 προτάσεις, ανάμεσα στις οποίες επελέγη εκείνη του κ. Κολιόπουλου. Πώς σχολιάζουν το θέμα ιστορικοί; «Πρόκειται για απαράδεκτα πράγματα» λέει ο κ. Αντώνης Λιάκος, καθηγητής της Ιστορίας στο Πανεπιστήμιο Αθηνών. «Επιστρέφουμε στην τακτική των αναθέσεων βιβλίων και καταργούμε όλα τα ευρωπαϊκά κεκτημένα των τελευταίων ετών». «Πρόκειται για τη μεγαλύτερη κομματική παρέμβαση στα σχολεία μετά τη μεταπολίτευση» καταλήγει ο κ. Λιάκος.....»

(Το ΒΗΜΑ: Ξαναγράφουν την Ιστορία επί το εθνικότερον, Μάρνυ Παπαματθαίου, 25 Νοεμβρίου 2008, Ενημερώθηκε: 1 Ιουνίου 2008, <https://www.tovima.gr/2008/11/25/archive/ksanagrafoyn-tin-istoria-epi-to-ethnikoteron/>)

5.5.3.1.5 Η «σύνδεση με το λαό» (plain folks)

Η «σύνδεση με το λαό» (plain folks), κατά την οποία ο προπαγανδιστής προσπαθεί να περάσει τις ιδέες του στο κοινό λέγοντας ότι οι απόψεις του είναι καλές γιατί είναι «λαϊκές». Στα κείμενα οι αναφορές αυτές σχετίζονται κατά βάση με τις θέσεις που επικρίνουν το ιστορικό περιεχόμενο του σχολικού εγχειριδίου της Μ.Ρεπούση ζητώντας ουσιαστικά πιο έντονο εθνοκεντρικό στοιχείο με προβολή της εικόνας του εθνικού «εαυτού».

Ενδεικτικά:

«Φοβούμαι ότι η αριστερή ιδεοληψία θα απαλείψει από τα σχολικά βιβλία τους ήρωες και τους μάρτυρες της Ορθοδοξίας και του Ελληνισμού. Στη θέση τους θα προβάλλονται αμφιλεγόμενα πρόσωπα, τα οποία αγωνίσθηκαν στα μέσα του 20ού αιώνας για να επιβάλουν στη χώρα μας ολοκληρωτικό καθεστώς σοβιετικού τύπου και για να επιτρέψουν την απόσχιση της Μακεδονίας και της Θράκης. Η ιστορική γνώση πρέπει να βασίζεται στις πηγές, να δίνει πρότυπα και να καλλιεργεί το έδαφος για μία πνευματική αναγέννηση του Έθνους μας. Ο Ελληνισμός πολλές φορές σταυρώθηκε, αλλά κατόρθωσε να αναστηθεί. Καλή Ανάσταση!»

(ANTIBARO: Όχι άλλα πειράματα με τη σχολική ιστορία, Κωνσταντίνος Χολέβας, 11/4/17, <http://www.antibaro.gr/article/16884>)

5.5.3.1.6 Το «ανακάτεμα της τράπουλας» (card stacking)

Το «ανακάτεμα της τράπουλας» (card stacking) έχει σαν σκοπό την επιλεκτική παρουσίαση- και ως εκ τούτου την επίσης επιλεκτική απόκρυψη- επιχειρημάτων που υποστηρίζουν ή αντιμάχονται μια ιδέα ή πράξη. Ουσιαστικά η μέθοδος αυτή φαίνεται να ενυπάρχει στο μεγαλύτερο μέρος των άρθρων που υπόκεινται στον προπαγανδιστικό τύπο λόγου καθώς τα επιχειρήματα υπέρ ή κατά του εκάστοτε σχολικού εγχειριδίου συνήθως επικεντρώνονται σε ορισμένα σημεία. που κυρίως αφορούν το ιστορικό περιεχόμενο και την ιδεολογική προσέγγιση.

Ενδεικτικές αναφορές είναι οι εξής:

«Δεν πρόκειται ν' ασχοληθούμε εδώ με τα περιεχόμενα του συγκεκριμένου βιβλίου, οι επιστημονικές και παιδαγωγικές αδυναμίες του οποίου μπορεί και πρέπει να γίνουν αντικείμενο εποικοδομητικής κριτικής. Η προσοχή μας θα επικεντρωθεί στο λογοκριτικό «κίνημα για τη διάσωση της εθνικής μνήμης», που δίνει μια ακόμη μάχη για τον αποκλεισμό κάθε εναλλακτικής προσέγγισης της ελληνικής ιστοριογραφίας από τη δημόσια εκπαίδευση.»

(ΙΟΣ: Η μεζούρα της εθνοφοροσύνης, Ελευθεροτυπία 18/2/19, <http://www.iospress.gr/ios2007/ios20070218.htm>)

«Παρακολουθώντας τη διαμάχη για το βιβλίο Ιστορίας της Στ' Δημοτικού, οδηγήθηκα στο συμπέρασμα ότι πρόκειται σε κάποιο βαθμό για παρεξήγηση. Και τούτο διότι όταν οι ιστορικοί συμφωνούν και υποστηρίζουν ότι το βιβλίο βρίσκεται εντός του πλαισίου της ιστορικής αλήθειας, οι ουρανομήκεις αντιδράσεις κάποιων άλλων αφορούν, πιστεύω, το γεγονός ότι δεν τους είναι γνωστή η λειτουργικότητα του βιβλίου.»

(ΤΟ ΒΗΜΑ: «Μάθημα» κριτικής σκέψης, Σ.Ν. Αλαχιώτης, 25 Νοεμβρίου 2008, Ενημερώθηκε: 18 Μαρτίου 2007, <https://www.tovima.gr/2008/11/25/opinions/mathima-kritikis-skepsis/>)

5.5.3.1.7 Η «στοίχιση με τους πολλούς» (bandwagon)

Σύμφωνα με τη «στοίχιση με τους πολλούς» (bandwagon), οι άνθρωποι κάνουν κάτι ή πιστεύουν σε κάτι διότι οι υπόλοιποι άνθρωποι κάνουν το ίδιο. Στην προκειμένη περίπτωση θα μπορούσε να υποστηριχθεί πως σχεδόν σε όλα τα άρθρα προπαγανδιστικού λόγου ενυπάρχει η παρούσα μέθοδος, καθώς πρόκειται για ένα θέμα που έχει επιφέρει την πόλωση με αποτέλεσμα μέσω των θέσεων που εκφράζονται μέσα από τα κείμενα να γίνεται η αντίστοιχη «στοίχιση» με τους μεν ή τους δε, ενώ κατά τη μελέτη των άρθρων, διαφαίνεται πως οι κύκλοι των επικριτών είναι περισσότεροι. Ταυτόχρονα, μπορεί να υποστηριχθεί πως ενώ στο μεγαλύτερο μέρος των άρθρων υποστηρίζεται το σχολικό εγχειρίδιο της Μ.Ρεπούση, για το οποίο γίνεται κυρίως η διαμάχη, είτε θέτοντας επιχειρήματα για το περιεχόμενό του, είτε κατακρίνοντας τις θέσεις της άλλης πλευράς, οι κύκλοι των επικριτών φαίνεται να είναι περισσότεροι.

Ενδεικτικές αναφορές είναι οι εξής:

«Κεντρική δραστηριότητα του «κινήματος» αποτελεί η ηλεκτρονική συλλογή υπογραφών υπό μορφήν ανοικτής επιστολής προς τον πρωθυπουργό, το ΥΠΕΠΘ, την κυβέρνηση, τους βουλευτές και το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, με αίτημα την «άμεση απόσυρση κι επανασυγγραφή» του βιβλίου βάσει συγκεκριμένων προδιαγραφών.»

(ΙΟΣ: Η μεζούρα της εθνοφροσύνης, Ελευθεροτυπία 18/2/19, <http://www.iospress.gr/ios2007/ios20070218.htm>)

«Η πρώτη δημόσια καταγγελία για το περιεχόμενό του είχε γίνει αρκετά νωρίτερα, προτού καν τυπωθεί το βιβλίο, από τον μακαριστό Αρχιεπίσκοπο Χριστόδουλοσε τελετή που είχε γίνει στο Πανεπιστήμιο Αθηνών. Μετά την κυκλοφορία του βιβλίου ξεκίνησαν δημόσιες εκδηλώσεις εναντίον του από μέλη της οργάνωσης Δίκτυο 21, τον κ. Στ. Παπαθεμελή, αργότερα τον κ. Γ. Καρατζαφέρη κ.ά.Στην άλλη πλευρά της όχθης, 500 πανεπιστημιακοί υπέγραψαν κείμενο υπέρ της συγγραφικής ομάδας του βιβλίου.»

(Το ΒΗΜΑ: Ξαναγράφουν την Ιστορία επί το εθνικότερον, Μάρτυ Παπαματθαίου, 25 Νοεμβρίου 2008, Ενημερώθηκε: 1 Ιουνίου 2008, <https://www.tovima.gr/2008/11/25/archive/ksanagrafoyn-tin-istoria-epi-to-ethnikoteron/>)

6. ΣΥΖΗΤΗΣΗ-ΓΕΝΙΚΕΣ ΔΙΑΠΙΣΤΩΣΕΙΣ

Η μελέτη του υπό έρευνα υλικού της εργασίας σχετικά με το θέμα των δύο τελευταίων σχολικών εγχειριδίων Ιστορίας της ΣΤ' Δημοτικού ως πεδίο αντιπαράθεσης στο δημόσιο λόγο, ανέδειξε ορισμένες σημαντικές πληροφορίες αναφορικά με τον τρόπο που τα εν λόγω εγχειρίδια αξιολογήθηκαν. Διατυπώθηκαν ποικίλα επιχειρήματα τόσο από τους υποστηρικτές όσο και από τους επικριτές του εκάστοτε εγχειριδίου, τα οποία διαφέρουν ως προς το περιεχόμενο τους ενώ φέρουν ορισμένα κοινά χαρακτηριστικά ως προς τη πηγή προέλευσής τους.

Σύμφωνα με το θεωρητικό μέρος της εργασίας, το μάθημα της Ιστορίας, λόγω της φύσης του, προσφέρεται περισσότερο από άλλα μαθήματα για ιδεολογική εκμετάλλευση. Γι' αυτόν το λόγο το κράτος δεν αφήνει ανεξέλεγκτη τη διδασκαλία του αλλά την οριοθετεί και την ελέγχει μέσω των αναλυτικών προγραμμάτων και των σχολικών εγχειριδίων. Παρόλα αυτά, στη βιβλιογραφία επισημαίνονται συχνά ιδεολογικοπολιτικοί και κοινωνικοί προσανατολισμοί τους μαθήματος, οι οποίοι προβάλλονται από όλες τις παραμέτρους της σχολικής Ιστορίας, δηλαδή τη σκοποθεσία, την επιλογή και διάταξη περιεχομένων, τη σύνταξη και αξιολόγηση των εγχειριδίων και τη θέση στο ωρολόγιο πρόγραμμα.

Το παραπάνω γεγονός φαίνεται να ευνοεί την εμπλοκή των σχολικών εγχειριδίων σε πολιτικές διαμάχες και ακαδημαϊκές αντιπαραθέσεις όπως διαπιστώθηκε κατά τη μελέτη των άρθρων που αποτέλεσαν το υπό έρευνα υλικό της παρούσας εργασίας. Ειδικότερα, αφού διατυπώθηκαν ο σκοπός, τα ερευνητικά ερωτήματα καθώς και η μεθοδολογία της έρευνας, συγκροτήθηκε το σύστημα κατηγοριών, βάσει του οποίου έγινε και η ανάλυση των ευρημάτων, διατυπώνοντας λεπτομερώς τα σημαντικότερα επιχειρήματα των αντιμαχόμενων πλευρών αναφορικά με σημεία που αποτέλεσαν πεδίο κριτικής, καθώς και τον τρόπο που αυτά εκφράστηκαν δημόσια, ο οποίος υποδεικνύει και τον τύπο λόγου που εντοπίζεται στα άρθρα.

Ένα από τα βασικότερα σημεία αντιπαράθεσης που εντοπίστηκε στο υπό έρευνα υλικό αποτέλεσε το ιστορικό περιεχόμενο των εν λόγω εγχειριδίων, με τα σχετικά επιχειρήματα να αφορούν κατά βάση το περιεχόμενο του σχολικού εγχειριδίου της συγγραφικής ομάδας της Μ.Ρεπούση. Τα επιχειρήματα αυτά συνδέονται με συγκεκριμένα ιστορικά γεγονότα όπως την έξοδο του ελληνικού πληθυσμού από τη

Μικρά Ασία το 1922, την έξοδο του Μεσολογγίου, την οθωμανική κυριαρχία και το ρόλο της Ορθόδοξης εκκλησίας κατά τη περίοδο αυτή, το Κρυφό Σχολείο, το Κυπριακό ζήτημα, τα οποία διαφοροποιούνται ως προς τη θέση που εκφράζουν για το εκάστοτε σχολικό εγχειρίδιο υποστηρίζοντας ή κατακρίνοντας το. Πιο συγκεκριμένα, ένα θέμα που αποτέλεσε αντικείμενο σχολιασμού και αντιπαράθεσης αφορά τον τρόπο παρουσίασης του εθνικού «εαυτού» και εθνικού «άλλου» στα εν λόγω σχολικά εγχειρίδια και το εθνοκεντρικό στοιχείο σε αυτά.

Όπως προέκυψε από την μελέτη των άρθρων, πρόθεση της συγγραφικής ομάδας της Μ. Ρεπούση ήταν η απαλλαγή της προβολής αρνητικών στερεοτύπων για τον εθνικό «άλλο» με ταυτόχρονη μυθοποίηση του εθνικού «εαυτού», κινούμενη βάσει του Α.Π και σκοπού της διδασκαλίας της Ιστορίας. Η φιλοσοφία αυτή του εν λόγω εγχειριδίου συγκέντρωσε συμμαχούς αλλά και ποικίλες αντιδράσεις. Οι υπερασπιστές του εγχειριδίου της εν λόγω συγγραφικής ομάδας έθεσαν επιχειρήματα περί αντικειμενικότητας της σχολικής ιστορίας και αμεροληψίας με σκοπό την πάταξη της μισαλλοδοξίας, χαρακτηρίζοντας ακραίους και εθνικόφρονες όσους αντιδρούν. Από την άλλη πλευρά, όσοι αντιμάχονται το περιεχόμενο του εγχειριδίου έκαναν λόγο για ανθελληνικό χαρακτήρα χαρακτηρίζοντάς το υπερβολικά φιλελεύθερο, σε σημείο υπονόμησης της εθνικής ταυτότητας. Σύμφωνα με ελάχιστες αναφορές στα άρθρα, ο εθνοκεντρικός προσανατολισμός δε λείπει από το νέο σχολικό εγχειρίδιο της συγγραφικής ομάδας του Ι.Κολιόπουλου, με τους επικριτές του να κάνουν λόγο για «εθνικά ορθή» ιστορία.

Ένα ακόμα συναφές με το παραπάνω θέμα, που αφορά εξ ολοκλήρου το πρώτο σχολικό εγχειρίδιο, σχετίζεται με την παρουσίαση ορισμένων ιστορικών γεγονότων και συγκεκριμένα τον τρόπο παρουσίασης των συνθηκών διαβίωσης κατά την Οθωμανική κυριαρχία, της εξόδου του Μεσολογγίου και της Μικρασιατικής καταστροφής. Οι επικριτές του εγχειριδίου κρίνουν πως ο τρόπος παρουσίασης των θεμάτων αυτών εξωραΐζει τον εθνικό «άλλο» και υποβαθμίζει τα όσα βίωσε ο ελληνικός πληθυσμός, ζητώντας διατυπώσεις και πληροφορίες που θα αποδίδουν με σαφήνεια τα δεινά των Ελλήνων. Ταυτόχρονα, οι υποστηρικτές του εγχειριδίου δηλώνουν πως τα δεινά και οι δραματικές συνθήκες του ελληνισμού είναι καταγεγραμμένες χωρίς δογματισμούς με πληροφορίες που δίνουν μια ολοκληρωμένη εικόνα στον μαθητή για τα γεγονότα ενώ

καταρρίπτουν το επιχείρημα περί υποβάθμισης κάνοντας λόγο για το εικονιστικό μέρος του εγχειριδίου, το οποίο προβάλλει ξεκάθαρα τα σχετικά δραματικά γεγονότα. Το θέμα της ωραιοποίησης δεν αφορά το νέο σχολικό εγχειρίδιο του Ι. Κολιόπουλου, το οποίο θεωρείται πως έχει αμιγώς εθνοκεντρικό χαρακτήρα.

Ταυτόχρονα, ένα ακόμα θέμα που αποτέλεσε αντικείμενο σχολιασμού και αντιπαράθεσης αφορά την αποσιώπηση ορισμένων ιστορικών γεγονότων σχετικών με τα προαναφερθέντα. Και πάλι, το θέμα αφορά κατά βάση το περιεχόμενο του σχολικού εγχειριδίου της συγγραφικής ομάδας της Μ.Ρεπούση. Ειδικότερα, οι επικριτές του, κάνουν λόγο για αποσιώπηση σημαντικών ιστορικών γεγονότων και προσώπων, τα οποία είτε απουσιάζουν εξ ολοκλήρου, είτε αναφέρονται δίχως τις απαραίτητες πληροφορίες, θέμα το οποίο δεν υφίσταται, σύμφωνα με ελάχιστες αναφορές που εντοπίζουμε στα άρθρα, στο νέο σχολικό εγχειρίδιο του Ι.Κολιόπουλου. Από την άλλη πλευρά, οι υποστηρικτές του εγχειριδίου αμφισβητούν το επιχείρημα περί απαλοιφής πληροφοριών υποστηρίζοντας πως κάποιες από τις πληροφορίες αυτές υπάρχουν και μπορούν να μεταδοθούν, όχι απαραίτητα μέσω του αφηγηματικού κειμένου, αλλά αξιοποιώντας το εικονιστικό υλικό, τις δραστηριότητες που θέτονται και επιπρόσθετο συνοδευτικό υλικό ενώ κάποιες άλλες δεν περιέχονται, αφού είναι ιστορικά αναληθείς θέτοντας ως ένα παράδειγμα την άποψη περί ύπαρξης του Κρυφού Σχολείου, την οποία το εν λόγω εγχειρίδιο δεν ασπάζεται.

Επιπρόσθετα, στα άρθρα θίγεται το θέμα της παραποίησης των παραπάνω ιστορικών γεγονότων στο περιεχόμενο του σχολικού εγχειριδίου της Μ.Ρεπούση, θέτοντας επιχειρήματα αναφορικά με τον τρόπο διατύπωσης και παρουσίασής τους, με χαρακτηριστικότερα παραδείγματα την έκφραση περί συνωστισμού στο λιμάνι για την περιγραφή της μικρασιατικής καταστροφής, την περιγραφή της εξόδου του Μεσολογγίου ως κίνηση, την περιγραφή της δράσης των Κλεφτών ως μορφή ένοπλης αντίστασης, το Κυπριακό ζήτημα αλλά και την παραποίηση μέσω αποσιώπησης αναφορών σχετικών με το ρόλο της ορθόδοξης εκκλησίας επί τουρκοκρατίας, τη γενοκτονία των Ποντίων αλλά και την ύπαρξη του Κρυφού Σχολείου. Από την άλλη πλευρά, οι υποστηρικτές του σχολικού εγχειριδίου κάνουν λόγο για αμερόληπτη καταγραφή και για διορθώσεις που έγιναν σε ορισμένες διατυπώσεις που αφορούσαν κάποια από τα παραπάνω ιστορικά γεγονότα, ώστε να αποδίδονται πληρέστερα οι ιστορικές συνθήκες, ενώ όσον αφορά το Κρυφό σχολείο, όπως αναφέρθηκε και

παραπάνω, υποστηρίζουν πως πρόκειται για εθνική μυθοπλασία, εξού και η απουσία του από το ιστορικό περιεχόμενο του εγχειριδίου. Όσον αφορά το σχολικό εγχειρίδιο της συγγραφικής ομάδας του Ι.Κολιόπουλου, εντοπίζουμε ελάχιστες σχετικές αναφορές στις οποίες χαρακτηρίζεται ως επαρκές.

Ορισμένες λανθασμένες διατυπώσεις στην ιστορική αφήγηση του σχολικού εγχειριδίου της συγγραφικής ομάδας της Μ.Ρεπούση, που αφορούν κατά βάση τη χρήση ορισμένων εκφράσεων για την περιγραφή της Μικρασιατικής Καταστροφής ως «συνωστισμός στο λιμάνι», της εξόδου του Μεσολογίου ως «κίνηση», το Κυπριακό πρόβλημα ως «Κυπριακό ζήτημα», ο χαρακτηρισμός του Κεμάλ Ατατούρκ ως «ηγέτη του απελευθερωτικού αγώνα των Τούρκων», οι Κλέφτες με μικρό κάπα και άλλες σχετικές περιγραφές, οι οποίες σύμφωνα με τους επικριτές διαστρεβλώνουν την ιστορική πραγματικότητα, φάνηκε από τη μελέτη των άρθρων να αποτέλεσαν τη σημαντικότερη αφορμή, ώστε να εγερθούν οι αντιδράσεις οι οποίες εν κατακλείδι οδήγησαν στην απόσυρση του εν λόγω σχολικού εγχειριδίου.

Από την άλλη πλευρά, οι υποστηρικτές του σχολικού εγχειριδίου κάνουν λόγο για απομόνωση συγκεκριμένων εκφράσεων που έγιναν αντικείμενο εκμετάλλευσης, με αποτέλεσμα το εγχειρίδιο να μην αξιολογηθεί στο σύνολό του. Ωστόσο, θεωρούν λογική την ύπαρξη λαθών για αυτό και έχουν προβεί σε ορισμένες διορθώσεις, ώστε να αποδοθεί αρτιότερα το ιστορικό περιεχόμενο. Όσον αφορά το νέο σχολικό εγχειρίδιο, υπάρχει μία σχετική αναφορά κατά την οποία το πρόβλημα των λανθασμένων διατυπώσεων έχει επιλυθεί.

Επιπλέον, ένα ακόμα θέμα που σχολιάστηκε στο δημόσιο λόγο, αφορά την έντονη ύπαρξη του γυναικείου φύλου στην ιστορική αφήγηση και αφορά και πάλι μόνο το σχολικό εγχειρίδιο της Μ. Ρεπούση. Η κίνηση αυτή της συγγραφικής ομάδας να αναδείξει το ρόλο ορισμένων γυναικών όπως η Μαντώ Μαυρογένους, η Δόμνα Βιζβίζη, η Καλλιρόη Παρρέν, κ.α., λεπτομερώς ή όχι, ονόματα τα οποία συνήθως λείπουν από τη σχολική ιστορική αφήγηση, προκάλεσε την αντίδραση των επικριτών, οι οποίοι σχολίασαν την κίνηση αυτή ως άδικη θέτοντας ως επιχείρημα πως οι σχετικές αναφορές καταλαμβάνουν το χώρο που θα έπρεπε να έχουν ορισμένοι άντρες όπως ο Κολοκοτρώνης, ο Καραϊσκάκης, ο Μακρυγιάννης, ο Παπαφλέσσας ή άλλες γυναίκες

ηρωικές μορφές όπως η Μπουμπουλίνα, που μένουν εκτός αφήγησης. Από την άλλη πλευρά, οι υποστηρικτές του εγχειριδίου κάνουν λόγο για αντιφεμινιστικά επιχειρήματα και παρουσίαση λανθασμένων προτύπων όσον αφορά το γυναικείο φύλο, εξαίροντας την σημαντικότητα των γυναικών που περιλήφθηκαν στην ιστορική αφήγηση.

Τέλος, ένα ακόμα σημείο συζήτησης σχετικά με την ιστορική αφήγηση που αφορά και πάλι μόνο το σχολικό εγχειρίδιο ιστορίας της Μ. Ρεπούση σχετίζεται με το ρόλο της ορθόδοξης εκκλησίας κατά την περίοδο της Τουρκοκρατίας και Επανάστασης, ο οποίος, σύμφωνα με τους επικριτές του εγχειριδίου, υποβαθμίζεται. Οι υποστηρικτές ουσιαστικά συσχετίζουν το γεγονός της υποβάθμισης που οι επικριτές επικαλούνται με την επιβολή μιας «εθνικά ορθής ιστορίας» αλλά και συνδέουν τα ιστορικά επιχειρήματα που εκφράζουν για το θέμα με ιστορικά λάθη ενώ το νέο σχολικό εγχειρίδιο ιστορίας, σύμφωνα με μια αναφορά, δεν εγείρει τις σχετικές αντιδράσεις καθώς είναι γραμμένο με ελληνορθόδοξο τρόπο.

Κατά τη μελέτη των άρθρων διαπιστώθηκε πως η πλειοψηφία των επιχειρημάτων που εκφράστηκαν αφορούσαν κατά βάση το ιστορικό περιεχόμενο κυρίως του σχολικού εγχειριδίου της Μ.Ρεπούση. Σε πολύ μικρότερο βαθμό, εντοπίστηκαν ορισμένα επιχειρήματα παιδαγωγικής φύσεως που σχετίζονται με «*την ανάπτυξη της εθνικής και θρησκευτικής συνείδησης των Ελλήνων*» σύμφωνα με το άρθρο 16 και το τον σκοπό του μαθήματος της Ιστορίας, ο οποίος βάσει του Αναλυτικού Προγράμματος συνδέεται με τις έννοιες της ιστορικής συνείδησης και ιστορικής σκέψης. Οι επικριτές του σχολικού εγχειριδίου της Μ. Ρεπούση ουσιαστικά διατείνονται πως δεν τηρείται το σχετικό άρθρο ενώ οι υποστηρικτές του κάνουν λόγο για συγγραφή βάσει των οδηγιών και του σκοπού του Αναλυτικού Προγράμματος. Στο πλαίσιο αυτό έγινε μια σύνδεση της σχολικής ιστορίας με την ιστοριογραφία, με σκοπό την ανάπτυξη της ιστορικής σκέψης και συνείδησης και την καλλιέργεια της κριτικής σκέψης. Όσον αφορά το σχολικό εγχειρίδιο του Ι. Κολιόπουλου, εντοπίζονται δύο σχετικές αναφορές σύμφωνα με τις οποίες είναι παιδαγωγικά και διδακτικά επαρκές.

Σε μικρό βαθμό επίσης εντοπίστηκαν αναφορές σχετικές με τη μεθοδολογία των δύο τελευταίων σχολικών εγχειριδίων και το κατά πόσο αυτή εξυπηρετεί τους

διδασκτικούς στόχους. Τα σχετικά εκπαιδευτικά επιχειρήματα αφορούν και πάλι το σχολικό εγχειρίδιο της συγγραφικής ομάδας της Μ. Ρεπούση. Πιο συγκεκριμένα, οι υποστηρικτές του εγχειριδίου αναφέρουν πως η απομόνωση ορισμένων διατυπώσεων είχε ως αποτέλεσμα να μην αξιολογηθεί το εν λόγω εγχειρίδιο στο σύνολο, με αποτέλεσμα να μη γίνει κάποια συζήτηση για τις διδακτικές και παιδαγωγικές καινοτομίες που αυτό εισάγει, την μειωμένη διδακτική ύλη την οποία συνοδεύει πλούσιο εικονιστικό και λογισμικό υλικό, η αξιοποίηση του οποίου δημιουργεί ένα ενεργητικό μαθησιακό περιβάλλον και η επιδίωξη κατάκτησης της ιστορικής γνώσης μέσω βιωματικής μάθησης. Από την άλλη πλευρά, οι επικριτές του βιβλίου σε ελάχιστα άρθρα θίγουν το θέμα της μεθοδολογίας, εκφράζοντας την εναντίωσή τους στην προσπάθεια να μειωθεί η αποστήθιση μέσω εικόνων και συνοπτικού αφηγηματικού κειμένου θεωρώντας ότι εθίζει το παιδί στο εύπεπτο ενώ φαίνεται να ενοχλεί η έναρξη του ιστορικού περιεχόμενου του βιβλίου με ευρωπαϊκά τεκταινόμενα με τα οποία τα παιδιά δεν έχουν βιωματική σχέση. Τέλος, όσον αφορά το νέο σχολικό εγχειρίδιο ιστορίας, εντοπίστηκαν δυο σχετικές αναφορές σύμφωνα με τις οποίες θεωρείται διδακτικά και παιδαγωγικά επαρκές και συνάδει με την αντιληπτική ικανότητα των μαθητών.

Μία από τις σημαντικές διαπιστώσεις κατά την μελέτη των άρθρων αφορά τον εντοπισμό της ιδεολογικής προσέγγισης που διαφαίνεται στην πλειοψηφία του υπό έρευνα υλικού, η οποία διαφοροποιείται βάσει της θέσης που εκφράζεται σε αυτά αναφορικά με τα δύο τελευταία σχολικά εγχειρίδια της συγγραφικής ομάδας της Μ. Ρεπούση και του Ι. Κολιόπουλου, με αναφορές σχετικά με το πολιτικό και ιδεολογικό πλαίσιο να είναι διάχυτες στο κείμενο. Έτσι, τα άρθρα που πρόσκεινται ή φαίνεται να πρόσκεινται προς τον αριστερό ιδεολογικό χώρο, κατά βάση τάσσονται υπέρ του σχολικού εγχειριδίου της Μ. Ρεπούση, συνδέοντας τις αρνητικές κριτικές με πολιτικές σκοπιμότητες και ακραίους εθνικόφρονες που εναντιώνονται σε ό,τι δε συμφωνεί με τα δικά τους εθνικά και θρησκευτικά πιστεύω τα οποία συνθέτουν την «εθνικά ορθή» Ιστορία. Ταυτόχρονα, θεωρούν πως ορισμένες αστοχίες του εγχειριδίου αποτέλεσαν πρόσχημα για αμφισβήτηση της νομιμότητάς του αγνοώντας τη λειτουργικότητά του. Οι εν λόγω επικριτές, ανάμεσα τους και ο κατά ανάθεση συγγραφέας του νέου σχολικού εγχειριδίου Ι.Κολιόπουλος, ανήκουν κατά βάση στον ιδεολογικό χώρο της δεξιάς και ακροδεξιάς, με τον τελευταίο να παρουσιάζεται ως Ιστορικός της Δεξιάς.

Από την άλλη πλευρά, τα άρθρα που φαίνεται να πρόσκεινται προς τον δεξιό ιδεολογικό χώρο, τάσσονται εξολοκλήρου κατά του σχολικού εγχειριδίου της Μ. Ρεπούση και υπέρ του νέου σχολικού εγχειριδίου του Ι. Κολιόπουλου. Πιο συγκεκριμένα, επικρίνουν το πρώτο κάνοντας λόγο για ανεπιστημονικότητα και εξυπηρέτηση της Νέας Τάξης πραγμάτων και του σχεδίου παγκοσμιοποίησης, όπου στο πλαίσιο της αριστερής ιδεοληψίας, προβάλλουν μια υπερμοντέρνα ιστορία υπονομεύοντας την ιστορική μνήμη, τον ελληνισμό και την ορθοδοξία. Ταυτόχρονα, στις ελάχιστες αναφορές που εντοπίζονται για το νέο σχολικό εγχειρίδιο, αυτό χαρακτηρίζεται ως εθνικά και επιστημονικά ορθό και αξιοπρεπές έχοντας την έγκριση του Π.Ι.

Από το σύνολο των άρθρων μόνο δύο έχουν ουδέτερη προσέγγιση παρουσιάζοντας τα γεγονότα δίχως αξιολογικές κρίσεις, τα οποία προέρχονται από το ΒΗΜΑ, ενώ πρέπει να σημειωθεί πως δεξιό προσανατολισμό με σαφή θέση κατά του σχολικού εγχειριδίου της συγγραφικής ομάδας της Μ.Ρεπούση και υπέρ του Ι.Κολιόπουλου εμφανίζουν τα άρθρα που προέρχονται από το Αντίβαρο, ενώ αριστερή προσέγγιση με την αντίστροφη θέση έχουν σχεδόν όλα όσα προέρχονται από το ΒΗΜΑ και τον Ιό. Αξίζει να αναφερθεί πως τα κείμενα που προέρχονται από το Αντίβαρο παρουσιάζουν περισσότερες ακραίες διατυπώσεις σε σχέση με τις άλλες δύο πηγές, ενώ τα κείμενα που προέρχονται από το Βήμα κάνουν χρήση πιο ήπιων εκφράσεων.

Επιπλέον, μια ακόμα σημαντική διαπίστωση αποτελεί το γεγονός πως η συντριπτική πλειοψηφία των άρθρων και συγκεκριμένα τα είκοσι έξι από τα τριάντα, εντάσσονται στον προπαγανδιστικό λόγο. Σε αυτόν τον τύπο λόγου, το μεταφερόμενο πραγματικό γεγονός δεν απογυμνώνεται από τις αξιολογικές κρίσεις του επικοινωνητή, οι οποίες όμως δεν εκφέρονται ως απόλυτα προσωπικές αλλά προσανατολισμένες στις αξιολογικές κρίσεις μιας συγκεκριμένης κοινωνικής ομάδας ή ενός κοινωνικού συνόλου, κάτι το οποίο επιβεβαιώνεται από τις ιδεολογικές προσεγγίσεις που διαφαίνονταν στο μεγαλύτερο μέρος των άρθρων και για τις οποίες έγινε λόγος παραπάνω. Έτσι, εντοπίστηκαν σε αυτά τουλάχιστον μία από τις προπαγανδιστικές μεθόδους οι οποίες παρουσιάστηκαν στο θεωρητικό μέρος της εργασίας και αυτές είναι η «δυσφήμιση» (name calling), ο «ευφημισμός» (glittering generality), η «μεταβίβαση» (transfer), η «μαρτυρία» (testimonial), η «σύνδεση με το λαό» (plain folks), το «ανακάτεμα της τράπουλας» (card stacking) και η «στοίχιση με τους

πολλούς» (bandwagon). Ο πραγματιστικός και νοηματικός τύπος λόγου εντοπίστηκαν σε τέσσερα άρθρα, δύο και δύο αντίστοιχα, με αξιοσημείωτο γεγονός ότι προέχονταν από την ίδια πηγή, ΤΟ ΒΗΜΑ.

Συμπερασματικά, πρέπει να σημειωθεί πως η πλειοψηφία των άρθρων αφορούν το σχολικό εγχειρίδιο της Μ. Ρεπούση. Οι αναφορές που υπάρχουν για το νέο σχολικό εγχειρίδιο του Ι.Κολιόπουλου είναι ελάχιστες και εξαιρετικά συνοπτικές με αποτέλεσμα να μην εντοπίζεται κάποια σχετική ανάλυση για το ιστορικό του περιεχόμενο ή τη μεθοδολογία του, αποκομίζοντας μονάχα πως πρόκειται για ένα εγχειρίδιο με έντονο εθνοκεντρικό στοιχείο που προβάλλει την Ιστορία ως είθισται να παρουσιάζεται στα σχολικά εγχειρίδια μυθοποιώντας τον εθνικό «εαυτό» και υποβαθμίζοντας τον εθνικά «άλλο». Η επιχείρηση αλλαγής μίας χρόνιας φιλοσοφίας περί του τρόπου συγγραφής των σχολικών εγχειριδίων Ιστορίας από τη συγγραφική ομάδα της Ρεπούση σε συνδυασμό με τις πολιτικό - ιδεολογικές συνθήκες δικαιολογεί το γεγονός ότι έλαβε εκτεταμένη δημοσιότητα με τα επιχειρήματα να επικεντρώνονται στον τρόπο παρουσίασης συγκεκριμένων ιστορικών γεγονότων και τη μετάδοση ορισμένων ιδεολογικών και κοινωνικών σχημάτων, παραμερίζοντας τις καινοτομίες που αυτό εισήγαγε στη μεθοδολογία του, επιβεβαιώνοντας πως τέτοιου είδους αλλαγές δεν μπορούν να γίνουν εύκολα αποδεκτές, καθώς αντιτίθενται στον σκληρό πυρήνα της «εθνικοφροσύνης».

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ

Α. Ελληνόγλωσση βιβλιογραφία

Αβδελά, Ε. (1997). Η συγκρότηση της εθνικής ταυτότητας στο ελληνικό σχολείο: «εμείς» και οι «άλλοι». Στο: Φραγκουδάκη, Α. & Δραγώνα, Θ. (επιμ.). *Τι είναι η πατρίδα μας; Εθνοκεντρισμός στην εκπαίδευση* (27-45), Αθήνα: Αλεξάνδρεια.

Βρεττός, Γ & Καψάλης, Α. (1999). *Αναλυτικό πρόγραμμα: σχεδιασμός, αξιολόγηση, αναμόρφωση*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Βώρος, Φ.Κ. (1994). Το ιδεολογικό στοιχείο στη διδασκαλία της ιστορίας. *Τα Εκπαιδευτικά*, 33, 81-85.

Δάλκος, Γ. (2007). Οι γραπτές πηγές και η διδασκαλία τους στο μάθημα της ιστορίας. *Τα Εκπαιδευτικά*, 83-84, 45-59.

Δεληγιάννη, Ε. (2004). *Ηθική των ΜΜΕ-δημοσιογραφική δεοντολογία*, Αθήνα: Σιδέρη.

Δεμερτζής Ν. (2002). *Η Πολιτική Επικοινωνία στην Ελλάδα*. Αθήνα: Παπαζήσης.

Θεοδωρακόπουλος Π. Χ. (2006). *Προπαγάνδα η ένδοξη*. Αθήνα: Σιδέρης.

Καράκωστας, Ι. (2003). *Δίκαιο και internet. Νομικά ζητήματα του διαδικτύου*, Αθήνα: Σάκκουλα.

Καράκωστας, Ι. (2000). *Προσωπικότητα και Τύπος*, Αντ. Ν. Αθήνα: Σάκκουλα.

Καράκωστας, Ι. (2003). *Δίκαιο και Internet. Νομικά ζητήματα του Διαδικτύου. Δίκαιο και Οικονομία*, Αθήνα: Σάκκουλας

Καψάλης, Α & Χαραλάμπους, Δ. (1995). *Σχολικά εγχειρίδια: θεσμική εξέλιξη και σύγχρονη προβληματική*. Αθήνα: Έκφραση.

Λαζαράκου, Ε. (2005). Εθνικές και κοινωνικές προκαταλήψεις και στερεότυπα στα κείμενα και την εικονογράφηση των σχολικών εγχειριδίων ιστορίας. *Τα Εκπαιδευτικά*, 77-78, 201-209

Λεάνδρος, Ν. (2000). *Πολιτική οικονομία των ΜΜΕ*. Αθήνα: Καστανιώτης.

Μαδεμλής, Η. (2008). Σχολικά εγχειρίδια ιστορίας: μια πολιτική διακύβευση. *Επιστημονικό βήμα του δασκάλου*, 9, 65-71.

Μαυροσκούφης, Δ.Κ. (1997). Οι κυρίαρχες ιδεολογικές επιρροές στην ελληνική εκπαίδευση: το παράδειγμα της σχολικής ιστορίας. *Παιδαγωγική Επιθεώρηση*, 26, 37-59.

Μελίστα, Α. (1993). Η εικόνα ως διδακτικό μέσο στο μάθημα της ιστορίας στο δημοτικό σχολείο. *Τα Εκπαιδευτικά*, 29-30, 59-67

Μπονίδης, Κ. Θ. (1998). *Έρευνα των προδιαγραφών της διδασκαλίας στην ελληνική πρωτοβάθμια εκπαίδευση: ανάλυση των εν χρήσει σχολικών εγχειριδίων του γλωσσικού μαθήματος υπό το πρίσμα της παιδαγωγικής της ειρήνης*. Θεσσαλονίκη: ΑΠΘ

Μπονίδης, Κ. Θ. (2004). *Το περιεχόμενο του σχολικού βιβλίου ως αντικείμενο έρευνας. Διαχρονική εξέταση της σχετικής έρευνας και μεθοδολογικές προσεγγίσεις*. Αθήνα: Μεταίχμιο.

Ξωχέλλης, Π., Καψάλης, Α., Ανδρέου, Α., Ισχυρλιάδου, Α., Λουκίδου, Δ., Μπονίδης, Κ. & Χατζησαββίδης, Σ. (1998). «*Η εικόνα του «άλλου» στα σχολικά βιβλία ιστορίας των βαλκανικών χωρών*». Στο: Πρακτικά Διεθνούς Συνεδρίου: «*Η εικόνα του «άλλου» / γείτονα στα σχολικά βιβλία των βαλκανικών χωρών*», Θεσσαλονίκη: Τυπωθήτω – Γιώργος Δάρδανος.

Παπαδημητρίου, Γ. (2004). Η ωρίμανση του δημοκρατικού πολιτεύματος, στο αφιέρωμα «*1974-2004: 30 χρόνια δημοκρατίας*», ΤΟ ΒΗΜΑ, 25-07-2004.

Πετμεζίδου, Μ. (1996). *Σύγχρονη κοινωνιολογική θεωρία*, τόμος Ι, Ηράκλειο: Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης.

Πλειός Γ. (2001). *Ο Λόγος της εικόνας, Ιδεολογία και Πολιτική*. Αθήνα: Παπαζήσης.

Πλειός Γ. (2011). *Η Κοινωνία της Ενημέρωσης*. Αθήνα: Καστανιώτη.

Πλειός, Γ.(2001). *Ο λόγος της ιδεολογίας, Ιδεολογία και Πολιτική*, Αθήνα: Παπαζήσης.

Πούλης, Π. (2001). *Εκπαιδευτικό Δίκαιο και Θεσμοί*. Αθήνα–Θεσσαλονίκη: Σάκκουλα.

Σαρμάς, Ι. (1998). *Η νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και της Επιτροπής, Αναλυτική μελέτη των μεγάλων θεμάτων*, Αθήνα-Κομοτηνή: Σάκκουλα.

Σιδηροπούλου, Θ. (2008) *Το δίκαιο του διαδικτύου*, 2^η έκδ., Αθήνα-Θεσσαλονίκη: Σάκκουλα.

Σταυρινάκη, Τ. (2013). 'Άρθρο 10: Ελευθερία έκφρασης' στο Λίνος-Αλέξανδρος Σισλιάνος κ.ά. *Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου : Ερμηνεία Κατ' Άρθρο: Δικαιώματα - Παραδεκτό - Δίκαιη Ικανοποίηση – Εκτέλεση*, Νομική Βιβλιοθήκη.

Φλουρής, Γ. & Κλογιαννάκη, Π. (1996). Εθνοκεντρισμός και εκπαίδευση: Η περίπτωση των βαλκανικών λαών και των Τούρκων στα ελληνικά σχολικά βιβλία, αφορμή για προβληματισμό και συζήτηση. *Παιδαγωγική Επιθεώρηση*, 23, 207-237.

Φραγκουδάκη, Α. (1999). *Γλώσσα και Ιδεολογία*, Αθήνα: Εκδ. Οδυσσέας.

Χατζηκώστας Π.Κ. (2005). *Προσβολές της τιμής από δικαιολογημένο ενδιαφέρον :Μια συμβολή στην ερμηνεία του άρθρου 367ΠΚ με κύριο παράδειγμα τις προσβολές της τιμής από τα ΜΜΕ*, εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη.

Χιώτης, Α. (1986). *Προπαγάνδα: Μέθοδοι και Τεχνική*. Αθήνα

Χόρτης, Α. (2001). Η χρήση των ποσοτικών στοιχείων (πινάκων) στη διδασκαλία της ιστορίας. *Τα Εκπαιδευτικά*, 59-60, 67-71.

B. Ξενόγλωσση βιβλιογραφία

- Babbie, E. R. (1973). *Survey research methods*. Wadsworth.
- Ball, A. R. & B. Guy Peters. (2001). *Σύγχρονη Πολιτική και Διακυβέρνηση*, Αθήνα: Παπαζήση..
- Bourdieu, P. (1999). *Γλώσσα και συμβολική εξουσία*, Αθήνα: Καρδαμίτσα.
- Charaudeau, P., & Maingueneau, D. (2002). *Dictionnaire d'analyse du discours*. Seuil.
- Civard, A. (2003). *La déontologie des journalistes: principes et pratiques*. Paris: Ellipses.
- Conserva H. T. (2003). *Propaganda Techniques*. London: 1st Books.
- Corner J. (2007). Mediated politics, promotional culture and the idea of 'propaganda'. *Media Culture Society*, vol. 29.
- Cornu, D. (1997). *Éthique de l'information*, col. "Que sais-je", Paris, PUF.
- Curran J., Gurevitch M. (2004). *MME και Κοινωνία*. Αθήνα: Εκδ. Πατάκη.
- DuVal Jr, B. S. (1972). Free Communication of Ideas and the Quest for Truth: Toward a Teleological Approach to First Amendment Adjudication. *Geo. Wash. L. Rev.*, 41, 161.
- Dworkin R., (2006), The right to ridicule, The New York Review of Books - <http://www.nybooks.com/articles/2006/03/23/the-right-to-ridicule/>
- Dworkin, R. (1977). *Taking rights seriously*. London: Duckworth.
- Dworkin, R. (1981). The forum of principle. *Nyul Rev.*, 56, 469.
- Dworkin, R. (1986). *Law's empire*. Harvard University Press.
- Dworkin, R. (1996). Objectivity and truth: You'd better believe it. *Philosophy & Public Affairs*, 25(2), 87-139.
- Dworkin, R. (1999). *Freedom's law: the moral reading of the American Constitution*. OUP Oxford.
- Emerson, T. I. (1970). *The system of freedom of expression*. Random House Trade.
- Fairclough, N. (1992). *Discourse and social change* (Vol. 10). Cambridge: Polity press.
- Fairclough, N. (1995). *Media discourse*, London: Edward Arnold.
- Fiske, J. & J. Hartley. (1992). *Η γλώσσα της τηλεόρασης*, Αθήνα: Επικοινωνία και Κουλτούρα.
- Fiske, J. (1992). *Εισαγωγή στην Επικοινωνία*, Αθήνα: Επικοινωνία και Κουλτούρα.

- Fiske, J. (2000). *Η ανατομία του τηλεοπτικού λόγου*, Αθήνα: Δρομέας.
- Foucault, M. (1987). *Η αρχαιολογία της γνώσης*, (μτφρ. Κωστής Παπαγιώργης), εκδ. Εξάντας, Αθήνα.
- Garret, P. & A. Bell. (1998). *Approaches to Media Discourses*, Oxford: Blackwell.
- Gerald Gunther - Kathleen Sullivan (1997). *Constitutional Law*, The Foundation Press.
- Gilles, S. M. (1990). All Truths are Equal, But Are Some Truths More Equal Than Others. *Case W. Res. L. Rev.*, 41, 725.
- Hopkins, W. W. (1996). The Supreme Court defines the marketplace of ideas. *Journalism & Mass Communication Quarterly*, 73(1), 40-52.
- John Stewart Mill (1978), *On Liberty*. Indianapolis:Hackett Publishing Press.
- Jowett G. S., O' Donnell V. (1995). *Propaganda and Persuasion*. London: Sage.
- Krippendorff K. (2004). *Content Analysis. An Introduction to its Methodology*. 2nd edition, London: Sage.
- Levinson W.A (1999). *An Introduction to Propaganda*. Combat Forces Press: Washington.
- Lichtenberg, J., & MacLean, D. (Eds.). (1990). *Democracy and the mass media: a collection of essays*. Cambridge: University Press.
- Lotman, Y. (1982). *Αισθητική και σημειωτική του Κινηματογράφου*, Αθήνα: Θεωρία.
- Macdonell, D. (1993). *Theories of discourse, An Introduction*, Oxford: Blackwell
- Malley, O & Soley, C. (2000). *Regulating the press*, London: Pluto Press.
- Mcquail, D. (2003), *Η θεωρία της μαζικής επικοινωνίας για τον 21^ο αιώνα* (μτφρ. Κ.Μεταξά), Αθήνα: Καστανιώτη.
- Meiklejohn, A. (1961). The First Amendment is an absolute. *The Supreme Court Review, 1961*, 245-266.
- Meiklejohn, A. (2000). *Free speech and its relation to self-government*. The Lawbook Exchange, Ltd.
- Merrill, J. C. (1986). Three theories of press responsibility and the advantages of pluralistic individualism. *Responsible journalism*, 47-59.
- Neisser, E. (1985). Charging for free speech: User fees and insurance in the marketplace of ideas. *Geo. LJ*, 74, 257.
- Pigat, H. (1997). *Médias Et Déontologie Règles du Jeu Ou Jeu Sans Règles*, Paris: PUF.
- Qualter T.H. (1962). *Propaganda and Psychological Warfare*. New York: Random House

- Redish, M. H., & Lippman, G. (1991). Freedom of Expression and the Civic Republican Revival in Constitutional Theory: The Ominous Implications. *Calif. L. Rev.*, 79, 267.
- Reeves N. (1999). *The Power of Film Propaganda: Myth or Reality?* New York: Continuum.
- Sadurski, W. (1999). *Freedom of speech and its limits* (Vol. 38). Springer Science & Business Media
- Scanlon, T. (1972). A theory of freedom of expression. *Philosophy & Public Affairs*, 204-226.
- Schauer, F. (1992). Speaking of dignity. *The Constitution of Rights*, 178-191.
- Severin W. J., Tankard J.W. Jr. (2000). *Communication Theories: Origins, Methods and Uses in the Mass Media*. New York: Longman.
- Smith B. L., Lasswell H. D. & Cassey R. D. (1946). *Propaganda, Communication and Public opinion: A Comprehensive Reference Guide*. Princeton: Princeton University Press.
- Smith, R. K. (2016). *Textbook on international human rights*. Oxford: University Press.
- Snow N. (2002). *Propaganda Inc.: Selling America's culture to the world*. New York: Seven Stories Press.
- Snow N. (2003) *Information War. American Propaganda, Free Speech and Opinion Control since 9-11*. New York: Seven Stories Press
- Stepp, C. S. (1990). Access in a post-social responsibility age, σε: J. Lichtenberg (ed.), *Democracy and the mass media*, Cambridge: Cambridge University Press.
- Thompson J. (1999). *Νεωτερικότητα και Μέσα Επικοινωνίας*. Αθήνα: Παπαζήσης.
- Tushnet, M. (1995). A critical perspective on the law of speech and communication. *Journal of Communication Inquiry*, 19(2), 5-15.
- Voorhoof, D. (2004). A. Guedj, Liberté et responsabilité du journaliste dans l' ordre juridique européen et international. *AUTEURS & MEDIA*, (1), 94-95.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Από τη διαδικτυακή πηγή <https://www.tovima.gr/>, ΤΟ ΒΗΜΑ

« Παρακολουθώντας τη διαμάχη για το βιβλίο Ιστορίας της Στ' Δημοτικού, οδηγήθηκα στο συμπέρασμα ότι πρόκειται σε κάποιο βαθμό για παρεξήγηση. Και τούτο διότι όταν οι ιστορικοί συμφωνούν και υποστηρίζουν ότι το βιβλίο βρίσκεται εντός του πλαισίου της ιστορικής αλήθειας, οι ουρανομήκεις αντιδράσεις κάποιων άλλων αφορούν, πιστεύω, το γεγονός ότι δεν τους είναι γνωστή η λειτουργικότητα του βιβλίου.

Τα νέα βιβλία – όπως και της Ιστορίας Στ' Δημοτικού – διαφέρουν από τα παλιά σε αρκετά χαρακτηριστικά. Τέτοια χαρακτηριστικά είναι η δομή αλλά και η λειτουργικότητά του. Τα νέα βιβλία είναι επίσης περιορισμένα ως προς τη διδακτική τους ύλη, διότι αποτελούν ένα μόνο μέρος του εκπαιδευτικού υλικού· ένα άλλο είναι το λογισμικό το οποίο τα συνοδεύει· πλούσιο σε σχετική ύλη, εκτεταμένο και ιδιαίτερα χρήσιμο για τον δάσκαλο και τον μαθητή. Αξιοποιώντας το εν λόγω λογισμικό ο δάσκαλος μπορεί π.χ. να εξειδικεύσει το μάθημά του, να επεκταθεί σε θέματα που πιστεύει ότι ταιριάζουν και εμπλουτίζουν το βιβλίο. Μπορεί επίσης να αξιοποιήσει και το μάθημα της Τοπικής Ιστορίας, όπως ακόμα και την Ευέλικτη Ζώνη.

Αυτή η πρωτοβουλιακή δράση του δασκάλου μπορεί να καλύψει ό,τι έχει παρουσιαστεί με κάποιο συνοπτικό τρόπο στα περιεχόμενα, σύμφωνα με την κατανομή της ύλης που επεξεργάστηκε το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο και έπρεπε να ακολουθήσουν οι συγγραφείς. Το νέο βιβλίο λοιπόν δεν βασίζεται στην ανάγνωση και στην αποστήθιση σελίδων, αλλά με βάση τα κείμενά του όπως και την αφηγηματική τους παρουσίαση από τον δάσκαλο όπου είναι εφικτό, καθώς και τις ποικίλες δραστηριότητες που υπάρχουν σε κάθε κεφάλαιο, παρακινείται το ενδιαφέρον του μαθητή, ο οποίος βοηθούμενος από τον δάσκαλό του θα κατακτήσει βιωματικά, με την αυτενεργό δράση του, τη γνώση.

Σε ένα τέτοιο πλαίσιο λοιπόν, αν εστιάσουμε λ.χ. στο θέμα «Η Μεγάλη Επανάσταση», του 1821, ο δάσκαλος παρακινείται να αναπτύξει εκτενώς όλες τις μεγάλες μάχες (Αλαμάνας, Γραβιάς κ.ά.), ναυμαχίες (του Γέροντα, πυρπόληση ναυαρχίδας από τον Κανάρη κ.ά.) και καταστροφές (Ψαρών, Κάσου κ.ά.) που αναφέρονται στη σελίδα 44 του εν λόγω βιβλίου ως δραστηριότητες, αξιοποιώντας το σχετικό λογισμικό Ιστορίας και ό,τι άλλο πρόσφορο υλικό. Με τον τρόπο αυτόν και υπό μορφή δραστηριοτήτων των μαθητών, η κατάκτηση της σχετικής γνώσης όχι μόνο γίνεται αποτελεσματικότερη, αλλά καλλιεργείται και η κριτική σκέψη του μαθητή, ο οποίος μπορεί να μάθει οτιδήποτε σχετικό δεν αναφέρεται στο μικρό εγχειρίδιο.

Άλλο παράδειγμα αφορά λ.χ. τη συμβολή των ηρώων του 1821. Εδώ μπορούν να αναπτυχθούν με σφαιρικό τρόπο θέματα για όλους τους ήρωες, εικόνες των οποίων προβάλλονται στο βιβλίο (σελ. 50), όπως λ.χ. του Κολοκοτρώνη, του Παλαιών Πατρών Γερμανού κ.ά. Ανάλογα λοιπόν με την εξειδίκευση του μαθήματος από τον δάσκαλο και το ενδιαφέρον που καλλιεργεί στον μαθητή, μπορούν να γίνουν συζητήσεις και εργασίες που να καλύπτουν οτιδήποτε, από τη σημαία της επανάστασης ως το κρυφό σχολειό. Γι' αυτό δεν ισχύει το επιχείρημα ότι διά της εσκεμμένης απαλοιφής πληροφοριών επιβάλλεται παραχάραξη της Ιστορίας, υπενθυμίζοντας πάλι ότι οι ιστορικοί ερευνητές δεν διαφωνούν με την ιστορική αλήθεια του βιβλίου. Σε ένα σχολικό εγχειρίδιο δεν είναι δυνατόν να είναι αναπτυγμένα όλα του τα σημεία· δεν είναι σύγγραμμα· το ζητούμενο είναι η ισομερής παρουσίασή τους, και αυτό πιστεύω ότι έχει επιτευχθεί σε ικανοποιητικό βαθμό.

Γι' αυτό απαιτείται νηφαλιότητα ως προς την κρίση χρηστικότητας του νέου βιβλίου. Δεν πρέπει να χαθεί το μέτρο της συζήτησης, διότι κανένας Έλληνας δεν θεωρεί τον εαυτό του λιγότερο Έλληνα από τους άλλους. Το θέμα είναι πώς θα μάθουν τα παιδιά μας να μαθαίνουν ακονίζοντας την κριτική τους σκέψη και όχι πώς θα παπαγαλίζουν. Και το βιβλίο της Ιστορίας της Στ' Δημοτικού καλλιεργεί το ζητούμενο για έναν ανήσυχο μαθητή, ενεργό πολίτη του αύριο.

Καλό είναι επίσης να έχουμε κατά νου ότι κανένας δεν κατέχει την απόλυτη αλήθεια για την Παιδεία· και δεν υπάρχει κάποια μαγική συνταγή για αυτήν. Τα όποια λάθη έχουν παρεμφερήσει στο σχολικό εγχειρίδιο της Στ' Δημοτικού μπορούν να διορθωθούν· όπως λ.χ. οι κλέφτες που πρέπει να γραφτούν με κεφαλαίο Κ, το «συνωστίζονταν» (στην καταστροφή της Σμύρνης) να αποδοθεί διαφορετικά και πραγματιστικά κ.ά. Αλλωστε «ποιος μπορεί να γράψει, στ' αλήθεια, ένα βιβλίο ολότελα ελεύθερο από λάθη»; Η ρήση αυτή ανήκει σε έναν πολύ μεγάλο γενετιστή του περασμένου αιώνα, τον Θεοδόσιο Ντομπζάσκι.

Λυδία λίθος λοιπόν για την καταλληλότητα των σχολικών εγχειριδίων είναι αναμφίβολα η σχολική πράξη· εκεί πρέπει να δούμε πώς προχωράει ένα βιβλίο. Οι οποιεσδήποτε αυθόρμητες παρεμβάσεις βρίσκονται εκτός της παιδαγωγικής πρακτικής.»

(«Μάθημα» κριτικής σκέψης, Σ.Ν. Αλαχιώτης, 25 Νοεμβρίου 2008, Ενημερώθηκε: 18 Μαρτίου 2007, <https://www.tovima.gr/2008/11/25/opinions/mathima-kritikis-skepsis/>

«Τι συνδέει το περιβόητο πλέον βιβλίο της Στ' Δημοτικού με το νέο βιβλίο της Γ' Γυμνασίου και το επίσης νέο εγχειρίδιο της Γ' Λυκείου; Αν πιστέψουμε την «ειδησεογραφία» του τελευταίου μήνα, υπάρχει ένα ευρύτατο σχέδιο αποδόμησης της ελληνικής εθνικής ταυτότητας μέσω της σχολικής μας Ιστορίας. Σε αυτό το σχέδιο μάλιστα μετέχουν όλοι οι ιστορικοί της χώρας, εφόσον έχουν επιτρέψει να εμιλοχωρήσουν εθνικά «ύποπτες» αναφορές στα εν λόγω εγχειρίδια. Βεβαίως, μεγάλες διαφορές χωρίζουν τα τρία βιβλία, στις οποίες δεν προτίθεμαι να αναφερθώ στην παρούσα επιφυλλίδα. Η μείζων διαφορά είναι ότι τα δύο πρώτα έχουν γραφτεί μέσα από διαγωνισμούς ενώ το τρίτο είναι προϊόν απευθείας ανάθεσης – το μοναδικό εγχειρίδιο σε ολόκληρο το ελληνικό σχολείο, από το Δημοτικό ως το Λύκειο, που γράφτηκε με αυτόν τον τρόπο μετά τη μεταρρύθμιση Αρσένη. Αντικατέστησε άλλωστε το προηγούμενο εγχειρίδιο της Γ' Λυκείου, προϊόν διαγωνισμού εκείνο, που είχε επίσης «αποσυρθεί» με βάση πολιτικά κριτήρια αλλά χωρίς να προλάβει να φθάσει ποτέ στα σχολεία. Στόχος ήταν να γραφεί προφανώς μια πολιτικά και εθνικά «ορθή» Ιστορία, που να εκφράζει τη νέα κυβέρνηση. Το γεγονός ότι και το βιβλίο αυτό βρέθηκε στο στόχαστρο για έλλειψη εθνικής ορθότητας αποδεικνύει ότι οι πολιτικές σκοπιμότητες μπορούν να πλειοδοτήσουν στον χώρο της εκπαίδευσης, με χαρακτηριστική ευκολία, χάρη στον ιστορικό αναλφαβητισμό των Ελλήνων.

Η εμπλοκή των σχολικών εγχειριδίων Ιστορίας στην προεκλογική διαμάχη μας προσφέρει αφορμές για να στοχαστούμε σε μια σειρά από ζητήματα: πρώτον, την υπερεπένδυση προσδοκιών στην εκπαίδευση και στο μοναδικό της κρατικό εγχειρίδιο, δεύτερον, τη σύνδεση της διδασκαλίας της Ιστορίας αποκλειστικά με τον εθνικό φρονηματισμό, τρίτον, τον ιστορικό αναλφαβητισμό που κατακτά τις νέες γενιές και που επιτρέπει την εμπέδωση της ψευδούς, αν και ανακουφιστικής, εικόνας για το παρελθόν, τέταρτον, τον εξαναγκασμό των ιστορικών σε δηλώσεις φρονημάτων.

Η σχέση υψηλών προσδοκιών και επακόλουθης απογοήτευσης αποτελεί σταθερό χαρακτηριστικό της εκπαιδευτικής μας Ιστορίας από την εποχή του Διαφωτισμού. Είναι εξάλλου γνωστό ότι η επένδυση υψηλών προσδοκιών στην εκπαίδευση προκαλεί οξύτερη κριτική εναντίον της. Υψηλές είναι και οι προσδοκίες που επενδύονται στο σχολικό εγχειρίδιο, πολύ περισσότερο όταν υπάρχει μόνο ένα, όταν εκδίδεται από το κράτος και όταν οι μαθητές καλούνται να το αποστηθίσουν. Είναι πραγματικά παράδοξο ότι το σχολικό εγχειρίδιο παίζει τόσο κεντρικό ρόλο στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα. Και είναι παράδοξο γιατί ο ρόλος του εγχειριδίου, όπως και ο ίδιος ο όρος δηλώνει, θα έπρεπε να είναι μάλλον επικουρικός σε μια διδασκαλία η οποία θα το χρησιμοποιούσε ως άξονα και οδηγό – «μίτο της Αριάδνης εις τον της ιστορίας λαβύρινθον» το είχε χαρακτηρίσει συγγραφέας σχολικού βιβλίου Ιστορίας μόλις το 1857. Σήμερα, 150 χρόνια αργότερα, δεν έχουμε καταφέρει να κάνουμε το εγχειρίδιο «εγχειρίδιο».

Η σύνδεση της εκπαίδευσης με την ανάπτυξη της «εθνικής και θρησκευτικής συνείδησης»

στο περίφημο άρθρο 16 του Συντάγματος χρησιμοποιήθηκε ως μείζον επιχείρημα για τον τρόπο που πρέπει να γράφεται και να διδάσκεται η Ιστορία στο σχολείο. Εντούτοις, εδώ και δεκαετίες, τα αναλυτικά προγράμματα και οι σχετικές οδηγίες του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου αναφέρουν ως κύριους στόχους, μεταξύ άλλων, την «ανάπτυξη της ιστορικής σκέψης και της ιστορικής συνείδησης», την «κριτική αξιολόγηση των ιστορικών πηγών», τη διαμόρφωση πνεύματος «μετριοπάθειας, ανοχής και σεβασμού προς το διαφορετικό» κ.λπ. Πρόκειται για αντίφαση του εκπαιδευτικού μας συστήματος; Ή μήπως έχουμε μπερδέψει την εθνική αυτογνωσία (που πράγματι μπορεί να κατακτηθεί μέσω της κριτικής γνώσης του παρελθόντος) με τον εθνικό φρονηματισμό (που βασίζεται στη δογματική διδασκαλία);

Πολλές έρευνες και δημοσκοπήσεις αλλά και η εμπειρία όλων όσοι έχουν διορθώσει γραπτά πρωτοετών φοιτητών στην Ιστορία έχουν δείξει την ελλιπή ιστορική παιδεία των αποφοίτων του Λυκείου, ένα φαινόμενο που θα ονομάζαμε «ιστορικό αναλφαβητισμό». Η άγνοια της Ιστορίας είναι εξάλλου αυτή που επιτρέπει στα στερεότυπα και στους μύθους να γίνονται πολύ πιο πειστικά σε έναν δημόσιο διάλογο περί Ιστορίας.

Για την άγνοια αυτή δεν υπάρχει αμφιβολία ότι ευθύνονται και οι ιστορικοί. Ευθύνονται γιατί δεν κατόρθωσαν, όπως φάνηκε, να εκλαϊκεύσουν την ακαδημαϊκή Ιστορία ώστε να γίνει πράγματι κτήμα ενός ευρύτερου αναγνωστικού κοινού. Παρέμειναν, όχι όλοι βεβαίως, εγκλωβισμένοι στο εργαστήρι τους, παράγοντας γνώση που αφέθηκε να σκονίζεται στα ράφια των βιβλιοθηκών. Δεν κατόρθωσαν, εξάλλου, να πείσουν για την αυτονόητη αναγκαιότητα η Ιστορία που διδάσκεται στο σχολείο να επικοινωνεί με τα κεκτημένα της ιστορικής έρευνας. Ούτε έπεισαν για το κύρος της επιστήμης τους, εφόσον το επιχείρημα που επίμονα επαναλαμβάνονταν ήταν ότι όλοι «γνωρίζουν» την ιστορία τους και ότι αυτό είναι αρκετό για να έχουν γνώμη για το πώς πρέπει να γράφεται και να διδάσκεται η Ιστορία. Είναι παράδοξο ότι το επιχείρημα αυτό, που αμφισβητεί την επιστημονικότητα της Ιστορίας, είναι ακριβώς το επιχείρημα των αποδομητών της. Τέλος, κάποιοι από τους ιστορικούς υπονόμισαν οι ίδιοι το κύρος τους όταν, σε απάντηση των επιθέσεων – άδικων, πράγματι – που δέχτηκαν, κατέφυγαν σε δηλώσεις «εθνικής ορθότητας». Απέναντι σε ποιους κριτές, όμως, απολογούνται οι ιστορικοί; Ποιο μπορεί να είναι το περιεχόμενο μιας «απολογίας για την Ιστορία», αν όχι η υπεράσπιση του επαγγέλματος του ιστορικού, όπως έγραφε ο Μαρκ Μπλοκ;»

(Η απολογία των ιστορικών, Χριστίνα Κουλούρη, 25 Νοεμβρίου 2008, Ενημερώθηκε: 4 Νοεμβρίου 2007,

<https://www.tovima.gr/2008/11/25/opinions/i-apologia-twn-istorikwn/>)

«Τετρακόσιοι πενήντα ένας καθηγητές πανεπιστήμιου και μέσης εκπαίδευσης, αλλά και δημοσιογράφοι υπογράφουν κείμενο με το οποίο ζητούν να μην αποσυρθεί το νέο σχολικό βιβλίο της Ιστορίας για την τελευταία τάξη του Δημοτικού που προκάλεσε αντιδράσεις στην Εκκλησία και σε ομάδες πολιτών που το έκριναν ως «ανθελληνικό». «Παρακολουθούμε με ανησυχία την επιστημονικά ατεκμηρίωτη και ιδεολογικά χρωματισμένη αντίδραση προς το νέο σχολικό εγχειρίδιο Ιστορίας της Στ Δ τάξης του Δημοτικού» αναφέρεται στο κείμενο που υπογράφουν οι 451 εκπαιδευτικοί και δημοσιογράφοι. «Επειδή υπερασπιζόμαστε την ελευθερία της έρευνας και του επιστημονικού διαλόγου, στο πλαίσιο του οποίου είναι θεμιτή και εποικοδομητική η κριτική, ζητούμε το βιβλίο να παραμείνει στα σχολεία και να αξιολογηθεί μέσα από διαδικασίες διαφανείς, έγκυρες και δημοκρατικές. Διορθώσεις ή παρεμβάσεις στο κείμενο του σχολικού εγχειριδίου δεν νοείται να γίνονται με πολιτική εντολή, βάσει ατεκμηρίωτων διαμαρτυριών και κατά παράβαση κάθε επιστημονικής δεοντολογίας». Το θέμα πήρε πρόσφατα διαστάσεις, όταν σχολικός σύμβουλος της Θεσσαλονίκης αποφάσισε να διακινήσει ερωτηματολόγιο στους δασκάλους της 2ης Περιφέρειας Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης Θεσσαλονίκης, το περιεχόμενο του οποίου ουσιαστικά τους κατήθυνε στο να κατακρίνουν το περιεχόμενο του νέου βιβλίου. Για την κίνησή του αυτή δεν ενημερώθηκε ποτέ ούτε το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, ούτε και το υπουργείο Παιδείας, που δήλωσαν πλήρη άγνοια του θέματος.»

(Ζητούν να μην αποσυρθεί το βιβλίο Ιστορίας της Στ Δ Δημοτικού, ΤοΒημαTeam, 25 Νοεμβρίου 2008, Ενημερώθηκε: 23 Φεβρουαρίου 2007, <https://www.tovima.gr/2008/11/25/archive/zitoyn-na-min-aposyrthei-to-biblio-istorias-tis-st-d-dimotikoy/>)

«Το σίγουρο είναι ότι οι μικροί μαθητές του δημοτικού «θα συνειδητοποιήσουν γιατί είναι Έλληνες». Τη φράση αυτή αποδίδουν εκπαιδευτικοί στον καθηγητή της Νεότερης Ιστορίας στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης (ΑΠΘ) κ. Ι. Κολιόπουλο, ο οποίος ανέλαβε να λύσει το «πρόβλημα» που δημιουργήθηκε με το – πρόσφατα αποσυρθέν από τα σχολεία – βιβλίο της Ιστορίας της κυρίας Μαρίας Ρεπούση. Ο κ. Κολιόπουλος είναι ο καθηγητής που θα είναι επικεφαλής συγγραφικής ομάδας (των κκ. Ιάκωβου Μιχαηλίδη, διδάσκοντος επίσης στο ΑΠΘ, Χαράλαμπου Μηνάογλου, φιλολόγου, και Αθανάσιου Καλλιανιώτη, σχολικού συμβούλου), η οποία και ανέλαβε με ανάθεση από το υπουργείο Παιδείας και όχι με διαγωνισμό να γράψει ξανά το σχολικό εγχειρίδιο. Στη συγγραφική ομάδα του κ. Κολιόπουλου δεν υπάρχει κανένας εκπαιδευτικός της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, παρ' ότι το βιβλίο θα απευθύνεται σε μαθητές της Στ' Δημοτικού. Θα καλύπτει την Ελληνική και Ευρωπαϊκή Ιστορία των Νεότερων Χρόνων και θα μπει στις σχολικές αίθουσες το 2009.

Στον επίλογο της υπόθεσης του εγχειριδίου Ιστορίας της Στ' Δημοτικού, το βιβλίο της κυρίας Ρεπούση, το οποίο θεωρήθηκε υπερβολικά «φιλελεύθερο» – και από τους γνωστούς ακραίους καταγγέλθηκε ως επικίνδυνο και... προδοτικό -, αναμένεται τώρα να αντικατασταθεί από ένα εθνικά «καθαρό» σύγγραμμα. Στο εσωτερικό της κυβέρνησης επικράτησε τελικά η άποψη ότι το βιβλίο που άφησε την κυρία Μαριέττα Γιαννάκου εκτός Βουλής θα μπορούσε να προκαλέσει – όπως φάνηκε από την πρόσκαιρη άνοδο του κόμματος ΛΑΟΣ του κ. Γ.Καρατζαφέρη – ακόμη μεγαλύτερα «εκ δεξιών» προβλήματα.

Ο Γ. Κολιόπουλος συνδέεται με το Ινστιτούτο Δημοκρατίας «Κωνσταντίνος Καραμανλής», είναι μέλος της διοίκησης της Εταιρείας Μακεδονικών Σπουδών, αντιπρόεδρος του Ιδρύματος Μελετών Χερσονήσου του Αίμου (το οποίο είναι Νομικό Πρόσωπο Ιδιωτικού Δικαίου υπό την εποπτεία του υπουργείου Πολιτισμού, με ιδιαίτερη εξειδίκευση στα θέματα των Βαλκανίων) και αντιπρόεδρος του Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας. Η Εταιρεία Μακεδονικών Σπουδών ήταν μάλιστα από τα πρώτα σωματεία που είχαν καταγγείλει το βιβλίο της κυρίας Ρεπούση για «επιχείρηση αποδόμησης του έθνους, του εθνικού κράτους και της εθνικής ταυτότητας».

* Αρνητικές κριτικές

Ο εκλεκτός του υπουργείου Παιδείας για τη συγγραφή του νέου βιβλίου, έχει γράψει – μαζί με άλλους ιστορικούς – και το βιβλίο Ιστορίας της Γ' Λυκείου «Ιστορία του νεότερου και σύγχρονου κόσμου», το οποίο έχει δεχθεί πολλές αρνητικές κριτικές για το περιεχόμενό του, αλλά και για τη μεθοδολογία του. Το βιβλίο αυτό γράφτηκε επίσης με τη διαδικασία της ανάθεσης επί υπουργίας της κυρίας Γιαννάκου. Δεν είναι τυχαίο ότι το μάθημα της Ιστορίας αποτέλεσε εφέτος το μάθημα επιλογής που πήραν οι λιγότεροι μαθητές από κάθε άλλη χρονιά (το επέλεξαν λιγότεροι από 1.500 μαθητές, όταν μαθήματα όπως η Βιολογία ή τα Μαθηματικά συγκέντρωσαν περίπου 35.000 επιλογές).

Το ίδιο βιβλίο έχει προκαλέσει αναστάτωση στα σχολεία αλλά και στο Κοινοβούλιο, όπου έγιναν οξείες πολιτικές αντιπαραθέσεις και οι συγγραφείς του κατηγορήθηκαν από συναδέλφους τους ιστορικούς για «καλλωπισμό» της αποικιοκρατίας ως «δυναμικής εξόδου των προηγμένων χωρών της Ευρώπης».

Παράλληλα καθηγητές γυμνασίων και λυκείων βαθμολόγησαν το ίδιο βιβλίο («Ιστορία του Νεότερου και Σύγχρονου Κόσμου» της Γ' Λυκείου) ως το χειρότερο εγχειρίδιο της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης σε μελέτη που πραγματοποίησε το Κέντρο Μελετών και Τεκμηρίωσης (ΚΕΜΕΤΕ) της ΟΛΜΕ που παρουσιάστηκε στο πλαίσιο του 8ου Εκπαιδευτικού Συνεδρίου της Ομοσπονδίας. Στην έρευνα συμμετείχαν 1.475

εκπαιδευτικοί που βαθμολόγησαν το συγκεκριμένο βιβλίο μόλις με έξι μονάδες με άριστα το 20. Οι εκπαιδευτικοί είχαν ζητήσει πρόσφατα περικοπή της εξεταστέας ύλης στο συγκεκριμένο μάθημα, τονίζοντας ότι δεν μπορούν να ολοκληρώσουν την παράδοσή της στα χρονικά διδακτικά πλαίσια που έχουν στη διάθεσή τους, καθώς το περιεχόμενο του βιβλίου «είναι δυσνόητο και αποσπασματικό».

* «Απαράδεκτα πράγματα»

Για το βιβλίο της Ιστορίας του δημοτικού που θα συγγραφεί κατ' ανάθεση υποβλήθηκαν 25 προτάσεις, ανάμεσα στις οποίες επελέγη εκείνη του κ. Κολιόπουλου. Πώς σχολιάζουν το θέμα ιστορικοί; «Πρόκειται για απαράδεκτα πράγματα» λέει ο κ. Αντώνης Λιάκος, καθηγητής της Ιστορίας στο Πανεπιστήμιο Αθηνών. «Επιστρέφουμε στην τακτική των αναθέσεων βιβλίων και καταργούμε όλα τα ευρωπαϊκά κεκτημένα των τελευταίων ετών». «Πρόκειται για τη μεγαλύτερη κομματική παρέμβαση στα σχολεία μετά τη μεταπολίτευση» καταλήγει ο κ. Λιάκος.

Πρόσωπα που γνωρίζουν τον κ. Κολιόπουλο τον περιγράφουν «ιστορικό της Δεξιάς» και άνθρωπο – αλλά και επιστήμονα – ακραίων συντηρητικών πεποιθήσεων. Το πρώτο βιβλίο του αναφερόταν στις αγγλοελληνικές σχέσεις την εποχή του δικτατορίας του Ιωάννη Μεταξά (*Greece and the British Connection, 1935-1941, Η Δικτατορία του Μεταξά και ο Πόλεμος του '40*), ενώ έχει εκδώσει και μια επιστημονική ανάλυση της ληστείας τον 19ο αιώνα (*Ληστές της Κεντρικής Ελλάδας στα μέσα του 19ου αιώνα*). Έχει γράψει ακόμη επιστημονικά έργα για το μακεδονικό ζήτημα.

Ο ίδιος αρνήθηκε να σχολιάσει το θέμα της συγγραφής του νέου βιβλίου όταν ρωτήθηκε από «Το Βήμα της Κυριακής». Η πρώτη συνάντηση της συγγραφικής ομάδας, μέλη της οποίας έχουν επίσης σχέση με το Ινστιτούτο Καραμανλή, έγινε τις προηγούμενες ημέρες για να συζητήσουν την πρακτική την οποία θα ακολουθήσουν, ενώ θα υπάρξουν και άλλες συναντήσεις τους.

Ηδη όμως αποφασίστηκε να εμπλουτιστεί το βιβλίο με θέματα που παρελείφθησαν από το προηγούμενο εγχειρίδιο (γενοκτονίες του αρμενικού λαού και του ποντιακού Ελληνισμού, Μακεδονικό κ.ά.).

Οι περιπέτειες ενός βιβλίου

Το βιβλίο της κυρίας Μαρίας Ρεπούση για τη Στ' τάξη του Δημοτικού, που κόπηκε από

τη σχολική εκπαίδευση, κυκλοφορεί πλέον στα βιβλιοπωλεία. Ήταν ένα από τα βιβλία που προκηρύχθηκαν επί κυβέρνησης του κ. Κ. Σημίτη και υπουργίας του κ. Π. Ευθυμίου. Προτού ολοκληρωθεί το βιβλίο έγιναν οι εκλογές και άλλαξε η κυβέρνηση της χώρας. Τελικά μπήκε στις σχολικές αίθουσες τον Σεπτέμβριο του 2006. Για λίγο...

Η πρώτη δημόσια καταγγελία για το περιεχόμενό του είχε γίνει αρκετά νωρίτερα, προτού καν τυπωθεί το βιβλίο, από τον μακαριστό Αρχιεπίσκοπο Χριστόδουλο τελετή που είχε γίνει στο Πανεπιστήμιο Αθηνών. Μετά την κυκλοφορία του βιβλίου ξεκίνησαν δημόσιες εκδηλώσεις εναντίον του από μέλη της οργάνωσης Δίκτυο 21, τον κ. Στ. Παπαθεμελή, αργότερα τον κ. Γ. Καρατζαφέρη κ.ά. Διοργανώθηκαν δημόσιες συγκεντρώσεις στην Αθήνα και στη Θεσσαλονίκη στις οποίες το βιβλίο κατηγορήθηκε ως αντεθνικό, έγιναν εκστρατείες στο Τύπο, εκπομπές στο ραδιόφωνο και στην τηλεόραση, σωρεία επερωτήσεων στο Κοινοβούλιο, ενώ αξιοποιήθηκε και ιστοσελίδα του Διαδικτύου για συλλογή υπογραφών με αίτημα την απόσυρσή του. Στην άλλη πλευρά της όχθης, 500 πανεπιστημιακοί υπέγραψαν κείμενο υπέρ της συγγραφικής ομάδας του βιβλίου.

Την τελευταία εβδομάδα πριν από τις εκλογές του 2007 το βιβλίο έλαμψε διά της... απουσίας του στην πολιτική σκηνή, καθώς η κυβέρνηση καθυστέρησε την εκτύπωσή του για να μη διαρρεύσουν «εμπρηστικές διατυπώσεις». Η πρώην υπουργός Παιδείας κυρία Μαριέττα Γιαννάκου δήλωνε ως τότε ότι το πόνημα δεν θα αποσυρθεί, αλλά ο αντικαταστάτης της κ. Ευρ. Στυλιανίδης το απέσυρε λίγες ημέρες αφότου ανέλαβε τα καθήκοντά του. Την εφετινή σχολική χρονιά διδάχθηκε στο Δημοτικό το παλαιό βιβλίο της Ιστορίας, το οποίο θα διδαχθεί και την επόμενη χρονιά εν αναμονή του νέου συγγραμματος του κ. Ι. Κολιόπουλου.

Το βιβλίο της κυρίας Ρεπούση και της συγγραφικής ομάδας της κυρίας Χαράς Ανδρεάδου και των κκ. Αριστείδη Πουταχίδη και Αρμοδίου Τσιβά βρίσκεται πλέον στα ράφια των βιβλιοπωλείων, ενώ επισήμως παρουσιάστηκε την περασμένη εβδομάδα στη Θεσσαλονίκη.

Ο συγγραφέας και οι «αποδομητές του εθνικού κράτους»

«Όπως είναι γνωστό σε όσους ασχολούνται με την Ιστορία και τις χρήσεις της, αρχίζει να διαμορφώνεται και στην Ελλάδα μια νέα σχολή κοινωνικών επιστημόνων, αυτή των λεγόμενων αποδομητών του εθνικού κράτους, το οποίο θεωρούν οι εν λόγω επιστήμονες πρόξενο πολέμων και άλλων δεινών» δήλωνε πέρυσι τον Σεπτέμβριο ο κ. Κολιόπουλος σε εκδήλωση της κυβερνητικής ΔΑΠ στο πανεπιστήμιό του. «Αντί λοιπόν του εθνικού κράτους και της ομοιογενούς πολιτιστικής κοινωνίας στην οποία στηρίζεται και την οποία προάγει, οι «αποδομητές» επιστήμονες προβάλλουν τη διαμόρφωση μιας

«πολυπολιτισμικής» κοινωνίας, η οποία δεν θα προάγει τους στόχους και τις αξίες του εθνικού κράτους, αλλά άλλων πολιτικών μορφωμάτων πολυπολιτισμικού χαρακτήρος» ανέφερε ο κ. Κολιόπουλος παρουσιάζοντας την άποψή του για το θέμα. «Οι θιασώτες της λεγόμενης πολυπολιτισμικής κοινωνίας, με την επίκληση ορισμένων χαρακτηριστικών του κράτους δικαίου, όπως ο σεβασμός και η προστασία της διαφορετικότητας και των μειονοτήτων, έχουν επιβάλει ένα είδος ιδεολογικής τρομοκρατίας και ορισμένες πολιτικές ορθότητες, στις οποίες φαίνεται να υποτάσσονται κατά τρόπο μάλλον αγελαίο και οι λειτουργοί της πολιτικής ζωής της χώρας. Βάλλεται λοιπόν η εθνική ιδίως ιστορία των χωρών ως πρόξενος μισαλλοδοξίας και ρατσισμού, αντί δε της εθνικής ιστορίας προβάλλονται διάφορες «εναλλακτικές» ιστορίες, απαλλαγμένες υποτίθεται από τα στοιχεία εκείνα που θεωρούνται «ανεπιθύμητα»».

«Η υπονόμηση και η αποδυνάμωση της εθνικής ιστορίας ωστόσο θα είχαν συνέπεια την υπονόμηση της εθνικής αυτογνωσίας και της εθνικής ταυτότητας εν τέλει. Αν κρίνεται σκόπιμη η υπονόμηση της εθνικής ταυτότητας, είναι ανάγκη να δηλωθεί, πειστικά και με στοιχεία από την παγκόσμια πραγματικότητα, τι είδους ταυτότητα θα αντικαταστήσει την εθνική ταυτότητα των διαφόρων λαών. Είναι απαραίτητο, εν προκειμένω, να γνωρίζουν οι Έλληνες ποια ταυτότητα θα αποκτήσουν οι επερχόμενες γενιές τους, αν εγκαταλειφθεί η τωρινή τους ταυτότητα» κατέληγε ο ιστορικός του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης.»

(Ξαναγράφουν την Ιστορία επί το εθνικότερον, Μάρνο Παπαματθαίου, 25 Νοεμβρίου 2008, Ενημερώθηκε: 1 Ιουνίου 2008, <https://www.tovima.gr/2008/11/25/archive/ksanagrafoyn-tin-istoria-epi-to-ethnikoteron/>)

«Πολλοί άνθρωποι θεωρούν ενδεχομένως ότι τα εγχειρίδια μας διδάσκουν όταν συμπεριλαμβάνονται στο αναλυτικό πρόγραμμα των σχολείων. Η υπόθεση του εγχειριδίου Ιστορίας της Στ' Δημοτικού μάς έδειξε ότι τα εγχειρίδια διδάσκουν κάτι και όταν αποσύρονται. Τι μάθαμε τελικά από το εγχειρίδιο Ιστορίας της Στ' Δημοτικού;

Το πρώτο πράγμα που μάθαμε είναι ότι απαιτείται πολύς χρόνος και πολλή υπομονή για να ξανασκεφτούμε την εθνική μας ιστορία. Σε αντίθεση με ό,τι θεωρούν οι περισσότεροι από τους επαγγελματίες ιστορικούς, πολλά θέματα και πολλά ζητήματα είναι ακόμη ανοιχτά και διαφιλονικούμενα στον δημόσιο χώρο και στο πεδίο της ευρύτερης ιστορικής κουλτούρας και μνήμης. Ακόμη και οι λεγόμενοι εθνικοί μύθοι φαίνεται να λειτουργούν και να διατηρούν την αντοχή τους. Αυτό σημαίνει ότι η διαδικασία του ιστορικού αναστοχασμού απαιτεί εμβάθυνση και επιμονή.

Το δεύτερο πράγμα που μάθαμε είναι ότι τα τραύματα της Ιστορίας μάς ακολουθούν. Η απομόνωση ορισμένων, ομολογουμένως άτυχων, διατυπώσεων στο εγχειρίδιο (π.χ. «ο συνωστισμός στο λιμάνι της Σμύρνης») μας έδειξε ότι, στον δημόσιο τουλάχιστον χώρο, το βιβλίο δεν αξιολογήθηκε στο σύνολό του και, δυστυχώς, δεν αποτιμήθηκε σε όλο των εύρος των εκπαιδευτικών δυνατοτήτων που προσέφερε. Αυτό συνέβη επειδή η εμβληματική θέση της Μικρασιατικής Καταστροφής στην εθνική ιστορία είναι στενά συνδεδεμένη με το βαθύ τραύμα του ξεριζωμού και της προσφυγιάς. Πέραν των πολιτικών ή πολιτισμικών συμβολισμών των «χαμένων πατρίδων», αυτό που έχει σημασία είναι ότι ο τρόπος με τον οποίο οι άνθρωποι θυμούνται ένα γεγονός αποτελεί τελικά τμήμα της ίδιας του της ιστορίας. Καταχωρημένος στη συλλογική και ατομική διαγενεακή μνήμη, ο ανθρώπινος πόνος διεκδικεί τη θέση του στην Ιστορία. Η ιστορική εκπαίδευση καλείται να συμβάλει στη διεύρυνση των δυνατοτήτων κατανόησής του και να χτίσει γέφυρες ανάμεσα στη βιωματική αίσθηση του παρελθόντος και στο γνωστικό, κριτικό εγχείρημα που αποτελεί η Ιστορία.

Το τρίτο πράγμα που μάθαμε είναι ότι ο πόνος, οι μνήμες και τα τραύματα αποτελούν, δυστυχώς, εύκολη λεία για τον κάθε λογής λαϊκισμό. Ακούσαμε και διαβάσαμε, σε τμήμα των ΜΜΕ, απαξιωτικά και σεξιστικά σχόλια που συνέδεαν το περιεχόμενο ενός εγχειριδίου με το φύλο της επικεφαλής της συγγραφικής ομάδας ή της απερχόμενης υπουργού Παιδείας. Καλλιεργήθηκαν φόβοι τουλάχιστον δυσανάλογοι με το ζήτημα. Διατυπώθηκαν ατεκμηρίωτες θεωρίες συνωμοσίας. Το πιο θλιβερό χαρακτηριστικό αυτού του λαϊκισμού είναι ότι περιεβλήθη τον μανδύα του «αντιστασιακού λόγου». Υιοθετώντας ένα εντελώς απλοϊκό σχήμα ανάλυσης μιας σύνθετης πραγματικότητας, ο νέος εθνο-λαϊκισμός επιχειρεί να μας πείσει ότι αντιστέκεται στη «νέα τάξη» πραγμάτων στο παγκόσμιο γίγνεσθαι. Διεκδικεί θέση στον πολιτικό και κοινωνικό χάρτη μέσω της προώθησης επιχειρημάτων για την υπονόμηση του έθνους από τις «σκοτεινές δυνάμεις της παγκοσμιοποίησης». Αν υπερβούμε αυτό το σχήμα, θα διαπιστώσουμε ότι οι νέοι εθνο-λαϊκισμοί, τόσο στη χώρα μας όσο και αλλού, αποτελούν στην πραγματικότητα τμήμα μιας από τις διαδικασίες της παγκοσμιοποίησης. Αυτό δεν συμβαίνει μόνο επειδή προσφέρουν παραμυθία στις ανασφάλειες και στους φόβους που παράγουν οι σύγχρονοι μετασχηματισμοί. Συμβαίνει κυρίως επειδή τόσο οι εθνο-λαϊκισμοί όσο και οι «αντιστασιακοί εθνικισμοί» αδυνατούν να κατανοήσουν το κρίσιμο ζήτημα της ένταξης του έθνους στην πολιτική γεωγραφία της παγκοσμιοποίησης και να αξιολογήσουν τη δική τους συμβολή σε αυτή τη διαδικασία.

Το εγχειρίδιο της Ιστορίας της Στ' Δημοτικού μάς έμαθε ότι όλα αυτά τα ζητήματα είναι πολύ σοβαρά, όχι αποκλειστικά για τους ιστορικούς, αλλά για όλους τους πολίτες. Η Ιστορία, ειδικά η εθνική ιστορία, δεν βλάπτεται από τη δημόσια αντιπαράθεση και την κριτική. Αντίθετα, εμπλουτίζεται και διευρύνει τις κοινωνικές λειτουργίες της. Είναι όμως πολύ σοβαρή υπόθεση για να αφεθεί στα χέρια των μισαλλόδοξων και των φανατικών.»

Η κυρία Εφη Γαζή είναι επίκουρη καθηγήτρια Ιστορίας στο Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας.

(Τι μας δίδαξε το βιβλίο της Στ' Δημοτικού, Έφη Γαζή, 25 Νοεμβρίου 2008, Ενημερώθηκε: 30 Σεπτεμβρίου 2007, <https://www.tovima.gr/2008/11/25/opinions/ti-mas-didakse-to-biblio-tis-st-dimotikoy/>)

«Τι άλλαξε στο βιβλίο της Ιστορίας»

Τι θα λέει το νέο, διορθωμένο, βιβλίο Ιστορίας της Στ' Δημοτικού για τη Μικρασιατική Καταστροφή ή για το κρυφό σχολειό; Θα καθησυχάσει τις ανησυχίες όσων αντιδρούν στον τρόπο με τον οποίο αντιμετωπίζει σημαντικά ιστορικά γεγονότα ή θα οξύνει τα πνεύματα; Η κυρία Μαρία Ρεπούση, υπεύθυνη της επιστημονικής ομάδας που συνέταξε το επίμαχο εγχειρίδιο, αναπληρώτρια καθηγήτρια Ιστορίας και Ιστορικής Εκπαίδευσης στο ΑΠΘ, εξηγεί τι αλλάζει στο βιβλίο, τι παραμένει ίδιο και μιλάει για τους δαίμονες του Ελληνισμού και για τους πολεμίους της άλλης άποψης για την Ιστορία.

– Τι αλλάξατε τελικώς στο βιβλίο Ιστορίας της Στ' Δημοτικού;

«Θα ήθελα να ξεκινήσω με όσα λάβαμε υπόψη μας για τις αλλαγές, διότι και πολλά είναι και σημαντικά. Ολο αυτό το διάστημα που το βιβλίο της Ιστορίας της Στ' Δημοτικού βρίσκεται στο επίκεντρο του ενδιαφέροντος της κοινής γνώμης και είναι στόχος της πολεμικής κάποιων κύκλων η συγγραφική ομάδα του βιβλίου συγκέντρωσε παρατηρήσεις και σχόλια μιας απίστευτης ποικιλίας. Πολλές από αυτές τις παρατηρήσεις προέρχονταν από συναδέλφους εκπαιδευτικούς ή ιστορικούς που πίστευαν στο βιβλίο και επιθυμούσαν με τις προτάσεις τους να το κάνουν ακόμη καλύτερο. Τους ευχαριστούμε θερμά για τον κόπο τους. Αξιοποιήσαμε τις παρατηρήσεις τους όσο μπορούσαμε καλύτερα. Λάβαμε επίσης υπόψη μας τον δημόσιο διάλογο ακόμη και αν η ποιότητά του ήταν μερικές φορές απογοητευτική, ακούσαμε ακόμη και τα επιχειρήματα των αντιπάλων του βιβλίου και κυρίως όσα από αυτά έθιγαν ανθρώπινες ευαισθησίες και καλλιεργούσαν τον φόβο της απώλειας της ιστορικής μας μνήμης. Λάβαμε υπόψη μας τις παρατηρήσεις της Ακαδημίας Αθηνών, παρ' όλο που πιστεύουμε ότι η Ακαδημία δεν είναι το αρμόδιο όργανο να κρίνει σχολικά βιβλία. Τα σχολικά βιβλία απαιτούν – ευτυχώς – συγκεκριμένη τεχνογνωσία, γιατί απευθύνονται σε παιδιά. Δεν είναι ιστορικές εγκυκλοπαίδειες για να τα εμπεριέχουν όλα. Με άλλα λόγια, κρατήσαμε τα μάτια μας και τα αφτιά μας ανοιχτά για να μάθουν τα παιδιά με αυτό το βιβλίο νεότερη και σύγχρονη Ιστορία στο δημοτικό σχολείο».

– Συγκεκριμένα σε ποιες αλλαγές προχωρήσατε; Υπήρξαν διαφορετικές διατυπώσεις για θέματα που προκάλεσαν αντιδράσεις, όπως π.χ. η καταστροφή της Σμύρνης;

«Αλλάξαμε διατυπώσεις και εκφράσεις που λόγω της πολεμικής κατά του βιβλίου απομονώθηκαν και έγιναν αντικείμενο εκμετάλλευσης. Επιμεληθήκαμε περισσότερο κάποια σημεία της Ιστορίας μας που είναι δύσκολα. Διορθώσαμε κάποιες δικές μας αβλεψίες και διάφορα παροράματα που υπάρχουν στα περισσότερα σχολικά βιβλία και για τα οποία δεν ευθύνονται οι συγγραφικές ομάδες. Αλλάξαμε κάποιες πηγές για να δώσουμε ακόμη περισσότερο την ποικιλία της οπτικής που απαιτεί η Ιστορία. Το Μικρασιατικό είναι ένα παράδειγμα. Ο περίφημος συνωστισμός ανήκει πια στην ιστορία του βιβλίου και της διαμάχης γύρω από αυτό. Αντικαταστάθηκε με μια έκφραση που αποδίδει καλύτερα τις δραματικές συνθήκες της εξόδου των ελληνικών πληθυσμών της Μικράς Ασίας, συνθήκες που δεν απουσίαζαν και στην πρώτη έκδοση του βιβλίου. Ήταν απλώς στις επόμενες σελίδες. Το Κυπριακό είναι ένα άλλο. Το υπουργείο Παιδείας της Κυπριακής Δημοκρατίας, παρ' όλο που δεν είναι αρμόδιο να υπαγορεύει τις διατυπώσεις του βιβλίου, έστειλε τις παρατηρήσεις του. Ήθελε, για παράδειγμα, το «κυπριακό ζήτημα» να γίνει «κυπριακό πρόβλημα». Στην επανέκδοση του βιβλίου το αντίστοιχο κεφάλαιο φέρει αυτόν τον τίτλο».

– Θα αποδεχθείτε το τρίτο «πακέτο αλλαγών» που ζητεί το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο;

«Δεν υπάρχει τρίτο πακέτο αλλαγών ή τουλάχιστον δεν το γνωρίζει η συγγραφική ομάδα. Οι αλλαγές στο βιβλίο έχουν ολοκληρωθεί, όπως έχουμε ήδη πει. Τα σχολικά βιβλία πρέπει να ανανεώνονται όταν έχουν καινούργια πράγματα να πουν και όχι για να επαναλάβουν τα παλιά και ξεπερασμένα σχήματα της γνώσης».

– Επειδή σας έχουμε ακούσει να υπερασπίζεστε τη φιλοσοφία του βιβλίου, γιατί προχωρήσατε σε αλλαγές;

«Προχωρήσαμε σε αλλαγές που είναι συμβατές με τη φιλοσοφία του βιβλίου. Όσο και να ψάξει κανείς, δεν θα βρει κρυφά σχολειά και δαίμονες που απειλούν τον Ελληνισμό. Αυτό το βιβλίο έχει αξία γιατί υπερασπίζεται μια συγκεκριμένη προσέγγιση για τη διδασκαλία της Ιστορίας. Προσπαθεί να ανανεώσει τη σχέση της σχολικής Ιστορίας με την ιστοριογραφία και να συμβάλει στη δημιουργία ενός ενεργητικού διερευνητικού μαθησιακού περιβάλλοντος. Θέλει μια σχολική Ιστορία που να είναι Ιστορία και όχι κατήχηση. Η προσέγγιση αυτή δεν είναι μόνο δική του. Χαρακτηρίζει πολλά σύγχρονα βιβλία. Δεν θα κάναμε σε καμία περίπτωση αλλαγές που αντιστρατεύονται αυτή την προσέγγιση. Δεν θα μπορούσαμε πια να το υπερασπιστούμε. Δεν θα ήταν δικό μας».

– Πιέσεις δεχθήκατε;

«Η πίεση ήταν εσωτερική και όχι εξωτερική. Συνεπώς πρέπει να σας πω ότι δεν δεχθήκαμε πιέσεις. Αυτό δεν σημαίνει ότι η διαδικασία των αλλαγών ήταν εύκολη υπόθεση. Τα σχολικά βιβλία γράφονται από συγγραφικές ομάδες που βρίσκονται σε επικοινωνία με τους αρμόδιους κρατικούς φορείς, όπως το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο. Η σχέση αυτή δεν είναι πάντοτε αρμονική. Έχει και εντάσεις και διαφωνίες».

– Πώς κρίνετε το γεγονός ότι το βιβλίο επικρίθηκε τόσο από τη Δεξιά όσο και από την Αριστερά;

«Στην πολεμική κατά του βιβλίου βρέθηκε πράγματι πολύ κοντά ένα τμήμα της Δεξιάς με ένα τμήμα της Αριστεράς ή ό,τι παραδοσιακά αποκαλούμε Δεξιά και Αριστερά. Οι νέες συμμαχίες, τις οποίες έχουμε δει και σε άλλα θέματα και πιθανότατα θα βλέπουμε συχνότερα στο μέλλον. Και όσοι συνομιλούν μαζί τους. Το εντυπωσιακό σε αυτή την περίπτωση είναι η ομοιότητα των επιχειρημάτων τους. Οι ίδιοι φόβοι για την εθνική ταυτότητα και τα κέντρα που την απειλούν, οι ίδιες ανησυχίες για τη λεγόμενη «τρογγυλοποίηση» της εθνικής μας Ιστορίας. Και από κοντά ο Νίκος Σβορώνος και η αφήγηση. Σαν να συμφώνησαν ξαφνικά για το τι είναι Ιστορία και πώς πρέπει να διδάσκεται.»

(ΜΑΡΙΑ ΡΕΠΟΥΣΗ, ΔΗΜΗΤΡΑ ΚΡΟΥΣΤΑΛΛΗ, 25 Νοεμβρίου 2008, Ενημερώθηκε: 17 Ιουνίου 2007, <https://www.tovima.gr/2008/11/25/archive/maria-repoysi/>)

«Πρόσφατα δημοσιεύθηκαν στον Τύπο εκτενή αποσπάσματα του «Πορίσματος» της Ακαδημίας Αθηνών για το βιβλίο της Ιστορίας της Στ' Δημοτικού. Υιοθετήθηκαν έτσι από πολλούς και ίσως αβασάνιστα οι αρνητικές κρίσεις του «Πορίσματος» για δήθεν «προχειρότητα στην προσέγγιση μείζονος σημασίας γεγονότων».

Με το «πολύκροτο» σχολικό εγχειρίδιο ανά χείρας θελήσαμε να ελέγξουμε την ακρίβεια των καταγγελιών. Διακρίναμε αρκετές περιπτώσεις στις οποίες οι ισχυρισμοί των συντακτών του «Πορίσματος» διαψεύδονται αμέσως από το περιεχόμενο του βιβλίου, το οποίο αποτελείται από συνδυασμό γραπτού και εικονιστικού λόγου. Φωτογραφίες, αποτύπωση έργων τέχνης και ιστορικών ντοκουμέντων, σχεδιάσματα, χάρτες, αναπαραστάσεις κάθε είδους σε μεγάλη έκταση, επιβεβαιώνουν ότι «μια εικόνα αξίζει όσο χίλιες λέξεις» και συμπληρώνουν το γραπτό (συγγραφικό) κείμενο.

Μόνο σ' αυτό φαίνεται ότι συγκέντρωσαν την προσοχή τους οι κριτές του βιβλίου της Ιστορίας.

Αγνόησαν το εικονιστικό υλικό. Ενήργησαν περίπου σαν κριτές μιας κινηματογραφικής ταινίας την οποία δεν είδαν, έχοντας διαβάσει μόνο το σκριπτ.

(α) Σύμφωνα με το «Πόρισμα», «... τρεις σελίδες (του βιβλίου) αφιερώνονται στον αθλητισμό (σελ. 130-132) και μόνον επτά συνολικά στίχοι στις σελ. 109 και 112 στον ελληνοϊταλικό πόλεμο και τη γερμανική εισβολή». Αγνοείται το πλούσιο γραπτό και εικονιστικό υλικό που παρατίθεται σε έξι ολόκληρες σελίδες (109-114) όπου ντοκουμέντα για το κάλεσμα των Ελλήνων στα όπλα, την καρτερία του έλληνα στρατιώτη στο Αλβανικό Μέτωπο, όπως εκφράζεται στο «Αζιον Εστί» του Ελύτη, η αφίσα για τον ηρωισμό των γυναικών στα βουνά της Πίνδου, εικόνες της πείνας στην κατοχή και αντίστασης κατά των γερμανών κατακτητών, η καταστροφή της γέφυρας του Γοργοπόταμου, αλλά και των προσπαθειών συνένωσης των πολιτικών εκπροσώπων του ελληνικού λαού συμπληρώνουν την ενότητα για τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο μέχρι και τον Εμφύλιο πόλεμο. Αγνοήθηκε το μήνυμα των εικόνων που παρέσυρε σε άστοχο σχόλιο ότι δήθεν το βιβλίο παραβλέπει ότι «οι Έλληνες πολέμησαν και εναντίον του Αζονα».

(β) Σχετικά με το Κυπριακό, στο βιβλίο δεν γίνεται αναφορά στον ΟΗΕ όπως θα ήθελαν οι συντάκτες του «Πορίσματος». Γίνεται όμως μια περισσότερο εύληπτη αναφορά στη «διεθνή κοινότητα» που «αδυνατεί να βρει λύση». Καταγγέλλεται ότι δήθεν αποσιωπάται ο «αντιαποικιακός χαρακτήρας του κυπριακού αγώνα», ότι επιλέγεται ο «αδόκιμος όρος της “κατοχής”» από τους Άγγλους αντί του όρου της τουρκικής «κατοχής». Και πάλι αγνοείται από τους κριτές η εικόνα και το μήνυμά της, όπως αυτή του Καραολή που οδηγείται από τους Άγγλους φρουρούς του στην αγχόνη, όπως αγνοείται και η έμφαση που δίνει το βιβλίο στην «τουρκική εισβολή» και στη διχοτόμηση που παραπέμπουν στη συνειρμικά ταυτόσημη «τουρκική κατοχή». Επίσης πρέπει να σημειωθεί ότι, αντίθετα με την άποψη των συντακτών του «Πορίσματος», ο όρος «κατοχή» χρησιμοποιείται παγίως και για την περιγραφή της κατάστασης που προέκυψε από τη μεταβίβαση στη Μ. Βρετανία του ελέγχου της Κύπρου το 1878 από την Τουρκία (βλ. πλην άλλων και την άποψη του επιφανούς νομικού Κρίτωνα Τορναρίτη, Criton G. Tornaritis, *Q.C. Attorney General of the Republic, Cyprus and its Constitutional and other Legal Problems*. Nicosia 1980).

(γ) Για την ανταλλαγή των πληθυσμών εξαιτίας της Μικρασιατικής Καταστροφής το βιβλίο δεν χρησιμοποιεί τον νομικό όρο «υποχρεωτική», όπως θα ήθελαν οι συντάκτες του «Πορίσματος», αλλά τονίζει ότι «...πολλοί άνθρωποι φεύγουν οριστικά από τις πατρίδες τους...». Προσθέτει τους συγκλονιστικούς αριθμούς των ανταλλαζίμων και ποιοι «εξαιρέθηκαν» από την ανταλλαγή. Οι επικριτές του βιβλίου ισχυρίζονται ότι η αφήγηση δεν προσδιορίζει «...το δραματικό και πρωτοφανές έως τότε στη διεθνή ζωή περιεχόμενο της (υποχρεωτικής ανταλλαγής)», πράγμα που δήθεν θα γινόταν για τους σκοπούς ενός χειριδίου του δημοτικού σχολείου μόνο με τη χρήση του νομικού όρου «υποχρεωτική».

(δ) Κάτω από τον παραπλανητικό υπότιτλο «Καμία αναφορά στην εκδίωξη από την Τουρκία» οι συντάκτες του «Πορίσματος» διατείνονται ότι «ουδεμία αναφορά γίνεται στον Ελευθέριο Βενιζέλο ή στην ανακήρυξη της αβασίλευτης δημοκρατίας και στην παλινόρθωση». Προκαλεί πράγματι δέος ένα τέτοιο ενδεχόμενο, να αγνοείται κάθε αναφορά στον Βενιζέλο, πράγμα όμως που και πάλιν διαψεύδεται από το βιβλίο στις σελ. 99 και 101, στις οποίες προβάλλεται το έργο του στο Συνέδριο Ειρήνης (1919), το βαρυσήμαντο διάγγελμά του στον λαό της Σμύρνης, ενώ μεγάλη φωτογραφία του κοσμεί τη σελ. 91 στο κεφάλαιο για τις μεταρρυθμίσεις από το 1910 και μετά. Επίσης παρά τον ισχυρισμό για παράλειψη αναφοράς στο ξερίζωμα των Ελλήνων του Πόντου (Μικρασιατών και αυτών) και της Ανατολικής Θράκης, η σελ. 104 του βιβλίου προσφέρει επαρκείς πληροφορίες σχετικά. Στη συνολική ενότητα υπό τον τίτλο «Ελληνες κάτω από ξένη κυριαρχία» (σελ. 15-39 κυριαρχεί επιτέλους μια διαφορετική αντίληψη στην ανάγνωση της ιστορίας του έθνους. Η επιβίωσή του και η «βαθμιαία αναβίωση της αυτογνωσίας του» δεν συναρτώνται μόνον με τις σκληρές συνθήκες διαβίωσης κατά τη περίοδο αυτή αλλά κυρίως από την ικανότητά του να αναδειξεί μια αξιοσημείωτη κοινωνική, οικονομική, πολιτισμική και πολιτική δυναμική και να επιβεβαιώσει την ιστορική του ταυτότητα. Τίποτε δεν παραλείπεται που να μην δίνει στον μαθητή, μεταξύ άλλων, με τη παράθεση των στίχων του «Θούριου», την αίσθηση του ηθικού κύρους των αγώνων που προηγήθηκαν της ελληνικής ολοκλήρωσης. Οπως δεν παραλείπεται και η αναφορά χωρίς δογματισμούς στις καταστροφικές διαιρέσεις των Ελλήνων είτε στη διάρκεια του αγώνα για την ανεξαρτησία (σελ. 48, 53, 60, 66) είτε του εμφυλίου 1944-1949 (σελ. 112).

Οι συντάκτες του «Πορίσματος» αναγνωρίζουν ότι οι συγγραφείς του βιβλίου «...επιδιώκουν σύμφωνα με τη σύγχρονη διεθνή πρακτική να υποβαθμίσουν τα σημεία τριβής στις σχέσεις μεταξύ των Ελλήνων και των γειτόνων τους και αποφεύγουν τη διατύπωση απόψεων που υπαγορεύονται από παρωχημένες εθνοκεντρικές παρορμήσεις...». Και όμως γι' αυτό ακριβώς επικρίνονται, για απόκλιση από μια δήθεν επιβαλλόμενη εθνοκεντρική προσήλωση. Ομως οι αντιτουρκικές εικόνες στις σελ. 45, 46, 47, 54, 57, 58 κ.λπ. αποδεικνύουν ότι η συγγραφική ομάδα του βιβλίου θέτει κάποια όρια στην «υποβάθμιση των σημείων τριβής». Δεν αποκρύπτει εικόνες ιστορίας ή τέχνης (λ.χ. «Σφαγές της Χίου», «Μεσολόγγι» κ.ά.) στις οποίες αποτυπώνεται η εθνική μνήμη. Αλλωστε δεν παραλείπει να περιλάβει σαν σκληρό δίδαγμα από την ευρωπαϊκή ιστορία, που είναι και ελληνική, μία συγκλονιστική αντιπολεμική μαρτυρία με τη φωτογραφία στη σελ. 98 των τυφλών βρετανών στρατιωτών, θυμάτων της χρήσης (από τους Γερμανούς) χημικών αερίων το 1918.»

Ο κ. Κ. Δ. Ζέπος είναι Πρόεδρος ε.τ.

(Το βιβλίο Ιστορίας και οι επικριτές του, Κώστας Ζέπος, 25 Νοεμβρίου 2008, Ενημερώθηκε: 21 Ιουνίου 2007, <https://www.tovima.gr/2008/11/25/opinions/to-biblio-istorias-kai-oi-epikrites-toy/>)

«Η ιστορική εκπαίδευση έχει από τη δεκαετία του 1960 και εξής σημαντικά αλλάξει διεθνώς. Σήμερα γνωρίζουμε πολύ περισσότερα πράγματα για το πώς τα παιδιά μαθαίνουν Ιστορία και τι είδους Ιστορία πρέπει να διδάσκονται για να γίνουν ιστορικά εγγράμματοι πολίτες, με γνώσεις και κρίση. Οφείλουμε συνεπώς να προσαρμόσουμε τη διδασκαλία μας σε αυτά τα δεδομένα. Αλλιώς δεν κάνουμε το καθήκον μας απέναντι στα παιδιά που φοιτούν στα ελληνικά σχολεία. Αύριο αυτά τα παιδιά θα γίνουν πολίτες και θα χρειάζεται να σκέπτονται, να κρίνουν, να αποφασίζουν. Η Ιστορία είναι ένα μάθημα μέσα από το οποίο μπορούν πολλά να μάθουν. Δεν μπορεί να το καταδικάζουμε σε ένα μάθημα αποστήθισης γεγονότων και ημερομηνιών, σε ένα μάθημα εθνικής προπαγάνδας και εθνικών μύθων.

Με αυτές τις σκέψεις κάναμε το εγχειρίδιο Ιστορίας της Στ' δημοτικού. Βασιστήκαμε στα νέα δεδομένα. Μετακινηθήκαμε από ένα εγχειρίδιο που τα παιδιά παπαγαλίζουν την Ιστορία που τους διδάσκουμε σε ένα βιβλίο-εργαλείο για να μαθαίνουν πώς να μαθαίνουν Ιστορία. Και να μην εθίζονται στη λογική του άσπρου -μαύρου αλλά σε αυτήν της πολυχρωμίας και των αποχρώσεων. Να συνδυάζουν την πληροφορία με την πηγή της, την προέλευσή της. Να αναζητούν την αλήθεια, τις αλήθειες, και όχι να δέχονται τυφλά την αλήθεια των άλλων. Να αποφεύγουν τις απλουστεύσεις και τα στερεότυπα. Να βλέπουν ότι εκτός από τους ήρωες υπήρχαν και οι άνθρωποι άνδρες αλλά και γυναίκες, όσων το όνομα έμεινε στην Ιστορία αλλά και άλλοι των οποίων το όνομα ξεχάστηκε.

Είμαστε φυσικά υποχρεωμένοι να λειτουργήσουμε στη βάση ενός αναλυτικού προγράμματος. Είχαμε λοιπόν μια τεράστια ύλη, από τον 15ο αιώνα ως τις ημέρες μας, μια ύλη σχεδόν αποκλειστικά στραμμένη στην ελληνική ιστορία, και μάλιστα αφιερωμένη σε εκείνες τις περιόδους που διαιωνίζουν τα εθνικά στερεότυπα και τους μύθους. Να σας αναφέρω χαρακτηριστικά ότι με βάση το αναλυτικό πρόγραμμα προβλέπονται πέντε μόνο διδακτικές ώρες για την Αναγέννηση, τις Ανακαλύψεις, τον Διαφωτισμό και τη Γαλλική Επανάσταση και οι υπόλοιπες 50 ώρες είναι για την ελληνική ιστορία και κυρίως για τις περιόδους που συντηρούν τις εθνικιστικές αφηγήσεις. Έχουμε 11 ώρες για την οθωμανική κυριαρχία και 15 ώρες για την Επανάσταση του 1821 ενώ μόνον οκτώ διδακτικές ώρες για τη δημιουργία του ελληνικού κράτους και την εξέλιξή του καθ' όλη τη διάρκεια του 19ου αιώνα.

Λειτουργώντας σε αυτό το πλαίσιο προσπαθήσαμε να υπερβούμε τον βομβαρδισμό των παιδιών με τις μάχες του '21 και να μην αφήσουμε στο σκοτάδι σημαντικά ιστορικά θέματα όπως ο Εμφύλιος ή το Κυπριακό. Ελπίζουμε ότι οι εκπαιδευτικοί θα στηρίξουν την προσπάθειά μας. Αυτοί γνωρίζουν στην πράξη ότι «δεν πήγαινε άλλο».

Η κυρία Μαρία Ρεπούση είναι επίκουρη καθηγήτρια Ιστορίας και Διδακτικής της Ιστορίας στην Παιδαγωγική Σχολή του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου

Θεσσαλονίκης, μέλος της συγγραφικής ομάδας του νέου βιβλίου Ιστορίας στο Δημοτικό.

(Δεν πήγαινε άλλο, Μαρία Ρεπούση, 25 Νοεμβρίου 2008, Ενημερώθηκε: 17 Σεπτεμβρίου 2006, <https://www.tovima.gr/2008/11/25/archive/den-pigaine-allo/>)

«Από την «πρεμιέρα» του στις σχολικές αίθουσες το βιβλίο Ιστορίας της Στ' Δημοτικού συγκέντρωσε πάνω του τα βέλη της κριτικής που δεν προέρχονταν μόνον από έναν συγκεκριμένο χώρο, επιστημονικό ή πολιτικό. Από τους πρώτους που αντέδρασαν στο περιεχόμενο του βιβλίου ήταν ο Αρχιεπίσκοπος κ. **Χριστόδουλος**. «Είναι απαράδεκτο τα παιδιά μας να διδάσκονται παραχαραγμένη Ιστορία επειδή αυτό επιβάλλουν κάποια κέντρα λήψης αποφάσεων» είχε δηλώσει χαρακτηριστικά ο κ. Χριστόδουλος, αναφερόμενος κυρίως στον τρόπο με τον οποίο το βιβλίο κάλυπτε τον ρόλο της Εκκλησίας την περίοδο της Τουρκοκρατίας και κατά τη διάρκεια της Επανάστασης, θεωρώντας ότι τον υποβάθμιζε, ενώ ταυτόχρονα παρέβλεπε την ύπαρξη του κρυφού σχολειού.

Κριτική ασκήθηκε και από τα αριστερά για διαφορετικούς λόγους, όπως από το Κομμουνιστικό Κόμμα, με αιχμή τα γεγονότα που επακολούθησαν το Έπος του 1940 και το υπουργείο Παιδείας βρέθηκε σε δεινή θέση.

Μπροστά στις αντιδράσεις η υπουργός Παιδείας κυρία **Μαριέττα Γιαννάκου**, αναζητώντας διέξοδο από τη στενωπό ζήτησε την επιστημονική γνωμοδότηση της Ακαδημίας Αθηνών. Ωστόσο και το πόρισμα της Ακαδημίας ήταν «καταπέλτης». Περισσότερες από 100 επισημάνσεις για ιστορικές και επιστημονικές ανακρίβειες περιέχονταν στη γνωμοδότηση των ιστορικών της. Οι παρατηρήσεις αφορούσαν κυρίως την κάλυψη της Τουρκοκρατίας και το Κυπριακό. Στο μεταξύ είχαν πληθύνει οι φωνές και μέσα στο κυβερνών κόμμα που ζητούσαν απόσυρση του βιβλίου, καθώς άνοιγε ένα απρόβλεπτο μέτωπο σε προεκλογική περίοδο με αρνητικό αντίκτυπο στην εκλογική βάση της Νέας Δημοκρατίας.

Από την πλευρά της η κυρία Γιαννάκου είχε από την αρχή υπερασπισθεί το δικαίωμα των συγγραφέων να έχουν λόγο στο έργο τους, γι' αυτό και ζήτησε από τη συγγραφική ομάδα να κάνει τις αναγκαίες διορθώσεις με βάση τις παρατηρήσεις της Ακαδημίας Αθηνών. Η συγγραφική ομάδα παρέδωσε τις διορθώσεις στο Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, το οποίο όμως έκρινε ότι τα επίμαχα ζητήματα όπως αυτά που αφορούν την έκφραση «συνωστισμός» στο λιμάνι της Σμύρνης για τη μικρασιατική καταστροφή και για το Κυπριακό ήταν ανεπαρκώς διορθωμένα. Οι παρατηρήσεις μαζί με τις ενστάσεις του Ινστιτούτου παρεδόθησαν στην υπουργό Παιδείας. Η συγγραφική ομάδα προχώρησε σε νέες διορθώσεις επί των παρατηρήσεων του Ινστιτούτου και τις παρέδωσε στην κυρία Γιαννάκου η οποία τις προσεχείς ημέρες θα τοποθετηθεί επισήμως για τις αλλαγές.»

(Στη δίνη του κυκλώνα το εγχειρίδιο της Στ Δημοτικού, ΝΟΤΑΤΡΙΓΚΑ, 25 Νοεμβρίου 2008, Ενημερώθηκε: 13 Ιουνίου 2007, <https://www.tovima.gr/2008/11/25/politics/sti-dini-toy-kyklwna-to-egxeiridio-tis-st-d-dimotikoy/>)

«Έχει καλώς. Τυπωθήτω»; Ολα δείχνουν ότι η εντολή δεν δόθηκε ποτέ στο τυπογραφείο που ανέλαβε το περίφημο νέο βιβλίο της Ιστορίας της Στ' τάξης του Δημοτικού, το οποίο και οδήγησε τα κόμματα σε πολύμηνη πολιτική αντιπαράθεση. Καθώς η εξέλιξη του θέματος απέκτησε τις προηγούμενες ημέρες χαρακτήρα αστυνομικού θρίλερ και το βιβλίο παρέμενε άφαντο, πολιτικοί και εκπαιδευτικοί κατηγόρησαν ανοικτά την κυβέρνηση για ψέματα και παραπληροφόρηση. Μάλιστα ως «αφελή» χαρακτήρισε ο πρώην πρόεδρος του Οργανισμού Εκδόσεων Διδακτικών Βιβλίων (ΟΕΔΒ) κ. Α. Ράθωσης τη δικαιολογία της ξαφνικής καθυστέρησης των... τυπογραφείων, που στέρησε την κοινή γνώμη από την προεκλογική μελέτη του νέου σχολικού εγχειριδίου.

Όπως είναι γνωστό, ο γενικός γραμματέας του υπουργείου Παιδείας κ. Α.Καραμάνος δήλωσε μία ημέρα πριν από την έναρξη του νέου σχολικού έτους ότι η εντολή για την εκτύπωση του βιβλίου έχει δοθεί κανονικά, αλλά τα τυπογραφεία καθυστερούν λόγω προώθησης του προεκλογικού υλικού. «Πρόκειται για ψέμα» δήλωσε ο – επί 19 έτη πρόεδρος του ΟΕΔΒ – κ. Ράθωσης μιλώντας στο «Βήμα». «Ολοι ξέρουν ότι τα σχολικά βιβλία τυπώνονται σε κυλινδρικά πιεστήρια και τα προεκλογικά φυλλάδια σε επίπεδα πιεστήρια. Επίσης τα βιβλία του Οργανισμού τα κολλάνε με κόλλα, ενώ στα φυλλάδια περνούν καρφίτσες στη μέση των σελίδων τους. Εκτός αυτού όμως, τώρα περίμεναν να τυπώσουν τα βιβλία; Σεπτέμβριο έπρεπε να έχουν ολοκληρωθεί και οι τελευταίες αποστολές των βιβλίων από τον Οργανισμό προς τα σχολεία...» καταλήγει.

* Κομματικά παιχνίδια

Για απαράδεκτη εμπλοκή της Παιδείας σε κομματικά παιχνίδια κατήγγειλε την κυβέρνηση και τον ίδιο τον Κ. Καραμανλή ο πρόεδρος του ΠΑΣΟΚ κ. Γ. Παπανδρέου, με αφορμή τη μη κυκλοφορία του βιβλίου της Ιστορίας. «Ποιον φοβάται; Την επιστημονική κοινότητα; Τον ΛΑΟΣ;» αναρωτήθηκε ο κ. Παπανδρέου.

Το σίγουρο είναι ότι ως την Παρασκευή το βράδυ το βιβλίο δεν είχε βιβλιοδετηθεί. Για την τύχη του όμως κανείς δεν ήταν σίγουρος. Η υπουργός Παιδείας κυρία Μαριέττα Γιαννάκου και ο γενικός γραμματέας του υπουργείου δήλωναν ότι το βιβλίο έχει σταλεί προς εκτύπωση. Ο υφυπουργός Παιδείας κ. Γ. Καλός δήλωνε ότι το βιβλίο δεν έχει φύγει από το τυπογραφείο και ότι αναμένονται και νέες διορθώσεις. Η πρόεδρος του Τμήματος

Επιμόρφωσης του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου και στενή συνεργάτις της υπουργού Παιδείας κυρία Εύη Μπότσαρη υποστήριζε ότι το βιβλίο διορθώθηκε κανονικά και είναι έτοιμο. Ολοι έψαχναν το τυπογραφείο που ανέλαβε την εκτύπωση του βιβλίου και κανείς δεν το έβρισκε. Στο κέντρο όλων αυτών πληροφορίες ανέφεραν ότι το περίφημο τυπογραφείο αποτελεί «γαλάζιας» επιρροής επιχείρηση με σαφείς εντολές να κρατήσει το επτασφράγιστο μυστικό ως την επομένη των εκλογών...

Γιατί η κυβέρνηση έκρυβε το νέο βιβλίο και δεν το έστειλε στα σχολεία τις προηγούμενες ημέρες; Όπως λένε πηγές από το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, γιατί, πολύ απλά, οι διορθώσεις που έγιναν δεν καλύπτουν τα μέλη της Ακαδημίας Αθηνών. Τα προβλήματα παραμένουν ίδια, συγγραφείς και μέλη του Ινστιτούτου δεν κατόρθωσαν να καταλήξουν σε συμφωνία και η υπουργός Παιδείας δεν θέλησε να χρεωθεί ένα ακόμη προεκλογικό ολίσθημα, συνδέοντας ταυτόχρονα το όνομά της με την απόσυρση ενός σχολικού βιβλίου.

Σύμφωνα με πληροφορίες τα θέματα που έθιγαν οι ακαδημαϊκοί στις παρατηρήσεις τους για το βιβλίο δεν άλλαξαν, αλλά καλύφθηκαν με μικροδιορθώσεις, οι οποίες δεν αλλάζουν την εικόνα που προκάλεσε την αρχική πολιτική διαμάχη για το βιβλίο. Παρ' ότι το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο εμφανίζεται να έχει καλύψει όλες τις διορθώσεις που έγιναν ως σύμφωνες με την Ακαδημία Αθηνών, στην πραγματικότητα μέλη των αρμοδίων τμημάτων έχουν εκφράσει ισχυρότατες αμφιβολίες. Οι ίδιες πληροφορίες αναφέρουν ότι την ίδια στιγμή που η ηγεσία του υπουργείου Παιδείας δήλωνε ότι το βιβλίο έχει σταλεί προς εκτύπωση, ο γενικός γραμματέας του κ. Α. Καραμάνος έστειλε νέο έγγραφο προς το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο για να γνωμοδοτήσει σχετικά με το βιβλίο «Ματωμένα χρώματα» της Διδώς Σωτηρίου, που είχε ανακοινωθεί ότι θα δοθεί μαζί με το βιβλίο.

Για τις αλλαγές στο βιβλίο συνεδρίασε το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο δύο φορές: στις 30 του περασμένου Μαΐου και στις 14 Ιουνίου. Και στις δύο συνεδριάσεις δεν υπήρξε απόλυτη συμφωνία μεταξύ των συγγραφέων και μελών των αρμοδίων τμημάτων του. «Η υπουργός Παιδείας εκνευρίστηκε και μας είπε ότι το θέμα τελείωσε και το βιβλίο μένει στο υπουργείο» λέει μέλος του Ινστιτούτου που παρακολούθησε την υπόθεση από την αρχή. «Οι συνεδριάσεις για τη διόρθωση του βιβλίου δεν κατέληξαν όπως ήθελε».

** Τα σημεία που δεν άλλαξαν*

Ποια είναι τα σημεία στα οποία δεν έγιναν οι διορθώσεις που ζήτησε η Ακαδημία Αθηνών;

** Η περίφημη λεζάντα, που ανέφερε ότι οι χιλιάδες Έλληνες «συνωστίζονταν» στο λιμάνι*

της Σμύρνης όταν ο τουρκικός στρατός μπήκε στην πόλη τον Αύγουστο του '22, απέκτησε την εξής μορφή: «Στις 27 Αυγούστου του 1922 εκατοντάδες χιλιάδες Έλληνες σε δραματικές συνθήκες εγκαταλείπουν τα σπίτια τους και αναζητούν απεγνωσμένα τρόπο να φύγουν για την Ελλάδα». Η Ακαδημία Αθηνών είχε ζητήσει να γίνει σαφής η βίαιη εκδίωξη των Ελλήνων από την περιοχή και οι σφαγές σε βάρος του ελληνικού πληθυσμού.

* Σύμφωνα με την Ακαδημία, στο κεφάλαιο για «το εθνικό ζήτημα» δεν αναφέρονταν επαρκείς πληροφορίες σχετικά με τον Μακεδονικό Αγώνα. Και στη διορθωμένη όμως εκδοχή αναφορά στο μακεδονικό ζήτημα γίνεται μόνο στις πηγές και στο χρονολόγιο του συγκεκριμένου κεφαλαίου, που καλεί τους μαθητές του Δημοτικού σε «μαθητεία» επί του θέματος και προσωπική έρευνα. Στο βιβλίο με τις οδηγίες για τους δασκάλους αναφέρεται συγκεκριμένα ότι στόχος του βιβλίου είναι η κατανόηση από τους μαθητές «της εθνικής ρευστότητας στην περιοχή της Μακεδονίας».

* Σύμφωνα με τις παρατηρήσεις της Ακαδημίας Αθηνών, η Επανάσταση του 1921 αναφέρεται μόνο σε μισή σελίδα του βιβλίου, ενώ εξωραϊζεται η οθωμανική αυτοκρατορία. Στην αρχική εκδοχή του βιβλίου στο κεφάλαιο «Οι ελληνικές κοινότητες κατά την οθωμανική αυτοκρατορία» αναφερόταν ότι «οι σουλτάνοι συνηθίζουν όταν κατακτούν ένα βασίλειο να διατηρούν θαυμαστή τάξη. Δημεύουν περιουσίες και τα αγαθά των ηγεμόνων, αλλά αφήνουν το λαό να ζήσει με τα ήθη και τα έθιμά του». Το κείμενο δεν άλλαξε, αλλά προστέθηκε ένα κείμενο του ιστορικού Ν. Σβορώνου που αναφέρει τις σφαγές σε βάρος των Ελλήνων και την προσπάθειά τους να αντιδράσουν και να οργανωθούν.

* Δεν προστέθηκαν κεφάλαια για την προσφορά της Εκκλησίας και τον Ελληνισμό του Πόντου, όπως είχε ζητηθεί.

* Το «κυπριακό ζήτημα» που αναφερόταν στην αρχική εκδοχή του βιβλίου, έγινε τελικά «κυπριακό πρόβλημα», χωρίς όμως να προστεθούν κομμάτια του υπομνήματος που είχε σταλεί από την κυπριακή πλευρά.

Τέλος η φράση «μεγάλο μέρος των εδαφών που οι Έλληνες θεωρούσαν ελληνικά», έγινε «μεγάλο μέρος των εδαφών που κατοικούνταν από πλειοψηφία Ελλήνων».

Προεκλογικός καβγάς για έναν χάρτη

Ενώ τα κυβερνητικά παιχνίδια με την ανατύπωση του βιβλίου της Στ' τάξης του Δημοτικού βρίσκονταν σε πλήρη εξέλιξη, νέος προεκλογικός καβγάς ξέσπασε τις προηγούμενες ημέρες για τη «Μακεδονία» και τον χάρτη που συμπεριελήφθη στο νέο βιβλίο Ιστορίας της Γ' τάξης του Λυκείου.

Πρόκειται για την «Ιστορία του νεότερου και του σύγχρονου κόσμου, από το 1815 ως σήμερα» στην οποία έχει δημοσιευθεί χάρτης της περιόδου 1933-1943. Ο χάρτης αναφέρεται στα εγκλήματα πολέμου κατά της ανθρωπότητας και στο Ολοκαύτωμα και περιλαμβάνει τις κατεχόμενες περιοχές και τα ναζιστικά στρατόπεδα συγκέντρωσης ολόκληρης της Ευρώπης από τις δυνάμεις του Αξονα. Σε αυτόν απεικονίζεται «Το Ολοκαύτωμα 1933-45», η FYROM αναφέρεται με την ονομασία Μακεδονία και η Βουλγαρία εμφανίζεται να κατέχει τη Θράκη. Ο εκ των συγγραφέων ιστορικός κ. Κ. Σβολόπουλος ανέφερε σχετικά ότι ο χάρτης απεικονίζει μια «παράνομη ναζιστική Ευρώπη» αλλά το θέμα προκάλεσε νέο κύκλο αντιπαραθέσεων.

Η κυρία υπουργός Παιδείας κυρία Μαριέττα Γιαννάκου κατηγόρησε εκείνους που ανακίνησαν το θέμα για πατριδοκάπηλους εν όψει των εκλογών, ο υποψήφιος βουλευτής του ΠαΣοΚ κ. Θ. Πάγκαλος συμφώνησε μαζί της, ο εκπρόσωπος του ΠαΣοΚ κ. Γ. Ραγκούσης περιορίστηκε να δηλώσει ότι «ο καθένας βγάζει τα συμπεράσματά του» και ο πρώην υπουργός Παιδείας κ. Π.Ευθυμίου αναρωτήθηκε: «Ανεξάρτητα αν δόθηκε η δικαιολογία ότι ήταν ιστορικού τύπου χάρτης, ακόμη και έτσι να είναι, το 1945 υπήρχε κράτος Μακεδονία που έφτανε ως τη Θεσσαλονίκη;». Στο θέμα αναφέρθηκαν ακόμη η κυρία Ντόρα Μπακογιάννη, η οποία είπε ότι αν χρειάζεται διόρθωση θα γίνει, η κυρία Άννα Μπενάκη-Ψαρούδα, η οποία δήλωσε ότι δημιουργήθηκε σάλος για προεκλογικούς λόγους, και ο πρόεδρος του ΛΑΟΣ κ. Γ. Καρατζαφέρης, ο οποίος χαρακτήρισε επιπολαιότητα τη χρησιμοποίηση του συγκεκριμένου χάρτη.

Πάντως εκπαιδευτικοί κατήγγειλαν ότι το επίμαχο βιβλίο εκδόθηκε με απευθείας ανάθεση και όχι με διαγωνισμό, όπως συνηθίζεται τα τελευταία χρόνια να εκδίδονται τα σχολικά βιβλία.»

(Γιατί έθαψαν το βιβλίο Ιστορίας; Μάρνυ Παπαματθαίου, 25 Νοεμβρίου 2008, Ενημερώθηκε: 16 Σεπτεμβρίου 2007, <https://www.tovima.gr/2008/11/25/archive/giati-ethapsan-to-biblio-istorias/>)

« Ένοπλη αντίσταση θεωρείται και η δράση τῶν κλεφτῶν. Οἱ κλέφτες συγκροτοῦν ἔνοπλες ομάδες, κάνουν ἐπιθέσεις... σὲ κρατικούς ἀξιωματούχους..., ἀρπάζοντας χρήματα, ὄπλα καὶ τρόφιμα» σελ. 32 ἱστορία ΣΤ' δημοτικοῦ.

Τὸ Κλέφτες εἶναι ἐκεῖ μὲ μικρὸ κάπα! «Θεωρεῖται» ἔνοπλη ἀντίσταση «καὶ» ἡ δράση τῶν Κλεφτῶν πάλι μὲ μικρὸ κάπα! «Οἱ κλέφτες κάνουν ἐπιθέσεις σὲ «κρατικούς ἀξιωματούχους»!!! Ἡ ἀπόλυτη βλακεῖα, ἡ δυσανάβωτος ὑποκρισία, ἡ κραυγαλέα ἀνεπιστημοσύνη! Ὡστε ἔτσι, ὠρὲ συνοικιακοὶ ἐπιστήμονες τοῦ Παιδαγωγικοῦ Ἰνστιτούτου! Δηλαδή:

α) Χωρὶς νὰ ἀναφέρετε ἐσεῖς τὴν φύση τῶν κρατικῶν ἀξιωματῶν ἐὰν δηλαδὴ εἶναι Τοῦρκοι ἢ Ἕλληνες ἢ ἀξιωματοῦχοι τοῦ ΟΗΕ. Ἀναφέρεται ἀπὸ τὸ γελοῖο ἐπιστημονικὸ σας πόνημα ὅτι ἔτσι «κλέφτες», ἐπιτίθενται σὲ «κρατικούς ἀξιωματούχους». Μ' ἄλλα λόγια κρυμμένα δικά σας καὶ ἐπονεϊδίστα οἱ «κρατικοὶ ἀξιωματοῦχοι» ναὶ αὐτοὶ εἶναι οἱ Νόμιμοι κρατικοὶ ἀξιωματοῦχοι! Οἱ Τοῦρκοι ἀγάδες τῆς Τουρκοκρατίας, νόμιμοι! Ὅπως ἀκριβῶς κατὰ τὴν ἀντίληψη προφανῶς τῶν φωστήρων αὐτῶν τῆς παιδαγωγικῆς ἐπιστήμης καὶ οἱ ἀντίστοιχοι Γερμανοὶ ἀξιωματικοὶ κατὰ τὴν διάρκεια τῆς γερμανικῆς κατοχῆς 1941-1944, ἐναντίον τῶν ὁποίων ἐπετίθετο ὁ ΕΛΑΣ, ἦταν κρατικοὶ ἀξιωματοῦχοι, νόμιμοι κι αὐτοί! Καὶ ποιοῦ κράτους, ὠρὲ ἐπιστήμονες φωστήρες; Καὶ ἐπομένως οἱ Κλέφτες εἶναι κλέφτες, κοινοὶ κλέφτες καὶ μὲ τὴν κατάπτυστη ἐνεργητικὴ μετοχὴ ποὺ βρήκατε ἀπ' ὄλο τὸ ἀνύπαρκτο λεξιλόγιό σας («ἀρπάζοντας») εἶναι ὀλοφάνερο ὅτι πρόκειται περὶ κοινῶν κλεφταράδων, κλεφτοκοτάδων. Ὡστε ἔτσι! Τέσσερις αἰῶνες ἐπικῆς ἀντιστάσεως τῆς Κλεφτουριάς, καταλήγουν σὲ κάτι κλέφτες ποὺ ζοῦν ἀρπάζοντας χρήματα ἀπὸ «κρατικούς ἀξιωματούχους». Ἔτσι νέτα σκέτα ἐξαμερικανισμένα καὶ ἐξανδραποδισμένα!

β) «Μορφὴ ἔνοπλης ἀντίστασης 'θεωρεῖται καί' ἡ δράση τῶν κλεφτῶν». «Καί!» Μποροῦν, ἴσως νὰ μᾶς ὑποδείξουν οἱ εἰδικοί αὐτοὶ ἐπιστήμονες τῆς πολεμολογίας, πόσες ἄλλες μορφές ἐνόπλου ἀντιστάσεως ἀναπτύχθηκαν ἐπὶ τουρκοκρατίας, ἐκτὸς ἀπὸ τὴν Κλεφτουριά; Ὁ ἐλληνικὸς στόλος ὡς γνωστὸν ἀρχίζει ἔνοπλη ἀντίσταση ἀμέσως μὲ τὴν ἔναρξη τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπανάστασεως καὶ προηγούμενες μορφές δράσης ἐλληνικῶν πλοίων καὶ ἐλληνικῶν πληρωμάτων ἔχουν συνήθως πειρατικὸ χαρακτήρα χωρὶς τὴ θεσμικὴ ἀντιστασιακὴ τυπολογία ποὺ ἐμφανίζει ἡ Κλεφτουριά ὅπως ἄλλωστε φαίνεται καὶ στὴ σελίδα 33 τοῦ εἰδεχθοῦς αὐτοῦ πονήματος. Διότι ὡς καταφαίνεται, ἡ ἀριστερὴ σελίδα «32» δὲν γνωρίζει τί ποιεῖ ἡ δεξιὰ σελὶς «33»: «Βεζῖρ Ἀλῆ Πασά... ἡ ἐλευθερία μας δὲν πωλεῖται, οὐτ' ἀγοράζεται.... παρὰ μὲ τὸ αἷμα καὶ θάνατον ἕως τοῦ τελευταίου Σουλιώτου».

Ἐπομένως: Ἡ λέξη μορφὴ παρουσιάζεται ὡς ἀόριστο, ἀναρθρο ὑποκείμενο, δηλαδὴ ὡς μία κάποια μορφὴ ἀνάμεσα σὲ ἄλλες, ἐνῶ ἐπιστημονικῶς ἔχει καταδειχθεῖ ὅτι ἡ Κλεφτουριά ὑπῆρξε ἡ Μόνη μορφὴ ἔνοπλης ἀντίστασης. Ἄρα, ἡ προμνησθεῖσα γελοία φράση εἶναι γελοία διότι εἶναι ἄκρως ἀνεπιστημονικὴ καὶ εἶναι ἀνεπιστημονικὴ διότι

εἶναι ἄκρως γελοία. Ἐπιπλέον κρύπτει, «εἰς τὸ φανερόν» καὶ τὴν μὴ ἀποκρυπτομένη κρυψιβουλία τῶν δοκιμησῶν συντακτῶν τοῦ βιβλίου τῆς ΣΤ' δημοτικοῦ. Διότι, μὲ τὰ πενιχρὰ ἑλληνικά τους ἀπεκάλυψαν πλήρως τὴν ἐξαμερικανισμένη ἐξάρτυσή τους.

«Ὁ Ἀρχηγὸς τῆς Ἐκκλησίας δὲν παραδίδει τὴν πρωτεύουσα τῆς πατρίδος του εἰς οὐδένα ξένον. Ὁ Ἀρχηγὸς τῆς Ἐκκλησίας ἔνα καθῆκον ἔχει: Νὰ φροντίσει διὰ τὴν ἀπελευθέρωσίν της».

Αὐτὰ εἶναι τὰ λόγια τοῦ Χρυσάνθου ἀρχιεπισκόπου Ἑλλάδος στὶς 27 Ἀπριλίου 1941 μὲ τὰ ὁποῖα ὁ Ἐθναρχηγὸς Χρυσάνθος Τραπεζοῦντος καὶ πάσης Ἰλιαδορωμοσύνης, ἀπάντησε στοὺς Γερμανοὺς κατακτητές. Αὐτὸ τὸ ἐπιστημονικὸ κατόρθωμα, τὸ συνολικὸ καὶ προσωπικὸ τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ λάμπει βεβαίως διὰ τῆς ἀπουσίας του ἀπὸ τὸ ἐθνολογικὸ ἰδιοσκεύασμα τῶν καινολόγων συνοικιακῶν ἐπιστημόνων ποὺ ἰδιοσκεύασαν τὸ κουρελλούρημα αὐτὸ γιὰ τὰ παιδιά μας τῆς ΣΤ' δημοτικοῦ. Συνέχεια τῆς ἀηδίας (σελ. 36).

Τὸ Μεσολόγγι! «... Ἡ θέση τοῦ Μεσολογγίου δυσκολεῖ ἀκόμη περισσότερο... Ἀναγκάζονται τελικὰ σὲ ἡρωϊκὴ Ἔξοδο τὸν Ἀπρίλιο τοῦ 1826». (σελ. 46).

Ἔτσι «ἀναγκάζονται» μὲ αὐτὰ τὰ ἀνυπάρκτου σημαντικῆς ρηματάκια τους ποὺ δανεῖζονται ἀπὸ τὸν Οὐγγροεβραῖο Σόρος καὶ τὴν παγκοσμιοποίηση. Τὰ ποντίκια, ὦρέ, τὰ ποντίκια. Ποντίκια τρώγανε καὶ αὐτὸ «ἀναγκάζονται». Καὶ ὁ Μιαούλης, ἔκλαιγε, μόλις πιά δὲν μπόρεσε νὰ ξανασπάσει τὸν ἀποκλεισμό! Καὶ κατασφάχτηκαν στὴν Ἔξοδο Γυναικόπαιδα καὶ Ἥρωες μαζί. Καὶ ὁ Καψάλης ἔβαλε μπουρλότο ὦρέ, γιὰ νὰ μπορεῖτε ἐσεῖς οἱ ἐπιστήμονες τοῦ Παιδαγωγικοῦ Ἰνστιτούτου Ἀθηνῶν, νὰ ζεῖτε ἐλεύθεροι καὶ νὰ γράφετε τὰ «οὐ μιλητά» σας, «μὲ τὰς οἷας ἀνεπιστημοσύνης καὶ μαλακίας» (Θουκυδίδης).

Οἱ εὐρωπίθηκοι καὶ ἡ εὐροπληζία τους

Τὸ βιβλίον ἱστορίας τῆς ΣΤ' δημοτικοῦ, ἀποκαλύπτοντας τὴν ἐξαρτημένη ἀλλοτρίωση τῶν συντακτῶν του ὑποπίπτει καὶ σ' ἓνα βαρὺ παιδαγωγικὸ λάθος, προκειμένου περὶ παιδιῶν ἡλικίας 11-12 ἐτῶν. Ξεκινᾷ τὴν ὀργάνωσή του μὲ μιὰ πλαδαρὴ ὅσο καὶ ξενέρωτη ἀναδίφηση τῶν εὐρωπαϊκῶν τεκταινομένων, ἀπὸ τὸν 15ο ἕως τὸ τέλος τοῦ 16ου αἰῶνα, πάντοτε βέβαια μέσα σὲ ἓναν καταιονισμό παραλήψεων ποὺ κρύβει τὰ ψεμμάτα τους.

Πρώτη μεθοδολογικὴ παρατήρηση: Δὲν μπορεῖς νὰ ἀρχίζεις γιὰ παιδιά 11 μὲ 12 χρονῶν μία «ἀφήγηση» ποὺ ξεκινᾷ ἀπὸ ξένους τόπους καὶ ξένα μέρη πρὸς τὰ ὁποῖα δὲν ἔχουν τὰ παιδιά βιωματικὴ σχέση. Πρώτη ἐπομένως παιδαγωγικὴ ἀρχή, γιὰ τὴν πρόσληψη τοῦ κόσμου γιὰ τὸ παιδί: Τὸ παιδί πρέπει νὰ ξεκινᾷ ἀπὸ τὸ οἰκεῖον καὶ νὰ πηγαίνει πρὸς τὸ ἄγνωστο, ὥστε νὰ ἔχει μία δυνατότητα ἀναγωγῆς καὶ ἀναφορᾶς. Ἀλλιῶς, μένει ξεκρέμαστο τὸ παιδί, στὸ ἀφηρημένο καὶ τὸ μακρινό. Τὸ μακρινὸ γίνεται κοντινότερο μόνον ὅταν αὐτὸ τὸ ὀδηγήσεις πρὸς ἐκεῖνο ποὺ εἶναι οἰκεῖο τὸ παιδί. Οἱ Γάλλοι π.χ. τοὺς ὁποίους μιμήθηκαν δουλοπρεπῶς οἱ συντάκτες δὲν βάζουν πρώτη ἐνότητα στὸ βιβλίον τῆς ΣΤ' δημοτικοῦ τὸ τί συμβαίνει ἐκεῖνα τὰ χρόνια στὸ Βυζάντιο ἢ στὴν Κίνα ἢ στὴν Πολυνησία ἀλλὰ ξεκινοῦν ἀπὸ τὰ δικά τους, τὰ γαλλικά. Ἴσως γιὰτὶ οἱ

Γάλλοι είναι πιό ίσορροπημένοι Εύρωπαϊοι άπ' όσο οί δικοί μας συνοικιακοί έπιστήμονες τοϋ καθ' ήμᾶς Παιδαγωγικοϋ Ίνστιτούτου.

Καί ώς άκροτελεύτιον για έκείνο τὸ έπονείδιστο «χιλιάδες Έλληνες συνωστίζονται στο λιμάνι τῆς Σμύρνης» (σελ. 100): «Μέσ' στο μακελειό, τὰ κλάματα, τὰ ξεφωνητά, έφυγαν άπό τοϋς Τούρκους, τρέχοντας σάν παλαβοί φτάσανε στο «Καί» (άποβάθρα). Άπ' τήν έξάντληση, τήν άπελπισία και «τόν συνωστισμό» κάθε τόσο και άφήνουν όλοι άπό κανένα μπόγο, όλα τὰ πολύτιμα και τὰ άκριβὰ τῆς Μικρασίας ἦταν σκορπισμένα στην προκυμαϊα τῆς Σμύρνης... Στα πλάγια ή θάλασσα λερωμένη και τὰ πτώματα τουμπανιασμένα νὰ χτυπολοιοϋνται άναμεταξύ τους. Τότε, άπ' τὰ ανθρώπινα ρημάδια που ξεριζώνονταν άπό τόν τόπο τους, ένα οϋρλιαχτό άρχισε νὰ βγαίνει και νὰ σκίζει τόν άγέρα, ένα οϋρλιαχτό που 'γινε θρηῆνος και μοιρολόϊ (άπό τήν τριλογία «Πυρπολημένη γῆ», Ίφιγένεια Χροσοχόου)». Κυρίες και κύριοι, συνοικιακοί και άλλοτριωμένοι έπιστήμονες τοϋ Παιδαγωγικοϋ Ίνστιτούτου αυτή είναι ή μόνη έπιστήμη για τήν Μικρασιατική Καταστροφή και ή μόνη έπιστημονική άλήθεια που πρέπει νὰ διδάσκεται στα παιδιά μας τῶν 11-12 έτῶν.

Ή άλλως, άϊ σιχτήρ και τὸ βιβλίο σας και τὸ σεβαστόν Ύπουργεϊον Αποπαιδείας, όπως θα έλεγε και εις άπταιστον έλληνοτουρκικήν φιλίαν και ό δικός σας γενοκτόνος ό Κεμάλ Πασάς (Ατατούρκ).»

(Απροσωπία και ραγιαδικες άμερικανιές (τὸ βιβλίο Ίστορίας τῆς ΣΤ' δημοτικοϋ, Μέρος βον, Κώστας Ζουράρις, 17/12/06 <http://www.antibaro.gr/article/2843>)

«Η σχολή των Αρνητών της Γενοκτονίας συγκαλύπτει τη βία ενός άγριου μιλιταριστικού εθνικισμού εις βάρος άμαχων πληθυσμών

Του ΒΛΑΣΗ ΑΓΤΖΙΔΗ*

Η μοίρα των χριστιανικών πληθυσμών πρέπει να αποσιωπηθεί, γιατί ακριβώς αποκαλύπτει τη φύση του τουρκικού εθνικισμού

Πορεία εκτοπισμένων από τη γη τους Ελλήνων του Πόντου

Ένα από τα ερωτήματα που κατά καιρούς απασχολούν τους ιστορικούς των ιδεών είναι εάν έχει επηρεάσει την ελληνική κοινωνία ο Διαφωτισμός. Και αν «ναι», σε ποιο βαθμό το πολιτισμικό πλαίσιο του ορθού λόγου, που αυτός διαμόρφωσε, κατάφερε να διαπλάσει τα κριτήρια με τα οποία προσεγγίζονται τα ιστορικά και κοινωνικά φαινόμενα. Και αυτά τα ερωτήματα δεν αφορούν μόνο τη νεοελληνική κοινωνία, αλλά και άλλες ευρωπαϊκές κοινωνίες, όπου ο αντιδιαφωτισμός υπήρξε το κυρίαρχο ρεύμα, όπως η γερμανική ή η

ρωσική (της ουκρανικής συμπεριλαμβανομένης, όπως και των λοιπών πρώην σοβιετικών).

Η πρόσφατη έρευνα για τα καθ' ημάς, που έγινε από δύο ελληνικά πανεπιστήμια (Πανεπιστήμιο Μακεδονίας και Διεθνές Πανεπιστήμιο Ελλάδας) και της Οξφόρδης και παρουσιάστηκε στο Βερολίνο, δείχνει πως η οικονομική κρίση έχει οδηγήσει σε μια συντηρητικοποίηση των νοοτροπιών, καθώς και -σε μεγάλο βαθμό- στην αποδοχή θεωριών συνωμοσίας από την ελληνική κοινωνία.

Και αν αυτά τα συμπεράσματα αφορούν κατά πλειονότητα τις μεσαίες και χαμηλότερες ομάδες του πληθυσμού, η δική μας ενασχόληση με ζητήματα διαχείρισης της ιστορικής μνήμης μας από τις «πνευματικές ελίτ» οδηγούν σε ακόμη πιο απογοητευτικές διαπιστώσεις. Μόνο που στην περίπτωση αυτή στη θέση των θεωριών συνωμοσίας υπάρχει η προσχηματική επίκληση αυτών των θεωριών, ώστε να υποστηριχθούν και να καθαρθούν ιστορικά και ιδεολογικά σχήματα τα οποία είναι προφανώς αυθαίρετα και ανορθολογικά. Ένα από τα κύρια στοιχεία αυτού του ανορθολογισμού των «ελίτ» είναι η αντιμετώπιση των γεγονότων που συνέβησαν στην οθωμανική Ανατολή την περίοδο 1908-1923, όπου υιοθετείται με σχεδόν απόλυτο τρόπο η τουρκική εθνικιστική μυθολογία και ενοχοποιείται η ιστορική Μνήμη των προσφύγων του 1922.

Η σχολή των Αρνητών της Γενοκτονίας συγκαλύπτει τη βία ενός άγριου милитарιστικού εθνικισμού εις βάρος άμαχων πληθυσμών. Στην περίπτωση αυτή των Νεοελλήνων Αρνητών ισχύει με εξαιρετική ακρίβεια αυτό που περιέγραψε ως παθογένεια ο Βίκτορ Τσαπινόβ της αριστερής ουκρανικής οργάνωσης Μπορότβα για την πρόσφατη κρίση στην Ανατολική Ουκρανία: «Σε γενικές γραμμές, αυτοί οι άνθρωποι, που μερικές φορές αποκαλούν τους εαυτούς τους αριστερούς, αποδεικνύεται πως είναι εντελώς ανίκανοι να εφαρμόσουν την ανάλυση της κοινωνικής τάξης που κληροδότησε ο Μαρξ, προτιμώντας να παραμείνουν στον κόσμο των ιδεολογιών και στον κόσμο της “ψευδούς συνείδησης”».

Το ρεύμα της Αρνησης της Γενοκτονίας, που είχε εμφανιστεί με σφοδρότητα από τις αρχές της περασμένης δεκαετίας, εκφράστηκε με τον πλέον έντονο τρόπο κατά τη σύγκρουση για το βιβλίο Ιστορίας της Στ' Δημοτικού λίγα χρόνια πριν.

Η πολύμορφη αντίσταση που συνάντησε δεν αξιολογήθηκε όπως θα έπρεπε, αλλά ενοχοποιήθηκε και δαιμονοποιήθηκε και αυτή. Η πιο αποκαλυπτική έκφραση αυτής της στάσης υπήρξε μια «διπλωματική εργασία» (μεταπτυχιακού επιπέδου) που έγινε την εποχή της σφοδρής αντιπαράθεσης για το βιβλίο Ιστορίας της Στ' Δημοτικού, στο Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης του ΑΠΘ με επιβλέπουσα καθηγήτρια τη Μαρία Ρεπούση και τίτλο: «Παρουσίαση και Ανάλυση των θεωριών συνωμοσίας, όπως εκφράστηκαν από τον έντυπο Τύπο της Θεσσαλονίκης, με αφορμή τη διαμάχη για το σχολικό εγχειρίδιο της Ιστορίας της Στ' Δημοτικού».

Συνωμότες και αντισυνωμότες

Στη συγκεκριμένη «διπλωματική μεταπτυχιακή», που έχει μάλλον έναν κραυγαλέα απολογητικό χαρακτήρα, προτείνεται ένα ασπρόμαυρο σχήμα. Χρησιμοποιείται - φαντάζομαι με την καθοδήγηση της επιβλέπουσας καθηγήτριας- ως θέσφατο αδιαπραγμάτευτο και σημείο απόλυτης ιστορικής ακρίβειας το βιβλίο της Ρεπούση και όλες τις κριτικές προς αυτό τις εντάσσει στις θεωρίες συνωμοσίας. Οπότε, δεν υπάρχει ούτε διακρίνει χώρο για κριτική απαλλαγμένη από τις θεωρίες αυτές.

Στη θέση του «καλού», του σύγχρονου, του σωστού και του επιστημονικά έγκυρου βρίσκεται το έργο και οι απόψεις της κ. Ρεπούση και από την άλλη όλοι οι άλλοι, πλίνθοι τε και κέραμοι ατάκτως ερριμμένα και καλά τακτοποιημένα σε δύο -αποκλειστικά δύο- κατηγορίες οπαδών συνωμοτικών σχεδίων: «Στο σχέδιο της παγκοσμιοποίησης από τη Νέα Τάξη Πραγμάτων και στο σχέδιο της διόρθωσης των σχολικών βιβλίων».

Το ιδεολογικό πλαίσιο και η ματιά της αποτίμησης της κριτικής, που ασκήθηκε στο βιβλίο της κ. Ρεπούση, δεν μπορούσε να προέρχεται από αλλού, παρά από τον γκουρού του χώρου. Τον ιστορικό Αντώνη Λιάκο και τους οπαδούς του ο Νάσος Βαγενάς χαρακτήρισε ως «ζηλωτές της υπερμοντέρνας θεωριοκρατούμενης ιστοριογραφίας» και τους αντιδιέστειλε με τους «μουτζαχεντίν της λαϊκής εθνοθηρησκευτικής πρόσληψης της ελληνικής ιστορίας», ως τα δύο απεχθή άκρα του ανορθολογισμού.

Ο τρόπος που προσεγγίζεται το ιδεολογικό πλαίσιο παρουσιάζεται στην Εισαγωγή: «Σύμφωνα με τον Λιάκο, τρία είναι τα κύρια σημεία εστίασης της κριτικής... 1) ο τρόπος με τον οποίο περιγράφονται οι τέσσερις αιώνες οθωμανικής κυριαρχίας... 2) ο ρόλος της Ορθόδοξης Εκκλησίας στη διαμόρφωση της εθνικής ελληνικής συνείδησης... 3) ο τρόπος με τον οποίο περιγράφεται η έξοδος του ελληνικού πληθυσμού από τη Μικρά Ασία το 1922 μετά τον Ελληνοτουρκικό πόλεμο. Τα τρία αυτά θέματα είναι θεμελιώδη για την ελληνική εθνική μυθολογία και εθνικιστική ιδεολογία...».

Για τα δύο πρώτα δεν έχουμε να πούμε και πολλά. Μισές αλήθειες και μισά ψέματα! Για τα θέματα αυτά έχουν απαντήσει οι πρωτεργάτες της Επανάστασης και τα πρώτα επίσημα κείμενα του ελληνικού έθνους-κράτους.

Το κορυφαίο όμως από πλευράς ιδεολογικής και ιστορικής αυθαιρεσίας είναι το τρίτο, όπου η αλήθεια αντιστρέφεται, το ιστορικό παρελθόν πλαστογραφείται, η Μνήμη του λαού εξευτελίζεται.

Ετσι, η Γενοκτονία των χριστιανικών πληθυσμών, που είχε αποφασιστεί πολύ νωρίτερα και είχε ξεκινήσει από το 1914, αποσιωπάται πλήρως στην ιστορική τους αντίληψη και ενοχοποιείται ως «εθνική μυθολογία και εθνικιστική ιδεολογία» η Μνήμη της σφαγής του ελληνικού και αρμενικού πληθυσμού, που συνέβη στο τέλος του Ελληνοτουρκικού πολέμου.

Αυτό πάντως που θα μπορούσαμε να παρατηρήσουμε με μια πρώτη ματιά είναι ότι το σχήμα άσπρο-μαύρο διακρίνει όλη τη διπλωματική και υπάρχει ως κύριο μεθοδολογικό εργαλείο. Οσοι ασκούν κριτική είναι αναμφισβήτητα οι «κακοί», οι εθνικιστές, οι αντιδραστικοί, οι σκοταδιστές. Ετσι λοιπόν, στην Εισαγωγή πληροφορούμαστε ότι οι

πρώτες αντιδράσεις προήλθαν από την Εκκλησία. Οποίον λάθος!!! Και μόνο στο «**Αντίβαρο**» αν είχε ανατρέξει, όπου συγκεντρώθηκε το μεγαλύτερο μέρος των αρνητικών προς το βιβλίο κειμένων, θα είχε μάθει ότι η πρώτη αντίδραση προήλθε από το Παγκόσμιο Συνέδριο του Ποντιακού Ελληνισμού (Αθήνα, Ιούλιος 2006), το οποίο με Ψήφισμά του διαμαρτυρήθηκε για την παράλειψη των συγκεκριμένων σελίδων της νεοελληνικής Ιστορίας από το επίμαχο βιβλίο.

Το Ψήφισμα (ψηφίστηκε ομόφωνα από εκπροσώπους 541 οργανώσεων απ' όλο τον κόσμο) εντόπιζε τα εξής θέματα: «Το νέο βιβλίο Ιστορίας της Στ' Δημοτικού, που βρίσκεται στη διαδικασία έκδοσης, έρχεται σε αντίθεση με ομόφωνες αποφάσεις της Βουλής των Ελλήνων, παραποιεί την Ιστορία, απενοχοποιεί τον τουρκικό εθνικισμό, αποσιωπά τις διώξεις των χριστιανικών πληθυσμών και προσβάλλει ιδιαίτερα τον ποντιακό Ελληνισμό που υπέστη Γενοκτονία. Ζητάμε: να επανεξεταστεί η σχετική έκδοση, ώστε να είναι συμβατή και με τις αποφάσεις του ελληνικού Κοινοβουλίου, αλλά και με τη συλλογική ιστορική μνήμη του ποντιακού Ελληνισμού και του συνόλου του ελληνικού λαού».

Μέσα σ' αυτό το πλαίσιο που όρισε ο κ. Λιάκος επιχειρήθηκε η αποτίμηση της κριτικής που ασκήθηκε στο έργο της κ. Ρεπούση.

Ομως, υπάρχει και τρίτη κατηγορία

Αν οι κατηγορίες των κειμένων που ασκούσαν κριτική ορίστηκαν στην εργασία της μεταπτυχιακής φοιτήτριας ως δύο, εμείς οφείλουμε να σημειώσουμε ότι υπήρξε και μια τρίτη κατηγορία, που δεν είχε καμιά απολύτως σχέση με τις βολικές παραπάνω δύο. Στην τρίτη αυτή κατηγορία ανήκουν τα κείμενα που επεσήμαιναν τις επιστημονικές αδυναμίες του συγκεκριμένου βιβλίου και τόνιζαν τις σιωπές και τις αφαιρέσεις που υπήρχαν. Σίγουρα, ένα πολύ μεγάλο μέρος των άρθρων που ασκούσαν κριτική, ή κατήγγελλαν ακόμα, ανήκουν στις δύο συνωμοσιολογικές κατηγορίες. Ομως είναι ανέντιμο να εντάσσονται σ' αυτές και κριτικές που ουδεμία συνωμοσιολογική πρόθεση είχαν. Θα ήταν ηθικότερο και εντιμότερο εάν η αντιπαράθεση με τη συγκεκριμένη κριτική γινόταν στο αντίστοιχο επίπεδο της αντίκρουσης, αντί να τσουβαλιάζεται σε άσχετες κατηγορίες...

Ολα αυτά τα αναφέρω γιατί ένα άρθρο που είχα γράψει τότε με τίτλο «Η εκδίκηση των “αυτοχθόνων”» αντιμετωπίζεται με το μεροληπτικό και άδικο τρόπο που παρουσίασα πιο πριν. Σε κανένα σημείο του άρθρου δεν υπονοείται υπαγωγή της κ. Ρεπούση και του έργου της σε σχέδια ξένων κύκλων που επιδιώκουν να υλοποιήσουν «το σχέδιο της παγκοσμιοποίησης από τη Νέα Τάξη Πραγμάτων»... Το δικό μου κείμενο είναι -νομίζω- εντελώς απαλλαγμένο από κάθε συνωμοσιολογική πρόθεση. Ασκήει κριτική στη βάση μιας διαφορετικής ιστορικής αντίληψης και μιας κριτικής στην κυρίαρχη καθεστωτική ιδεολογία.

Με το δημοσιογραφικό αυτό κείμενο προσπάθησα να εντοπίσω τις ιστορικές αναλογίες (αυτόχθονες και επίγονοί τους: σημερινοί αναθεωρητές) και το συναίσθημα υπεροχής που διαχρονικά έχουν οι «ντόπιοι» έναντι των «προσφύγων». Το κείμενο ξεκινούσε ως εξής:

«Η σύγκρουση των αυτοχθόνων με τους ετερόχθονες, δηλαδή των ντόπιων με τους πρόσφυγες, ταλαιπώρησε τη μετεπαναστατική Ελλάδα για περίπου είκοσι χρόνια. Από το 1830 έως το 1850, οι ετερόχθονες θα δεχτούν μια αλύπητη επίθεση από τους αυτόχθονες, που θα φτάσει μέχρι και σε απολύσεις από το Δημόσιο. Στο πλαίσιο αυτής της σύγκρουσης θα απολυθεί και ο Κωνσταντινουπολίτης Κωνσταντίνος Παπαρηγόπουλος, του οποίου ο πατέρας -για λόγους αντεκδίκησης- είχε δολοφονηθεί από τους Οθωμανούς. Το 10% του τότε ελληνικού πληθυσμού, που αντιπροσώπευαν οι “ετερόχθονες”, θα υποταχθεί, θα αλλοτριωθεί και θα αποδεχτεί την κατάκτηση της εξουσίας στο νεαρό κράτος από τα παραδοσιακά ηγετικά στρώματα της Παλαιάς Ελλάδας, των κοτζαμπάσηδων και των προεστών.

»Από τότε μέχρι σήμερα, η μεγάλη κληρονομιά της ιδεολογικής απόρριψης, του ρατσισμού κατά των ετεροχθόνων και της υποτίμησης των εξωελλαδικών Ελλήνων καλά κρατεί...».

Και τελειώνει έτσι:

«* Η απόκρυψη που επιχειρεί η συγγραφέας του βιβλίου, ποιοτικά είναι αντίστοιχη με τις προσπάθειες συγκάλυψης του Ολοκαυτώματος. Μπορεί το Ολοκαύτωμα να μην τολμά να το αποκρύψει, όμως την άλλη μεγάλη γενοκτονία -αναγνωρισμένη και αυτή διεθνώς- των Αρμενίων την αποκρύπτει με έναν εξίσου προκλητικό τρόπο. Είναι σαφές γιατί: γιατί βρίσκεται στην ίδια κατηγορία με τις γενοκτονίες των Ελλήνων της Ανατολής. Η μοίρα των χριστιανικών πληθυσμών πρέπει να αποσιωπηθεί, γιατί ακριβώς αποκαλύπτει τη φύση του τουρκικού εθνικισμού.

* Έτσι και αλλιώς το βιβλίο αυτό έρχεται σε ευθεία σύγκρουση με την ιστορική εμπειρία των προσφυγογενών πληθυσμών της σύγχρονης Ελλάδας. Θα δούμε στο άμεσο μέλλον, εάν η ίδια η κοινωνία επιτρέπει αυτή την προσπάθεια ολοκλήρωσης των γενοκτονιών μέσα από την αποσιώπησή τους».

Επιλεγόμενα

Πάντως, ο αναγνώστης δεν θα πρέπει να μείνει με την άσχημη γεύση και την υπόνοια ότι τα μεταπτυχιακά της Θεσσαλονίκης είναι προκατειλημμένα, στρατευμένα και αμέθοδα. Μπορεί η κ. Ρεπούση να ήθελε να πάρει την «επιστημονική» ρεβάνς, χρησιμοποιώντας μια φοιτήτρια, με την οποία υπήρχαν αντικειμενικά σχέσεις εξάρτησης, όμως το συγκεκριμένο μεταπτυχιακό έχει και αρετές. Πρωτίστως πρέπει να σημειώσουμε ότι η μεταπτυχιακή φοιτήτρια έκανε δύο πολύ χρήσιμες δουλειές: αφ' ενός συγκέντρωσε τις εργασίες για τις θεωρίες συνωμοσίας και διατύπωσε το θεωρητικό σχήμα και αφ' ετέρου μάζεψε τα πάσης φύσεως κριτικά και κατακριτικά κείμενα για το βιβλίο Ιστορίας της Στ' Δημοτικού που είχαν δημοσιευθεί στις θεσσαλονικιώτικες εφημερίδες.....

*Διδάκτωρ Σύγχρονης Ιστορίας, μαθηματικός, <https://kars1918.wordpress.com/>

Πηγή – ο τίτλος στο παρόν άρθρο είναι ο τίτλος στην [Ελευθεροτυπία](#). Ο αρχικός τίτλος στο ιστολόγιο του συγγραφέα είναι ο εξής «[Η Στρατηγούλα, η Μαρία και οι θεωρίες συνωμοσίας](#)»

(Οι θεωρίες συνωμοσίας και το βιβλίο Ιστορίας της Στ' Δημοτικού, Βλάσης Αγτζίδης, 28/7/14, <http://www.antibaro.gr/article/11032>)

«Γιατί χαρακτηρίζει διωγμό τη Μικρασιατική Καταστροφή και όχι... συνωστισμό

Η ομάδα Ρεπούση ζανακτυπά...

Όλοι θυμόμαστε το ανεπανάληπτο «Χιλιάδες Έλληνες συνωστίζονται στο λιμάνι προσπαθώντας να μπουν στα πλοία και να φύγουν για την Ελλάδα», που «απέδιδε επί το επιστημονικότερον» τη μεγάλη σφαγή αμάχων Ελλήνων στη Σμύρνη τον Αύγουστο του 1922.

Το 2007, με απόφαση του τότε υπουργού Παιδείας Ευρ. Στυλιανίδη, δόθηκε τέλος στο «περίφημο» [βιβλίο της Ιστορίας ΣΤ' τάξης Δημοτικού](#) της κ. Ρεπούση, ένα βιβλίο που γράφτηκε στο πλαίσιο της φιλοσοφίας του «Προγράμματος κοινής Ιστορίας», που «εμπνεύσθηκε» το «Κέντρο για τη συμφιλίωση και τη Δημοκρατία στην Κεντρική Ευρώπη» (CDRSEE), με δράση που περιλαμβάνει και την παρέμβαση στον χώρο των βιβλίων της Ιστορίας των σχολείων. Κεντρική επιδίωξη να συντριβεί κάθε αντίσταση κι εμπόδιο στον δρόμο που θα οδηγήσει σε ομογενοποίηση λαών, συστημάτων, ιδεών και θρησκευμάτων.

Και ένα από τα βασικότερα εμπόδια σ' αυτό είναι η μνήμη. Είναι αυτή για την οποία ο Σεφέρης («Δοκιμές») έγραψε: «Είμαστε ένας λαός με παλικάρισμα ψυχή, που κράτησε τα βαθιά κοιτάσματα της μνήμης του σε καιρούς ακμής και σε αιώνες διωγμών και άδειων λόγων. Τώρα που ο τριγυρινός μας κόσμος μοιάζει να θέλει να μας κάνει τρόφιμους ενός οικουμενικού πανδοχείου, θα την απαρνηθούμε άραγε αυτή τη μνήμη; Θα το παραδεχτούμε τάχα να γίνουμε απόκληροι;»

Τον επόμενο χρόνο, 2008, ανατέθηκε η συγγραφή νέου βιβλίου Ιστορίας για τους μαθητές της ΣΤ' τάξης του Δημοτικού σε ομάδα ιστορικών υπό τον καθηγητή Νεώτερης Ιστορίας του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης Γιάννη Κολιόπουλο, στην οποία συμμετείχαν ο καθηγητής επίσης νεώτερης Ιστορίας Ιάκωβος Μιχαηλίδης, ο φιλόλογος Χαράλαμπος Μηνάογλου και ο σχολικός σύμβουλος Αθανάσιος Καλλιανιώτης. Το βιβλίο της Ιστορίας της ΣΤ' Δημοτικού ήταν έτοιμο –ακόμα και στην ηλεκτρονική του μορφή– ήδη από τις αρχές του 2010 και παραδόθηκε στο Παιδαγωγικό Ινστιτούτο (Π.Ι.) προς κρίση.

Έπειτα από πολλές παρατηρήσεις από τους κριτές, τις οποίες οι συγγραφείς αποδέχθηκαν και ενσωμάτωσαν στο βιβλίο ώστε το τελικό κείμενο να συμφωνεί απόλυτα με την

αντιληπτική ικανότητα των μαθητών, το Ινστιτούτο ενέκρινε το περιεχόμενο και εισηγήθηκε στην υπουργό Παιδείας την εκτύπωση και διανομή του στα σχολεία.

Μέσα από αυτό το βιβλίο η συγγραφική ομάδα επιδιώκει να «προωθήσει την εθνική συνείδηση χωρίς μισαλλοδοξία» και μάλιστα την ώρα που οι από ανατολή γείτονές μας επιδίδονται σε κατάφωρες παραβιάσεις του εθνικού μας χώρου και με κάθε τρόπο επιδεικνύουν την περιφρόνηση και την εχθρότητα που αισθάνονται για μας, ενώ οι Σκοπιανοί ετοιμάζονται για τη νέα «Αλεξάνδρεια».

Επιπλέον, στο νέο βιβλίο η Επανάσταση του 1821 είναι η «Μεγάλη Επανάσταση» και, σε αντίθεση με το σύγγραμμα της κ. Ρεπούση, αναφέρει το ιστορικό δεδομένο ότι οι Έλληνες υπέφεραν κυρίως τους πρώτους αιώνες της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, ενώ γίνονται εκτενείς αναφορές στους Δασκάλους του Γένους, στους αγώνες των Σουλιωτών, στους ήρωες του 1821, στον Παύλο Μελά και στον Μακεδονικό Αγώνα.

Όσον αφορά την επίμαχη φράση για τη Μικρασιατική Καταστροφή, το νέο σχολικό εγχειρίδιο χαρακτηρίζει «διωγμό» τα όσα συνέβησαν στο λιμάνι της Σμύρνης το 1922.

Όλα, όμως, αυτά, φαίνεται ότι είναι «ασυγχώρητα λάθη» για την ηγεσία του υπουργείου Παιδείας, η οποία και αποφάσισε, μετά μάλιστα και από εισήγηση της συμβούλου της υπουργού κ. Ελένης Μπούντα, δασκάλας, τη μη εκτύπωση του βιβλίου (!), ρίχνοντας στο καλάθι τη σχετική πρόταση του Π.Ι., το οποίο και κατάργησε στην ουσία η υπουργός τον περασμένο Μάιο, «αναβαθμίζοντάς το» σε Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής (θέμα για το οποίο έχουμε ασχοληθεί αναλυτικά σε προηγούμενα φύλλα μας).

Πιθανότατα η απόρριψη του βιβλίου κινείται στο πλαίσιο των επιδιώξεων ξένων κέντρων για την υποβάθμιση και «αλλοτρίωση» του μαθήματος της Ιστορίας που μοιραία θα οδηγήσει σε ιστορικό αναλφαβητισμό.

Το κεντρικό ερώτημα είναι: «Θα το παραδεχτούμε τάχα να γίνουμε απόκληροι»;

Ας ελπίσουμε η κ. υπουργός να ξαναδεί ψυχραιμότερα το θέμα, όπως το απαιτούν οι κρίσιμες στιγμές που όλοι βιώνουμε. Έργο του διορατικού πολιτικού είναι να διαβάζει σωστά τα μηνύματα των καιρών.»

(Απέρριψε η υπουργός Παιδείας το νέο βιβλίο Ιστορίας για τη ΣΤ΄ τάξη του Δημοτικού, 12/ 7/11, <http://www.antibaro.gr/article/3540>)

«Πριν από ενάμιση μήνα ανέδειξα από την Κυριακάτικη Μακεδονία (30/10) το τρισάθλιο (στα του 1821) περιεχόμενο του νέου βιβλίου της ιστορίας της Στ' Δημοτικού. Πανελληνίως είχαν προηγηθεί άλλες πέννες, με λογής επί μέρους επισημάνσεις. Νεότερες συμπληρώνουν ήδη την όλη εικόνα της ιστορικής παραχάραξης. Αντλώ μία από το Παρόν (φ. 26/11). Περί του τι υπήρξε η έξοδος του Μεσολογγίου: «Η κίνηση των πολιορκημένων Ελλήνων να βγουν από το φρούριο και να λύσουν έτσι την ασφυκτική

πολιορκία...». Αυτό ήταν. Μια κίνηση. Μας έπαιζαν πρέσιγκ οι Τούρκοι και είπε ο κόουτς να απαντήσουμε με κίνηση «πικ εν ρολ». Οπότε, για να ζούμε σήμερα, νικήσαμε και περάσαμε στον άλλο γύρο. Τι είπατε; Η νυχτιάτικη σφαγή; Το ότι από τους αμάχους γλίτωσαν μόνο 13 γυναίκες και 3 ή 4 παιδιά; Μα, τι λέτε; Ελάτε. Ένας αθλητικός αγώνας ήτανε. Έπεσε λίγο ξύλο, άλλα τελικά υπερίσχυσε το φερ-πλέι.

Η δεύτερη από το Αντί, 17/11, του Απ. Διαμαντή: «Στις 27-8-1922 ο τουρκικός στρατός μπαίνει στη Σμύρνη. Χιλιάδες Έλληνες συνωστίζονται στο λιμάνι προσπαθώντας να μπουν στα πλοία και να φύγουν...». Έτσι ακριβώς: «Συνωστίζονται». Ούτε πυρπόληση. Ούτε Τσέτες σφαγείς αμάχων. Ούτε πανικός. Ούτε πνιγμένοι μπρος στην αποβάθρα. Να, μπήκαν κάπως στην πόλη αυτοί και εμείς φύγαμε. Για διακοπές απέναντι. Ισόβιες. Πήραμε και καμιά κότα, να σφάζουμε στο ταξίδι, επειδή τα κυλικεία των πλοίων είναι πανάκριβα, αλλά μας φώναζε ο Τούρκος χωροφύλακας, «πουτ δη κοτ ντάουν, νάου» κι ως νομοταγείς κλεφτοκοτάδες, συμμορφωθήκαμε πάραυτα. Διότι άλλοι ήσαν πλέον οι κύριοι των πουλερικών της Σμύρνης. Έκοψαν κι οι εφοπλιστές, κατά το κουσούρι, λίγα εισιτήρια παραπάνω κι αυτό ήταν όλο. Ιδού η γελοιότητα μιας δήθεν Ιστορίας, η οποία αναπαριστά στα Ελληνόπουλα το παρελθόν με εικόνες τηλοψίας. Αυτό θα πει εκσυγχρονιστική Ιστορία.

Θλιβερές γραφίδες συνδράμουν πρόθυμα την νεοταξική ελληνική ελίτ της πολιτικής και του χρήματος. Ως εμπόρευμα προωθούν την ελληνοτουρκική φιλία. Διότι τους ενδιαφέρουν τα παιδιά μας μόνο ως μελλοντικοί καταναλωτές. Διόλου ως Ελληνόπουλα. Όπου ακούτε πολλές φιλίες, πάρτε μικρό καλάθι. Γονείς, ώρα να αρνηθείτε το σκάρτο βιβλίο. Η λάιτ αφήγησή του αποτελεί λεοντή. Από κάτω της κρύβουν τις μπιζίνες τους.»

(Οι πωλητές της ιστορίας, Κρίτων Σαλπικτής, 15/12/06, <http://www.antibaro.gr/article/17252>)

«Πολλά έχουν γραφτεί για το βιβλίο Ιστορίας της Στ' Δημοτικού. Δεν σκόπευα να προσθέσω ένα ακόμα άρθρο στα τόσα ωραία που έχουν γραφτεί. Το κάνω όμως για να τονίσω ένα σημείο που δεν έχει προσεχθεί ιδιαίτερα. Μία ομολογία της Υπουργού κ. Γιαννάκου σε ανύποπτο χρόνο!

1. Στις 13 Απριλίου 2004 δημοσιεύθηκε στην Απογευματινή μία συνέντευξη της κ. Γιαννάκου, Υπουργού Παιδείας (πλέον τον πλήρη τίτλο «Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων») σύμφωνα με τη σύσταση που προτείνει το βιβλίο Ιστορίας της Στ' Δημοτικού πρέπει να τον αποφεύγουμε όπως και αυτό) από τον δημοσιογράφο κ. Μανόλη Κοττάκη. Της έγινε η εξής ερώτηση

Υπάρχει θέμα να ξαναγραφούν τα σχολικά βιβλία Ιστορίας Ελλάδας και Τουρκίας;

και η τελευταία φράση της απάντησής της ήταν η περίφημη ομολογία

Εμείς πρέπει να είμαστε κατά κάποιον τρόπο περισσότερο γενναιόδωροι από όλους

Διαβάστε ολόκληρη τη [συνέντευξη](#) για του λόγου το αληθές. Γιατί «πρέπει» κυρία Γιαννάκου να είμαστε «περισσότερο γενναιόδωροι από όλους»; Παραδέχεται βέβαια ότι πρόκειται για γενναιодωρία! Το γνώριζε από τότε! Εκ των υστέρων, αναγνωρίζουμε όλοι εμείς την εν λόγω «γενναιодωρία». Διαβάστε την [επιστολή](#) του Αντίβαρου για τις λεπτομέρειες.

[Παρεκβολή: Σατανική σύμπτωση ότι η ημερομηνία 13 Απριλίου 2004 είναι ακριβώς 800 χρόνια από την αποφράδα ημέρα της Τρίτης και 13 Απριλίου 1204 όταν η Τέταρτη Σταυροφορία της Δύσης άλωσε την Πόλη. Μερικοί θεωρητές ισχυρίζονται ότι από τότε ξεκίνησε η πνευματική υποδούλωση στη Δύση.]

2. Προχωράμε στο σήμερα, και με παρότρυνση του Αντίβαρου που το σημείωσε πρώτο, διαβάζουμε την απάντηση της ίδιας υπουργού μέσα στο ελληνικό κοινοβούλιο προς τον κ. Παπαθεμελή σχετικά με το τετράτομο ιστορικών βιβλίων που εξέδωσε το Κέντρο για τη Δημοκρατία και τη Συμφιλίωση στη Νοτιοανατολική Ευρώπη (CDRSEE), τετράτομο που επιμελήθηκε η καθηγήτρια κ. Κουλούρη, από τους φανατικούς υπερασπιστές του βιβλίου Ιστορίας της Στ' Δημοτικού με άρθρα της στο Βήμα.

Λέει η [υπουργός](#)

Το τετράτομο υπηρετεί άλλο σκοπό τον οποίο αντιλαμβάνεστε στην περιοχή μας. Γράφτηκε δηλαδή μ' έναν συγκεκριμένο στόχο και σκοπό. Δεν είναι το ίδιο concept με αυτό που υπάρχει στο βιβλίο της Ιστορίας. Επομένως σας λέω ότι δεν έχει σταλεί και παρά τη θετική απόφαση του Παιδαγωγικού επανεξετάζεται από εμένα προσωπικά.

και πολύ σωστά αναρωτιέται το Αντίβαρο, εφόσον αναγνωρίζει (έστω και έμμεσα) τον ύποπτο ρόλο της συγγραφής του τετράτομου, άρα και του ΜΚΟ που το εξέδωσε (και είναι θεμελιώδες \ "project\ " αυτό το έργο με σκοπό να γραφτεί η Ιστορία των Βαλκανίων, πώς δικαιολογεί τότε η κυρία υπουργός το γεγονός ότι ο ΜΚ Οργανισμός CDRSEE [χρηματοδοτείται](#) από το ελληνικό δημόσιο; (Υπουργείο Εξωτερικών και Υπουργείο Μακεδονίας – Θράκης!!)

3. Η προσωπική μου γνώμη είναι ότι το εν λόγω εγχειρίδιο είναι για τα σκουπίδια. Όχι μόνο εξαιτίας του περιεχομένου του, που είναι άθλιο και όπως είδαμε και πιο πάνω μέρος γενικότερου και παλαιού σχεδίου γενναιодωρίας και παραχωρήσεων στη γείτονα αλλά και στα μεγάλα οικονομικά ψάρια τύπου Σόρος που κατά κύριο λόγο βρίσκονται πίσω από τον συγκεκριμένο Μη Κυβερνητικό Οργανισμό. Είναι για τα σκουπίδια και για έναν ακόμη λόγο. Επειδή προσπαθεί να διδάξει Ιστορία σαν να είναι μίκυ μάους. Μέσα από λεζάντες φωτογραφιών, συγκοπτόμενα ονόματα και αναφορές γεγονότων όπως στα δελτία τηλεοπτικών ειδήσεων, με \ "μπούλετ πόνιτς\ "!! Με δυο λέξεις, **εθίζουν τα παιδιά μας στο εύπεπτο** και αυτό είναι ένας παράπλευρός στόχος του βιβλίου αλλά εξαιρετικά επικίνδυνος. Δήθεν (ντεμέκ, που λέμε κι εμείς οι απόγονοι των \ "συνωσισμένων\ ") πολεμάει την \ "αποστήθιση\ " με την έλλειψη αφήγησης, αλλά ουσιαστικά αποτελείώνει τις δυνατότητες εξέλιξης της προσωπικότητας του παιδιού και εκτελεί στα έξι μέτρα την όποια προδιάθεσή του να αγαπήσει το βιβλίο στην ενήλικη ζωή του.

*Το βιβλίο πρέπει να αποσυρθεί **σήμερα!**»*

(Βιβλίο Ιστορίας ή βιβλίο γενναιοδωρίας (στους γείτονες); Αποκαλύψεις από τα λόγια της ίδιας της Υπουργού, Μάρκος Παπαευαγγέλου, 5/2/07, <http://www.antibaro.gr/article/7854>)

«Ξεκίνησα να διαβάζω το βιβλίο Ιστορίας της 3ης Δημοτικού με τις καλύτερες προθέσεις. Μου το είχε βλέπετε συστήσει μια φίλη, λέγοντας ότι θα εκτιμήσω την «αμερόληπτη γραφή του» που δεν αφήνει έδαφος για «εθνικιστικό φανατισμό», καθώς και την ανάδειξη του ρόλου των γυναικών, τόσο κατά το 1821 όσο και σε άλλες πτυχές της ελληνικής και διεθνούς ιστορίας.

Κι αλήθεια, στο βιβλίο είδα να αναφέρονται η Μαντώ Μαυρογένους, η Δόμνα Βιζβίζη, η Καλλιρόη Παρρέν, η Πηνελόπη Δέλτα, η Ολυμπία ντε Γκουζ κ.α., άλλες με περισσότερες λεπτομέρειες κι άλλες με λιγότερες. Καθένας οφείλει να αναγνωρίσει, ότι το βιβλίο αυτό φροντίζει να αναδείξει μια άλλη διάσταση της ιστορίας, που άλλα βιβλία έχουν παραλείψει.

Αλλά... σ' αυτό το βιβλίο δεν υπάρχει μόνο ένα, αλλά πολλά «αλλά». Ανάμεσα σ' αυτά δεσπόζει το ανεκδιήγητο της σελ. 19 με τους σουλτάνους, που «όταν κατακτούν ένα βασίλειο ή μια επαρχία να διατηρούν θαυμαστή Τάξη» και «αφήνουν το λαό να ζει σύμφωνα με τα ήθη και τα έθιμά του. Διατηρεί τα αγαθά του και έχει θρησκευτική ελευθερία». Μα τι καλοί άνθρωποι, τι δίκαιοι κυβερνήτες αυτοί οι σουλτάνοι. Τι κρίμα που «η Πύλη αναγκάζεται να παραχωρήσει την είσπραξη των φόρων σε ιδιώτες και όχι σε υπαλλήλους του κράτους. Οι ιδιώτες αυτοί συχνά παραβιάζουν το νόμο, αδικούν τους υπηκόους και πλουτίζουν σε βάρος τους. Γίνονται ισχυροί και επαναστατούν ενάντια στην κεντρική διοίκηση» (σελ. 30). Αν δεν έκαναν αυτό το φοβερό σφάλμα, και άφηναν να εισπράττουν τους φόρους οι «υπάλληλοι του κράτους» οι οποίοι καταπώς συνεπάγεται από τα συμφραζόμενα, ήταν τίμιοι άνθρωποι και δεν αδικούσαν τους υπηκόους, όλα θα ήταν μια χαρά. Δυστυχώς όμως, «απέτυχε ο εκσυγχρονισμός». Και βέβαια όλα αυτά έρχονται σε αντίθεση με τα αναγραφόμενα στη σελ. 36, όπου η κατάσταση των Ελλήνων κατά την Τουρκοκρατία παρουσιάζεται πιο ρεαλιστικά, αν και χωρίς μια πηγή που να καταδεικνύει κάποιο από τα «καλά» της Τουρκοκρατίας – τις μαζικές σφαγές, τις λεηλασίες, τις ταπεινώσεις, τους βίαιους εξισλαμισμούς, τα παιδομαζώματα, την άنيση αντιμετώπιση Χριστιανών και Μουσουλμάνων από τις δικαστικές αρχές, το «ρόλο» που έπαιζαν οι γυναίκες ως χανουμάκια σε χαρέμια, στα οποία τις είχαν βάλει με το ζόρι – ώστε να έχουμε και το αντιστάθμισμα στα λεγόμενα περί «θαυμαστής τάξης των Σουλτάνων».

Παρακάτω στη σελ. 50, τα παιδιά καλούνται να «Συζητήσουν για τη συμβολή του Θ.Κολοκοτρώνη και του Α.Μαυροκορδάτου στην Ελληνική Επανάσταση». Με βάση τι αλήθεια να συζητήσουν, με τις δυο προηγούμενες ισχνές παραγράφους για τους δυο αναφερόμενους, από τις οποίες η μια έχει τρεις περιόδους κι η άλλη δύο; Πού είναι τα

στοιχεία πάνω στα οποία μπορεί να θεμελιωθεί μια συζήτηση με νόημα; Και το βιβλίο συνεχίζεται, με αναφορά στο ρόλο δυο εκ των τριών γυναικών που διακρίθηκαν κατά την επανάσταση, της Μαντώ Μαυρογένους και της Δόμνας Βισβίξη. Εδώ πραγματικά απόρησα, με ποια κριτήρια έμεινε εκτός νυμφώνος η καπετάνισσα Μπουμπουλίνα, που κήρυξε πρώτη την επανάσταση στις Σπέτσες, η μόνη γυναίκα που έγινε μέλος της Φιλικής Εταιρείας, η μόνη γυναίκα σ' όλο τον κόσμο πήρε (έστω και μετά θάνατον) τον τίτλο της ναυάρχου, και που τη δράση της χρειάζεται βιβλίο ολόκληρο για να την περιγράψει κανείς. Εξέφρασα την απορία στη φίλη που τόσο θερμά μου σύστησε το βιβλίο, πώς είναι δυνατόν ένα βιβλίο που εξαιρεί το ρόλο των γυναικών να μην αφιερώνει ούτε μια παράγραφο με κάποια λίγα στοιχεία γι' αυτή τη μεγάλη ηρωίδα. Η απάντηση που πήρα ήταν ότι η Μπουμπουλίνα εξαιρείται σε προηγούμενα βιβλία, όπου η Δόμνα Βισβίξη ήταν στην αφάνεια! Ελπίζω να μην έχουν αυτή την αντιεπισημονική άποψη και οι συγγραφείς του βιβλίου. Γιατί εδώ δεν πρόκειται για μια ιστορική διατριβή για ήρωες που έμειναν στην αφάνεια, αλλά για ένα βιβλίο που πρέπει να δίνει μια σφαιρική, συνοπτική εικόνα για όλα, ένα βιβλίο που θα διδαχθεί σε παιδιά, τα οποία ΔΕΝ έχουν τα προηγούμενα βιβλία υπόψη τους.

Προχωρώντας την ανάγνωση παρατήρησα με λύπη ότι δεν έμεινε μόνο η Μπουμπουλίνα εκτός νυμφώνος. Από όλους τους υπόλοιπους ήρωες του 21, μόνο ο Δημήτριος Υψηλάντης αναφέρεται με κάποια έκταση. Ελάχιστη είναι η μνεία στον Κολοκοτρώνη, δεν υπάρχουν στοιχεία για τον Καραϊσκάκη, για τον Μακρυγιάννη, για τον Παπαφλέσσα, για τον προγενέστερο Ζαχαριά, και κάτι πιο ιδιαίτερο για τη δράση τους. Αλήθεια δεν άξιζαν αυτοί μιας εκτενέστερης αναφοράς, δεν είναι αυτοί που, όπως ακριβώς η Δόμνα Βισβίξη και η Μαντώ Μαυρογένους, έδωσαν για τον αγώνα τα πάντα; Και μάλιστα, δεν είναι οι άντρες αγωνιστές πολύ περισσότεροι αριθμητικά από τις γυναίκες, ώστε να είναι άνιση μεταχείριση σε βάρος τους αυτή η 50/50 παρουσίαση; Σε τι θα έβλαπτε το βιβλίο η προσθήκη δυο ή τριών ακόμα σελίδων, με λίγα λόγια για τον καθένα;

Σε όλα αυτά η φίλη μου απάντησε διπλωματικά ότι «σ' ένα βιβλίο δεν χωράνε όλα». Ασφαλώς, κανείς δεν περιμένει να συμπεριληφθούν σ' ένα βιβλίο για παιδιά του Δημοτικού όλα τα συγγράμματα για την ελληνική επανάσταση. Όμως κατ' εμέ τουλάχιστον, είναι ασυγχώρητη παράλειψη να μην αφιερώνονται μερικές σελίδες, έστω μερικές παράγραφοι παραπάνω, για να παρουσιαστούν συνοπτικά οι άνθρωποι που έδωσαν τα πάντα ώστε να υπάρχει σήμερα ελληνικό κράτος που να εκδίδει τέτοια ιστορικά πονήματα. Και η τονισμένη παρουσίαση του έργου των γυναικών σε συνδυασμό με την αντίστοιχη συρρίκνωση της παρουσίασης του έργου των αντρών, είναι μια άνιση και καθόλου δίκαιη ποαρουσίαση, με την οποία ταπεινά φρονώ ότι και οι ίδιες οι αγωνίστριες θα διαφωνούσαν. Δεν μπορεί η υπογράμμιση του ενός να συνεπάγεται εξάλειψη του άλλου. Αυτό υποβαθμίζει το έργο των γυναικών σε κάτι μικρό, που χρειάζεται «ειδική υποστήριξη» και δεν «στέκεται» από μόνο του.

Σ' αυτή την απορία μου για την παράλειψη αναφοράς σε ονομαστούς ήρωες ήρθε ν' απαντήσει μια συνέντευξη της κ. Μαρίας Ρεπούση, εκ των συγγραφέων του βιβλίου (http://news.kathimerini.gr/4dcgi/_w_articles_ell_100041_08/03/2007_218628):

«Δεν ήταν μόνο οι οπλαρχηγοί που έκαναν την επανάσταση. Με την εμμονή μας στους ήρωες δίνουμε στα παιδιά την εντύπωση ότι ιστορικά υποκείμενα είναι μόνο οι ήρωες. Υπάρχουν όμως και άλλοι. Οι ανώνυμοι αγωνιστές και αγωνίστριες που έδωσαν τη ζωή τους. Το βιβλίο της Στ' Δημοτικού θέλει να αποκαταστήσει ιστορικά αυτούς τους ανθρώπους, να ενισχύσει τη ενεργητική συμμετοχή των παιδιών και αυριανών πολιτών». Δεν περίμενα ποτέ ν' ακούσω μια άποψη τόσο πρωτότυπη: ότι το να παρουσιάζονται οι ήρωες αποτελεί εμμονή κι ότι με το να αποσιωπάται η δράση ονομαστών ηρώων προβάλλονται οι... ανώνυμοι. Ούτε και μπορώ να καταλάβω πώς μπορεί μια τέτοια στάση να κάνει τα παιδιά πιο ενεργητικούς πολίτες, από τη στιγμή που και οι πέτρες ξέρουν πως οι «ενεργητικοί» άνθρωποι έχουν και κάποια «ενεργητικά» πρότυπα, τα οποία είναι τουλάχιστον αστοχία να μην τα δίνουμε στα παιδιά εφ' όσον τα έχουμε στα πρόσωπα των ηρώων του '21... Και οι φοιτητές που αναφέρονται αργότερα στο βιβλίο για τον ενεργητικό αγώνα τους κατά της χούντας, με πρότυπα συγκεκριμένων ηρώων είχαν γαλουχηθεί οι άνθρωποι, κι όχι με παραμερισμό των ηρώων για να αναδειχθούν, τάχα, οι «ανώνυμοι που έδωσαν τη ζωή τους». Όμως τα «αλλά» του βιβλίου δεν σταματούν εδώ. Στη συνέχεια μας περιμένουν ακόμα περισσότερα.

Και για μένα τουλάχιστον, το πιο φοβερό από αυτά τα «αλλά» ανακλύπει στη σελ. 100 (η υπογράμμιση δική μου):

Ένα χρόνο μετά, οι τουρκικές δυνάμεις, με ηγέτη τον Κεμάλ, (σύμφωνα με το βιβλίο, πρόκειται για τον **«ηγέτη του απελευθερωτικού αγώνα των Τούρκων»**, χωρίς να διευκρινίζεται από ποιους πήγαινε να «απελευθερώσει» τους Τούρκους) επιτίθενται και αναγκάζουν τα ελληνικά στρατεύματα να υποχωρήσουν προς τα παράλια. Στις 27 Αυγούστου 1922 ο τουρκικός στρατός μπαίνει στη Σμύρνη. **Χιλιάδες Έλληνες συνωστίζονται στο λιμάνι προσπαθώντας να μπουκωθούν στα πλοία και να φύγουν για την Ελλάδα»**.

Εδώ δεν δίνεται η παραμικρή ιδέα για τον **τρόπο** που ο τουρκικός στρατός μπήκε στη Σμύρνη και για το **τι έκανε** εκεί. Θα μπορούσαν να μπαίνουν με λουλούδια στο χέρι! Θα μπορούσαν οι Έλληνες να «συνωστίζονται στην παραλία» από πείσμα, επειδή δεν είχαν πια την εξουσία στην πόλη! Όμως τίποτα, ούτε μια τόση δα, έστω «light» περιγραφή για τα όσα έγιναν στη Σμύρνη... Πλήρης αποσιώπηση του λόγου που οι Έλληνες «συνωστίζονταν», αλλά και των άλλων δραματικών λεπτομερειών όπου προσπαθούσαν να μπουκωθούν στα πλοία των «συμμάχων» μας κι αυτοί, μένοντας «ουδέτεροι», τους πετούσαν με βαρβαρότητα στη θάλασσα. Μόνο σε μια φωτογραφία στη σελ. 103 μπορεί να διακρίνει κανείς ότι η Σμύρνη φλέγεται, κι ωστόσο ζητείται από τους μαθητές να «περιγράψουν την κατάσταση που επικρατεί στο λιμάνι της Σμύρνης μετά τη Μικρασιατική Καταστροφή». «Βλέπω συνωστισμό και καπνό, κυρία».

Συνεχίζοντας την ίδια τακτική της απόκρυψης γεγονότων, στις επόμενες σελίδες πλανάται η εντύπωση, πως ό,τι έπαθαν οι Έλληνες, ήταν από τις κακές συνθήκες του ταξιδιού όταν «έφυγαν» – κουνούσαν πολύ αυτά τα καράβια... Και οι κακές συνθήκες που συνάντησαν όταν ήρθαν στην Ελλάδα τονίζονται, την ίδια στιγμή που οι συνθήκες που τους ανάγκασαν να έρθουν στην Ελλάδα αποσιωπώνται.

Γιατί άραγε αυτή η έλλειψη έστω μιας στοιχειώδους περιγραφής του τι πραγματικά έγινε στη Σμύρνη, και γενικότερα στη Μικρασιατική Καταστροφή, η οποία ανεπιτυχώς ταυτίζεται με την «ήττα των Ελλήνων» ενώ είναι κάτι πολύ ευρύτερο; Γιατί δεν υπάρχει αναφορά στους σκοπούς και τις προετοιμασίες των Νεοτούρκων για εξάλειψη των μη μουσουλμανικών εθνοτήτων από την Τουρκία; Προφανώς για να μην εξαφθεί ο «εθνικιστικός φανατισμός», που λέει και η προοδευτική φίλη μου, η οποία τόσο καμαρώνει για την «ανάδειξη του ρόλου των γυναικών» σε αυτό το βιβλίο. Μια ανάδειξη, που συνεπάγεται την αναφορά της Ολυμπίας ντε Γκουζ σε συνδυασμό με την απουσία αναφοράς στον Δαντών και τον Ροβεσπιέρο. Μια επιλεκτική ανάδειξη μερικών γυναικών σ' ένα βιβλίο, το οποίο **θάβει κυριολεκτικά τις ανώνυμες γυναίκες της Σμύρνης**, που αλλόφρονες «συνωστίζονταν στην παραλία» μέσα σε μια ατμόσφαιρα φόνων, βιασμών, εμπρησμών, λεηλασίας και τρόμου. Μια «ανάδειξη» που προσβάλλει με το χειρότερο τρόπο τις χιλιάδες γυναίκες κάθε ηλικίας που ανήκαν στις εθνότητες, που αποδεδειγμένα και αδιαμφισβήτητα οι Νεότουρκοι σχεδίαζαν να εξαφανίσουν από την Τουρκία ήδη από το 1911 – σχέδιο που φαίνεται οι συγγραφείς του βιβλίου να αγνοούν, και το οποίο εφάρμοσε ο «ηγέτης του απελευθερωτικού αγώνα των Τούρκων» Κεμάλ (προς Θεού, μη μιλήσουμε για γενοκτονία)... Τις γυναίκες που ξεριζώθηκαν απ' τον τόπο τους, κι όχι απλά «έφυγαν» έτσι από κάποιο καπρίτσιο, που δεν ταξίδεψαν άσχημα επειδή απλά «κουνούσε το καράβι»... Τις Ελληνίδες, τις Αρμένισσες, τις Ασσύριες που δολοφονήθηκαν, που κατακρεουργήθηκαν, που βιάστηκαν, που τρελάθηκαν, που τους πήραν τα παιδιά μέσα απ' την αγκαλιά, που έχασαν μέσα στον πανικό τα αγαπημένα τους πρόσωπα, που είδαν τις οικογένειές τους να εξοντώνονται, που περπάτησαν εξαντλημένες, ξυπόλητες, νηστικές χιλιόμετρα ολόκληρα κατά την «έξοδό» τους, μέχρι να σωριαστούν νεκρές από τις κακουχίες και την πείνα. Γι' αυτές τις γυναίκες και για τις συνθήκες του μαρτυρίου, που μοιράστηκαν με τους άντρες των εθνοτήτων τους, δεν υπάρχει μνεία σ' αυτό το βιβλίο, κι αυτό αποτελεί μια ύπουλη προδοσία, μια βάνουση προσβολή στο πρόσωπο ΟΛΩΝ των γυναικών, που η αναφορά στην «Εφημερίδα των Κυριών» και τα συναφή δεν είναι αρκετή για να ξεπλύνει.

Γι' αυτό λοιπόν όχι, φίλες που υπεραμύνεστε του βιβλίου Ιστορίας της 6ης Δημοτικού. Δεν μπορώ με κανένα τρόπο να συνηγορήσω υπέρ αυτού του βιβλίου. Τα όποια καλά στοιχεία περιέχει μπορούν να διατηρηθούν σε μια νέα έκδοση, στην οποία κάποια κεφάλαια θα πρέπει να διορθωθούν, και άλλα να ξαναγραφτούν από την αρχή... Ώστε να διορθωθούν και οι παραλείψεις και τα λάθη που δεν αναφέρω εδώ, αλλά έχουν επισημανθεί από άλλους που ασχολήθηκαν με το βιβλίο, και να πάψει να προσβάλλεται τόσο κατάφωρα και προδοτικά η μνήμη των προγόνων μας, αντρών και γυναικών. Γιατί τρόπος **πραγματικά αμερόληπτης** καταγραφής της Ιστορίας χωρίς «εθνικιστικό φανατισμό» και χωρίς παραποίηση και απόκρυψη των πραγματικών αιτίων, καταστάσεων και γεγονότων υπάρχει, αρκεί να θέλουμε να είμαστε δίκαιοι και ειλικρινείς, και να **μην αποσκοπούμε τελικά σε κάτι άλλο, κάτι πέρα από την αντικειμενική παρουσίαση της Ιστορίας.**

Το κείμενο είναι μεταφορά από το [παλιό Αντίβαρο](#).»

(Βιβλίο Ιστορίας της 6ης Δημοτικού: η «ανάδειξη του ρόλου των γυναικών» και άλλες ιστορίες, Μαρία Δημητριάδου, 6/3/07, <http://www.antibaro.gr/article/579>)

«Ιδιαίτερη ανησυχία προκαλεί η πρόθεση του Υπουργείου Παιδείας να αλλάξει ριζικά τη διδασκαλία της Ιστορίας στα σχολεία. Προβλέπω ότι το μάθημα της Ιστορίας, αντί να καλλιεργεί την εθνική συνείδηση και τη δημοκρατική σκέψη, θα καταστήσει πεδίο ψευδοπροοδευτικών πειραματισμών και χώρος προβολής ιδεολογικά φορτισμένων απόψεων.

Ήδη το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής (ΙΕΠ), το οποίο έχει αναλάβει τη σύνταξη των νέων βιβλίων και προγραμμάτων, έδωσε αρνητικά δείγματα γραφής. Θυμίζω τη νέα ύλη που εισήχθη στα σχολεία από τον Σεπτέμβριο του 2016 για το μάθημα των Θρησκευτικών. Η Ορθοδοξία και η εθνική μας ταυτότητα υποβαθμίζονται και στη θέση τους προτείνεται ένα συγκρητιστικό πολυθρησκευτικό συνονθύλευμα. Επίσης το ΙΕΠ παρενέβη προσφάτως στο βιβλίο Ιστορίας της ΣΤ' Δημοτικού και συνέστησε στους εκπαιδευτικούς να μη διδάξουν το κεφάλαιο περί του Αγίου Κοσμά του Αιτωλού με στόχο τον «εξορθολογισμό» της ύλης. Καταλαβαίνουμε, λοιπόν, ότι τα νέα σχολικά εγχειρίδια Ιστορίας θα προωθούν την ισοπεδωτική παγκοσμιοποίηση και την αμφισβήτηση της ελληνορθόδοξης αυτοσυνειδησίας μας.

Άλλωστε τα υψηλόβαθμα στελέχη του ΣΥΡΙΖΑ έχουν δείξει με λόγους και έργα ότι διαβάζουν την Ιστορία με ιδεολογικές παρωπίδες. Ο Πρωθυπουργός διόρισε ως επικεφαλής του Εθνικού Διαλόγου για την Παιδεία τον κ. Αντώνη Λιάκο, ο οποίος αρνείται τη διαχρονική συνέχεια του Ελληνισμού.

Ο πρώην Υπουργός Παιδείας κ. Φίλης δεν αναγνωρίζει τη Γενοκτονία του Ποντιακού Ελληνισμού, ενώ επί κυβερνήσεως ΣΥΡΙΖΑ αφαιρέθηκε από την ύλη της Γ' Λυκείου η ιστορία των Ποντίων Ελλήνων.

Ο πρώην Υπουργός Παιδείας κ. Μπαλτάς έστειλε μήνυμα την 25^η Μαρτίου 2015 προς τους μαθητές λέγοντας ότι η Ελληνική Επανάσταση αντιγράφει τη Γαλλική και την Αμερικανική Επανάσταση. Δεν διάβασε προφανώς την απάντηση του Κολοκοτρώνη ότι η Ελληνική Επανάσταση έχει χαρακτήρα εθνικό και απελευθερωτικό και δεν είναι εμφύλια διαμάχη με κοινωνικό περιεχόμενο, όπως η Γαλλική. Ειδικά δε η σύγκριση με την αμερικανική επανάσταση του 1776 είναι λίαν ατυχής, διότι εκείνη μεν δημιούργησε ένα νέο έθνος, ενώ η ελληνική Επανάσταση απλώς δημιούργησε κράτος. Το έθνος προϋπήρχε και δεν σταμάτησε να υπάρχει παρά την τουρκική κατάκτηση.

Φοβούμαι ότι η αριστερή ιδεοληψία θα απαλείψει από τα σχολικά βιβλία τους ήρωες και τους μάρτυρες της Ορθοδοξίας και του Ελληνισμού. Στη θέση τους θα προβάλλονται αμφιλεγόμενα πρόσωπα, τα οποία αγωνίσθηκαν στα μέσα του 20ού αιώνας για να επιβάλουν στη χώρα μας ολοκληρωτικό καθεστώς σοβιετικού τύπου και για να επιτρέψουν την απόσχιση της Μακεδονίας και της Θράκης.

Η ιστορική γνώση πρέπει να βασίζεται στις πηγές, να δίνει πρότυπα και να καλλιεργεί το έδαφος για μία πνευματική αναγέννηση του Έθνους μας. Ο Ελληνισμός πολλές φορές σταυρώθηκε, αλλά κατόρθωσε να αναστηθεί. Καλή Ανάσταση!»

Άρθρο στην ΚΥΡΙΑΚΑΤΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ, 9 Απριλίου 2017

(Όχι άλλα πειράματα με τη σχολική ιστορία, Κωνσταντίνος Χολέβας, 11/4/17, <http://www.antibaro.gr/article/16884>)

**«Ερώτηση-Αδικαιολόγητη καθυστέρηση στη
διανομή του βιβλίου Ιστορίας της Στ' Δημοτικού**

Σάββας Ι. Αναστασιάδης

Νέα Δημοκρατία

Βουλευτής Β' Περιφέρειας Θεσσαλονίκης

Αρ. Πρωτ.: 2927/16.12.2011

Ε Ρ Ω Τ Η Σ Η

Προς την κα Υπουργό: Παιδείας, Δια

Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων

Θέμα: Αδικαιολόγητη καθυστέρηση στη

διανομή του βιβλίου Ιστορίας της Στ' Δημοτικού.

Σοβαρά ερωτηματικά, για τις προθέσεις της πολιτικής ηγεσίας του Υπουργείου Παιδείας, εγείρονται σε ό,τι αφορά την εκτύπωση και τη διανομή του βιβλίου της Ιστορίας της Στ' Δημοτικού.

Μετά την απόσυρση του επίμαχου εγχειρίδιου της ομάδας Ρεπούση, με τους διάσημους, πλέον, “συνωσιτισμούς” που εφηύρε για να περιγράψει τις σφαγές των Ελλήνων και την πλήρη εξαφάνιση γενοκτονιών, όπως των Ποντίων, οι μαθητές της Στ' Δημοτικού, ως γνωστόν, διδάσκονταν από το παλαιότερο εγχειρίδιο Ιστορίας, το οποίο ανατυπώθηκε για να καλύψει το κενό μέχρι τη συγγραφή του νέου.

Το νέο βιβλίο ολοκληρώθηκε και αφού δοκιμάστηκε πειραματικά, σε μονάδες της πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης, αποσπώντας πολύ θετικά σχόλια και από εκπαιδευτικούς και από μαθητές, έτυχε της τελικής έγκρισης, σε ό,τι αφορά την παιδαγωγική και διδακτική του επάρκεια, με ομόφωνη απόφαση του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου.

Δυστυχώς, αν και η εισήγηση του Παιδαγωγικού εγκρίθηκε και από τον Ειδικό Γραμματέα του Υπουργείου Παιδείας, η τελική διανομή του συγγράμματος δεν προχώρησε και οι μαθητές της Στ' τάξης διδάσκονται και φέτος από το παλαιό εγχειρίδιο.

Η στάση αυτή της πολιτικής ηγεσίας του Υπουργείου Παιδείας προβληματίζει και δημιουργεί ερωτηματικά, ιδιαίτερα μετά τις δηλώσεις μελών της συντακτικής ομάδας, ότι αν και το εγχειρίδιο έχει την επιστημονική έγκριση που απαιτείται, η μη έγκαιρη διανομή του οφείλεται σε πολιτικούς λόγους και στη διαφορετική άποψη της ηγεσίας του Υπουργείου, στο θέμα της καλλιέργειας εθνικής ταυτότητας, που επιχειρείται μέσα από το βιβλίο.

Ερωτάται η αρμόδια κα Υπουργός:

1) Γιατί δεν διανεμήθηκε το νέο βιβλίο

της Ιστορίας της Στ' Δημοτικού στα σχολεία;

2) Ενοχλεί ιδεολογικά την πολιτική

ηγεσία του Υπουργείου Παιδείας ο ελληνοκεντρικός χαρακτήρα του νέου βιβλίου και

ιδιαίτερα οι σαφείς αναφορές του στη γενοκτονία των Ποντίων και στη σφαγή της Σμύρνης ή υπάρχουν άλλοι λόγοι που επιβάλλουν τη μη διανομή του σχολικού εγχειριδίου;

Οι ερωτώντες Βουλευτές

1. Σάββας Ι. Αναστασιάδης

2. Αναστάσιος Καριπίδης»

(Ερώτηση-Αδικαιολόγητη καθυστέρηση στη διανομή του βιβλίου Ιστορίας της Στ' Δημοτικού, Σάββας Ι. Αναστασιάδης, 17/12/11, <http://www.antibaro.gr/article/3927>)

«Οκτώ χρόνια μετά την απόσυρση του σχολικού εγχειριδίου Ιστορίας της Στ' Δημοτικού της Μαρίας Ρεπούση, έρχεται σήμερα η κυβέρνηση ΣΥΡΙΖΑ να δικαιώσει εμμέσως την συγγραφέα, προάγοντας τον επιστημονικό μέντορά της, κ. Αντώνη Λιάκο σε πρόεδρο της επιτροπής αλλαγής της διδασκαλίας της Ιστορίας στα σχολεία της χώρας.

Αντιγράφω από πρόσφατο άρθρο της Καθημερινής

«Ειδικότερα, ο εθνικός διάλογος [για την Ιστορία] θα οργανωθεί σε τρεις κύκλους.

Ο πρώτος θα είναι στην Επιτροπή Μορφωτικών Υποθέσεων της Βουλής, υπό την καθοδήγηση του βουλευτή ΣΥΡΙΖΑ, πανεπιστημιακού Κώστα Γαβρόγλου.

Ο δεύτερος θα οργανωθεί στο Εθνικό Συμβούλιο Παιδείας με πρόεδρο τον καθηγητή του Παντείου Νίκο Θεοτοκά, που κινείται στον χώρο του ΣΥΡΙΖΑ. Στο ΕΣΥΠ μετέχουν φορείς όπως ο ΣΕΒ, η ΓΣΕΕ, η ΑΔΕΔΥ, η ΔΟΕ, η ΟΛΜΕ κ.ά.

Ο τρίτος κύκλος θα οργανωθεί από επιτροπή στην οποία θα μετάσχουν άνθρωποι της εκπαίδευσης με πρόεδρο τον ιστορικό, ομότιμο καθηγητή του Παντείου Αντώνη Λιάκο»

Λίγο παρακάτω στο ίδιο άρθρο δίνεται ο τόνος των προκατασκευασμένων – όπως φαίνεται – συμπερασμάτων των τριών κύκλων του «εθνικού(!) διαλόγου»...

«Δεν θέλω τη δημιουργία εθνικής ταυτότητας», μία από τις αποστροφές του κ. Λιάκου στην ημερίδα.

Την πρωτοβουλία των αντιδράσεων τότε, την είχε βεβαίως το Αντίβαρο. Αν μη τι άλλο, εκείνη η πρωτοβουλία απέδειξε ορισμένα πράγματα.

Πρώτον, πως όταν δεν έχεις κρυφή ατζέντα, όταν δεν έχεις παρά αγνές προθέσεις να πετύχεις απλώς αυτό που λες ότι θέλεις να πετύχεις και τίποτα παραπάνω, τότε αυτό μπορεί πράγματι να σπάσει την ενδημική καχυποψία του Έλληνα και να κερδίσεις την εμπιστοσύνη ακόμα και ολόκληρου του πολιτικού φάσματος. Έτσι έγινε τότε.

Δεύτερον, πως όταν το αντίβαρο που προβάλλεις σε πολιτικές επιδιώξεις με τις οποίες διαφωνείς δεν είναι κραυγές, συνθήματα, απαξιώσεις και ύβρεις, αλλά -αντιθέτως- είναι σοβαρή δουλειά, μελέτη, προσεκτική επεξεργασία κειμένων (όπως πχ το κείμενο προς συλλογή υπογραφών που συνέταζαν φίλοι και συνεργάτες του Αντίβαρου τότε), όταν αντιπαραθέτεις λοιπόν **εμπεριστατωμένα κείμενα, απαντήσεις επί της ουσίας, με πηγές**, όταν είναι σταδιακή η αποδόμηση των αντίθετων απόψεων από όλες τις οπτικές γωνίες (συγκεκριμένα ήταν βάσει της μεθόδου, της γλώσσας, του περιεχομένου, του ύφους, της δομής και συνοδευτικά το περιεχόμενο και αποσπασματικές εκφράσεις όπως «συνωστίζονται στο λιμάνι»), όταν λοιπόν δεν καις βιβλία στον δρόμο, αλλά τα αποδομείς απευθυνόμενος στον νου του δέκτη, τότε ναι, ακόμα και στις βορβορώδεις συνθήκες του ελληνικού δημοσίου διαλόγου, είναι δυνατόν όχι απλώς να πετύχεις τον σκοπό σου (συγκεκριμένα: την απόσυρση του εγχειριδίου), αλλά να πετύχεις μία πρωτοφανή και θριαμβευτική νίκη έναντι σε ένα ολόκληρο οικοδόμημα (του ιστορικού αναθεωρητισμού) το οποίο χτιζόταν επί δεκαετίες στα πανεπιστήμια της χώρας, και είχε ασφαλώς συγκεκριμένες ιδεολογικές αναφορές.

Δεδομένων αυτών των συμπερασμάτων, η προσωπική μου εμπειρία από την υπόθεση αυτή συντονίζεται με το ρητό του Μαχάτμα Γκάντι ότι πρώτα θα σε αγνοήσουν, μετά θα σε χλευάσουν, μετά θα σε πολεμήσουν και στο τέλος θα νικήσεις. Δεν το λέω για να δραματοποιήσω την υπόθεση (εξάλλου, έχουν περάσει τόσα χρόνια από τότε και υπήρχαν πλείστες ευκαιρίες για κάτι τέτοιο), το λέω απλώς ως παρατηρητής εκ του μακρόθεν πλέον, λόγω χρονικής απόστασης, αναφερόμενος στις αντίστοιχες τέσσερις περισσότερο ή λιγότερο ευδιάκριτες φάσεις των αντιδράσεων στο **αίτημα του Αντίβαρου για απόσυρση**, τις οποίες βιώσαμε τότε.

Στην πρώτη φάση λοιπόν, από την 1η Δεκεμβρίου 2006 όταν ξεκίνησε επισήμως η αποστολή ηλεκτρονικών υπογραφών μέχρι περίπου τα μέσα Ιανουαρίου, είχαμε τη φάση της αδιαφορίας. Κάπου τότε ξεκίνησε η δεύτερη φάση, η φάση της χλεύης και την απαξίωσης. Αυτή η δεύτερη φάση ξεκίνησε με δύο άρθρα στη ναυαρχίδα του τύπου (και ιστορικά της κεντοαριστεράς στην Ελλάδα), στο Βήμα της Κυριακής. Και τα δύο άρθρα ήταν από καθηγητές Ιστορίας. Το πρώτο ήταν της κας. Χριστίνας Κουλούρη και το δεύτερο του κ. Αντώνη Λιάκου.

Στις 7 Ιανουαρίου 2007 γράφει η κ. Κουλούρη:

Διακινείται μάλιστα και κείμενο που ζητεί την απόσυρση του εν λόγω εγχειριδίου, το οποίο υπογράφεται από πλοιάρχους και κτηνοτρόφους, νοικοκυρές και στρατιωτικούς, από μέλος της Κεντρικής Επιτροπής του ΛΑΟΣ και τον πρώην Πρόεδρο της Δημοκρατίας Χρ. Σαρτζετάκη. Δεν είναι βεβαίως τυχαίο ότι μεταξύ των υπογραφών σπανίζουν εκείνες των ιστορικών, εφόσον είναι προφανές από το ίδιο το κείμενο ότι δεν είναι δυνατόν η

«housewife» (sic) ή ο εργάτης από τη Γερμανία, που εμφανίζονται να υπογράφουν, να έχουν διαβάσει το βιβλίο

Στις 28 Ιανουαρίου 2007 ο κ. Λιάκος γράφει άρθρο με τίτλο «Ψυχωτικές αντιδράσεις» Στο ίδιο απαξιωτικό μοτίβο, οι πρώτες φράσεις στο άρθρο του είναι οι εξής:

Για να καταλάβουμε πώς η συζήτηση για την Ιστορία στο σχολείο, παρά το πλέγμα υπαρκτών προβλημάτων, συγκεντρώνεται στο εγχειρίδιο της Στ' Δημοτικού, χρειάζεται να θυμηθούμε τον μηχανισμό της ψυχωτικής λειτουργίας. Ο ψυχωτικός αντί να αντιμετωπίσει το πρόβλημά του βρίσκει ένα υποκατάστατο και εκεί συγκεντρώνει όλη την προσοχή και τη μανία του. Όσο το σκέφτεται τόσο θυμώνει, και όσο θυμώνει τόσο το σκέφτεται. Αν δει κανείς το πλέγμα των διαμαρτυρομένων το καταλαβαίνει αυτό. Αντιδρούν στο σχολικό εγχειρίδιο με κάτι που άκουσαν ή διάβασαν αορίστως.

Τόση έπαρση! Οι δύο ακαδημαϊκοί δάσκαλοι(;) θεωρούν ότι δεν είναι δυνατόν κάποιος που να διάβασε το βιβλίο να του ασκεί κριτική. Αυτοί οι άνθρωποι διδάσκουν κριτική σκέψη!

Χαριτολογώντας να πω ότι στον μηχανισμό ψυχωτικής λειτουργίας θα πρέπει μάλλον να αποδοθεί ο τίτλος «εθνικού διαλόγου» όταν ο προεδρεύων αυτού δηλώνει ευθαρσώς ότι «δεν θέλει εθνική ταυτότητα»! Δεν βρέθηκε κανένα άλλο όνομα, αφού δεν αρέσει η λέξη;

Χάθηκε λοιπόν εκείνη η μάχη για τον αναθεωρητισμό, ανασυντάσσονται για σήμερα με ευνοϊκότερες πολιτικές συνθήκες να κερδίσουν τον πόλεμο. Στη φράση κλισέ ότι «η Ιστορία επαναλαμβάνεται» θα μου επιτραπεί να προσθέσω: «και θα συνεχίσει να το κάνει».

(Απόπειρα ρεβάνς για τον ιστορικό αναθεωρητισμό, Ανδρέας Σταλίδης, 26/11/15, <http://www.antibaro.gr/article/13891>)

«Ελπίζω και εύχομαι, μετά το απαράδεκτο σχολικό βιβλίο του «συνωστισμού», οι υπεύθυνοι για τα σχολικά εγχειρίδια να είναι πιο προσεκτικοί και να τηρούν το άρθρο 16, παρ. 2 του Συντάγματος. Εκεί αναφέρεται ως κύριος σκοπός της Παιδείας η ανάπτυξη εθνικής και θρησκευτικής συνειδήσεως. Προβληματίζομαι, πάντως, διότι πληροφορούμαι ότι το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής (ΙΕΠ), το οποίο αντικατέστησε το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, προβαίνει σε αναθεώρηση των προγραμμάτων σπουδών και των σχολικών βιβλίων Ιστορίας του Δημοτικού, του Γυμνασίου και του Λυκείου.

Η αθώα ερμηνεία είναι ότι κατά καιρούς ανανεώνονται βιβλία και προγράμματα και είναι ευκαιρία να διορθωθούν ορισμένα ημαρτημένα.

Η καχύποπτη ερμηνεία λέγει ότι όλα αυτά γίνονται για να αποσυρθεί από την Στ' Δημοτικού το καλό, επιστημονικώς τεκμηριωμένο και εθνικώς αξιοπρεπές βιβλίο, το οποίο εγράφη για να αντικαταστήσει το έργο της κ. Ρεπούση. Δεν μου αρέσει να είμαι καχύποπτος, αλλά στην προκειμένη περίπτωση οι υποστηρικτές αυτής της ερμηνείας διαθέτουν ισχυρά επιχειρήματα και διερωτώνται:

Γιατί επί τρία χρόνια, που διδάσκεται στην Στ' Δημοτικού το σωστό βιβλίο Ιστορίας, δεν έχει εκτυπωθεί το βιβλίο του δασκάλου;

Γιατί σε συγκεντρώσεις Φιλολόγων, που διοργανώνει το ΙΕΠ, το ελληνορθόδοξα γραμμένο νέο βιβλίο της Στ' Δημοτικού παρουσιάζεται ως παράδειγμα προς αποφυγή;

Αλλά και γενικότερα ερωτήματα εγείρονται από τη νέα αυτή προσπάθεια επανασυγγραφής της Ιστορίας:

Γιατί για τα άλλα μαθήματα αλλάζει η ύλη μόνο στο Λύκειο, ενώ για την Ιστορία αλλάζουν την ύλη και τα εγχειρίδια και στο Δημοτικό και στο Γυμνάσιο;

Θα τηρηθεί η γραμμική διδασκαλία της Ιστορίας (Αρχαιότητα, Βυζάντιο, Νέος Ελληνισμός) ώστε να καταδεικνύεται η συνέχεια του Ελληνισμού ή θα εισαχθούν αποτυχημένα πρότυπα από το εξωτερικό, όπως π.χ. η θεματική Ιστορία με χρονολογικές ακροβασίες; Επί παραδείγματι στη Γ' Λυκείου θέλουν να αποσύρουν το βιβλίο Νεώτερης και Σύγχρονης Ιστορίας και να εισαγάγουν νέο εγχειρίδιο με τον τίτλο «Πόλεμος και Ειρήνη»!

Έγινε αξιοκρατικά η επιλογή συγγραφέων και κριτών; Πώς εξηγείται ότι στην ομάδα συντάξεως του Οδηγού για τους εκπαιδευτικούς του Λυκείου μετέχει ένας δάσκαλος του Δημοτικού;

Η Ακαδημία Αθηνών είχε επισημάνει δεκάδες λάθη στο βιβλίο της κ. Ρεπούση. Προτείνω να σταλούν στην Ακαδημία τα υπό έκδοσιν εγχειρίδια ώστε να μην έχουμε νέα φαινόμενα «συνωστισμού»!»

Κ.Χ. 29.10.2014

(Γιατί αλλάζουν όλα τα σχολικά βιβλία Ιστορίας;, Κωνσταντίνος Χολέβας, 4/11/14, <http://www.antibaro.gr/article/11595>)

Από τη διαδικτυακή πηγή <http://www.iospress.gr/> , Ο ΙΟΣ

Ο καλύτερος τρόπος για να «σταθεί» ένα προϊόν στη ζούγκλα της αγοράς είναι να βγουν εκτός νόμου οι ανταγωνιστές του. Αν, λοιπόν, πολτοποιηθεί το νέο βιβλίο

Ιστορίας της Στ' Δημοτικού, τότε ίσως επιβιώσουν τα «λυσάρια» των εθνικοφρόνων.

Το 'χει, φαίνεται, το ριζικό μας: κάθε τρεις και λίγο, αυτόκλητοι εθνικόφρονες παλαιάς και νέας κοπής αναλαμβάνουν να ξεκαθαρίσουν τα σχολικά βιβλία Ιστορίας απ' ό,τι θεωρούν ενοχλητικό για τα εθνικά και θρησκευτικά πιστεύω τους.

* Το 1965 ήταν ο Σάββας Κωνσταντόπουλος και οι καθηγητές της Φιλοσοφικής Σχολής Αθηνών που επέβαλαν την πολτοποίηση του βιβλίου ιστορίας της Β' Γυμνασίου (βλ. διπλανή στήλη). Μετά το 1974, το ίδιο βιβλίο επανήλθε -και μάλιστα ως εξεταστέα ύλη στις Πανελλήνιες.

* Το 1985 ξεσηκώθηκαν οι χριστιανορθόδοξοι φονταμενταλιστές, επειδή στην «Ιστορία του ανθρώπινου γένους» του Α. Σταυριανού (Α' Λυκείου) υιοθετούνταν η δαρβινική θεωρία για την καταγωγή του ανθρώπου. Κατέβηκαν στο πεζοδρόμιο, έχασαν τη μάχη, αλλά κέρδισαν τον πόλεμο: το 1990, η κυβέρνηση Μητσοτάκη το απέσυρε απ' τα σχολεία.

* Το 2002 ήρθε η σειρά του βιβλίου της Γ' Λυκείου «Νεότερος και Σύγχρονος Κόσμος». Πριν καν διανεμηθεί στα σχολεία, ο Γιάννης Βαρβιτσιώτης ζήτησε στη Βουλή την «πολτοποίησή» του, επειδή δεν μνημόνευε το Μανιάκι, «παραγνώριζε» τον ΕΔΕΣ κι έκανε λόγο για «δολοφονίες Τούρκων» κατά το ξέσπασμα της επανάστασης.

* Αποτελεσματικότερος αποδείχθηκε ο ξεσηκωμός κυπρίων κι ελλαδιτών εθνικοφρόνων για μια αναφορά στον «υπερσυντηρητικό εθνικισμό» της ΕΟΚΑ του Γρίβα. Ο υπουργός Παιδείας Πέτρος Ευθυμίου διέταξε τη «διόρθωση» του βιβλίου, φορτώνοντας έτσι με το ζόρι μεταθανάτιες δάφνες κοινωνικού ανατροπέα στον αρχηγό της ημιδωσιλογικής «Χ»...

Η δαμόκλειος σπάθη μιας εθνικώς επαγρυπνούσας «κοινωνίας των λογοκριτών» αποτελεί διαχρονική παθογένεια του εκπαιδευτικού μας συστήματος. Καθόλου περίεργο, λοιπόν, που η ιστορία επαναλαμβάνεται στις μέρες μας, με στόχο τούτη τη φορά το καινούριο βιβλίο της Στ' Δημοτικού και τους συγγραφείς του (Μαρία Ρεπούση, Χαρά Ανδρεάδου, Αριστεΐδη Πουταχίδη, Αρμόδιο Τσιβά).

Δεν πρόκειται ν' ασχοληθούμε εδώ με τα περιεχόμενα του συγκεκριμένου βιβλίου, οι επιστημονικές και παιδαγωγικές αδυναμίες του οποίου μπορεί και πρέπει να γίνουν αντικείμενο εποικοδομητικής κριτικής. Η προσοχή μας θα επικεντρωθεί στο λογοκριτικό «κίνημα για τη διάσωση της εθνικής μνήμης», που δίνει μια ακόμη μάχη για τον αποκλεισμό κάθε εναλλακτικής προσέγγισης της ελληνικής ιστοριογραφίας από τη δημόσια εκπαίδευση.

Όπως αποδεικνύουν τα κείμενά του, δεν πρόκειται για αυθόρμητη αντίδραση αλλά για συγκροτημένη πολιτική κίνηση με συγκεκριμένους στόχους για το τι πρέπει να διδάσκεται στα ελληνικά σχολεία ως Ιστορία του τόπου.

ΛΑ.Ο.Σ.

και

«Ρήξη»

Κεντρική δραστηριότητα του «κινήματος» αποτελεί η ηλεκτρονική συλλογή υπογραφών υπό μορφήν ανοικτής επιστολής προς τον πρωθυπουργό, το ΥΠΕΠΘ, την κυβέρνηση, τους βουλευτές και το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, με αίτημα την «άμεση απόσυρση κι

επανασυγγραφή» του βιβλίου βάσει συγκεκριμένων προδιαγραφών.

Περισσότερο από την καταγγελία των «λαθών» και «παραχαράξεων» του επίμαχου εγχειριδίου, το νόημα της «επιστολής» έγκειται σ' αυτήν ακριβώς την έμμεση υπόδειξη της «εθνικά (και θρησκευτικά) ορθής» σχολικής ιστορίας. Όπως διακηρύσσουν οι υπογράφοι, «οι Έλληνες έχουν δικαίωμα στην Αλήθεια τους» -με κεφαλαίο και (προφανώς) διαφορετική απ' την αλήθεια των άλλων...

Όπως προκύπτει από τις υπογραφές και τη σχετική αρθρογραφία, ο πυρήνας του «κινήματος» συγκροτείται από 4 παράλληλες συνιστώσες:

*Τον επικοινωνιακό μηχανισμό της Εκκλησίας της Ελλάδος (όπως τα μέλη της «Ειδικής Συνοδικής Επιτροπής Πολιτιστικής Ταυτότητας» Κων/νος Χολέβας και Βλάσης Αιγυζιδής). Ο ίδιος ο Χριστόδουλος έδωσε τις ευλογίες του με ομιλία του στη Σχολή Αξιωματικών της ΕΛ.ΑΣ. (23/1/07).

*Το ΛΑ.Ο.Σ. και ιδιαίτερα τα στελέχη του που προέρχονται από το λεπενικό «Ελληνικό Μέτωπο» του Μάκη Βορίδη (Χαρίτος, Δούμας, Καρδαράς).

*Την ομάδα γύρω από τα έντυπα «Αρδην» και «Ρήξη» του Γιώργου Καραμπελιά.

* Την υπερατλαντική ελληνοαμερικάνικη εθνοφοροσύνη, με μπροστάρισσα τη γνωστή μας «Παμμακεδονική Α.Ε.» των ΗΠΑ, που μπήκε στον χορό με μια σχετική καθυστέρηση. Η «Υπάτη Αντιπρόεδρος» της εταιρείας, Νίνα Γκατζούλη, υπέγραψε με αύξοντα αριθμό 1.578, ενώ τέσσερις «Επιχειρηματίες - πρώην Υπατοι Πρόεδροι» συνωθούνται μεταξύ 3.425 και 3.448. Ένας τους μάλιστα φέρεται να έχει υπογράψει δύο φορές (3.425 και 3.428)!

Η διαπλοκή των παραπάνω συλλογικοτήτων δεν περιορίζεται στη συνυπογραφή του ίδιου κειμένου, αλλά επεκτείνεται σ' όλες τις σχετικές δραστηριότητες. Τυπικό δείγμα, η εκδήλωση που πραγματοποίησε στις 23 Ιανουαρίου ο «Ομίλος για την Πατρίδα και τη Δημοκρατία» του Στέλιου Παπαθεμελή: μεταξύ των ομιλητών φιγουράρουν οι Αιγυζιδής, Χολέβας και Καραμπελιάς, ενώ διαφημίστηκε από συλλογικότητες όπως το «Δίκτυο 21» κι η «Χριστιανική Φοιτητική Ένωση».

Συντονιστικό κέντρο της καμπάνιας αποτελεί το ηλεκτρονικό περιοδικό «Αντίβαρο» (www.antibarog.gr), που πήρε και την πρωτοβουλία συλλογής των υπογραφών. Από την ιστοσελίδα του, η σχετική αρθρογραφία αναπαράγεται σε έντυπα του εθνικόφρονος «χώρου», όπως το «Ρεσάλτο» του Θύμιου Παπανικολάου.

Η μελέτη των υπογραφών έχει ενδιαφέρον: Από τους 3.736 που είχαν υπογράψει ως την περασμένη Τρίτη, 36 είναι αξιωματικοί ε.α. (οι 5 στρατηγοί) και 8 εν ενεργεία, 7 ιερείς, 64 δάσκαλοι και 137 καθηγητές, ενώ 11 δηλώνουν ιστορικοί. Τουλάχιστον 275 αναφέρουν ως τόπο διαμονής την Κύπρο, 46 τον Καναδά, 23 την Αυστραλία κι 162 τις ΗΠΑ -απαιτούν δηλαδή αλλαγές στο εκπαιδευτικό σύστημα μιας άλλης χώρας απ' αυτή στην οποία ζουν και εργάζονται!

Η ίδια μελέτη αποκαλύπτει κάμποσες «διπλοψηφίες», ανωνυμογραφίες ή «υπογραφές» του τύπου «Ορθόδοξη Χριστιανική Ενημέρωση». Αυτό, φυσικά, καθόλου δεν μειώνει την αξία του εγχειρήματος, από τη στιγμή μάλιστα που υπέρ της άμεσης απόσυρσης του

βιβλίου έχουν υπογράψει ένας τέως πρόεδρος της δημοκρατίας (Χρ. Σαρτζετάκης), ένας πρώην αντιπρόεδρος της Βουλής (Π. Κρητικός) και δύο πρώην βουλευτές του ΠΑΣΟΚ (Βερυβάκης, Βουνάτσος). Τέσσερις πάλι βουλευτές της Ν.Δ. (Γκιουλέκας, Κωνσταντάρας, Παπαθεμελής, Κοντογιάννης) κατέθεσαν σχετικές ερωτήσεις στη Βουλή. Άλλες celebrities της λίστας είναι ο συνταξιούχος διπλωμάτης Θέμος Στοφορόπουλος, ο πρωτοπρεσβύτερος Γεώργιος Μεταλληνός, ο (γνωστός απ' την υπόθεση ΜΑΒΗ) Γιώργος Αναστασούλης κι ο (γνωστός απ' την υπόθεση Οτζαλάν) Σάββας Καλεντερίδης.

Εύγλωττη είναι, τέλος, η απόκρυψη της πραγματικής πολιτικής ταυτότητας κάποιων στελεχών του κινήματος. Ο Παναγιώτης Καράμπελας, που εξηγεί «το παρασκήνιο πίσω από την αντεθνική στροφή της Παιδείας μας», εμφανίζεται π.χ. στην ιστοσελίδα του «Αντίβαρου» απλά σαν «πολιτικός αναλυτής», υπογράφει δε την επιστολή σαν «καθηγητής δημοσιογραφίας». Στην πραγματικότητα, πρόκειται για τον πρόεδρο της νεολαίας και συντονιστή της Ο.Κ.Ε. ΥΠΕΞ του ΛΑ.Ο.Σ...

Η «εθνικά ορθή» Ιστορία

Ας επιστρέψουμε, όμως, στις διεκδικήσεις της «ανοικτής επιστολής» και της συνοδοιπορούσας αρθρογραφίας. Αιτούμενο είναι η επάνοδος στην προ-μεταπολιτευτική, εθνικόφρονα σχολική ιστορία:

* Κεντρικό πρόβλημα του βιβλίου θεωρείται ότι «αποσιωπάται η σημασία της Ορθοδόξου Παραδόσεως στη διατήρηση της εθνικής συνειδήσεως των Ελλήνων». Μεταξύ άλλων καταγγέλλεται η αναφορά στον Κοσμά τον Αιτωλό «χωρίς το επίθετο Αγιος».

Παρακάτω διαβάζουμε ότι «ενώ αναφέρονται γενικά κι αόριστα "εξεγέρσεις" κατά την Τουρκοκρατία», το βιβλίο αποκρύπτει ότι «σε όλα (τα κινήματα) πρωτοστατούν κληρικοί κάθε βαθμού και μοναχοί». Η εθνικά ορθή Ιστορία δεν πρέπει να διαφέρει και πολύ από το κατηχητικό.

* Ελέω σύνδεσης έθνους και ορθοδοξίας, οι υπογράφωντες δεν διστάζουν να επικαλεστούν ανύπαρκτα γεγονότα: στο βιβλίο, διαβάζουμε, «δεν αναφέρεται πουθενά η ημερομηνία που επελέγη συμβολικά (από τους ίδιους τους αγωνιστές) για την εκκίνηση και τον εορτασμό της Επανάστασης, δηλαδή η 25η Μαρτίου, ώστε να συμπέσει ο Αγώνας με τον Ευαγγελισμό της Θεοτόκου».

Βέβαια, όπως ξέρουν κι οι πέτρες σ' αυτό τον τόπο, η επανάσταση ξεκίνησε πολύ πριν από τις 25 Μαρτίου -η Καλαμάτα π.χ. είχε απελευθερωθεί ήδη από τις 23. Η ταύτιση της εθνεγερσίας με τον Ευαγγελισμό έγινε πολύ αργότερα (επί Οθωνα), βάσει ενός ανύπαρκτου «συμβάντος» (Αγία Λαύρα).

**Στο ίδιο μήκος κύματος, ένας πανεπιστημιακός του εξωτερικού κι ένας σχολικός σύμβουλος επικαλούνται ως απόδειξη της ύπαρξης του «Κρυφού Σχολείου» τον ομότιτλο «πίνακα του Γκούζη (sic), που εκφράζει τις συλλογικές αναπαραστάσεις του λαού μας» («Αρδην», τχ. 62, σ. 30). Εκτός από θεολογία, η εθνικά ορθή ιστορία πρέπει να περιλαμβάνει και ολίγη μυθολογία.

**Δομική αδυναμία του βιβλίου θεωρείται η απουσία μεγαλοστομίας:

«Ο ηρωισμός, η αυτοθυσία, το μαρτύριο και η εθνική αγωνιστικότητα, που χαρακτηρίζαν την επανάσταση, αντικαταστάθηκαν από ξερή παράθεση αριθμών και γεγονότων με έμφαση στα κοινωνικο-οικονομικά αιτήματα διαφόρων ομάδων».

Το σωστό θα ήταν η προβολή μιας ψευδούς «εθνικής ενότητας», με συγκάλυψη των εμφύλιων διαμαχών, στο ύφος που έχουν οι συνήθειες πανηγυρικοί.

***Ιδιαίτερος εκνευρισμός επικρατεί απέναντι στην αναφορά γυναικών με πρωταγωνιστική δράση. «Η ιστορία της Μαντούς Μαυρογένους και της Δόμνας Βισβίζη κατέχει μεγαλύτερη έκταση απ' ό,τι εκείνη του Θεόδωρου Κολοκοτρώνη και του Γεωργίου Καραϊσκάκη» επισημαίνουν με τη μεζούρα ανά χείρας οι συντάκτες της επιστολής. «Βέβαια η θυσία της Αγίας Φιλοθέης και του Χορού του Ζαλόγγου λάμπουν διά της απουσίας τους».*

Η θέση των γυναικών στην Ιστορία (πρέπει να) είναι αυτή των αιώνιων θυμάτων χωρίς αυτοτελή δημόσια δραστηριότητα (όπως οι καπετάνισσες του '21). Με βάση την ίδια λογική, κάποιοι αρθρογράφοι ενοχλήθηκαν επειδή, δίπλα στους άρρενες λογοτέχνες του ΙΘ' αι., το βιβλίο παραθέτει τα ονόματα της Καλλιρρόης Παρρέν και της Ελισάβετ Μαρτινέγκου («Αρδην», τχ. 62, σ. 29).

***Δείγμα εσχάτης προδοσίας θεωρείται ο χαρακτηρισμός του Κεμάλ Ατατούρκ ως «ηγέτη του απελευθερωτικού αγώνα των Τούρκων». Κι όμως, ήταν ο Ιωάννης Μεταξάς αυτός που το 1921 διαπίστωνε ότι στη Μικρασία οι Τούρκοι πολεμούσαν «υπέρ της ελευθερίας και της ανεξαρτησίας των, ακριβώς διά τα πράγματα υπέρ των οποίων αγωνίσθημεν και ημείς κατ' αυτών» («Ημερολόγιο», τ. Ε', σ. 83).*

***Απαράδεκτη θεωρείται, τέλος, η αναγραφή των εκτιμήσεων του Χαριλάου Τρικούπη για τις προοπτικές του ελληνοβουλγαρικού ανταγωνισμού στη Μακεδονία (1880), ακόμη και η απλή παράθεση των επίσημων ελληνικών απογραφών πληθυσμού της Θεσσαλίας (1881) και της Θεσσαλονίκης (1913), καθώς σχετικοποιούν την «ελληνικότητα της περιοχής».*

Αν η πραγματικότητα δεν συμφωνεί με τις ιδεοληψίες μας, τόσο το χειρότερο γι' αυτήν!

Την ίδια περίπου επιχειρηματολογία (ή μέρος της) προβάλλουν και οι λιγοστοί αριστεροί συνοδοιπόροι της κίνησης. Ειδική αναφορά αξίζει να γίνει μόνο στην περίπτωση του ΚΚΕ, η πολεμική του οποίου επενδύεται με τη μαξιμαλιστική διεκδίκηση ενός σχολικού εγχειριδίου όπου ως κινητήριος δύναμη της ιστορίας θα αναφέρεται η ταξική πάλη.

Απομένει το ζήτημα των πολεμικών βιαιοτήτων. Η περιγραφή της μικρασιατικής καταστροφής σαν «συνωστισμού» στην προκουμαία της Σμύρνης είναι, βέβαια, παραπλανητική.

Αν μιλάμε, όμως, για πραγματικά βιβλία ιστορίας κι όχι για ασκήσεις φαιάς προπαγάνδας, η καταγραφή των βιαιοτήτων δεν μπορεί να είναι μονόπλευρη: δίπλα στις σφαγές των Ελλήνων από τους κεμαλικούς πρέπει ν' αναφέρονται οι λεηλασίες και οι βιασμοί που συνόδευσαν την απόβαση στη Σμύρνη, η συστηματική καταστροφή των τουρκικών χωριών της ενδοχώρας και η σωρεία εγκλημάτων πολέμου που διέπραξε στο διάβα του ο ελληνικός στρατός. Και πάνω απ' όλα πρέπει να εξηγηθεί, με βάση τις επίσημες ελληνικές στατιστικές της εποχής, ποια ήταν ακριβώς η εθνολογική σύνθεση

των «υπό απελευθέρωση» πολεμικών θεάτρων.

Απέναντι σ' ένα τέτοιο ενδεχόμενο, οι περισσότεροι «εθνικά ανησυχούντες» μάλλον θα προτιμούσαν τη φόρμουλα του «συνωστισμού»...

Μια φωνή και μια γροθιά

Πόσο διαφέρουν μεταξύ τους οι επιμέρους συνιστώσες του μετώπου για «επανεθνικοποίηση» των σχολικών βιβλίων Ιστορίας;

Σας προτείνουμε ένα μικρό τεστ: δοκιμάστε να «ταυτοποιήσετε» τους συγγραφείς των παρακάτω κειμένων του εν λόγω «κινήματος», να ξεχωρίσετε τους «προοδευτικούς» από τους «συντηρητικούς» ή τους «ακροδεξιούς» και τους «ακτιβιστές» από τους «επιστήμονες».

Οι απαντήσεις δίνονται (αντεστραμμένες) στο τέλος.

1. Δικτατορία προοδευτικών

«Η Ελλάδα δεν διαθέτει ούτε μεγάλη έκταση, ούτε μεγάλο πληθυσμό, ούτε στρατηγικούς οικονομικούς πόρους. Για έναν ιστορικό λαό, που επιβιώνει τρεις ή τέσσερις χιλιάδες χρόνια, τα σημερινά συρρικνωμένα πληθυσμιακά και γεωγραφικά του μεγέθη δεν αντιστοιχούν καθόλου στην τεράστια πολιτιστική, γλωσσική και ιστορική του κληρονομιά. Ετσι, ο εξανδραποδισμός του διέρχεται, υποχρεωτικά, από τη ριζοτόμηση της ιστορίας και της παράδοσής του. Επομένως, ο ελληνικός λαός αντιστέκεται σήμερα στην ισοπεδωτική παγκοσμιοποίηση, κατ' εξοχήν μέσα από τον πολιτισμό και την ιστορία του. Γι' αυτό η "μάχη" για την ιστορία και τον πολιτισμό είναι ίσως η σημαντικότερη πολιτική μάχη που διεξάγεται στη χώρα. (...) Εντρομοι οι Έλληνες ανακαλύπτουν ότι ακόμα και στο δημοτικό σχολείο -όπως συμβαίνει με το βιβλίο της Ιστορίας της β'ης- διοχετεύεται από την κάλαμο των "προοδευτικών" συγγραφέων της "λάιτ" Αριστεράς, και υπό την εποπτεία της νεοφιλελεύθερης Δεξιάς του υπουργείου Παιδείας, η λογική της εθνικής αποσύνθεσης και διάλυσης. Και ίσως να είναι κιόλας αργά. Τα περισσότερα πανεπιστήμια και ιδιαιτέρως οι σχολές της Ιστορίας, της Κοινωνιολογίας, των Πολιτικών Επιστημών κ.λπ. έχουν καταληφθεί εξ εφόδου από τους "προοδευτικούς" οπαδούς της Νέας Τάξης, συχνά και της "εναλλακτικής παγκοσμιοποίησης", που στο όνομα του πολυπολιτισμού υπονομεύουν καθημερινά το αντιστασιακό ήθος των νέων».

2. Δημοκρατία κατά «Αριστείας»

«Η "Νέα Ιστορία" θέλει να είναι Αγωγή του Πολίτη της υπό κατασκευήν μεταεθνικής "διαπολιτισμικής" συλλογικότητας στην οποία καλείται να μεταλλαχθεί η Ελλάδα. (...) Η λέξη-κλειδί εδώ είναι "κριτική σκέψη". Από εδώ προκύπτει, ως δημοκρατικό αίτημα προς τον μεταμοντέρνο ιστορικό, η ενασχόληση με τους κοινούς ανθρώπους και την καθημερινή ζωή. Το ότι πολλοί κοινοί αρχικά άνθρωποι ανεδείχθησαν σε ήρωες όταν οι περιστάσεις το απαιτήσαν, δεν αλλάζει τίποτα, εφόσον το ζητούμενο της προκείμενης περι δημοκρατίας αντίληψης είναι να αποκλείσει την αριστεία, η οποία δημιουργεί θετικά

προς μίμησιν και ταύτισιν πρότυπα, που συμπυκνώνουν μέσα τους τις αρετές και τα πεπρωμένα μιας συλλογικότητας, ενός λαού. (...) Τα ίδια ισχύουν για τη δημογραφική αλλοίωση το ελληνικού έθνους, μέσω λαθρομετανάστευσης και τους απολογητές της. (...)

Γι' αυτούς τους λόγους είναι επιβεβλημένη η απόσυρση του περί ου ο λόγος βιβλίου ιστορίας από τα ελληνικά σχολεία».

3. Οι υγιείς δυνάμεις της ελληνικής κοινωνίας

«Το θέμα των νέων βιβλίων ιστορίας είχε ανακινήσει εδώ και καιρό, πρώτη η εφημερίδα μας την περασμένη άνοιξη, καθώς είχαμε έγκαιρα αντιληφθεί τον σκοπό για τον οποίο γίνοντουσαν αυτές οι πολυσυζητημένες αλλαγές των σχολικών βιβλίων: να ξεριζωθεί η εθνική συνείδηση του λαού μας και να καλλιεργηθεί ένα κόμπλεξ "ανθρωπισμού". Από τότε και άλλες υγιείς δυνάμεις της ελληνικής κοινωνίας αντελήφθησαν το μονοπάτι στο οποίο μας οδηγεί η "νεοταξική" θεώρηση της Ιστορίας αλλά και γενικότερα της Παιδείας».

4. Αναρχομαρξιστές

«Η εργαλειακή ιδεολογικοπολιτική χρήση της ιστορικής γνώσης ως μέσου κατήχησης ανυποψίαστων μαθητών, φοιτητών και αναγνωστών είναι απαράδεκτη και πολιτικά ύποπτη. (...) Ενσαρκώνουν, ουσιαστικά, την ύστερη εκδοχή αυτοκαταστροφικών διεθνοαναρχικών τάσεων στο χώρο των διανοουμένων στην Ελλάδα, στην Ευρώπη και ευρύτερα. Δεν πρόκειται περί ατόμων οι δραστηριότητες των οποίων εμπίπτουν, κατ' ανάγκην, στην σφαίρα εισαγγελικών και αστυνομικών αρμοδιοτήτων. (...) Αναμφίβολα, κυρίως λόγω του ιδεολογικού τους φανατισμού -σημειώνεται ότι οι ιδέες τους απορρέουν κυρίως από το αναρχικό βιβλίο του Μαρξ που έγραψε πολύ νεαρός, που υποστήριζε ότι θέλει να κατεδαφίσει τον κόσμο ανεξάρτητα του τι θα προκύψει μετά και που στην ΕΣΣΔ ήταν απαγορευμένο κείμενο- αποτελούν σήμερα μια από τις πιο επικίνδυνες τάσεις που υπονομεύει την αμιγή επιστημονική γνώση. Πέραν του φανατισμού και της επιστημονικής ασυναρτησίας, η επικινδυνότητά τους οφείλεται κυρίως στον διεθνικό και κατ' επέκταση αναγκαστικά κοινωνικοπολιτικά ανεξέλεγκτο χαρακτήρα των ιδεολογικοπολιτικών τους δραστηριοτήτων».

5. Αποχριστιανοποίηση

«Η διδασκαλία της ιστορίας έχει διεθνώς πολλές φορές χρησιμοποιηθεί ως εργαλείο κατασκευής ταυτότητας ή αποδόμησής της. Αυτοί που στοχεύουν να αλώσουν ένα λαό επιχειρούν να ελέγξουν το φαντασιακό και τη συνείδησή του. Μέσο τους η παραχάραξη της ιστορίας του διά του κατακερματισμού της μνήμης του. (...) Αυτό το βιβλίο χαρακτηρίζεται κυρίως από τη βασική ασθένεια της προσέγγισης της ιστορίας, που ορισμένοι σύγχρονοι Έλληνες, κατ' εξοχήν Έλληνες ιστορικοί, έχουν, δηλαδή την αποεθνοποίηση της ιστορίας, την αποχριστιανοποίηση της ιστορίας. Γι' αυτό δεν βλέπετε καμία ουσιαστική αναφορά στον ρόλο της Ορθόδοξης Εκκλησίας στην Επανάσταση του '21 και γενικά στα σκιρτήματα του ελληνισμού εναντίον της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας».

6. Το έθνος ως «βιολογική οντότητα»

«Γιατί όμως τέτοια μανία για "αναγραφή της Ιστορίας", που σημαίνει κατ' ουσίαν τη

χαριστική βολή στην εθνική συλλογική μας μνήμη; Είναι σαφές ότι στόχος των κοσμοεξουσιαστών της Παγκοσμιοποίησης είναι το ελληνικό έθνος, ως βιολογική και πολιτισμική οντότητα. Κι αυτό συμβαίνει για δυο λόγους: α) Έχει τις αρχαιότερες - βαθύτερες ρίζες. Είναι το μοναδικό ίσως από τα αρχαία έθνη που κατάφεραν να επιζήσουν ως σήμερα. β) Οι αξίες του πολιτισμού του ορθώνουν το μεγαλύτερο εμπόδιο στην πορεία προς την ισοπέδωση: Ελευθερία, κριτική σκέψη, υπεύθυνο Πρόσωπο, αμφισβήτηση, έρευνα, έλεγχος, διάλογος, διαφωνία, αδέσμευτη δημιουργία δεν μπορούν να συνυπάρξουν με την Παγκοσμιοποίηση που επιδιώκουν οι κοσμοεξουσιαστές. Εξ ου και ο εγγενής ανθελληνισμός τους».

7. **Κρεμάστε τους!**

«Αυτούς τους αναθεματισμένους "προοδευτικούς" συγγραφείς του βιβλίου της Στ' Δημοτικού πρέπει να τους στήσουν σε αγχόνες στην Πλατεία Συντάγματος γιατί οι "επτά σοφοί" αυτοί δεν είναι απλά ανιστόρητοι, είναι προδότες, είναι σκουλήκια και διορίστηκαν για να συγγράψουν τα νέα βιβλία του Δημοτικού επί της επάρατης Πασοκοκρατίας αλλά δυστυχώς δεν αποσύρθηκαν ακόμα από την κυβέρνηση της Ν.Δ.».

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

1. Γιώργος Καραμπελιάς, «Ρήξη» 16.12.06.
2. Κων/νος Ρωμανός (καθηγητής Φιλοσοφίας στο Παν/μιο Αιγαίου), «Το Παρόν» 3.12.06.
3. «Ελεύθερος Κόσμος» 28.1.06.
4. Παναγιώτης Ηφαιστος (καθηγητής Παντείου), «Η διαμάχη για τα βιβλία ιστορίας, οι πανεπιστημιακοί και οι 'κριτικοί κονστρουκτιβιστές'», κείμενο στο οποίο παραπέμπει η ιστοσελίδα www.antibaro.gr.
5. Στέλιος Παπαθεμελής, επερώτηση (23.1.07) και παρέμβαση στη Βουλή (27.1.07).
6. Γιάννης Μακρινός («ιστορικός συγγραφέας-ερευνητής»), «Ρεσάλτο» 12.2006.
7. Γ. Φωτιάδης, «Αδέσμευτος Τύπος» 3.1.07.

(ΠΡΟΣΟΧΗ: Στην έντυπη έκδοση της Κυριακάτικης Ελευθεροτυπίας ο δαίμων αντέστρεψε τη σειρά των ορθών απαντήσεων.)

Μου ξανάρχονται ένα ένα

Η περιπέτεια του βιβλίου του Κώστα Καλοκαιρινού «Ιστορία Ρωμαϊκή και Μεσαιωνική» για τη Β' Γυμνασίου παρουσιάζει εξαιρετική ομοιότητα με την τρέχουσα εκστρατεία κατά του βιβλίου της Στ' Δημοτικού. Αν και η υπάρχουσα βιβλιογραφία την εντάσσει στην καλλιέργεια του κλίματος για την κατάλυση της δημοκρατίας (Ανδρέας Λεντάκης,

«Παρακρατικές οργανώσεις και 21η Απριλίου»), στην πραγματικότητα όμως η καμπάνια που οδήγησε στην απόσυρση του βιβλίου συνδέεται περισσότερο με δομικές αγκυλώσεις του ελληνικού εθνικισμού.

- Ολα ξεκίνησαν στις 9/10/65, με πρωτοσέλιδο άρθρο του (μετέπειτα κεντρικού προπαγανδιστή της χούντας) Σάββα Κωνσταντόπουλου στην «Απογευματινή», σύμφωνα με το οποίο «παραποιείται η Ελληνική ιστορία εις τα Γυμνάσια»: το βιβλίο του Καλοκαιρινού, διαβάζουμε, «είναι αντίθετον προς τον προορισμόν του. Πρώτον απορούμεν διατί η λέξις "Μεσαιωνική" αντικατέστησε την λέξιν "Βυζαντινή"... Διατί το Βυζάντιον, το ελληνικώτατον Βυζάντιον εξηφανίσθη από τον τίτλον του βιβλίου;

Δεύτερον, το έργον βρίθει ανακριβειών. Και τρίτον και σπουδαιότερον, παραποιεί την ιστορικήν αλήθειαν και δημιουργεί εις τον μαθητήν πεπλανημένας εντυπώσεις».

- Ακολούθησε σύσσωμος ο δεξιός τύπος και στις 20/10/65 ο ΥΠΕΠΘ Αλλαμανής διόρισε ειδική επιτροπή για να εξετάσει την «καταλληλότητα» του εγχειριδίου. Τη μεθεπομένη, η Φιλοσοφική Σχολή Αθηνών, προπύργιο τότε της συντήρησης, ανακοίνωσε ότι «συνελθούσα και συζητήσασα διά μακρών, απεφάσισε να διαμαρτυρηθή διά την κυκλοφορίαν και το περιεχόμενον του εν λόγω βιβλίου, όπερ κρίνει επιστημονικώς, παιδαγωγικώς και εθνικώς απαράδεκτον, επιφυλάσσεται δε να δημοσιεύση προσεχώς μακράν και λεπτομερή έκθεσιν».

Η τελευταία δημοσιεύθηκε στις 11/11/65, μετά τη δημοσιοποίηση του (απαλλακτικού) πορίσματος του υπουργείου. Τελικά, το βιβλίο αποσύρθηκε με κυβερνητική απόφαση -για να επανέλθει, δικαιομένο, μετά τη μεταπολίτευση.

Το πιο ενδιαφέρον σημείο της διαμάχης αφορά την επιχειρηματολογία των υποστηρικτών της πολτοποίησης του «αντεθνικού» εγχειριδίου. Επιχειρηματολογία ταυτόσημη με όσα σέρνουν σήμερα στο βιβλίο της Στ' Δημοτικού οι επίγονοι του Κωνσταντόπουλου:

* Αμφισβήτηση της συνέχειας του ελληνισμού: «Είναι απαράδεκτος ο τίτλος Ιστορία Ρωμαϊκή και Μεσαιωνική, ως αγνοουμένου του επιτεύγματος της επιστήμης καθ' ο η Βυζαντινή Ιστορία είναι ουχί συνέχεια της Ρωμαϊκής αλλ' αυτή αύτη η συνέχεια της ελληνικής ιστορίας κατά τους μέσους χρόνους, πλήττει δε τα διδάγματα περί ενότητας και συνεχείας του ελληνικού έθνους».

* Υπονόμευση της εθνικής ταυτότητας: «Στερείται πνοής φρονηματισμού και καταλύει τα σύμβολα διά των οποίων παιδαγωγείται θρησκευτικώς, εθνικώς και κοινωνικώς ο μαθητής».

* Μαρξιστικό υπόβαθρο: «Σκοπίμως ασχολείται με οικονομικά και κοινωνικά ζητήματα ακατάλληλα διά την ηλικίαν και την μόρφωσιν του μαθητού, παρέχουσαν δε την εντύπωσιν εντέχνου προπαγάνδας επί εντέχνου σχεδίου κοινωνικών ιδεών». Απόδειξη της «περιέργου προτιμήσεως του συγγραφέως προς το χθαμαλόν ή σεσηπόζ» θεωρείται

και η χρήση (ρωμαϊκής) εικόνας «δυσειδούς τοκογλόφου»!

* Αντιθρησκευτικότητα: «Σφαλερά και καινόδοξος αντίληψις περί των δογμάτων» της Ορθοδοξίας, «αστεία αντίληψις» περί αντιπαράθεσης χριστιανισμού - ειδωλολατρίας τον 4ο μ.Χ. αι. (ενώ οι Πατέρες της Εκκλησίας «συμβιβάζουν την ελληνικήν προς την χριστιανικήν σκέψιν») κ.ο.κ.

* Επιλεκτικότητα: «Υπάρχουν σύντομοι και μακράι διαπραγματεύσεις, κατά τας προτιμήσεις του συγγραφέως. [...]

Ο συγγραφέυς ηκολούθησε ζένα πρότυπα εγχειριδίων, εις τα οποία μετά την ιστορικήν έκθεσιν επιτάσσονται κείμενα αναφερόμενα εις αυτά. Η μέθοδος αύτη ηδύνατο να ευρύνη τους ορίζοντας των μαθητών, εάν εγένετο καλή χρήσις αυτής. Ομως ο συγγραφέυς επέλεξε συχνά τμήματα συγγραφών τα οποία είναι ακατάλληλα».

* Μεροληψία υπέρ των Σλάβων: «Όσα γράφονται περί σκοπού του Δουσάν "να ενισχύσει τα Βαλκάνια που είχαν διαιρεθεί με την επικράτησιν των τοπικών αρχόντων" είναι ανακριβή και μέχρι σήμερον ανευρίσκοντο μόνον εις τα σχολικά βιβλία των βορείων γειτόνων μας».

* Εθνικά επικίνδυνη χαρτογράφηση: των «προσκαίρων βουλγαρικών κατακτήσεων» του Σαμουήλ, της Μεγάλης Σερβίας του Δουσάν («ίνα ίδουν οι μαθηταί ότι ο Σέρβος ηγεμών εδημιούργησε δικαιώματα των Νοτιοσλάβων επί πάσης σχεδόν της σημερινής Ελλάδος»), ακόμη και του κατακερματισμού των Βαλκανίων μετά το 1204 (όπου «παρουσιάζεται τεράστιος χώρος της Δυτικής Μακεδονίας υπό τον προσφιλή τω συγγραφέι τίτλον "Βούλγαροι"»). Οι χάρτες ήταν βέβαια ιστορικά ακριβείς, η γειτονιά μας όμως έπρεπε ν' αποτυπώνεται -ψευδώς- στη συνείδηση των μαθητών σαν ανέκαθεν ελληνική...»

(Η μεζούρα της εθνοφοροσύνης, Ελευθεροτυπία, 18/2/2007, <http://www.iospress.gr/ios2007/ios20070218.htm>)

«Οι πρόσφατες εκλογές είναι οι πρώτες που σημαδεύτηκαν τόσο πολύ από την πολιτική διαμάχη γύρω από την ιστορία. Αλλά για ποια "ιστορία" έγινε τόσο λόγος; Και ποιοί ήταν οι "ιστορικοί" που επέβαλαν αυτή την προεκλογική ατζέντα;

Θύμα του πολυσυζητημένου βιβλίου Ιστορίας της ΣΤ' Δημοτικού θεωρείται από πολλούς αναλυτές ότι έπεσε η Μαριέττα Γιαννάκου, η οποία κατακύλησε στη δέκατη θέση του ψηφοδελτίου της Νέας Δημοκρατίας στην Α' Αθηνών, και δεν μπόρεσε να εκλεγεί. Ανεξάρτητα από τη βασιμότητα αυτών των αναλύσεων, το σίγουρο είναι ότι κατά την προεκλογική περίοδο η πρώην υπουργός δέχτηκε πολλές επιθέσεις για την ευθύνη της στη σύνταξη και την κυκλοφορία του βιβλίου, ενώ μόνο από την αριστερά

σημειώθηκε η ευθύνη της για την αντιμεταρρύθμιση που επιχείρησε στην ανώτατη εκπαίδευση.

Ακόμα και ο πρωθυπουργός την κάλυψε με την αναφορά στους «ταραξίες» για την πολιτική της απέναντι στους εκπαιδευτικούς και το φοιτητικό κίνημα, αλλά απέφυγε να συμμαριστεί την ευθύνη για το βιβλίο. Πολλοί συνάδελφοί της στο κυβερνών κόμμα την απαρνήθηκαν δημόσια, για να εξασφαλίσουν τη δική τους ασυλία απέναντι στις επιθέσεις των εθνικοφρόνων τηλεπαρουσιαστών για το βιβλίο.

Αν υπολογίσει κανείς τον τηλεοπτικό χρόνο που αφιερώθηκε τους τελευταίους μήνες σε συζητήσεις για το σχολικό αυτό βιβλίο και τον συγκρίνει με το χρόνο που αφιερώθηκε στα θεωρούμενα μεγάλα πολιτικά ζητήματα που εκκρεμούν (συμπεριλαμβανομένων των λεγόμενων «εθνικών») θα διαπιστώσει ότι τα ΜΜΕ και οι εκπρόσωποι των κομμάτων θεωρούν σημαντικότερες κάποιες διατυπώσεις σε ένα βιβλίο του Δημοτικού, παρά τις «λύσεις» που προτείνονται από τα κόμματα για το ασφαλιστικό, τα σκάνδαλα των ομολόγων και κυρίως την καλοκαιρινή καταστροφή της μισής Ελλάδας.

Η συζήτηση, μάλιστα, έγινε αφορμή για να ανοίξουν παράπλευρα «ιστορικά θέματα» και να τίθεται συνεχώς στην πολιτική ατζέντα η συμμόρφωση του ενός ή του άλλου κόμματος ή βουλευτή στις προδιαγραφές μιας «εθνικώς ορθής» ιστορικής επιστήμης.

«Study History, ρε»

Δεν είναι πρώτη φορά που η πολιτική διαμάχη επεκτείνεται στον τομέα της ιστορίας. Σχεδόν σε κάθε εκλογική αναμέτρηση σημειώθηκαν αντιπαραθέσεις γύρω από ιστορικά ζητήματα. Όμως, πρώτη φορά οι αντιθέσεις αυτές δεν αφορούν τη ζώσα ιστορία του τόπου, για την οποία κάθε κόμμα διατηρεί τις δικές του απόψεις, αλλά μακρινές ιστορικές περιόδους, για τις οποίες υποτίθεται ότι διαλέγονται μόνο οι επιστήμονες του κλάδου.

Δεν πρόκειται, δηλαδή, για αντιθέσεις που αφορούν το ρόλο της βασιλείας, τη χούντα ή -το πολύ- την Εθνική Αντίσταση και τον Εμφύλιο. Τώρα η πολιτική αντιπαραθεση επεκτείνεται στη Μικρασιατική Καταστροφή, την Επανάσταση του '21 και την Τουρκοκρατία. Πρωταγωνιστές και τροφοδότες της διαμάχης είναι για πρώτη φορά τα ίδια τα μέσα ενημέρωσης και κυρίως ορισμένες καλτ φυσιογνωμίες τηλεοπτικών εκπομπών.

Πρόκειται για ένα πολιτικό φαινόμενο που έκανε την εμφάνισή του πριν από δεκαπέντε χρόνια, την περίοδο της μαζικής υστερίας για το Μακεδονικό, την εποχή του περίφημου συνθήματος «Study History, ρε», το οποίο απηύθυναν οι ελληναράδες διαδηλωτές στους αμόρφωτους κουτόφραγκους.

Από εκείνη την εποχή άρχισαν να ξεφυτρώνουν και να ανθούν ποικίλες ομάδες, οργανώσεις και άτομα, τα οποία έταξαν για στόχο τους την «επανελληνίση της Ελλάδας», μέσω της ανάδειξης αυτού που θεωρούσαν «προαιώνια δόξα» και «πραγματική ιστορία» της ελληνικής φυλής. Κοινό στοιχείο των ομάδων αυτών, η αναζήτηση κάποιας κρυφής ουσίας του Ελληνισμού, την οποία υποτίθεται ότι έχουν κρύψει οι ανθέλληνες που κυβερνούν την Ελλάδα. Με ό,τι αυτό σημαίνει, ορόσημο για την «αφελληνίση» της χώρας θεωρείται από τους κύκλους αυτούς η μεταπολίτευση του 1974.

Πολιτική συνέπεια αυτής της οριοθέτησης είναι, βέβαια, η έμμεση απενοχοποίηση της χούντας, αλλά και η άμεση απόδοση ευθυνών στους «πολιτικούς» συλλήβδην, στο «πολιτικό κατεστημένο», το οποίο γρονθοκοπεί στη γνωστή αφίσα ο κ. Καρατζαφέρης.

Οι πρόσφατες εκλογές επιβράβευσαν το ρεύμα αυτό στέλνοντας στη Βουλή διακεκριμένους εκπροσώπους του που εκλέγονται με το ΛΑΟΣ. Ο γιος του Κώστα Πλεύρη εκλέχτηκε ασφαλώς χάρη στην επιρροή του πατέρα του στον ιδεολογικό αυτό χώρο.

Ο πατέρας Πλεύρης ήταν από τους πρώτους διδάξαντες «Ιστορία» από το φιλόξενο κανάλι του κ. Καρατζαφέρη, με την εκπομπή «Ιστορικές Μνήμες», πολύ πριν ο σημερινός αρχηγός του ΛΑΟΣ εμπνευστεί τη δημιουργία ενός γνήσια εθνικόφρονος κόμματος.

Σε πολλές εκπομπές εμφανίζεται μάλιστα ο ιδρυτής του κόμματος «4ης Αυγούστου» και γνωστός φιλοχιτλερικός να διδάσκει τον κ. Καρατζαφέρη για τον Μεγαλέξανδρο, την άλωση της Κωνσταντινούπολης κ.λπ.

Οι τηλε-εθνικιστές

Με την ανάπτυξη της ιδιωτικής τηλεόρασης και τη δημιουργία δεκάδων μικρών καναλιών τη σκυτάλη πήραν άλλες προσωπικότητες του χώρου της εθνοπροσύνης, όπως ο ομοϊδεάτης του Πλεύρη και στη συνέχεια στέλεχος του ΛΑΟΣ Δημήτρης Καμάλας, ο Δημοσθένης Λιακόπουλος που πρόλαβε να κουμπαριάσει με τον κ. Καρατζαφέρη πριν τα σπάσουν και πολλοί άλλοι. Ειδικά στη Θεσσαλονίκη οι εκπομπές αυτές ήταν δεκάδες και μάλιστα επαναλαμβάνονταν από κανάλι σε κανάλι. Πολύ γρήγορα βρέθηκε και ο τρόπος χρηματοδότησης αυτών των εκπομπών, μέσω της διακίνησης «εθνωφελών» ιστορικών βιβλίων και της έκδοσης ιστορικών περιοδικών.

*Δύο από τους τηλεπαρουσιαστές αυτούς βρίσκονται ήδη στη Βουλή: ο Αδωνις Γεωργιάδης και ο Κυριάκος Βελόπουλος. Αν και έχουν διαφορετική διαδρομή ο καθένας, οι απόψεις που προβάλλουν, συγκλίνουν.

*Κατ' αρχήν θεωρούν ότι αυτά που λένε και αυτά που πουλάνε είναι κάτι το ξεχωριστό. Ο κ. Γεωργιάδης έχει αναθέσει στον αδελφό του, κάθε μεσημέρι, να καλωσορίζει τους τηλεθεατές λέγοντας ότι πρόκειται για μια «συγκλονιστική εκπομπή» (17/3/06), για μια «ανεπανάληπτη εκπομπή» (13/7/06), για μια «επαναστατική» (22/3/07), «φανταστική» (10/9/07), «απίστευτη» (12/9/07) και «ιστορική εκπομπή» (14/9/07).

*Ανάλογη μετριοφροσύνη επιδεικνύει και ο κ. Βελόπουλος, ο οποίος παρουσιάζει ως «μνημειώδες» το βιβλίο που έχει γράψει ο ίδιος: «Γι' αυτό επιμένω στο δίτομο μνημειώδες έργο που πρώτη φορά γράφτηκε στην Ελλάδα από Έλληνα, με τον τίτλο "Διεκδικούμε". Δύο τόμοι. Τηλεφωνήστε τώρα για να το παραλάβετε. Τρία χρόνια έκανε για να γραφτεί ένα βιβλίο. Οχι άρπα κόλλα. Τρία χρόνια!» (10/5/02). Για ένα άλλο βιβλίο του ο κ. Βελόπουλος επιφυλάσσει τον πιο μετριοπαθή χαρακτηρισμό «εξαιρετο» («Να παρουσιάσω και πάλι το εξαιρετο αυτό βιβλίο "Ελλήνων Προϊστορία"»).

**Αν τη δεκαετία του '50 που μεσουρανούσαν οι πωλήσεις εγκυκλοπαιδικών και ιστορικών βιβλίων με δόσεις, εμφανιζόταν κάποιος πλασιέ που θα προσπαθούσε να πουλήσει μαζί και κάποιο δικό του βιβλίο ως «μνημειώδες», το λιγότερο που θα άκουγε θα ήταν ότι είναι ψώνιο. Ο τηλεθεατής, όμως, των πλασιέ των εθνικισμού δεν ξενίζεται καθόλου από τις υπερβολές. Έχει εξοικειωθεί με το συνεχές πέρασμα από τα σοβαρά θέματα στην ουφολογία και από τους κλασικούς συγγραφείς στους συνωμοσιολόγους.*

**Χαρακτηριστικός είναι ο κατάλογος των σημαντικών συγγραφέων που κάνει η εκπομπή «Ελλήνων Εγερσις» των αδελφών Γεωργιάδη: «Οι γίγαντες του ελληνικού πνεύματος είναι ο Σωκράτης, ο Πλάτων, ο Αριστοτέλης, ο Θεόδωρος Κολοκοτρώνης, ο Γιάννης Μακρυγιάννης και ο Σαράντος Καργάκος. Όλοι αυτοί δίνουν απάντηση σε αυτούς που προσπαθούν να μας μειώσουν καθημερινά» (17/3/06).*

**Το κλειδί της επιτυχίας είναι η κινδυνολογία: «Η εκπομπή δίνει έναν τιτάνιο αγώνα ενάντια στον αφελληνισμό που συστηματοποιημένα πια επιχειρείται στην πατρίδα μας», μας λέει ο Λεωνίδας Γεωργιάδης (11/9/06). «Θα ειπωθούν πράγματα που δεν τα 'χετε ξανακούσει. Η Ελλάς βάλλεται από παντού. Η πατρίδα μας πεθαίνει πνευματικά» (12/9/07).*

**Από τη δική του πλευρά ο κ. Βελόπουλος προσθέτει: «Θέλουν να μας οδηγήσουν σε εθνικό τέλμα, συνειδησιακό τέλμα θα έλεγα. Να μην έχουμε ιστορική γνώση και ιστορική συνείδηση. Εμείς λέμε ένα μεγάλο όχι, όμως».*

**Για να πείσουν τους υποψήφιους πελάτες τους φτάνουν να ισχυριστούν ότι τα βιβλία που πουλάνε είναι «περίπου» απαγορευμένα: «Η εκπομπή παρουσιάζει βιβλία τα οποία σχεδόν έχουν απαγορευτεί στις μέρες μας», μας λέει ο Λεωνίδας Γεωργιάδης, «αν και είναι τα ωραιότερα βιβλία τα οποία κυκλοφορούν στην ελληνική βιβλιογορά» (26/2/07). Και επιμένει: «Παρουσιάζουμε βιβλία τα οποία ταράζουν τα νερά, γι' αυτό είναι σχεδόν απαγορευμένα» (12/3/07). «Μια εκπομπή που παρουσιάζει τα ωραιότερα βιβλία, τα σημαντικότερα πονήματα, αν και ξέρετε είναι αυτά τα οποία τα έχουν απαγορεύσει οι γνωστοί κύκλοι. Εμείς εδώ όχι μόνο δεν τα έχουμε απαγορεύσει, αλλά τα προωθούμε» (22/3/07).*

**Ο κ. Βελόπουλος έφτασε, μάλιστα, στο σημείο να γράφει στον υπότιτλο του βιβλίου του «Η Ελλάδα αιμορραγεί» ότι πρόκειται για «Το απαγορευμένο βιβλίο για τους Έλληνες».*

Φυσικά ουδέποτε απαγορεύτηκε αυτό το βιβλίο, το οποίο ο συγγραφέας οφείλει σε πληροφορίες που του έδωσαν -μεταξύ άλλων- ο Καψάλης (του «Στόχου»), οι χουντικοί Χολέβας και Γεωργαλάς και οι τεταρταυγουστιανοί Πλεύρης και Δενδρινός.

**Το αστείο είναι ότι υπάρχει άλλο βιβλίο του κ. Βελόπουλου («Δίας και Ιησούς») το οποίο έσπευσε να αποσύρει ο ίδιος κακώς όταν κατάλαβε ότι θα θεωρηθεί αιρετική η προσπάθεια αναζήτησης της γήινης (και φυσικά ελληνορωμαϊκής) ρίζας του Χριστού. Μπροστά στον κίνδυνο να χάσει το μισό του κοινό, ο κ. Βελόπουλος προχώρησε στην αδιανόητη αυτολογοκρισία, πραγματοποίησε μάλιστα και ανοιχτή εκδήλωση στο Βελίδειο (στις 23/2/03, παρόντος του «Αδώνιδος») για να δηλώσει έμπρακτα τη μεταμέλειά του και να επιβεβαιώσει τα ορθόδοξα φρονήματά του.*

**Όλοι οι τηλε-εθνικιστές θεωρούν ότι επιτελούν ένα είδος εθνικού έργου, μια βαριά*

«εθνική αποστολή» που τους έχει ανατεθεί άνωθεν.

*Απ' αυτή την άποψη θυμίζουν έντονα τους τηλε-ευαγγελιστές στις ΗΠΑ. «Αν 10 εκατομμύρια Έλληνες γνώριζαν ιστορία», έλεγε το 2002 ο κ. Βελόπουλος, «αν δεν χρειαζόταν εγώ να λέω διαβάστε ιστορία ή πάρτε αυτό το βιβλίο θα 'ταν πιο εύκολα τα πράγματα Συνέλληνες».

Και τότε τι θα πούλαγε; «Όταν μου λέτε ότι με τις ιδέες μου πουλάω βιβλία, αυτό είναι ύβρις», επιμένει. Και εξηγεί: «Στο κάτω κάτω δεν πουλάω ούτε Dixon ούτε απορρυπαντικά, για να μην πω καμιά άλλη κουβέντα».

*Παρόμοιες θέσεις εκφράζει και ο Α. Γεωργιάδης: «Την προβολή των βιβλίων δεν τη θεωρώ εμπορική πράξη. Την θεωρώ πολιτική πράξη. Διότι με αυτό τον τρόπο, με τα βιβλία που δείχνουμε προσπαθούμε να ξυπνήσουμε συνειδήσεις, και να κάνουμε τους συμπολίτες μας να καταλάβουν πέντε πράγματα παραπάνω» (18/9/07).

Βέβαια, όταν σφίγγουν τα πράγματα, ο κ. Γεωργιάδης ξεχνάει τα μεγάλα λόγια για «πολιτικές πράξεις» και ισχυρίζεται ότι απλώς πουλάει βιβλία. Όταν αποκαλύψαμε τη σκανδαλώδη προβολή του υμνητικού για τον Χίτλερ και τους ναζί αντισημιτικού βιβλίου του Κώστα Πλεύρη στην εκπομπή «Ελλήνων Εγερσις», ο κ. Γεωργιάδης μας απάντησε ότι «δεν είναι εκατομμυριούχος» και το «εμπορεύεται όπως όλοι». Αλλά αν είναι απλοί έμποροι, ποιος θα μας «επανελληνίσει»;

Οι νέοι γενίτσαροι

*Δυστυχώς, υπάρχουν και τα σοβαρά. Στην καμπάνια για το βιβλίο Ιστορίας πρωταγωνίστησαν δύο εφημερίδες: το «Πρώτο Θέμα» των Μάκη Τριανταφυλλόπουλου και Θέμου Αναστασιάδη και «Το Παρόν» του Μάκη Κουρή. Αφήνοντας στον υπόλοιπο τύπο την «αποστασιοποιημένη» αντιμετώπιση του ζητήματος ως διαμάχης μεταξύ ιστορικών ή εν γένει φιλιστόρων, τα κυριακάτικα αυτά έντυπα ευθύς εξ αρχής στρατεύτηκαν στην υπόθεση της καταπολέμησης του «εσωτερικού εχθρού» που επιβουλεύεται τα ιερά και όσια της εθνικής μας μυθολογίας. Κοινή συνισταμένη της εκστρατείας ήταν η ανάδειξη της απόσυρσης «του βιβλίου» σε κεντρικό πολιτικό διακύβευμα της επερχόμενης εκλογικής αναμέτρησης.

*Το «Παρόν» υπήρξε το έντυπο στο οποίο διοχετεύθηκαν τόσο το αρχικό σχέδιο (18/3/07) όσο και το τελικό πόρισμα (6/5/07) της Ακαδημίας κατά του βιβλίου, όσο και οι αντίστοιχες «παρατηρήσεις» της Ιεράς Συνόδου (1/4/07), μαζί με τις περισσότερες από τις πολιτικοϊδεολογικές «πλατφόρμες» με βάση τις οποίες ξεδιπλώθηκε η κινητοποίηση του «εθνικού χώρου».

*Το «Πρώτο Θέμα», πάλι, με την υψηλή κυκλοφορία του, εκλαϊκεύσε αυτή τη γραμμή επιτρέποντάς της να βγει από το περιθώριο των συνήθως (και κάποτε κατ' επάγγελμα) «εθνικά επαγρυπνούντων».

*Ήδη από τις 11 Μαρτίου, το «Παρόν» έθετε πρωτοσέλιδα το ερώτημα: «Τι σημαίνει η σιωπή σας κ. Καραμανλή για το βιβλίο της Ιστορίας;», ενώ ανήμερα της εθνικής γιορτής

τον καλούσε να αποσύρει το βιβλίο: «Μετά την Ακαδημία, κύριε πρωθυπουργέ, γράψε και συ Ιστορία».

*Τρεις μήνες αργότερα, το ρητορικό ερώτημα της εφημερίδας έχει γίνει σαφέστερο: «Ποιος κυβερνά; Ο Καραμανλής ή η Γιαννάκου;» (1/7/07). Όσο για το νόημα της όλης αναμέτρησης, αυτό είχε διευκρινιστεί από πολύ νωρίς: «Την εποχή που σπάνε ταμεία διεθνώς ταινίες για τον "Αλέξανδρο", για την "Τροία" και για τους "Σπαρτιάτες του Λεωνίδα", εμείς υποβαθμίζουμε τα ηρωικά πρότυπα στη διδασκαλία των ελληνικών σχολείων. Πέραν όλων των άλλων, η "φιλοσοφία" του "αμαρτωλού" βιβλίου είναι και εκτός εποχής. Δεν είναι μεταρρύθμιση, είναι αναχρονισμός. Και δεν βοηθά τη Ν.Δ. να συναντήσει τον "μεσαιό χώρο". Την καθιστά "ουρά των ακραίων"...» (11/3/07).

*Ως εκ τούτου, διαβάζουμε, «η κυβέρνηση έχει δυο απλές επιλογές: Είτε θα καταργήσει πλήρως το "αμαρτωλό σχολικό βοήθημα", θα ενώσει την κοινωνική της βάση και θα διασπάσει τους αντιπάλους της. Είτε θα επιμείνει πεισματωδώς στο "αμαρτωλό" βοήθημα (με κάποιες "κοσμητικές" τροποποιήσεις), θα διασπάσει τη βάση της και θα συσπειρώσει τον κόσμο εναντίον της. Μεγάλα παιδάκια είναι. Ας αποφασίσουν...».

*Ακριβώς στην ίδια γραμμή, αλλά με περισσότερο ευχώνευτη φρασεολογία, θα κινηθεί η παρέμβαση και του «Πρώτου Θέματος»: «Η... αυτοκτονία της Ιστορίας μας άρχισε από τη Στ' Δημοτικού», μας πληροφορεί στις 11/3/07, κάνοντας λόγο για «βιβλίο τερατούργημα», «ανιστόρητο και προκλητικό» ή ακόμη και «προδοτικό».

*«Αν είναι τα παιδιά να μαθαίνουν την ελληνική ιστορία όπως διδάσκεται από το βιβλίο της Στ' Δημοτικού, καλύτερα να κάνουν καμιά κατάληψη», αποφαινεται στο ίδιο φύλλο ο συνεκδότης του εντύπου, Θέμος Αναστασιάδης. «Απ' το να τους μαθαίνουν ότι δεν υπήρξε το κρυφό σχολειό, καλύτερα να 'χουμε κλειστό σχολειό».

*Σε μια έκρηξη δημοκρατικότητας, ο ίδιος πρότεινε ως «λύση» για την («αριστερών πεποιθήσεων») καθηγήτρια Μαρία Ρεπούση «και τους ομοίους της», «αντί να πάνε φυλακή, να πάρουν μεταγραφή: π.χ. στο πανεπιστήμιο του Ντενκτάς στα Κατεχόμενα ή στο "Ίδρυμα Κεμάλ Ατατούρκ».

*Όσο για τις πολιτικές διαστάσεις του εγχειρήματος, αποσαφηνίζονται στις 18 Μαρτίου: «Ο Κώστας Σημίτης πλήρωσε πολύ βαριά εκλογικά την ιδεοληψία των υπουργών του με το θέμα των ταυτοτήτων. Τον ίδιο κίνδυνο αρχίζει να διατρέχει και ο Κώστας Καραμανλής αν αφήσει ανιστόρητους, εμπαθείς και φανατικούς να προβάλλουν ως κυβερνητική επιλογή το σχολικό βιβλίο το οποίο προσβάλλει την ψυχή όλων των Ελλήνων».

*Οι δημοσκοπήσεις επιστρατεύονται ως μέσο πίεσης προς τους πολιτικούς: Ανήμερα της 25ης Μαρτίου, το «Πρώτο Θέμα» μας ενημερώνει πρωτοσέλιδα ότι το 90% του λαού απαιτεί «να αλλάξει το βιβλίο της ντροπής». Ο λόγος για τηλεφωνικό γκάλοπ της Metron Analysis, σύμφωνα με το οποίο το 67,2% των ερωτηθέντων (και το 79,1% των

ψηφοφόρων της Ν.Δ.) υποστηρίζει ότι το επίμαχο εγχειρίδιο «διαστρεβλώνει την ελληνική ιστορία», ζητώντας σε ποσοστό 31,3% «να καταργηθεί» και σε 53,6% «να γίνουν αλλαγές».

Το αστείο είναι ότι, το ίδιο ακριβώς κοινό, δηλώνει κατά 30% «καθόλου» και κατά 31,6% «όχι και τόσο» ενημερωμένο για το θέμα! Νόμος είναι το «δίκιο» του άσχετου...

*Δεν θα μπορούσε να λείπει και η «επανίδρυση του κράτους». Η μακαρθική ιδέα να εκκαθαριστούν τα πανεπιστήμια (και η εκπαίδευση γενικότερα) από το μίasma των αριστερών επιστημόνων που δηλητηριάζουν τη νέα γενιά αμφισβητώντας την εθνικόφρονα μυθολογία αποτελεί ένα επαναλαμβανόμενο μοτίβο της αρθρογραφίας του Αναστασιάδη:

«Μ' ενοχλεί ότι το σύστημα επιτρέπει να γράφεται η Ιστορία μας από τέσσερεις-πέντε περιθωριακούς εκπαιδευτικούς, των οποίων οι πεποιθήσεις και οι ιδεοληψίες έρχονται σε σύγκρουση με το 90% τουλάχιστον των Ελλήνων! Από πότε επιτρέπεται σε καταφανώς προκατειλημμένα άτομα να διαμορφώνουν κυριολεκτικά τα μυαλά των παιδιών με τις καθαρά ενδοτικές, αν όχι πρακτόρικες απόψεις τους;» (25/3/07). «Αν δεν αποκλειστούν οριστικά από τη συγγραφή σχολικών βιβλίων (και το διδακτικό έργο) οι συγκεκριμένοι φορείς ψευτοϊστορικών απόψεων με κοινή συνισταμένη τον ενδοτισμό και το νεο-ραγιαδισμό, τότε μακροπρόθεσμα θα έχουμε πολύ μεγαλύτερο πρόβλημα» (8/4/07).

*Ο Καραμανλής καλείται να «στείλει τους νέους γενίτσαρους μια και καλή στα σπίτια τους. Οχι βιβλίο να μη... διορθώσουν, αλλά να μην ξαναδιδάξουν ούτε ένα παιδί». Με την επανακαθιέρωση, προφανώς, του πιστοποιητικού κοινωνικών φρονημάτων ή του *Berufsverbot* αλλά γερμανικά...

*Καταφανώς επικίνδυνη για τη δημοκρατία, η καμπάνια αυτή έχει, ωστόσο, και την ξεκαρδιστική της διάσταση -από την επιστράτευση του Δημοσθένη Λιακόπουλου ως «ειδήμονα» περί του βιβλίου στον *Alpha* (6/3/07) μέχρι τον ισχυρισμό του Αναστασιάδη ότι «στην Ιστορία δεν έχει υπάρξει ούτε ένα (1) φωτογραφικό ντοκουμέντο ή επίσημη μαρτυρία» που να πιστοποιεί «ότι και οι Έλληνες κάναμε αγριότητες εναντίον των Τούρκων» (8/4/07).

*Το πιο χαριτωμένο είναι, ωστόσο, η προσπάθεια του «Πρώτου Θέματος» να μορφώσει εθνοπρεπώς το κοινό, διανέμοντας την 24τομη «Ιστορία των Ελλήνων» που λίγο νωρίτερα είχε μοιράσει η «Ε».

Αν, ωστόσο, οι επίδοξοι Μακάρθι έμπαιναν στον κόπο να ξεφυλλίσουν έστω το εν λόγω συλλογικό πόνημα, θα ανακάλυπταν ανάμεσα στους συγγραφείς και τα κείμενά του ό,τι ακριβώς καταγγέλλουν...»

δήλωσε π.χ. με στόμφο ο Χάρης Καστανίδης. «Οι δήθεν εθνικόφρονες της Δεξιάς έδειξαν σήμερα το πραγματικό τους πρόσωπο. Στο χάρτη αυτό η Ελλάδα εμφανίζεται ακρωτηριασμένη, τα σύνορα σταματούν στην Καβάλα και η περιοχή των Σκοπίων φέρει το όνομα Μακεδονία. Η κυβέρνηση της Ν.Δ. και ο Καραμανλής προχωρούν στη στρέβλωση της ιστορικής αλήθειας αποδεικνύοντας τη βαθιά τους υποκρισία και το πόσο εθνικά επικίνδυνοι είναι».

*Από κοντά και οι άμεσα ενδιαφερόμενοι: «Στο συγκεκριμένο χάρτη τα σύνορα της Ελλάδας υποχωρούν, αφήνοντας εκτός της ελληνικής επικράτειας μεγάλο τμήμα της Ανατολικής Μακεδονίας και ολόκληρη τη Θράκη», διαβάζουμε στην «Αλφα Ένα» του Καρατζαφέρη (15/9/07). «Κάποιοι σε μια προσπάθεια να περάσουν εντέχνως τις δυσμενείς για τη χώρα μας και την Ιστορία μας εξελίξεις, αλλοιώνουν εκ νέου τα σύνορα».

Στοιχειώδης γνώση του ιστορικού παρελθόντος αρκεί, βέβαια, για να διαπιστώσει κανείς τη φαιδρότητα του όλου «σκανδάλου». Πολύ απλά, μεταξύ 1941 και 1944 τα σύνορα της κατεχόμενης Ελλάδας έφταναν όντως μέχρι το Στρυμόνα (κι όχι μέχρι τις Σέρρες ή την Καβάλα, όπως έσπευσαν να συμπεράνουν οι -υποτίθεται φιλίστορες- «αγανακτισμένοι»), αφού η Ανατολική Μακεδονία και η Θράκη είχαν παραχωρηθεί από το Γ' Ράιχ στη Βουλγαρία. Οσο για τα γεωγραφικά σύνορα της (ευρύτερης) Μακεδονίας, όλοι οι χάρτες και τα βιβλία που εκδόθηκαν στη χώρα μας πριν από το 1992 τα τοποθετούν πολύ βορειότερα των ελληνικών συνόρων. Δύσκολα, όμως, θα μπορούσε να βγει εκλογική υπεραξία από μια τέτοια παραδοχή. Καλύτερα, λοιπόν, να θεωρηθεί αληθινό ό,τι μοιάζει -ή πλασάρεται- σαν «εθνικό»...

(Το νέο ραντεβού με την ιστορία, Ελευθεροτυπία, 23/9/2007, <http://www.iospress.gr/ios2007/ios20070923.htm>)

«Τέσσερις δεκαετίες μετά την 21η Απριλίου 1967, τι απομένει πια στη συλλογική μνήμη από τα χρόνια της χούντας; Μάλλον λίγα πράγματα, φοβούμαστε, παρακολουθώντας τα πρώτα σχετικά επετειακά αφιερώματα.

Πάει άλλωστε καιρός που, για μεγάλη μερίδα των ΜΜΕ, η αναζήτηση του «καινούργιου» για την εποχή και τους ανθρώπους της περνά ως επί το πλείστον από την ανασύσταση του λόγου των ίδιων των χουντικών. Είτε πρόκειται για τον Παττακό, που η άκαρδη μεταπολιτευτική πολιτεία άφησε χωρίς ...σύνταξη («Espresso» 21.2.07), είτε για τον Παπαδόπουλο που, όπως μας διαβεβαίωσε ο Αλέξης Παπαχελάς επικαλούμενος παλιούς του συνεργάτες, είχε «ένα προσωπικό στιλ που δεν συνάδει και πολύ με την εικόνα που εμείς έχουμε» (MEGA 3.4.07).

Κάτι η νοσταλγία για τα χρόνια της νιότης, κάτι η επιλεκτικότητα της μνήμης, κάτι η αναγωγή της χούντας σ' ένα εύκολο -και υπερβολικό- μέτρο σύγκρισης και καταγγελίας των εκάστοτε κυβερνητικών πρακτικών, τελικά η «εθνοσωτήριος» του 1967-74 μόνο σαν

καρικατούρα μπόρεσε να επιζήσει στα μυαλά των σημερινών Ελλήνων.

Αψευδής μάρτυρας το δημοφιλές σίριαλ «Λούφα και παραλλαγή» (όπου η δικτατορία παρουσιάζεται περίπου σαν παιδική χαρά) και η κυρίαρχη πλέον τάση του εγχώριου κινηματογράφου να αντιμετωπίζει εκείνα τα χρόνια με μια διάχυτη νοσταλγία για την παλιά, «αυθεντική» Ελλάδα της «αθωότητας». Χρειάζεται έτσι να καταδυθεί κανείς στα ψιλά των (λογοκριμένων) εφημερίδων της εποχής για να ανασύρει, ως σπαράγματα περισσότερο παρά ως συντεταγμένη αφήγηση, το αυθεντικό κλίμα μιας κοινωνίας υπό 24ωρη επιτήρηση κι Εθνική Ηθική Διαπαιδαγώγηση: εκείνο το γενικευμένο αίσθημα ασφυξίας και βουβής ανημπόριας απέναντι σε μια εξουσία πανίσχυρη και γελοία, που σήμερα μόνο οι φαντάροι παραμεθόριων μονάδων μπορούν να νιώσουν κάποια στιγμή της
θητείας
τους.

Ολα αυτά δεν θα είχαν ίσως καμιά σημασία, αν δεν υπήρχαν κάποιες παρενέργειες επικίνδυνες για την ποιότητα της σημερινής δημοκρατίας μας. Δυο παραδείγματα, από την τρέχουσα καμπάνια για την αποκατάσταση της «εθνικά ορθής» σχολικής Ιστορίας, είναι
νομίζουμε
αποκαλυπτικά.

Το έθνος και το Σύνταγμα

Η Εταιρεία Μακεδονικών Σπουδών ήταν το πρώτο επίσημο πνευματικό σωματείο που τοποθετήθηκε δημόσια για το νέο βιβλίο ιστορίας της Στ' Δημοτικού. Με ανακοίνωσή της στις 26.2.07 κατήγγειλε ότι «το εν λόγω διδακτικό βιβλίο παραποιεί την ελληνική Ιστορία, με συγκεκριμένες αναφορές και ιδίως με ασύγγνωστες παρασιωπήσεις γεγονότων», όπως «η αποφασιστική συμβολή της Ελληνικής Ορθόδοξης Εκκλησίας στην Εθνική Παλιγγενεσία», και ζήτησε την άμεση απόσυρσή του. Το κείμενο υπογράφουν ο πρόεδρος Νικόλαος Μέρτζος και η γενική γραμματέας Τερέζα Πεντζοπούλου-Βαλαλά.

Ενδιαφέροντα είναι ωστόσο δύο σημεία της ίδιας ανακοίνωσης. Αφ' ενός μεν η διαπίστωση των συντακτών της πως κάποιοι «νεωτερικοί Έλληνες ιστορικοί, σε άμεση συνεργασία ή ταύτιση με ξένα κέντρα, αποδομούν συστηματικά την έννοια και την ταυτότητα του Ελληνικού Έθνους». Αφ' ετέρου, η διακήρυξή τους ότι «η Εταιρεία Μακεδονικών Σπουδών είναι αποφασισμένη να υπερασπισθεί εμπράκτως την Ιστορία, το Έθνος και το Σύνταγμα των Ελλήνων» -και πιο συγκεκριμένα, τη διάταξή του που ορίζει ως σκοπό της παιδείας «την ανάπτυξη της εθνικής και θρησκευτικής συνείδησης των Ελλήνων». Δεν διστάζουν μάλιστα να επικαλεστούν το ακροτελεύτιο άρθρο 120 (πρώην 114) του Συντάγματος, με το οποίο η προστασία του δημοκρατικού πολιτεύματος «επαφίεται στον πατριωτισμό των Ελλήνων».

Η παρέμβαση αυτή χαιρετίστηκε με ενθουσιασμό από τα στελέχη του υπό συγκρότηση «εθνικού χώρου». Η Εκκλησία της Ελλάδος, μάλιστα, έσπευσε να ταξινομήσει την ανακοίνωση της Εταιρείας δεύτερη τη τάξει στην ιστοσελίδα της, αμέσως μετά τις σχετικές ομιλίες του αρχιεπισκόπου.

Υπάρχει ωστόσο μια μικρή αλλά ουσιώδης λεπτομέρεια. Ο πρόεδρος της ΕΜΣ, που επικαλείται την προστασία του Συντάγματος για να αποκλείσει από τη δημόσια εκπαίδευση όσες επιστημονικές προσεγγίσεις αποκλίνουν από τα πατροπαράδοτα ελληνοχριστιανικά δόγματα, δεν είχε πάντα τις ίδιες ευαισθησίες όσον αφορά την προάσπιση της συνταγματικής νομιμότητας. Υπήρξε, αντίθετα, επιφανές στέλεχος των μηχανισμών της χούντας -και συγκεκριμένα, αντιπρόεδρος της «Συμβουλευτικής» ψευδο-

Βουλής που έστησε ο Παπαδόπουλος για να εξωραΐσει το δικτατορικό καθεστώς!

Τα γεγονότα είναι γνωστά. Το 1970 ο Παπαδόπουλος εξήγγειλε τη δημιουργία μιας (διορισμένης) «Μικρής Βουλής», ονόματι «Συμβουλευτική Επιτροπή», με αρμοδιότητα να «εκφέρει γνώμη επί της αρχής και του εν γένει περιεχομένου των εις αυτήν παραπεμπομένων υπό του Πρωθυπουργού σχεδίων Νομοθετικών Διαταγμάτων» (Ν.Δ. 499/1970). Αρχικά, τα μέλη της επιλέγονταν απ' τον ίδιο το δικτάτορα, κυρίως μεταξύ υποψηφίων που πρότειναν οι (διορισμένες) διοικήσεις «των πλέον αντιπροσωπευτικών και ανεγνωρισμένων επιστημονικών οργανώσεων και οργανισμών της Χώρας» (Β.Δ. 642/1970). Αργότερα, ο διορισμός των μελών γινόταν από ένα σώμα 10.666 συνολικά «εκλεκτόρων», αποτελούμενο από (διορισμένα) στελέχη του καθεστώτος σε δήμους κι επαγγελματικούς συλλόγους. Η θέση του μέλους της «Συμβουλευτικής» ήταν έμμισθη, με «μηνιαία αποζημίωση» όχι μεγαλύτερη από τις απολαβές Γενικού Γραμματέα Υπουργείου, συν τα οδοιπορικά και -στην περίπτωση του προέδρου- έξοδα παραστάσεως (Ν.Δ. 959/1971).

Πρώην ΕΚΟΦίτης της Θεσσαλονίκης, ο Μέρτζος διορίστηκε απ' τον Παπαδόπουλο μέλος της πρώτης, 56μελούς «Συμβουλευτικής» (11.1970). Τον επόμενο χρόνο εξελέγη απ' το χουντικό μηχανισμό μέλος (12.12.71) κι εν συνεχεία Β' αντιπρόεδρος (20.1.72) της δεύτερης, 75μελούς «Συμβουλευτικής».

Για το έργο της τελευταίας, εύγλωτος υπήρξε ο πρόεδρός της, Απ. Βογιατζής: «Βασική σκέψις είναι το πνεύμα συνεργασίας της Επιτροπής μετά των κυβερνητικών εκπροσώπων [...] Η ανθρωπότης ευρίσκεται εις το λυκαυγές μίας νέας εποχής. Της εποχής της συνεργασίας, πέραν τυπικών δικαιωμάτων. Τους υψηλούς αυτούς στόχους οφείλει να επιδιώξει η Επιτροπή μας, διά να ανταποκριθεί εις τους υψηλούς στόχους της Επαναστάσεως» («Νέα Πολιτεία» 27.1.72).

Σήμερα, ο πάλοι ποτέ αντιπρόεδρος της «Συμβουλευτικής» ξαναηγείται του αγώνα για την πάταξη των οργάνων της έξωθεν επιβουλής. Οργάνων που, όπως διαπιστώνουμε από το δεύτερο παράδειγμα, σε κάποιες τουλάχιστον περιπτώσεις ταυτίζονται πλήρως με τους «ανθέλληνες Έλληνες» που και τότε υπονόμευαν τα ιερά και όσια της Φυλής...

Οι αιώνιοι ανθέλληνες

«Το Παρόν» του Μάκη Κουρή είναι μια από τις δυο κυριακάτικες εφημερίδες που πρωταγωνιστούν στο τρέχον «κίνημα» για την πάταξη των ιστοριογραφικώς ασχημονούντων. Το πασχαλιάτικο φύλλο του μας πληροφόρησε, μεταξύ άλλων, ότι οι προσβάσεις των ανθελληνικών κύκλων επεκτείνονται πολύ πέρα απ' το ΥΠΕΠΘ:

«Το πανελλήνιο συγκλονίζεται από το σκάνδαλο του βιβλίου Ιστορίας της Στ' Δημοτικού. Αυτό όμως δεν εμπόδισε την ηγεσία του Συλλόγου Φυλακισθέντων και Εξορισθέντων Αντιστασιακών (ΣΦΕΑ) να προτείνει στην Επιτροπή για τα 40 χρόνια από το πραξικόπημα της χούντας το 1967 τρεις ακραιφνείς "εκσυγχρονιστές" απολογητές της λεγόμενης "πολυπολιτισμικής" πολιτικής της παγκοσμιοποίησης: τον κ. Αντώνη Λιάκο, τον κ. Αλιβιζάτο και τον κ. Διαμαντούρο.

Η πολιτική σκοπιμότητα της επιλογής τους είναι καταφανής. Έχει στόχο να καλύψει τα πρόσωπα αυτά και την πολιτική τους με τον μανδύα του αντιδικτατορικού αγώνα και του "αριστερού" αγωνιστή και να συγκαλύψει το σημερινό ρόλο που διαδραματίζουν ως

ανταποκριτές [sic] της παγκοσμιοποίησης, ένα δείγμα της οποίας είναι και το βιβλίο της
Στ' Δημοτικού.

Για τι αγωνίσθηκε η αντιδικτατορική αντίσταση; Για την αποδόμηση της ελληνικής
εθνικής ιδέας, της ελληνικής εθνικής ιστορίας και της ελληνικής εθνικής ταυτότητας; [...] Ο
ελληνικός λαός βλέπει στην πατριωτική αντίσταση, στον ισοπεδωτισμό και την
αλλοτρίωση της Νέας Τάξης τον ίδιο αγώνα που διεξήγαγε τότε κατά της δικτατορίας και
των ξένων υποστηρικτών και προστατών της.

Δεν θα γίνει ο εορτασμός των 40 χρόνων από την αποφράδα ημέρα της εγκαθίδρυσεως
της δικτατορίας η κολυμβήθρα του Σιλβάμ για να εμφανισθούν με φωτοστέφανο αυτοί
που σήμερα διακηρύσσουν ως στόχο την αποδόμηση της ελληνικής εθνικής ιδέας, του
ελληνικού έθνους και της ελληνικής εθνικής ταυτότητας».

Το νόημα του «σκανδάλου» είναι σαφές: όσοι αποκλίνουν από (ή αμφισβητούν εκ
βάθρων) τα θέσφατα της ελληνορθοδοξίας και της τρισχιλιετούς συνέχειας του ελληνικού
έθνους, δεν δικαιούνται να έχουν την παραμικρή σχέση με την αντιδικτατορική αντίσταση
(του «ελληνικού λαού», βεβαίως, ως ενιαίου κι αδιαφοροποίητου συνόλου). Εστω κι αν
έγραψαν αυτοπροσώπως κάποιες σελίδες της.

Γιατί υπάρχει κι αυτή η μικρή λεπτομέρεια: στις 4 Φλεβάρη του 1970, ο νυν καθηγητής
Ιστορίας Αντώνης Λιάκος, 23 χρόνων τότε, καταδικάστηκε από το Έκτακτο Στρατοδικείο
Θεσσαλονίκης σε ισόβια κάθειρξη για τη συμμετοχή του στην ένοπλη αντιδικτατορική
οργάνωση «Λαϊκή Πάλη». Στην ίδια ποινή καταδικάστηκαν κι άλλοι 3 σύντροφοί του (ο
Στέργιος Κατσαρός, ο Τάσος Δαρβέρης κι ο Τριαντάφυλλος Μηταφίδης), ενώ σε 5 άλλους
επιβλήθηκαν ποινές 2,5 - 12 χρόνων. Σύμφωνα με το κατηγορητήριο, η «Λαϊκή Πάλη»
είχε ξεκινήσει τη δράση της τον Μάιο του 1967 με προκηρύξεις και σχεδίαζε να χτυπήσει
με βόμβες διάφορα κυβερνητικά κτίρια, το αμερικανικό προξενείο, τα γραφεία του ΝΑΤΟ
και τις εγκαταστάσεις της ΕΣΣΟ-ΠΑΠΑΣ. Η ιστορία της ομάδας αποτυπώνεται
αναλυτικά στις αναμνήσεις δύο από τους πρωταγωνιστές της -του αείμνηστου Δαρβέρη
(«Μια ιστορία της νύχτας», εκδ. Τρίλοφος, Θεσ/νίκη 1983 και Βιβλιοπέλαγος, Αθήνα
2002) και του Κατσαρού («Εγώ ο προβοκάτορας, ο τρομοκράτης», εκδ. Μαύρη Λίστα,
Αθήνα 2000), ενώ ο Λιάκος αναφέρεται σχετικά σ' ένα ευρύτερο, αυτοβιογραφικό του
κείμενο (περ. «Ιστορείν», τχ.3, 2001, σ.47-58). Παραδόξως, κανείς τους δεν ζήτησε
άδεια από τον Κουρή γι' αυτό.

Ας σοβαρευτούμε. Το πρόβλημα δεν είναι αν κάποιοι γίγαντες της (μεταπολιτευτικής,
βεβαίως) δημοκρατίας αμφισβητούν τις αντιστασιακές δάφνες αγωνιστών. Η ουσία
βρίσκεται στην εξασθένηση της συλλογικής μνήμης, που επιτρέπει να επαναδιατυπώνεται
προγραμματικά το ιστορικό αίτημα της εκκαθάρισης του εκπαιδευτικού μηχανισμού από
τα εθνικώς ύποπτα «μιάσματα».

Την ίδια μέρα με το δημοσίευμα του «Παρόντος», στην άλλη κυριακάτικη ναυαρχίδα του
εθνικού κινήματος -το «Πρώτο Θέμα»- ο Θέμος Αναστασιάδης απαιτούσε να
«αποκλειστούν οριστικά από τη συγγραφή σχολικών βιβλίων (και το διδακτικό έργο) οι
συγκεκριμένοι φορείς ψευτοϊστορικών απόψεων με κοινή συνισταμένη τον ενδοτισμό και
τον νεοραγιαδισμό». Με επαναθέσπιση, προφανώς, κάποιας μορφής πιστοποιητικού
κοινωνικών -ή έστω «εθνικών»- φρονημάτων...»

(«Πατριώτες» και «μιάσματα», Ελευθεροτυπία, 21/4/2007, <http://www.iospress.gr/mikro2007/mikro20070421.htm>)

«Ένα σχεδόν μήνα μετά την απόσυρση του βιβλίου Ιστορίας της Στ' Δημοτικού, και καθώς ο θόρυβος που ξεσήκωσε η υπόθεση αυτή μοιάζει να έχει επιτέλους καταλαγιάσει, είμαστε πλέον σε θέση να επιχειρήσουμε μια πρώτη αποτίμηση της πρωτοφανούς διαμάχης που ξέσπασε από τη στιγμή που κάποιοι ανακάλυψαν την ύπαρξη του «εθνοπροδοτικού» εγχειριδίου.

Ας ξεκινήσουμε από το τέλος: η απόσυρση του βιβλίου, πρώτη μετεκλογική κίνηση της νέας κυβέρνησης Καραμανλή, συνιστά μια πολιτική απόφαση που, περιγελώντας κατάμουτρα τους θεσμούς, νομιμοποιεί έναν ιδιότυπο δημόσιο έλεγχο των εκπαιδευτικών ζητημάτων. Στο εξής, και η παραμικρή απόπειρα δοκιμής μιας νέας διδακτικής πρότασης οφείλει να συμμορφώνεται με έναν άτυπο πλην πανίσχυρο κανόνα («μεζούρα της εθνοφοροσύνης» τον ονομάσαμε από τη στήλη αυτή) που υπαγορεύεται από τους «εθνικώς ανησυχούντες» ενός ευρύτατου πολιτικού φάσματος και υιοθετείται από τα μέσα ενημέρωσης, κυρίως τα τηλεοπτικά, ως αυτονόητη άμυνα απέναντι σε όσους επιβουλεύονται τα ιερά και τα όσια του ελληνικού έθνους.

Η εξέλιξη δεν είναι απλώς δυσάρεστη, είναι σαφώς εξωφρενική: από εδώ και πέρα, οι συγγραφείς των σχολικών εγχειριδίων οφείλουν να ακολουθούν κατά γράμμα τις παραινέσεις των δελτίων των οκτώ που, με την απόσυρση του βιβλίου, αποδείχθηκαν εντέλει ισχυρότερα από το εγκεκριμένο αναλυτικό πρόγραμμα του υπουργείου. Από την άποψη αυτή, οι πανηγυρισμοί του ΛΑΟΣ, οι θέσεις του οποίου ηγεμόνευσαν στη διαμάχη, είναι απολύτως δικαιολογημένοι. Ακατανόητος (και αδιανόητος) παραμένει ο ενθουσιασμός όσων έκριναν το βιβλίο «από τα αριστερά»: ζοφερό το μέλλον (και) της Αριστεράς, αν η απόκρουση των υποτιθέμενων ανθελληνικών σχεδίων που απεργάζονται τα ποικιλώνυμα κέντρα της παγκοσμιοποίησης περνά μέσα από τη σύμπλευση με τις πιο αρχαϊκές (εξού και εξαιρετικά φοβικές) δοξασίες για τους όρους επιβίωσης του σύγχρονου ελληνισμού.

Το βιβλίο ως πρόσχημα

Είναι προφανές ότι ένα σχολικό βιβλίο μπορεί κάλλιστα να προκαλέσει μια δημόσια συζήτηση. Η συζήτηση αυτή θα αφορούσε τη διαδικασία παραγωγής του, τις ενδεχόμενες

καινοτομίες που εισάγει, επομένως τη διδακτική και παιδαγωγική πρόταση που εκπροσωπεί, αλλά και τη συσχέτισή του με τα υπόλοιπα σχολικά εγχειρίδια, παλιά και νέα, καθώς και με αντίστοιχους πειραματισμούς που δοκιμάζονται ήδη αλλού. Το βιβλίο της Στ' Δημοτικού ήταν πράγματι ένα βιβλίο που προσφερόταν για μια τέτοια συζήτηση. Ούτως ή άλλως, η πρόθεσή του να εισηγηθεί ένα νέο αφηγηματικό ύφος, να αντιμετωπίσει με διαφορετικό πνεύμα τις σχέσεις με τους γείτονες ή να εντάξει τις γυναίκες στον κορμό της ιστορικής αφήγησης απηχεί σύγχρονες αντιλήψεις για τη διδασκαλία της ιστορίας οι οποίες μόνον από αδαείς μπορούν να χλευαστούν ως αναμάσημα των δογμάτων της πολιτικής ορθότητας ή/και να κατηγορηθούν ως κατά μέτωπον επίθεση στα εθνικά δίκαια. (Μπορεί να μην το έχουν υπόψη τους οι επικριτές του βιβλίου, αλλά οι προσπάθειες για μια σχολική ιστορία που να μην οξύνει τα μίσση και τα πάθη μεταξύ γειτονικών λαών χρονολογούνται στις βαλκανικές χώρες από τα χρόνια του Μεσοπολέμου.)

Είναι βέβαιο ότι ελάχιστοι θα ενδιαφέρονταν για μια συζήτηση που θα αυτοπεριοριζόταν στα πραγματικά ζητήματα που θέτει κάθε σχολικό βιβλίο όταν επιχειρεί να διατυπώσει μια εναλλακτική διδακτική πρόταση. Και πάντως όχι τα δελτία των οκτώ. Ετσι, το βιβλίο λειτούργησε ως πρόσχημα για τη διατύπωση γενικών ιδεολογικοπολιτικών θέσεων, αλλά και για την εξυπηρέτηση άμεσων πολιτικών στοχεύσεων τόσο από την πλευρά των πολεμίων του όσο και από εκείνη αρκετών από τους υποστηρικτές του. Και έπρεπε το βιβλίο να καταγγελθεί ως νεοταξίτικο προϊόν, απτό δείγμα μιας υπόγειας διαδικασίας αφελληνισμού, για να ζωστεί τα φουσεκλίκια μια πλούσια γκάμα θεματοφυλάκων των εθνικών δικαίων και να ζητήσει την άνευ όρων απόσυρσή του.

Μήπως, όμως, έστω κι έτσι, θέματα που σχετίζονται με τη διδασκαλία της ιστορίας, επομένως και με την ιστορία και την ιστοριογραφία, αποτέλεσαν εντέλει αντικείμενο μιας δημόσιας συζήτησης, έγιναν κατά κάποιον τρόπο πρόβλημα της κοινωνίας; Δυστυχώς, και στην περίπτωση αυτή, η διεξαγωγή της συζήτησης μαρτυρεί μια σοβαρή παθολογία: για να γίνει η συζήτηση ενός θέματος δημόσια μεσολαβείται από τα μέσα ενημέρωσης, τα οποία την «κοινοποιούν», προσαρμόζοντάς την κάθε φορά στα μέτρα τους. Επιβάλλουν τις προϋποθέσεις του δημόσιου διαλόγου, αποφασίζουν τους όρους του παιχνιδιού, επιλέγουν τους παίκτες και, εντέλει, υποβάλλουν την ορθή κατά τη γνώμη τους «ανάγνωση» του προβλήματος ως τη μόνη θεμιτή προσέγγιση του ζητήματος. Αμα χρειαστεί, και για το βιβλίο χρειάστηκε, παραγγέλνουν και καμιά δημοσκόπηση για να

βεβαιωθούν ότι τα λόγια τους έπιασαν τόπο.

Ιστορία και λογοκρισία

Με πρόσχημα, λοιπόν, το βιβλίο οργανώθηκε μια άνευ προηγουμένου εκστρατεία με αίτημα τη «διαφύλαξη της ιστορικής μνήμης» την κατάργηση της οποίας επιδίωκε, υποτίθεται, το βιβλίο της Στ' Δημοτικού ακολουθώντας τα κελεύσματα των πατρώνων της παγκοσμιοποίησης: η Εκκλησία της Ελλάδας, ο ΛΑΟΣ, βουλευτές και πολιτικοί της ΝΔ και του ΠΑΣΟΚ, το ΚΚΕ και αριστερές ομάδες, αλλά και δημοσιογράφοι, και πανεπιστημιακοί, και η Ακαδημία και η Εταιρεία Μακεδονικών Σπουδών και η κυπριακή κυβέρνηση και άλλοι πολλοί, εντός και εκτός Ελλάδας, ανακάλυψαν αίφνης τον «εσωτερικό εχθρό» στο πρόσωπο της συγγραφικής ομάδας του βιβλίου και βάλθηκαν να τον συντρίψουν. Στο ξεκίνημα της υπόθεσης επιχειρήσαμε από τον «Ιό» μια χαρτογράφηση κινήσεων και εντύπων που, εκπροσωπώντας τον «εθνικό χώρο», ανήγαγαν την απόσυρση του βιβλίου σε πολιτικό αίτημα μείζονος εθνικής σημασίας. Οι ύβρεις που δεχθήκαμε δεν αναιρούν το γεγονός ότι εναντίον του βιβλίου στοιχίστηκαν, με παρεμφερή συχνά επιχειρηματολογία και κάποτε από τα ίδια έντυπα, άτομα και συλλογικότητες που προέρχονται από τα υποτιθέμενα δύο άκρα του πολιτικού φάσματος.

Για να αντιληφθούμε, ωστόσο, τι ακριβώς συνέβη τους μήνες που πέρασαν είμαστε υποχρεωμένοι να τοποθετήσουμε την όλη υπόθεση στη συγκυρία και ταυτόχρονα να της προσδώσουμε την ιστορικότητά της. Καταρχάς πρόκειται για την τρίτη κατά σειρά σύγκρουση αυτού του τύπου με πρώτη την «εθνική σταυροφορία» για το μακεδονικό και δεύτερη εκείνη των ταυτοτήτων. Μια δεύτερη παρατήρηση αφορά το γεγονός ότι δεν είναι η πρώτη φορά που ένα βιβλίο ιστορίας γίνεται αντικείμενο κριτικής για παρόμοιους λόγους. Η «Ιστορία Ρωμαϊκή και Μεσαιωνική» του Κώστα Καλοκαιρινού, η «Ιστορία του ανθρώπινου γένους» του Α. Σταυριανού, το βιβλίο του Γ. Κόκκινου υπήρξαν, μεταξύ άλλων, στόχος σφοδρών επιθέσεων, όπως στόχος λογοκριτικών παρεμβάσεων υπήρξε και το «βλάσφημο» χωρίο για το μύθο του Κρυφού Σχολείου που παρεισέφρησε τα πρώτα μεταπολιτευτικά χρόνια στο εγχειρίδιο της Γ' Λυκείου.

Μια τρίτη παρατήρηση αφορά τη διεθνή διάσταση του ζητήματος. Μπορεί σε κάθε χώρα να παίρνει ιδιαίτερες αποχρώσεις, να ακουμπά σε διαφορετικά κατά περίπτωση «εθνικά» ταμπού, η συζήτηση ωστόσο για το πώς πρέπει να διδάσκεται η ιστορία προκαλεί αυτή τη

στιγμή τριγμούς στο εκπαιδευτικό σύστημα πολλών χωρών. Ανάμεσά τους και στις Ηνωμένες Πολιτείες, όπου η κυβέρνηση Μπους προχώρησε από καιρό σε μια λυσσαλέα επίθεση κατά ορισμένων βιβλίων που κινούνταν στο παιδαγωγικό κλίμα του εγχώριου εγχειριδίου της Στ' Δημοτικού.

Παραμύθι πούλα μου...

Εχουμε, λοιπόν, να κάνουμε με μια υπόθεση που διαθέτει παρελθόν και που δεν αποτελεί μια ακόμη ελληνική αποκλειστικότητα. Από εκεί και πέρα αξίζει να σταθούμε και στα στοιχεία που συγκροτούν την ελληνική περίπτωση και τα συμφραζόμενά της. Να μην παραβλέψουμε, κυρίως, ότι η συζήτηση για το βιβλίο συνέπεσε, διόλου τυχαία κατά τη γνώμη μας, με μια εποχή πρωτοφανών κινητοποιήσεων του εκπαιδευτικού χώρου. Απόηχοι των κινητοποιήσεων αυτών ανιχνεύονται στη στάση πολλών από εκείνους που πήραν μέρος στη διαμάχη, πολεμίων και υπερμάχων του βιβλίου. Κάποιοι, από τα δεξιά, βρήκαν αφορμή να κανονίσουν εκκρεμείς λογαριασμούς και να ζητήσουν το ξεκαθάρισμα των πανεπιστημίων από τα αριστερά μιάσματα. Από την άλλη πλευρά, οι επιθέσεις ορισμένων πανεπιστημιακών εναντίον της συγγραφικής ομάδας σχετίζονταν (και) με τις πολιτικές επιλογές της επικεφαλής της, στην οποία προσωποποιήθηκε το όλο εγχείρημα. Με το γεγονός, δηλαδή, ότι η Μαρία Ρεπούση υπήρξε «συνομιλήτρια» της κυρίας Γιαννάκου σε μια εξαιρετικά κρίσιμη φάση της κόντρας μεταξύ υπουργείου και εκπαιδευτικής κοινότητας. Σε παρεμφερείς λόγους πρέπει να αναζητηθεί και η πρόσφατη αδυναμία της ΠΟΣΔΕΠ να καταδικάσει, ως όφειλε, την απόσυρση του βιβλίου.

Από την πλευρά τους, οι συγγραφείς του εγχειριδίου και οι υποστηρικτές τους δεν διέβλεψαν εγκαίρως ότι, ενόψει εκλογών, οι κυβερνητικοί χειρισμοί του ζητήματος οδηγούσαν νομοτελειακά στην απόσυρση του βιβλίου. Ούτως ή άλλως, και αντίθετα από ό,τι υποστηρίζεται, η κυρία Γιαννάκου περιέπεσε σε αλλεπάλληλα θεσμικά ολισθήματα, αναθέτοντας σε απολύτως εξωθεσμικούς κριτές τη «διόρθωση» του βιβλίου. Ποιές θα ήταν άραγε οι εξελίξεις, αν η συγγραφική ομάδα είχε αρνηθεί να συμμορφωθεί με τις εξωθεσμικές παρεμβάσεις αναρμοδίων όπως η Ακαδημία ή η κυπριακή κυβέρνηση;

Εκτός όμως από τα ζητήματα που σχετίζονται με την πολιτική (ή μικροπολιτική) συγκυρία, υπάρχουν και εκείνα που συγκροτούν τον σκληρό πυρήνα της διαμάχης. Πολλοί από τους ιστορικούς που υποστήριζαν το βιβλίο δεν είδαν παρά τη συγκροτημένη

επίθεση μιας πολύχρωμης παρέας «εθνικοφρόνων» που κατά καιρούς αναλαμβάνει εργολαβικά, μέσα από ευκαιριακές και μη συμπράξεις, την υπεράσπιση των ιερών και οσίων του έθνους. Αδιαφόρησαν έτσι για την πρόσληψη της συζήτησης, με άλλα λόγια για την κατανόηση των μηχανισμών χάρη στους οποίους οι εθνικοί μύθοι συνεχίζουν, καϊδεύοντας τα αφτιά, να γοητεύουν και να θεωρούνται απαραίτητοι για την επιβίωση του έθνους. Για το γεγονός, δηλαδή, ότι οι μύθοι αυτοί συνιστούν καλώς ή κακώς δομικό στοιχείο της ιστορίας, όπως η ιστορία γίνεται ακόμη αντιληπτή τόσο στην «εθνικόφρονα» όσο και στην «αριστερή» εκδοχή της, και ότι το ζήλωμά τους δεν είναι καθόλου εύκολη υπόθεση και, πάντως, δεν κερδίζεται στη σύγχρονη Πνύκα των δελτίων των οκτώ.»

(Μετά το βιβλίο, τι; Ελευθεροτυπία, 20/10/2007, <http://www.iospress.gr/mikro2007/mikro20071020.htm>)

Η δημοσιότητα που γνώρισε τις τελευταίες εβδομάδες η διαμάχη για το βιβλίο Ιστορίας της ΣΤ' Δημοτικού αντιμετωπίστηκε από όλες τις πλευρές σαν μια υπόθεση χωρίς προηγούμενο: ακόμη και οι ιστορικοί που βγήκαν στα παράθυρα να υπερασπίσουν τα αυτονόητα της δουλειάς τους -και κάποιοι, ανάμεσά τους, τα βόλεψαν μια χαρά- έδωσαν την εντύπωση πως συμμετέχουν σε μια ανταλλαγή διαξιφισμών πρωτόφαντη για τα ελληνικά δημόσια πράγματα. Η «συζήτηση», ωστόσο, έχει την προϊστορία της και το γεγονός ότι η αυτή η προϊστορία αποσιωπάται, συνιστά, κατά τη γνώμη μας, σημαντικό μέρος του όλου προβλήματος.

Ας περιοριστούμε, για λόγους συντομίας, στο πιο εύλωτο παράδειγμα: το «διάλογο» για την ύπαρξη ή μη του λεγόμενου Κρυφού Σχολείου. Πριν από δέκα ακριβώς χρόνια κυκλοφορούσε από τις εκδόσεις «Εστία» το βιβλίο του Αλκη Αγγέλου «Το Κρυφό Σχολείο. Χρονικό ενός μύθου».

Λίγους μήνες αργότερα, ένα τηλεγράφημα του Ασοσιέιτεντ Πρές που υιοθετούσε την «αιρετική» άποψη του καθηγητή Αγγέλου έδινε την αφορμή για τη συγκρότηση ενός μετώπου «εθνικώς ανησυχούντων», το οποίο έσπευσε να χαρακτηρίσει τον Α. Αγγέλου «Ελληνα Ρουσντί», να μιλήσει για «ξένο» ή «τουρκικό» δάκτυλο κ.ο.κ. (Βλ. «Ιός» [30.08.1998](#)). Τα τηλεοπτικά παράθυρα δεν είχαν ακόμη αναγορευτεί σε σύγχρονη Πνύκα, μολαταύτα η συμμετοχή του Τύπου στην εκστρατεία αμφισβήτησης των επιστημονικών πορισμάτων του συναρπαστικού βιβλίου υπήρξε καταλυτική. Μόνο που και η ιστορία αυτή είχε τη δική της προϊστορία: οι θέσεις του καθηγητή Αγγέλου, πρωτοδημοσιευμένες στον 10ο τόμο της «Ιστορίας του Ελληνικού Έθνους» (1974) είχαν περάσει στο σχολικό εγχειρίδιο της Γ' Λυκείου. Υστερα από παρέμβαση της Εκκλησίας, ο τότε υπουργός Παιδείας Ι. Βαρβιτσιώτης διέταξε την «απάλειψη» του βλάσφημου χωρίου από το βιβλίο (1978). Την ίδια ώρα, εκκλησιαστικοί κύκλοι απαιτούσαν την «αναθεώρηση» και της ίδιας της «Ιστορίας του Ελληνικού Έθνους».

Προς τι η αναδρομή στη λησμονημένη παλιά διαμάχη για το Κρυφό Σχολείο; Απλούστατα γιατί μας βοηθά να αντιληφθούμε ότι, πέρα από τις ευκαιριακές και μη συμπράξεις των

εκάστοτε θεματοφυλάκων των ιερών και οσίων του έθνους, το ζήλωμα ενός μύθου δεν είναι εύκολη υπόθεση ούτε κερδίζεται διαμιάς στην αρένα των βραδινών δελτίων. Ακουμπώντας σε βαθιά ριζωμένες βεβαιότητες, η ανυπόστατη επιχειρηματολογία των υπερασπιστών των «εθνικών μύθων» -για «εθνικές ανακρίβειες» μίλησε κάποτε ο Κ.Θ. Δημαράς- διαθέτει ένα σαφές πλεονέκτημα: είναι γνώριμη και οικεία, επομένως καθησυχαστική.

Στο σημείο αυτό, μια σχετική παρατήρηση έχει, πιστεύουμε, τη θέση της: σε μύθους δεν βασίζεται μόνο μια «εθνικόφρων» ή/και «δεξιόστροφη» εκδοχή της ιστορίας. Μοιάζει παράδοξο, μια και ευαγγελίστηκε την «απομυθοποίηση» της ιστορίας, αλλά και η Αριστερά καλλιέργησε μύθους, είτε κατασκευάζοντας καινούργιους είτε ανασηματοδοτώντας κάποιους από τους παλιούς. Γιατί και οι μύθοι διαθέτουν τη δική τους ιστορική διαδρομή, με άλλα λόγια τη δική τους ιστορικότητα. Και εκεί οφείλουμε ίσως να αναζητήσουμε τον πυρήνα της αντοχής τους στο χρόνο. Τι σημασία έχει τι ακριβώς συνέβη στα 1803 στο Ζάλογγο, τη στιγμή που οι μελλοθάνατες κομμουνίστριες στα χρόνια του εμφυλίου χόρευαν τελετουργικά το «χορό του Ζαλόγγου» γύρω από το φοίνικα των φυλακών Αβέρωφ προτού οδηγηθούν στον τόπο της εκτέλεσης; Και για να απομακρυνθούμε από τους μύθους με την έντονα «εθνική» χροιά: τι κι αν η περίφημη πρώτη εκείνη απεργία των εργατριών στη Νέα Υόρκη του 1857 αποδείχθηκε μια σχετικά πρόσφατη κατασκευή υπαγορευμένη από την επιθυμία απεμπλοκής της 8 του Μάρτη από τις αριστερές της ρίζες; Η Ημέρα της Γυναίκας γιορτάζεται ακόμη σε ανάμνηση μιας ανύπαρκτης απεργίας, συνεχίζοντας απτόητη να αντλεί τη νομιμοποίησή της από τον ιδρυτικό της μύθο.

Ασφαλώς και η απάλειψη των μύθων από τα σχολικά εγχειρίδια συνιστά ένα βήμα απαραίτητο στη διαδικασία αποκαθής τους. Αν, όμως, παραμείνουμε στην «απομυθοποίησή» τους και δεν προσπαθήσουμε να αντιληφθούμε τους υπόγειους όσο και πολύπλοκους μηχανισμούς που τους καθιστούν προσφιλείς, οπότε πανίσχυρους, τότε σε δέκα χρόνια θα συζητάμε πάλι απ' την αρχή για το Κρυφό Σχολειό.

(Ένα μύθο θα σας πω..., Ελευθεροτυπία, 17/3/2007, <http://www.iospress.gr/megalo2007/megalo20070317.htm>)

«Έχει ο καιρός γυρίσματα: ένα χρόνο μετά τη δημόσια διαμάχη για το «εθνικά προβληματικό» βιβλίο ιστορίας της Στ' Δημοτικού, που αποσύρθηκε μετεκλογικά από τον υπουργό Παιδείας Ευριπίδη Στυλιανίδη, δημοσιεύτηκαν στον Τύπο τα ονόματα της συγγραφικής ομάδας στην οποία ανατέθηκε η σύνταξη του επόμενου εγχειριδίου. Πρόκειται για τους καθηγητές του ΑΠΘ Ιωάννη Κολιόπουλο και Ιάκωβο Μιχαηλίδη, τον σχολικό σύμβουλο Θανάση Καλλιανιώτη και το φιλόλογο Χαράλαμπο Μηνάογλου.

Προς αποφυγή λαθών, ο υπουργός φρόντισε να δώσει στους συγγραφείς γραπτές οδηγίες, υπενθυμίζοντας ότι πρέπει να συμβάλουν στην «ανάπτυξη της εθνικής συνείδησης των μαθητών» με τη δέουσα αναφορά σε «πρότυπα και ηρωικές πράξεις» των προγόνων μας («Ελ. Τύπος» 8.6.08). Προφανώς ο κ. Στυλιανίδης έσπευσε να συμμορφωθεί με τις προειδοποιήσεις των εντύπων του «πατριωτικού χώρου» που καθοδήγησαν την περσινή καμπάνια, ότι «αντιμετωπίζουμε τον κίνδυνο να έχουμε και πάλι διάφορα

παρατράγουδα» αν το περιεχόμενο του βιβλίου «αφεθεί στην κρίση και στις προσωπικές πεποιθήσεις των όποιων συγγραφέων» («Το Παρόν» 9.12.07). Πρακτικότερο θα ήταν βέβαια να το γράψουν απευθείας ο Μάκης Κουρής κι ο Θέμος Αναστασιάδης, για γραφειοκρατικούς όμως λόγους οι αρμοδιότητες των τελευταίων περιορίζονται προς το παρόν στον έλεγχο του τελικού προϊόντος.

Η νέα συγγραφική ομάδα δεν φαίνεται πάντως να έχει ανάγκη τις υπουργικές συμβουλές. Αν μη τι άλλο, δυο από τα μέλη της (οι πανεπιστημιακοί) συμμετείχαν στις 29 Απριλίου 2007 στην ημερίδα που οργάνωσε η Εταιρεία Μακεδονικών Σπουδών ενάντια στην «αποδόμηση της Ιστορίας και του Έθνους», με αφορμή ακριβώς το βιβλίο της Στ' Δημοτικού.

Τον τόνο της εκδήλωσης έδωσε ο οικοδεσπότης, πρόεδρος της ΕΜΣ (κι αντιπρόεδρος της χουντικής «Συμβουλευτικής») Νικόλαος Μέρτζος, επικεντρώνοντας τα πυρά του στον εσωτερικό εχθρό που επιβουλεύεται ξανά τις εθνικές μας παραδόσεις: «Εντός και εναντίον της Εθνικής Παιδείας, έχει στηθεί και ήδη λειτουργεί ένα Κρυφό Σχολείο, νεοταξικό και διεθνιστικό, όπου, σε πανελλαδική κλίμακα, συντελείται ένα παιδωμάζωμα. Τα άγουρα Ελληνόπουλα εκπαιδεύονται να αλλαξοπιστήσουν κυριολεκτικά αποτάσσοντας, ως Σατανά, την πίστη των γονέων τους και προσηλυτιζόμενα στην πίστη της Νέας Τάξης».

Στο ίδιο ακριβώς ελληνοχριστιανικό κλίμα κινήθηκε στην ομιλία του κι ο Κολιόπουλος. Κατήγγειλε τους «επίδοξους αποδομητές της εθνικής ταυτότητας» και την «ηγεμονία της διεθνιστικής 'cabale' που ορίζει και νέμεται τις εθνικές ευαισθησίες των Ελλήνων, τουλάχιστον από τη Μεταπολίτευση και εξής», διαπίστωσε πως «η αμφισβήτηση της εθνικής ιστορίας και η επιχείρηση να κατεδαφισθεί η εθνική ταυτότητα των Ελλήνων συνιστούν σοβαρό πολιτικό ζήτημα» και κατέληξε μ' ένα κάλεσμα για επαναφορά της παλιάς καλής Εθνικής Ηθικής Διαπαιδαγώγησης: «Στην ελληνική 'πραγματικότητα', η πολυπολιτισμική κοινωνία που επαγγέλλονται οι αποδομητές του ομοιογενούς εθνικού κράτους θα είχε ως πιθανές συνέπειες διάφορες αποσχιστικές κινήσεις. [...] Εν όψει της εξάρσεως του εθνικισμού στις όμορες χώρες, θα ήταν τραγικό για την ασφάλεια της ελληνικής εθνικής επικράτειας να παραδοθεί το ελληνικό εθνικό κράτος στις αφελείς, στην καλύτερη περίπτωση, επιδιώξεις μιας 'cabale' ανιστόρητων και ανελληνιστων νομέων της εθνικής ευαισθησίας, η οποία τείνει να επιβάλει καθεστώς ιδεολογικής τρομοκρατίας στην ελληνική πνευματική και πολιτική ηγεσία».

Αυτά όσον αφορά το γενικό πλαίσιο. Η συγγραφική όμως ομάδα έχει ένα ακόμη ενδιαφέρον κοινό χαρακτηριστικό. Τρία τουλάχιστον από τα μέλη της έχουν τοποθετηθεί δημόσια, με το έργο τους, υπέρ της ιστοριογραφικής αποκατάστασης του εθνικόφρονος δωσιλογισμού της Κατοχής. Σε διαφορετικό βαθμό ο καθένας και με αποχρώσεις στο βαθμό στράτευσης ή την επιχειρηματολογία τους, ως συμμετοχοί ωστόσο του ίδιου «μετααναθεωρητικού» ρεύματος που μας έχει απασχολήσει και παλιότερα (βλ. «Ιός» [26.10.03](#) & [5.12.2004](#)).

Ηδη από το 1994, ο Κολιόπουλος φρόντισε να δικαιώσει τους ταγματασφαλίτες της Βόρειας Ελλάδας, που «δεν υστερούσαν σε πατριωτισμό έναντι εκείνων που ακολούθησαν τους Αντάρτες» αλλά συνεργάστηκαν με τους Γερμανούς για να αντισταθούν στην «κομμουνιστική-ολοκληρωτική εξουσία» του ΕΑΜ, το οποίο στηριζόταν στο «βρετανικό χρυσό» και με την «προκλητική στάση» της νεολαίας του «έσπειρε τη διχόνοια και υπονόμευσε τους συνεκτικούς δεσμούς που συνέιχαν τις

παραδοσιακές κοινότητες των χωρικών» («Ληλασία Φρονημάτων», σ. 91-2, 116, 192 & 195). Ακόμη σαφέστερος -και πιο γενικευτικός- είναι ωστόσο σε ένθετο αφιέρωμα της «Καθημερινής» (14.11.1999): «Με κριτήριο τον έλεγχο της εδαφικής επικράτειας μιας χώρας και την παροχή υπηρεσιών στο λαό της», διαβάζουμε εκεί, «τα ισχυρότερα επιχειρήματα [νομιμότητας] μπορούσε να προβάλει -και επρόβαλε- η κατοχική Κυβέρνηση. Η 'κυβέρνηση' του ΕΑΜ μόνο περιστασιακή εξουσία ασκούσε σε τμήμα του εδάφους της χώρας και παρείχε υποτυπώδεις μάλλον υπηρεσίες, ενώ η 'κυβέρνηση' του εξωτερικού δεν ασκούσε εξουσία επί ελληνικού εδάφους και ουσιαστικά λειτουργούσε ως ελληνική υπηρεσία διαπιστευμένη στη βρετανική κυβέρνηση». Ομως, «αυτή η πραγματικότητα δεν έχει ακόμη ενσωματωθεί στη συλλογική μνήμη του έθνους», αφού «το ζήτημα της εξουσίας στην κατεχόμενη Ελλάδα, όπως έχει ενσωματωθεί στη συλλογική μνήμη, είναι προϊόν ιδεολογικών 'επιδρομών' στο ιστορικό παρελθόν και πολιτικής επεξεργασίας».

Διακριτικότερος, ο Ιάκωβος Μιχαηλίδης είναι γνωστός κυρίως ως ο επιμελητής του λευκόματος «Μακεδονισμός. Ο ιμπεριαλισμός των Σκοπίων 1944-2006» που εξέδωσε πέρυσι η ΕΜΣ, με «τεκμήρια» όπως το δήθεν χαρτονόμισμα με το Λευκό Πύργο (βλ. [«Ιός» 15.12.07](#)). Ο ίδιος έχει γράψει ωστόσο και τη βιογραφία ενός από τους επιφανέστερους (και πιο μισητούς) δωσιλόγους της Κατοχής, του «υπερυπουργού» Οικονομικών, Εθν. Οικονομίας, Επισιτισμού, Γεωργίας και Εργασίας των κυβερνήσεων Τσολάκογλου και Λογοθετόπουλου («Σωτήριος Γκοτζαμάνης. Ο άνθρωπος, ο πολιτικός, ο μύθος», εκδ. Βάνιας, Θεσ/νίκη 2001), ύστερα από πρόταση -και με χρηματοδότηση- μιας Ιστορικής & Λαογραφικής Εταιρείας των Γιαννιτσών. «Είναι αλήθεια πως οι κατοχικές κυβερνήσεις δεν μπορούν να καυχηθούν για την αποτελεσματικότητά τους», διαβάζουμε εκεί. «Δεν είναι δίκαιο όμως να φέρουν στις πλάτες τους συνολικά τη ρετσινιά της προδοσίας. Σήμερα μισόν αιώνα αργότερα, είναι ανάγκη να γίνει μια πιο ψύχραιμη αποτίμηση της περιόδου, απαλλαγμένη από τα εμφυλιοπολεμικά σύνδρομα που ταλάνισαν επί μακρόν την ελληνική κοινωνία». Χαρακτηριστικό δείγμα αυτής της «ψύχραιμης αποτίμησης» συνιστούν οι εκτιμήσεις του συγγραφέα ότι ο βιογραφούμενος μπορεί να μην «δικαιώθηκε στις πολιτικές του εκτιμήσεις», αφού «η Γερμανία δεν επιράτησε κατά το Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο», δεν μπορεί όμως με τίποτα να θεωρηθεί «'κουϊσλινγκ'», όπως ειρωνικά τον αποκαλούσαν μεταπολεμικά οι πολιτικοί του αντίπαλοι». Επιπλέον, του αναγνωρίζεται «αταλάντευτη» προσήλωση «στη γραμμή της προώθησης των συμφερόντων του μακεδονικού ελληνισμού», η οποία «αποτελεί για τον ίδιο μια έστω και μετά θάνατον δικαίωση» (σ.110-2). Ως «κορυφαία» δε προσφορά του Γκοτζαμάνη προς το έθνος επί Κατοχής, ο κ. Μιχαηλίδης θεωρεί -τι άλλο;- «την παραχώρηση του οικοπέδου για την ανέγερση του μεγάρου της Εταιρείας Μακεδονικών Σπουδών»...

Σε πολύ διαφορετικό επίπεδο κινείται, τέλος, ο σχολικός σύμβουλος Θανάσης Καλλιανιώτης. Επίσημος ομιλητής σε ακροδεξιά «μνημόσυνα» ταγματασφαλιτών της Βόρειας Ελλάδας, στα κείμενά του συνδυάζει την ένθερμη συνηγορία του ένοπλου δωσιλογισμού με έναν παλιομοδίτικο αντικομμουνισμό, πιστή αναπαραγωγή της ψυχροπολεμικής προπαγάνδας των πρώτων μετεμφυλιακών χρόνων. «Η εξουσία επέτρεπε τόσα χρόνια να δυσφημίζονται ως προδότες οι εθνικιστές της Κατοχής, για λόγους εκλογικής πελατείας», διαβάζουμε σε μια τυπική παρέμβασή του, ενώ αλλού θεωρεί «άοπλη αντίσταση» τον ...«πολιτισμικό προεταιρισμό των Γερμανών» από τους βορειοελλαδίτες εθνικόφρονες. Στο συνέδριο δε της Σαμοθράκης για το δωσιλογισμό (2004) κατέπληξε τους πάντες με την ανοιχτή συνηγορία του υπέρ των μελών της Εθνικοσοσιαλιστικής Οργάνωσης Κοζάνης που εκτελέστηκαν απ' τον ΕΛΑΣ (καθώς

«δεν φορούσαν αλεξίβροχα τις μέρες της κόκκινης μπόρας»): «Δεν ήταν εύκολο», υποστήριξε, «να στοιχειοθετηθεί σοβαρή κατηγορία εναντίον τους, αφού ενοχοποιούνταν για ανακρίσεις μόνο, ελέγχους [δηλ. μπλόκα] κι εράνους». Προφανώς οι ανακρίσεις υπόπτων για λογαριασμό των κατοχικών αρχών αποτελούσαν, κι αυτές, μια ιδιότυπη μορφή αντίστασης – τουλάχιστον απέναντι στην «κόκκινη μπόρα»...

Με μεγάλη περιέργεια αναμένουμε να δούμε πώς όλες αυτές οι «ψύχραιμες αποτιμήσεις» θα βρουν το δρόμο τους στο νέο, «εθνικά ορθό» σχολικό βιβλίο.»

(Το ξαναγράψιμο (του βιβλίου) της Ιστορίας, Ελευθεροτυπία, 21/6/2008, <http://www.iospress.gr/mikro2008/mikro20080621.htm>)

«Εις τούτον τον καιρόν, δηλαδή τη 25 Μαρτίου 1821 την ημέραν του Ευαγγελισμού, έρχεται ο ποτέ διδάσκαλός μου, Θεοδόσιος Δημάδης και μας κάμνει γνωστόν με πολλήν του χαράν, πως οι Γραικοί ανήγειραν τα όπλα εναντίον των Οθωμανών [...]. Εγώ εις τα λόγια του άκουσα το αίμα μου να ζεσταίνη, επεθύμησα από καρδίας να ήθελεν ημπορώ να ζωστώ άρματα, επεθύμησα από καρδίας να ήθελε ημπορώ να τρέξω διά να δώσω βοήθειαν εις ανθρώπους, οπού δι' άλλο (καθώς φαίνεται) δεν επολεμούσαν, παρά διά θρησκείαν και διά πατρίδα, και διά εκείνην την ποθητήν ελευθερίαν, η οποία καλώς μεταχειριζόμενη, συνηθά να προξενή την αθανασίαν, την δόξαν, την ευτυχίαν των λαών. Επεθύμησα, είπα, από καρδίας, αλλά εκοίταξα τους τοίχους του σπητιού οπού με εκρατούσαν κλεισμένην, εκοίταξα τα μακρά φορέματα της γυναικειάς σκλαβίας και ενθυμήθηκα πως είμαι γυναικα, και περιπλέον γυναικα Ζακυνθία και αναστέναξα [...].»

1

Με την ευκαιρία της εθνικής επετείου, η στήλη συνιστά ανεπιφύλακτα στον αδαή κύριο Ζουράρι και σε όσους έσπευσαν να παπαγαλίσουν τις ναρκισσιστικές ασυναρτησίες του να ρίζουν μια ματιά στην «Αυτοβιογραφία» της Ελισάβετ Μαρτινέγκου, αυτής της «παγκοσμίως άγνωστης» κατά την άποψή τους πεζογράφου που -πάλι κατά την άποψή τους- για λόγους «φεμινιστικής πολιτικής ορθότητας» κρίθηκε σκόπιμο να συμπεριληφθεί στις σελίδες του βιβλίου της Στ' Δημοτικού, τρώγοντας προφανώς τη θέση κάποιου άνδρα λογίου του γούστου τους. Θα βρεθούν μπροστά σε ένα συναρπαστικό κείμενο που, παρόλο που έφτασε ως εμάς λογοκριμένο από το γιο της, αποτελεί μοναδική μαρτυρία για την εποχή του. Με μια άλλη ευκαιρία, ας πληροφορηθούν κάτι παραπάνω και για την Καλλιρρόη Παρρέν. Κακό δεν θα τους κάνει. Δεν τα διδάχτηκαν αυτά τα ζητήματα στο σχολείο, κι έτσι δεν έχουν ιδέα για τι ακριβώς μιλάνε - ή, μάλλον, για ποιο λόγο γελοιοποιούνται εμφανιζόμενοι να αναμασούν αντιφεμινιστικά επιχειρήματα που θεωρούνταν παρωχημένα στα χρόνια ήδη του Μεσοπολέμου.

Η εξόφθαλμη αμάθεια συνιστά, βέβαια, τη μία όψη του νομίσματος. Η άλλη, κατά πολύ σοβαρότερη, αφορά την πρωτοφανή επίθεση που δέχθηκαν οι συγγραφείς του βιβλίου επειδή διανοήθηκαν να ποικίλουν με μερικά γυναικεία ονόματα τον κατάλογο των αξιομνημόνευτων ιστορικών προσώπων. Γιατί, όπως το ίδιο το βιβλίο της Στ' Δημοτικού

λειτούργησε προσχηματικά σε μια διαμάχη που ελάχιστη σχέση είχε με τα περιεχόμενά του, έτσι και κάποιες αστοχίες των συγγραφέων του χρησιμοποιήθηκαν ως πρόσχημα προκειμένου να αμφισβητηθεί η νομιμότητα κάθε απόπειρας να ενταχθούν οι γυναίκες στην ιστορική αφήγηση. Είναι χαρακτηριστικό ότι πολλοί από τους επικριτές του βιβλίου δεν αρκέστηκαν να απορρίψουν μετά βδελυγμίας την ιδέα να μάθουν τα παιδιά για τη Δόμνα Βισβίζη, την Ολυμπία ντε Γκουζ, την Ελισάβετ Μαρτινέγκου ή την Καλλιρρόη Παρρέν. Φρόντισαν να αντιπροτείνουν και την εθνοφελή κατά τη γνώμη τους προσέγγιση του ζητήματος. Ουδεμία έκπληξη: κατάλληλες να περιληφθούν στο βιβλίο της Ιστορίας παραμένουν εν έτει 2007 η Αγία Φιλοθέη και οι Σουλιώτισσες, ενώ ο χορός του Ζαλόγγου συνεχίζει να κρατά τα πρωτεία, προσφέροντας το επιθυμητό γυναικείο πρότυπο, καθώς τα κορίτσια πρέπει να διδαχθούν στο σχολείο, σύμφωνα με τα λόγια γυναίκας βουλευτού της Ν.Δ., ότι «οι γυναίκες δεν φοβούνται τον πόνο και τον θάνατο, αλλά την ατίμωση».

Πολύ πίσω μάς πήγε αυτή η υπόθεση του αποσυρμένου πλέον βιβλίου. Η προσπάθεια να γίνουν κάποιες γυναίκες ορατές στα σχολικά εγχειρίδια Ιστορίας αντιμετωπίστηκε ως κίνηση «κλειτορικής ορθότητας» (κατά μία από τις πολλές σχετικές διατυπώσεις του Κ. Ζουράρι), υπαγορευμένη κι αυτή από τα σκοτεινά κέντρα της παγκοσμιοποίησης. Να υποθέσουμε ότι τα εγκώμια στο φαλλό που αναπέμφθηκαν όλο αυτό το διάστημα με αφορμή το βιβλίο, αλλά και οι σεξιστικές επιθέσεις που δέχτηκε η υπεύθυνη της συγγραφικής του ομάδας, αποτελούν δείγμα γραφής ενός υγιούς αντι-νατοκεμαλικού, αμιγώς αντιμπεριαλιστικού, πνεύματος;»

(Τα κοντά παντελόνια της αμάθειας, Ελευθεροτυπία, 26/10/2008, <http://www.iospress.gr/megalo2007/megalo20071026.htm>)

«Οι ίδιοι κύκλοι που προ διετίας εκστράτευσαν κατά του "εθνικά ύποπτου" βιβλίου της Στ' Δημοτικού, σήμερα έχουν βάλει στο στόχαστρο τη "μηδενιστική" εξέγερση της νεάς γενιάς.»

Δυο μήνες μετά τη δολοφονία του 15χρόνου Αλέξη Γρηγορόπουλου, βρισκόμαστε πιά στη φάση της αποτίμησης της μεγαλύτερης νεανικής εξέγερσης των μεταπολιτευτικών χρόνων. Μιας εξέγερσης που, όπως συμβαίνει πάντα με τα ξεσπάσματα αυτού του είδους, δεν παρήγαγε μεν άμεσα πολιτικά αποτελέσματα, είναι όμως βέβαιο πως δεν θα μείνει χωρίς επιπτώσεις στις συνειδήσεις και την πολιτική συμπεριφορά χιλιάδων νέων (και όχι μόνο), όπως διαπιστώνουμε από την αυξημένη μαχητικότητα με την οποία αντιμετωπίζονται πιά οι αθλιότητες των κυβερνώντων. Οι πρόσφατες δυναμικές αντιδράσεις στην καταστροφή του πάρκου της οδού Κύπρου στα Πατήσια αποτελούν ένα μικρό μόνο, πρώτο δείγμα αυτής της καινούριας πραγματικότητας.

Μια ειδική πτυχή της δημόσιας συζήτησης για την εξέγερση του Δεκέμβρη αφορά τη στάση του ευρύτερου «πατριωτικού χώρου» απέναντι στα γεγονότα. Αναφερόμαστε στο ιδιόμορφο εκείνο δίκτυο πολιτικών κινήσεων, εντύπων, πολιτιστικών συλλόγων και

ιστοσελίδων που αναδύθηκε ως διακριτό υποκείμενο πριν από δυο χρόνια, με αφορμή την εκστρατεία ενάντια στο «μειοδοτικό» βιβλίο Ιστορίας της Στ' Δημοτικού κι έκτοτε αποτελεί μια ακόμη αυτοτελή συνιστώσα της εγχώριας πολιτικής ζωής.

Τα βασικά χαρακτηριστικά αυτού του «χώρου», που περιλαμβάνει συλλογικότητες τόσο της παραδοσιακής ακροδεξιάς όσο και προερχόμενες από τη μεταπολιτευτική αριστερά, έχουν περιγραφεί αναλυτικά σε παλιότερα δημοσιεύματά μας («Κ.Ε» [18.2.07](#), [11.3.07](#) & [24.3.07](#)). Δεν χρειάζεται, ως εκ τούτου, να τα επαναλάβουμε εδώ. Θα σημειώσουμε απλά πως, και τούτη τη φορά, η κοινή (εχθρική) στάση του «χώρου» απέναντι στη νεανική εξέγερση αποτυπώθηκε κυρίως μέσα από τη λειτουργία ενός ενιαίου επικοινωνιακού δικτύου, με την αναπαραγωγή των ίδιων πολιτικών κειμένων κι αναλύσεων σε έντυπα και σάιτ και τη συνακόλουθη «ζύμωση» των επιμέρους συνιστωσών του πάνω σε μια κοινή προβληματική.

Δυο ήταν τα βασικά σημεία, πάνω στα οποία συνέκλιναν οι αναλύσεις του «πατριωτικού χώρου» για το κίνημα της νεολαίας:

* Πρώτον, η πάνδημη καταγγελία των προοδευτικών ιδεών της Μεταπολίτευσης (ιδίως της «αποξένωσης» του σχολείου και της κοινωνίας από τις «πατροπαράδοτες αξίες» του έθνους) ως υπεύθυνων για τον «εκτραχλισμό», τον «εθνομηδενισμό» και την «αυθάδεια» της σημερινής νεολαίας, άμεση απόρροια των οποίων θεωρήθηκε η εξέγερση.

* Δεύτερον, η σύμπλευση με τα σενάρια που εκπορεύθηκαν από το Μαξίμου και (όπως το καλοκαίρι του 2007 με τις πυρκαγιές ή πρόσφατα με το σκάνδαλο του Βατοπεδίου) αποδίδουν την «αναταραχή» σε υποτιθέμενο σχεδιασμό των αμερικανικών μυστικών υπηρεσιών (και των «ντόπιων οργάνων» τους) με στόχο την ανατροπή της «εθνικά υπερήφανης» κυβέρνησης Καραμανλή. Ανάλογα με την ιδιοπροσωπία των επιμέρους συνιστωσών του «χώρου», τα σενάρια αυτά εμφανίζουν βέβαια κάποιες διαφορές όσον αφορά την ακριβή ταυτότητα (και κυρίως τον καταμερισμό ευθυνών μεταξύ) των υποτιθέμενων «οργάνων» της σκευωρίας. Η συνωμοτική λογική παραμένει ωστόσο κοινή σε όλες τις προσεγγίσεις. Εξίσου κοινές είναι οι παραπλανητικές συγκρίσεις της πρόσφατης εξέγερσης με τις αντικυβερνητικές «πορτοκαλί επαναστάσεις» που σημειώθηκαν -με εμφανή αμερικανική υποστήριξη- την τελευταία δεκαετία σε διάφορες χώρες του πρώην ανατολικού μπλοκ.

Οι πρωτεργάτες

Σύμφωνα με τις μεταγενέστερες εξιστορήσεις, το «κίνημα» κατά του βιβλίου της Στ' Δημοτικού ξεκίνησε από ένα βορειοελλαδίτη δάσκαλο, τον Δημήτρη Νατσιό. Μετά τη νίκη του κινήματος, αυτός συνέχισε τον αγώνα από άλλο μετερίζι: τον περασμένο Μάρτιο οργάνωσε π.χ. μαζί με τον Κώστα Ζουράρι «αγωνιστικές» παρελάσεις μαθητών της Θεσσαλονίκης στα σύνορα με την ΠΓΔΜ.

Σε κείμενό του που τιτλοφορείται «Εάλω ...οι πόλεις» κι αναρτήθηκε στις 11.12.08 στο δικτυακό τόπο «Αντίβαρο» (για να αναδημοσιευθεί στη συνέχεια στο «Ρεσάλτο»), ο ίδιος δάσκαλος εκφράζει τον πανικό του μπροστά στα τεκταινόμενα: «Σφίχτηκε η καρδιά μας αυτές τις ημέρες. Τι κακό είναι αυτό; Πώς κατάντησε έτσι η καημένη η πατρίδα μας; Φόβος και τρόμος για τα μελλούμενα». Η ανησυχία του δεν αφορά την κρατική βία («όσοι μιλούν για συλλογική ευθύνη της αστυνομίας», αποφαίνεται, «είναι ή επιπόλαιοι ή φερέφωνα του κουκουλαβάνου») αλλά την έκταση των αντιδράσεων: «Στα δημοτικά σχολεία αυτές τις μέρες μικρά παιδιά φορούν τις κουκούλες των παλτών τους και παπαγαλίζουν το γνωστό πανάθλιο σύνθημα κατά της αστυνομίας. Αλίμονό μας!».

Η ανάλυσή του είναι εξαιρετικά απλή: «Σ' εκείνα τα κρίσιμα χρόνια πρέπει να εντοπίσουμε τα αίτια του τωρινού κακού. Χούντα - Πολυτεχνείο - Αλλαγή, τα τρία αυτά κομβικά γεγονότα ίσως μπορούν να ερμηνεύσουν το σημερινό ψυχорράγημα της πατρίδας». Η χούντα «κατόρθωσε να γελοιοποιήσει αξίες, με τις οποίες πορεύτηκε ο λαός μας επί αιώνες», η δε πτώση της έφερε την κατάρρευση: «Μεταπολίτευση. Δεν ήταν απλά τα πράγματα. Ό,τι χειρότερο είχε συμβεί. Διαπομπεύονται, καταστρέφονται ρίζες. Ανοίγει άβυσσος κάτω από τα πόδια μας. Χάσαμε την ταυτότητά μας, την ιδιοπροσωπία μας. Ο Έλληνας υποκορίστηκε, μεταβλήθηκε σε Γραικύλο. Τον έφαγε η πρόοδος, η πολλή, η αχώνευτη. Άλλαξε τα φώτα στην Παιδεία. Κατέστρεψε τη γλώσσα του. Εξοβέλισε πρότυπα εδραία, 'δίδαξε' στα παιδιά πρώτα τη διεκδίκηση και μετά την υποχρέωση, τα γέμισε με μian αρρωστιαρική ανησυχία για το πώς θα βγάλουν το ψωμί τους μονάχα». Πώς να μην ακολουθήσει το χάος, αφού «αυτά τα πρώην παιδιά και νυν κουκουλοφόρες ορδές ποτέ δεν διδάχθηκαν την απαγόρευση, τον σεβασμό, την πειθαρχία. Ποτέ δεν έμαθαν ότι υπάρχει και Θεός, και χωρίς Θεό όλα επιτρέπονται. Τώρα διαλύουν, γιατί τους ανήκει -έτσι τους λέμε- την πατρίδα μας».

Ακόμη πιο προωθημένη ήταν η στάση του δικτυακού τόπου «Αντίβαρο», που το 2006 οργάνωσε την ηλεκτρονική συλλογή υπογραφών ενάντια στο βιβλίο της Στ' Δημοτικού. Κάποια από τα κείμενα που αναρτήθηκαν εκεί το Δεκέμβριο για την εξέγερση καταγγέλλουν ως υπεύθυνες τις «ξενόφερτες ιδεολογίες» (συγκεκριμένα: «τα αδιέξοδα φιλελεύθερα και μαρξιστικά θεωρήματα και ιδεολογήματα») «που από καιρό ροκανίζουν τον ελληνικό κατ' αλήθειαν συλλογικό βίο» και την «κοινωνικοπολιτικά προσδιορισμένη τάξη και δικαιοσύνη» (Παναγιώτης Ήφαιστος). Τα περισσότερα όμως επικεντρώνονται στην αναπαραγωγή των σεναρίων περί «πορτοκαλί επανάστασης».

Αφού ξεκαθαρίσει πως «η δολοφονία του 15χρόνου ήταν μεμονωμένο περιστατικό» κι ότι «δεν υπάρχουν πολιτικές ευθύνες» της κυβέρνησης, ο καθηγητής Βασίλης Φίλιας δηλώνει π.χ. εντυπωσιασμένος από τον «πανελλαδικό συντονισμό» του κινήματος, για να αναρωτηθεί στη συνέχεια ρητορικά: «Μήπως πρόκειται για προσπάθεια παρέμβασης των δυνάμεων που θέλουν να ανατρέψουν τον Καραμανλή; Τα τρία 'διπλωματικά' ανοίγματα που έκανε πρόσφατα (προς τη Ρωσία, προς την Κίνα και η άρνηση της υιοθέτησης της διεύρυνσης του NATO στα Βαλκάνια) τον έχουν βάλει στο στόχαστρο».

Κατηγορηματικότερος, ο αντιπρόεδρος του «Δικτύου 21» Χρύσανθος Λαζαρίδης μας

διαβεβαιώνει πως «αυτό που έγινε, πριν λίγα εικοσιτετράωρα ΔΕΝ ήταν 'επανάσταση'. Δεν ήταν 'εξέγερση'. Δεν ήταν 'έκρηξη κοινωνικής διαμαρτυρίας'». Απλά, «κάποιοι εκμεταλλεύθηκαν ένα τραγικό περιστατικό για να αποπειραθούν 'πολύχρωμη εξέγερση' και στην Ελλάδα (κατά τα πρότυπα της Γεωργίας και της Ουκρανίας)». Καλεί μάλιστα το λαό να «ξεσπάσει» και να «τρομοκρατήσει τους τρομοκράτες» (10.12).

Μπροστάρης στον αγώνα κατά του «αφελληνιστικού πολυπολιτισμού» και των ιστοριογραφικών παραφυσάδων του, ο καθηγητής Κωνσταντίνος Ρωμανός προχωρά ακόμη παραπέρα. «Μετά το ολοκαύτωμα της ελληνικής υπαίθρου το 2007, είδαμε τέλος του 2008 και τις πόλεις να καίγονται», γράφει στο «Παρόν» (21.12). «Καταργήστε τα ΜΑΤ αφοπλίστε τη δολοφονική αστυνομία, απαιτεί από την κυβέρνηση το χάος. Να βγουν τα σχολιαρόπαιδα στο δρόμο, να εκπαιδευτούν από τις κουκούλες στην υψηλή τέχνη της εκ των ένδον διάλυσης της πατρίδας τους. Να απαιτήσουν, αν και ακόμα ζουν στην ευμάρεια του οικογενειακού οίκου, ικανοποιητικές αποδοχές για το μέλλον τους». Ιδού, λοιπόν, η νέα εθνική απειλή: οι «υπερβολικές» απαιτήσεις των νέων για ...ικανοποιητικές αμοιβές!

Οι

δημοσιογράφοι

Με λιγοστές εξαιρέσεις, οι εφημερίδες κι οι δημοσιογράφοι που πρωταγωνίστησαν στην καμπάνια για την αποκατάσταση της «εθνικά ορθής» σχολικής Ιστορίας θα στρατευτούν επίσης στην «αποκάλυψη» της «συνωμοσίας» που κρύβεται πίσω από την νεανική εξέγερση του Δεκέμβρη.

Η επικοινωνιακή π.χ. ναυαρχίδα του «πατριωτικού χώρου», το «Παρόν» του Μάκη Κουρή, ήταν αυτή που ανέλαβε να στηρίξει τα σενάρια περί «πορτοκαλί επανάστασης» με απτά (πλην ευφάνταστα) «στοιχεία». Ήδη από τις 14.12., εκτενές ανώνυμο ρεπορτάζ προσπαθεί να μας πείσει π.χ. πως «όλοι και όλα 'φωτογραφίζουν' σχέδιο», επικαλούμενο «γεγονότα» όπως ο ερχομός στην Αθήνα τηλεοπτικών συνεργείων του BBC και του Ρόιτερ πριν από το φετινό γιορτασμό του Πολυτεχνείου, η υποτιθέμενη «μεταφορά» 300 ταραξιών «από τα Χανιά στη Λάρισα» ή ο (διόλου πρωτότυπος) ισχυρισμός κάποιου ανώνυμου στελέχους του ΠΑΣΟΚ πως οι περισσότεροι καταληψίες του ΕΜΠ δεν είναι φοιτητές. Μαθαίνουμε, τέλος, ότι μετά τις πρώτες συγκρούσεις «ο Δήμος της Αθήνας μάζεψε 27 αυτοκίνητα με πέτρες θαλάσσης», με τις οποίες κάποια μυστηριώδης δύναμη εφοδίασε τους καταληψίες του ΕΜΠ. Η τελευταία αυτή «είδηση» απευθύνεται προφανώς σε ανθρώπους που αγνοούν παντελώς πώς ξηλώνονται πεζοδρόμια εν ώρα οδομαχιών – αυτό ωστόσο δεν εμπόδισε την αναπαραγωγή της από έντυπα όπως το εξαρχιώτικο «Ρεσάλτο»...

Η εφημερίδα του Κουρή δεν ήταν φυσικά η μόνη απ' την οποία μπορούσε ν' αντλήσει κανείς τέτοιου είδους «πληροφορίες». Άσφογος προφανώς γνώστης της αλβανικής διαλεκτολογίας, ο Μάκης Δεληπέτρος αποκάλυψε στην «Απογευματινή» (11.12) ότι οι οδομαχίες με τα ΜΑΤ διεξάγονται από «καταστροφείς» που δεν είναι μόνο «ποτισμένοι με αμφεταμίνες για να αντέχουν σε τετραήμερες αψιμαχίες», αλλά και «εκ των οποίων

πλείστοι όσοι ακούσαμε να μιλούν τη διάλεκτο Γκεγκ με την απόχρωση των βουνών του Κοσόβου»! Ο «Αδέσμευτος Τύπος», πάλι, μας πληροφορεί πως «οι αρχές ασφαλείας έχουν εντοπίσει συγκεκριμένους Σκοπιανούς ‘αντιεξουσιαστές’ στα θλιβερά γεγονότα της Θεσσαλονίκης» (3.1). Στον «Ελεύθερο», ο Απόστολος Αποστολόπουλος διαπιστώνει πως «ο υπόκοσμος βγήκε παγανιά και καίει οργανωμένα τις πόλεις, όπως πέρυσι έκαψε συστηματικά τα δάση», αλλά και ότι «Πακιστανοί πληρώθηκαν για να πάρουν μέρος, επικουρικά, στο πάρτυ της καταστροφής και του πλιάτσικου» (12.12).

Ο Μανόλης Κοττάκης, τέλος, θα μας ενημερώσει από τις στήλες του «Ελεύθερου Τύπου» (12.12), επικαλούμενος «πληροφορίες του ρεπορτάζ» που δεν είναι βέβαια σίγουρος «αν ισχύουν» (αλλά παρόλα αυτά τις δημοσιεύει), ότι «από τις 17 Νοεμβρίου βρίσκονται στην Ελλάδα ‘εισαγόμενοι αντιεξουσιαστές’». Και συνεχίζει: «Οι πληροφορίες λένε ότι μερικοί από όσους κλείστηκαν στο Πολυτεχνείο, το βράδυ του Σαββάτου, δεν ήταν Έλληνες. Οτι ήταν δύο διαφορετικών εθνικοτήτων. Τη μία τη φωτογράφησε με τον τρόπο της η Αλέκα. Για την άλλη δεν χρειάζεται να έχουμε πολλή φαντασία. Είναι από γειτονική χώρα της πρώτης. [...] Ο Καραμανλής ξέρει αλλά δεν του επιτρέπει η θέση του να μιλήσει. Όταν γραφτεί κάποτε η Ιστορία θα τα μάθουμε όλα». Προς το παρόν, ο πρωθυπουργός μας κλείνει απλώς το μάτι μέσω του έμπειρου δημοσιογράφου.

Οι

ακροδεξιοί

Πολύ λογικά, τα έντυπα και οι οργανώσεις της ακροδεξιάς, ολόκληρη η πολιτική φιλοσοφία των οποίων οικοδομείται πάνω σε παρόμοιες συνωμοτικές θεωρίες, δεν έμειναν πίσω. Για τη «Χρυσή Αυγή» είναι έτσι προφανές ότι βρισκόμασταν μπροστά σε μια «γενική πρόβα για πορτοκαλί ‘επανάσταση’» από «μηχανισμούς αποσταθεροποίησης» – με τη διαφορά, βέβαια, ότι αυτοί οι τελευταίοι θέλουν να πλήξουν όχι την κυβέρνηση αλλά την Ελλάδα γενικώς, η οποία «τους ενοχλεί» και «πρέπει να τσαλακωθεί» (10.12). Άλλωστε, κατά τη ναζιστική εφημερίδα και οργάνωση, ακόμη και ο Μάης του ’68 δεν ήταν παρά «η πρώτη πορτοκαλί επανάσταση» (12.5.08).

Από κοντά κι ο Γιώργος Καρατζαφέρης. Στη συνέντευξη Τύπου που έδωσε στις 12.12. εξήγησε πως «οι νέοι είναι αυθόρμητοι» μεν, αλλά «έχουν και μια αθωότητα» που «πάντα ιστορικά την εκμεταλλεύονται πράκτορες, προβοκάτορες και παράσιτα». Έφερε μάλιστα σαν χαρακτηριστικό παράδειγμα το ...Πολυτεχνείο του 1973, όταν «πάνω από τον απλό αγώνα των νέων πέρασε ο Ιωαννίδης» («Α1» 13.12.08). Για να ακυρωθεί η «προβοκάτσια», ζήτησε έτσι την προληπτική απαγόρευση των δημόσιων συναθροίσεων σε όλη τη χώρα!

Ακόμη πιο εύγλωττα ήταν άλλα στελέχη του ΛΑΟΣ. «Κάποιοι διεθνείς ολετήρες φοβούνται πολύ το Ελληνικό Έθνος και τα παιδιά του. Είναι αυτοί που ονειρεύονται μέσα από τα σκοτεινά λαγούμια τους την κατάλυση της ελευθερίας λαών και εθνών είτε με διάφορες εκδημοκρατίσεις [!] είτε με πολιτικές και κοινωνικές αναταραχές», μας διαβεβαιώνει π.χ. από τη μόνιμη στήλη του στο «Στόχο» (18.12) ο Σπυρίδων Καραχάλιος, μέλος της Γραμματείας Ιδεολογικού του κόμματος, προειδοποιώντας ότι «οι

γνωστοί πασίγνωστοι της αναρχικής ψευδοεπανάστασης εμφανίζονται κάθε φορά που ζητείται εθνική ήττα». Ευτυχώς, όμως, κατά το ίδιο στέλεχος του ΛΑΟΣ, «ο λαός μας προσβλέπει στους υποτιθέμενους ακραίους της Ελληνικής Εθνικοκοινωνικής [= Εθνικοσοσιαλιστικής] Παράταξης και εμείς οφείλουμε να ηγηθούμε μιας ριζοσπαστικής πολιτικής ανατροπής και εγκαθίδρυσης ενός Εθνικού λαοκρατικού Καθεστώτος».

Οι

αριστερογενείς

Εντελώς διαφορετικά διλήμματα έθεσε η εξέγερση στους παλιούς ακροαριστερούς της Μεταπολίτευσης που σήμερα συνωστίζονται στον «πατριωτικό χώρο». Κάποιοι απ' αυτούς είχαν πρωταγωνιστήσει, βλέπεις, στις (ομοειδείς αλλά πολύ μικρότερης κλίμακας) δυναμικές αντιδράσεις που ακολούθησαν το φόνο του Μιχάλη Καλτεζά το 1985. Η αντίφαση ανάμεσα σ' αυτό το παρελθόν και την τωρινή πολιτική συμμαχιών με τις «εθνικά ευαίσθητες» δυνάμεις της χώρας, σε συνδυασμό με την οργανωτική αποκοπή από ένα κίνημα στο οποίο αποδίδουν «εθνομηδενιστικά» χαρακτηριστικά, ήταν έτσι κάτι παραπάνω από ορατή.

Το «Ρεσάλτο» δεν αντιμετώπισε βέβαια κανένα δίλημμα. «Τις αγελαίες ψυχώσεις αυτών των ημερών τις είπαν οι έμμισθοι πολιτικοί και δημοσιογραφικοί υπάλληλοι 'κοινωνική εξέγερση' και μάλιστα οι πολιτικοί προβοκάτορες (ΣΥΡΙΖΑ) παρομοίωσαν τα γεγονότα με τα ιστορικά κινήματα», γράφει χαρακτηριστικά ο «εκδότης-διευθυντής-ιδιοκτήτης» του Θύμιος Παπανικολάου στο τεύχος Ιανουαρίου. Στην πραγματικότητα, υποστηρίζει, «δεν ήταν καμιά 'λαϊκή εξέγερση' εναντίον του καθεστώτος, αλλά μια 'εξέγερση' του καθεστώτος εναντίον της κοινωνίας, του λαού και των αυθεντικών κινήματων που κυοφορούνται, μια 'εξέγερση' των 'νταβάδων' και των υπαλλήλων τους για τη διάλυση της ελληνικής κοινωνίας, τη μετατροπή της σε ζούγκλα».

Δεν διστάζει μάλιστα να υποδείξει και τους υπαίτιους του ζεσηκωμού: «Τον τόνο της 'καθοδήγησης' τον δίνουν οι πιο καλοδοουλεμένες μήτρες της 'νταβατζίδικης' καμαρίλας: το Λαμπρακιστάν και η 'Ελευθεροτυπία'. Τα πρωτοσέλιδα αυτών των Εφημερίδων είναι αποκαλυπτικά. Το ίδιο αποκαλυπτική είναι η πρακτική των εστιών του Σόρος: 'Ιός' και 'Indymedia'» (σ.13).

Από κοντά και κάποιος Αντώνης Πλάκας, που αναπτύσσει το γνωστό σενάριο περί υπονόμησης της κυβέρνησης Καραμανλή «για το θράσος της να αψηφήσει τις αυτοκρατορικές εντολές και να συνάψει κομβικές σχέσεις με τη Ρωσία», συνδέοντας την εξέγερση με τις πυρκαγιές του 2007 και τη «λαίλαπα των σκανδάλων και της σκανδαλολογίας» (σ.7). Ο ίδιος ανακαλύπτει επίσης σχέδιο αντικατάστασης της ΕΛΑΣ με «στρατιές πολυεθνικών αλλοδαπών μισθοφόρων», αφού «οι ελληνικές στρατιωτικές και αστυνομικές δομές που υπάρχουν σήμερα δεν μπορούν να ανταποκριθούν στη νέα φασιστική θηριωδία του πλανητικού ιμπεριαλισμού, ακριβώς γιατί προέρχονται από τα σπλάχνα αυτού του λαού» (σ.29). Τα ΜΑΤ, προπύργιο του αντιιμπεριαλιστικού αγώνα!

Προβλήματα δεν έχει ούτε ο κοινοτηναίος «Αντιφωνητής», εκ των συνεκδοτών της

«Ρήξης», που βλέπει στην εξέγερση ένα συγκερασμό της «ελεεινής νοοτροπίας του χαϊδεμένου τσόγλανου που θέλει το άτομο να ζητά τα πάντα εδώ και τώρα» και της «ανθελληνικής ψύχωσης της κυρίαρχης ιντελιγκέντσιας» (16.12.08, σ.5), προσφεύγει δε στον Στέλιο Παπαθαμελή για να μας αναλύσει τα τεκταινόμενα και να εισηγηθεί τη χρήση «λαστιχένιων σφαιρών» κατά των διαδηλωτών (σ.2). Λίγο παρακάτω διαβάζουμε ότι ο ΣΥΡΙΖΑ, η «κοινοβουλευτική φασιστοπλέμπα των ψευτοαριστερών ρεβιζιομηδενιστών της απόλυτης ντροπής», είναι «σχεδόν εκτός νόμου πλέον στη συνείδησή μας» (σ.8).

Η ίδια η «Ρήξη» στέκεται μάλλον αμήχανη απέναντι στα γεγονότα. Το πρώτο φύλλο της που κυκλοφόρησε μετά την εξέγερση καταφεύγει έτσι σε μια πλουραλιστική καταγραφή απόψεων, με κοινό χαρακτηριστικό την αποστασιοποίηση μεν από το κίνημα, όχι όμως και την ανοιχτή πάντα καταγγελία του.

Τον τόνο δίνει ωστόσο κι εδώ το πρωτοσέλιδο άρθρο του Γιώργου Ρακκά, που διαπιστώνει πως «τα κύρια χαρακτηριστικά αυτού του ξεσπάσματος είναι η άρνηση, η καταστροφή κι ένας διάχυτος, γενικευμένος μηδενισμός» και καταφεύγει -κι αυτός- στο γνωστά σενάρια: «Οι ολιγάρχες του τόπου έχουν βρει μια πολύ κατάλληλη ευκαιρία, να εκμεταλλευτούν τη διάχυτη οργή των νέων και να χρησιμοποιήσουν τη δολοφονία του Αλέξη, προκειμένου να προκαλέσουν ακόμη μεγαλύτερη φθορά στην κυβέρνηση και να ριζούν τον Καραμανλή, λόγω των ανοιγμάτων που έκανε προς τους Ρώσους και τους Κινέζους».

Στο επόμενο φύλλο (10.1.09), την ανάλυση του φαινομένου αναλαμβάνει ο Γιώργος Καραμπελιάς, ισορροπώντας ανάμεσα στις «ανταγωνιστικές εκδοχές» της εξέγερσης και της «πορτοκαλί επανάστασης». Διαπιστώνει βέβαια μια «ατμόσφαιρα εθνομηδενισμού, μεταμοντέρνου ολοκληρωτισμού, ιδεολογικής, ακόμα και φυσικής τρομοκρατίας», καθώς «αυτά τα παιδιά είναι απολύτως 'κακομαθημένα' και στην ίδια την εξέγερσή τους». Τις «μηδενιστικές αντιδράσεις» αυτής της «χαβιαροαριστεράς», προειδοποιεί, «μπορούν να τις εκμεταλλευτούν, ή να επιχειρήσουν να τις εκμεταλλευτούν, τόσο εξωτερικές δυνάμεις, που θέλουν να ριζούν ή να υποτάξουν ακόμη περισσότερο τον Καραμανλή, όσο και εσωτερικοί καιροσκόποι – Αλαβάνοι, αλλά και τρομοκράτες». Μας διαβεβαιώνει ωστόσο ότι «η έκταση των Δεκεμβριανών του 2008 είναι στην πραγματικότητα πολύ μικρότερη απ' ό,τι εμφάνισαν τα κανάλια, τα κόμματα και οι πρεσβείες [!], επειδή είχαν συμφέρον να το κάνουν».

Τελικό συμπέρασμα του άρθρου (που αναπαράγεται στο «Αντίβαρο» και αλλού) είναι ωστόσο η ανάγκη προσεταιρισμού των «παρασυρμένων» από τις υγιείς δυνάμεις του έθνους: «Θα ήταν μεγάλο σφάλμα να χαρίσουμε όλη αυτή τη νεολαιίστικη αντίδραση στις δυνάμεις της ψευδο-εναλλακτικής παγκοσμιοποίησης και του εθνομηδενισμού, χαρακτηρίζοντάς την συλλήβδην ως αντιδραστική ή 'φασιστική νέου τύπου'. Η πραγματικότητα τα επόμενα χρόνια θα οδηγήσει στη συρρίκνωση αυτών των τάσεων και την ενίσχυση των αντιπαγκοσμιοποιητικών ρευμάτων, τα οποία, με τη σειρά τους, δεν θα πρέπει να εκχωρήσουμε αμαχητί στο ΛΑΟΣ και τη Χρυσή Αυγή».

Φως φανάρι ότι μεταξύ αυτών των «συνιστωσών» παίζεται η ηγεμονία του «πατριωτικού χώρου» και των «αντιπαγκοσμιοποιητικών ρευμάτων» του...

Το άλλο «κίνημα»

Χωρίς αμφιβολία, ήταν η δεύτερη μεγάλη είδηση των ημερών της εξέγερσης, δίπλα στο μαζικό ξεσηκωμό της νέας γενιάς. Αναφερόμαστε στην κινητοποίηση ενός ιδιότυπου παρακράτους «αγανακτισμένων πολιτών» που «πήραν το νόμο στα χέρια τους» υποκαθιστώντας (ή συντρέχοντας) την ΕΛΑΣ κατά των διαδηλωτών σε μια σειρά πόλεις - από την Πάτρα και τη Λάρισα ως τη Λαμία και την Κομοτηνή.

Η επιστράτευση αυτών των «αγανακτισμένων» έγινε είτε με άγνωστης ταυτότητας SMS είτε με την οργανωμένη διασπορά φημών, που «προειδοποιούσαν» για επικείμενες επιδρομές «εισαγόμενων κουκουλοφόρων» στις αντίστοιχες πόλεις και καλούσαν τους καταστηματάρχες σε «αυτοάμυνα». Η προέλευση αυτών των σύγχρονων «ψιθύρων» ήταν κάτι παραπάνω από προφανές και, σύμφωνα με ηγετικά στελέχη των τοπικών κοινωνιών, πήγαζε από τα υπολείμματα παρακρατικών μηχανισμών του παρελθόντος.

Ο δήμαρχος Πατρών Αντρέας Φούρας έκανε λόγο για επανεμφάνιση των ανθρώπων που είχαν οργανώσει τις διαβόητες «ανακαταλήψεις» σχολείων του 1991 (με αποτέλεσμα τον κτηνώδη φόνο του καθηγητή Τεμπονέρα απ' τον τότε πρόεδρο της τοπικής ΟΝΝΕΔ), ενώ στην Κομοτηνή ο δημοτικός σύμβουλος Δάμων Δαμιανός σύγκρινε τις βιαιότητες κατά των φοιτητών με το πογκρόμ του 1990 κατά της μουσουλμανικής μειονότητας, επισημαίνοντας ότι «οι ίδιοι άνθρωποι που πρωταγωνίστησαν τότε, πρωταγωνιστούν και σήμερα» («Παρατηρητής» 13.12).

Κοινό χαρακτηριστικό όλων των περιπτώσεων ήταν ότι, στις πόλεις όπου εμφανίστηκαν οι «αγανακτισμένοι», δεν είχαν σημειωθεί καταστροφές ιδιωτικών περιουσιών από διαδηλωτές. Όσο για τους παρακρατικούς που έσπευσαν να «αποκαταστήσουν την τάξη», δεν φάνηκαν να νοιάζονται για το σεβασμό της δημόσιας περιουσίας περισσότερο από τους «κουκουλοφόρους». Τόσο στην Πάτρα όσο και στην Κομοτηνή, οι «αγανακτισμένοι πολίτες» έσπασαν τις εισόδους ή/και παράθυρα πανεπιστημιακών κτιρίων, κατά την προσπάθειά τους να λιντσάρουν τους φοιτητές που βρίσκονταν εκεί. Φυσικά, ουδείς συνελήφθη από τα ΜΑΤ γι' αυτές τις καταστροφές, ούτε ακούστηκε οποιαδήποτε φωνή για δίωξη των εν λόγω «πολιτών» για διακεκριμένες φθορές...

Η στάση του «πατριωτικού χώρου» απέναντι σ' αυτή τη δυναμική έκφραση της διπλής πόλωσης κινήθηκε κατά κανόνα μεταξύ ενεργού ανάμιξης κι ενθουσιώδους υποδοχής. Δεν είναι μόνο η ναζιστική οργάνωση του Μιχαλολιάκου που επαίρεται ότι «στην Πάτρα και σε άλλες πόλεις οι πολίτες όχι απλά αντέδρασαν αλλά εγκωμίασαν και τη Χρυσή Αυγή διότι μόνο αυτή ήταν δίπλα τους» (24.12). Ούτε οι απολογητές της, όπως ο Γ. Φωτιάδης του «Αδέσμευτου Τύπου» ή ο πρώην υπουργός Βασίλης Μπεκίρης στην «Απογευματινή»

(18.12), που καταγγέλλουν σαν συκοφαντίες («των 'καλόπαιδων' της 'παγκοσμιοποιημένης' και νεοταξίτικης δημοσιογραφίας» και των «υπερασπιστών των αναρχικών») κάθε ταύτιση των «νοικοκυραίων εμπόρων», που «πήραν το νόμο στα χέρια τους και προστάτευσαν την περιουσία τους», με «ανύπαρκτους χρυσαυγίτες».

Με την εξαίρεση ενός ενδιαφέροντος άρθρου του Θόδωρου Ντρίνια στη «Ρήξη» (που καταθέτει την ανησυχία του όχι τόσο για τη «συμμετοχή εξτρεμιστών της ακροδεξιάς στις ομάδες των 'αγανακτισμένων'», όσο για το γεγονός ότι «αυτή συνέβη μπροστά στα αδιάφορα ή ακόμα και επιδοκιμαστικά βλέμματα χιλιάδων Πατρινών που συγκεντρώθηκαν στο σημείο των επεισοδίων»), τα περισσότερα κείμενα των εντύπων του «χώρου» που ασχολούνται με το θέμα εκφράζουν ανοιχτά τη συμπάθειά τους ή και τον ενθουσιασμό τους για την ιδιότυπη αυτή λαϊκή «αυτάμυνα», βλέποντάς την ως ένα πρώτο βήμα για την ανάκτηση του «πεζοδρομίου» από τις εθνικές δυνάμεις. Ακόμη κι ο κομοτηναίος «Αντιφωνητής» του Κώστα Καραϊσκού, που καταδικάζει ρητά ως «οχλαγωγική ενέργεια» τις φθορές στο εκεί πανεπιστήμιο, θεωρεί «μείζον όφελος» αυτή την «κινητοποίηση των πολιτών ενόπιον ενδεχόμενου κινδύνου, έστω και με αδυναμίες ή υπερβολές» (16.12.08, σ.8).

«Αν μπορούμε να μιλήσουμε για κάποιο κίνημα που δημιουργήθηκε στην πατρίδα μας τον τελευταίο καιρό», συνοψίζει χαρακτηριστικά ο Γιάννης Κουριαννίδης (του ΛΑΟΣ) από τις στήλες του «Ελεύθερου Κόσμου» (14.12), «αυτό είναι των ενεργών πολιτών ενάντια στην αυθαιρεσία και την παραβατικότητα και όχι η ωμή βία των αλητών του περιθωρίου. Ο Άγιος Παντελεήμονας, η Πάτρα, η Λάρισα και τώρα η Κομοτηνή έδεξαν το δρόμο. Επεται συνέχεια!»

(Ο νέος εσωτερικός εχθρός, Ελευθεροτυπία, 1/2/2009, <http://www.iospress.gr/ios2009/ios20090201.htm>)

«Υπάρχει άραγε κάποιος που «συμβούλευε» το δικτάτορα Παπαδόπουλο και στη συνέχεια τον Κωνσταντίνο Καραμανλή, τον Ευάγγελο Αβέρωφ και τον Κώστα Μητσοτάκη; Και όμως υπάρχει. Και μάλιστα επιμένει να μας «συμβουλευεί» μέχρι σήμερα.

Ενας από τους ανθρώπους που πρωταγωνίστησαν στον «εμφύλιο πόλεμο» για το βιβλίο Ιστορίας της Στ' Δημοτικού είναι χωρίς αμφιβολία ο Νικόλαος Μέρτζος, πρόεδρος της Εταιρείας Μακεδονικών Σπουδών. Με την ιδιότητα αυτή ο κ. Μέρτζος ανέλαβε ειδική εκστρατεία κατά του βιβλίου, καλώντας όλους τους πολίτες να προσφύγουν μαζικά στο Συμβούλιο της Επικρατείας για να ακυρώσουν τη διδασκαλία του.

Η πρώτη σχετική ανακοίνωση της Εταιρείας Μακεδονικών Σπουδών (ΕΜΣ) φέρει ημερομηνία 26.2.07, προηγείται δηλαδή κατά ένα μήνα της ανάλογης γνωμοδότησης που

συνέταξε η Ακαδημία Αθηνών. Είχε βέβαια προηγηθεί κατά μία βδομάδα (18.2.07) το σχετικό κήρυγμα του Αρχιεπισκόπου από τη Μητρόπολη.

Αλλά ο κ. Μέρτζος δεν αρκέστηκε στην ανακοίνωση. Διοργάνωσε και σχετική επιστημονική ημερίδα της Εταιρείας του, για να «συμβάλει στο δημόσιο διάλογο». Αλλά τι «διάλογος» να γίνει, όταν ήδη από τον τίτλο της ημερίδα μιλά για «Διεθνική Ιστορία και Εθνική Ιστορία: Αποδόμηση της Ιστορίας και του Έθνους»;

Ποιος είναι ο κ. Μέρτζος

Αυτό που προξενεί ιδιαίτερη εντύπωση είναι το πάθος με το οποίο υπερασπίζεται τις απόψεις του ο κ. Μέρτζος, δεδομένου ότι υποτίθεται πως ο φανατισμός δεν περιλαμβάνεται στις αρετές κάποιου που εκπροσωπεί έναν επιστημονικό οργανισμό.

Βέβαια η Εταιρεία Μακεδονικών Σπουδών με έδρα τη Θεσσαλονίκη είναι από τους ημικρατικούς οργανισμούς που ασχολούνται με την τεκμηρίωση των επίσημων ελληνικών θέσεων και απ' αυτή την άποψη ακροβατεί πάντοτε μεταξύ της ιστορικής επιστήμης και της πολιτικής προπαγάνδας, αλλά φαίνεται ότι αυτή τη φορά ο πρόεδρος της ξεπερνάει τα όρια και φτάνει στο σημείο να παίρνει μέρος στην κομματική διαμάχη στο εσωτερικό της χώρας.

Είναι χαρακτηριστική η σχετική ανακοίνωση του ΔΣ της Εταιρείας που έχει αναρτηθεί στον ιστότοπό της, όπου κατηγορείται ο Κώστας Σημίτης ότι υπηρετούσε ως πρωθυπουργός τις «επικείμενες προαποφασισμένες εξελίξεις στα Βαλκάνια που εναρμονίζονται με τη διεθνή επιχείρηση αποεθνικοποίησης», με στόχο «τα βαλκανικά προτεκτοράτα της Νέας Τάξης να ενταχθούν σε υπερθενικές πολυπολιτισμικές περιφέρειες (Ενιαία Μακεδονία, Ενιαία Θράκη κ.α.)». Η ανακοίνωση κλείνει με την ακόλουθη ηρωική αποστροφή: «Οι Έλληνες, ωστόσο, δεν είναι ηλίθιοι, ούτε προτίθενται να αυτό-ευνουχιστούν ευελπιστώντας να παχαίνουν στα βουστάσια της Νέας Τάξης. Αντιστέκονται ομόψυχοι. Και αποκλείεται να προσκυνήσουν».

Στον πρόλογό του για την έκδοση των πρακτικών της ημερίδας, ο κ. Μέρτζος ακολουθεί τη φρασεολογία των εθνικοφρόνων τηλεπλασιέ: «Στην πραγματικότητα, εντός και εναντίον της Εθνικής Παιδείας, έχει στηθεί και ήδη λειτουργεί ένα Κρυφό Σχολείο, νεοταξικό και διεθνιστικό, όπου, σε πανελλαδική κλίμακα, συντελείται ένα παιδομάζωμα. Τα άγουρα Ελληνόπουλα εκπαιδεύονται να αλλαξοπιστήσουν κυριολεκτικά αποτάσσοντας, ως Σατανά, την πίστη των γονέων τους και προσηλυτιζόμενα στην πίστη της Νέας Τάξης».

Ο 71χρόνος Νικόλαος Μέρτζος δεν είναι ο ίδιος ιστορικός. Είναι δικηγόρος, δημοσιογράφος και συγγραφέας. Υπήρξε εκδότης της εφημερίδας «Ελληνικός Βορράς» και του περιοδικού «Μακεδονική Ζωή». Οι περισσότεροι τον γνωρίζουν από τη θητεία του ως προέδρου της Κοινότητας Νυμφαίου, τη συμβολή του στην αναπαλαίωση του χωριού και την ανάδειξή του ως ενός από τους δημοφιλέστερους τουριστικούς

προορισμούς στη Δυτική Μακεδονία. Πολύ λιγότερο γνωστή είναι η πολιτική του δράση. Ίσως όμως αυτή να δίνει την απάντηση στην απορία που εκφράσαμε πιο πάνω. Πριν τη δικτατορία υπήρξε δραστήριο μέλος της περιβόητης ΕΚΟΦ. Κατά τη διάρκεια της χούντας διορίστηκε από τον Παπαδόπουλο μέλος της πρώτης, 56μελούς «Συμβουλευτικής Επιτροπής» (11.1970). Τον επόμενο χρόνο εξελέγη απ' το χουντικό μηχανισμό μέλος (12.12.71), εν συνεχεία γραμματέας (10.8.71) και τέλος Β' αντιπρόεδρος (20.1.72) της δεύτερης, 75μελούς «Συμβουλευτικής».

Βέβαια η πολιτική δραστηριότητα του κ. Μέρτζου δεν σταμάτησε με την πτώση της χούντας, αλλά όπως όλοι οι εκδηλωμένοι χουντικοί δεν ήταν δυνατόν να πολιτευτεί ανοιχτά. Υπήρξε πάντως κατά καιρούς σύμβουλος του Κωνσταντίνου Καραμανλή, του Ευάγγελου Αβέρωφ και του Κώστα Μητσοτάκη. Με την τελευταία ιδιότητα συμμετείχε στη διοργάνωση του συλλαλητηρίου για τη Μακεδονία στη Θεσσαλονίκη (14.2.92) και συνέταξε τη σχετική διακήρυξη.

Επιτροπή

«εγκαθέτων»

Αλλά τι ήταν αυτή η «Συμβουλευτική Επιτροπή»; Πρόκειται για ένα σώμα διορισμένο από τη χούντα, με αρμοδιότητα να «εκφέρει γνώμη επί της αρχής και του εν γένει περιεχομένου των εις αυτήν παραπεμπόμενων υπό του Πρωθυπουργού σχεδίων Νομοθετικών Διαταγμάτων». Στην πραγματικότητα ήταν ένα σώμα υποτακτικών της δικτατορίας, με μοναδική σκοπιμότητα να εμφανιστεί μια βιτρίνα «εκδημοκρατισμού» του χουντικού καθεστώτος. Η θέση του μέλους της «Συμβουλευτικής» ήταν έμμισθη, με «μηνιαία αποζημίωση» όχι μεγαλύτερη από τις απολαβές Γενικού Γραμματέα Υπουργείου, συν τα οδοιπορικά και -στην περίπτωση του προέδρου- έξοδα παραστάσεως (Ν.Δ. 959/1971).

Τη δημιουργία της «Επιτροπής» εξήγγειλε στις 10.4.70 ο δικτάτορας Γεώργιος Παπαδόπουλος σε συνέντευξη Τύπου, ως μέτρο φιλελευθεροποίησης του καθεστώτος. Όπως εξήγησε στους ξένους και Έλληνες δημοσιογράφους, ο Παπαδόπουλος χρησιμοποίησε τον όρο «Συμβουλευτική Επιτροπή», γιατί θεωρούσε τη λέξη Βουλή «ολίγον κακόηχον». Εξηγώντας τον τρόπο που θα συγκροτήσει την Επιτροπή, ο δικτάτορας επαναλάμβανε στις 26.11.70 ότι η ονομασία «Μικρά Βουλή» είναι «άστοχος» για τη Συμβουλευτική: «Δεν πρόκειται περί Βουλής –μικράς ή μεγάλης. Είναι απλώς ένα σώμα το οποίον αποστολήν έχει να υποβοηθή συμβουλευτικώς την Εθνικήν Κυβέρνησιν». Εξηγώντας στα μέλη της Συμβουλευτικής το λόγο που τους μάζεψε, ο Παπαδόπουλος τους ανέλυσε τους σκοπούς της «Επαναστάσεως» καταχειροκροτούμενος (22.1.71).

Σήμερα κανείς πιά δεν θυμάται τη Συμβουλευτική. Η ιστορία την κατέγραψε ως μια αποτυχημένη προσπάθεια της χούντας να χρησιμοποιήσει μια ομάδα ανδρεικέλων για να κοροϊδέψει τον ελληνικό λαό και τη διεθνή κοινή γνώμη. Σύσσωμος ο δημοκρατικός πολιτικός κόσμος αντέδρασε από την πρώτη στιγμή στη νόθα αυτή «φιλελευθεροποίηση». Πρώτα πρώτα η Αριστερά και οι αντιστασιακές οργανώσεις που απέρριψαν κάθε ιδέα

συμμετοχής σε αυτό το φιάσκο («Η αποδοχή της ηγετικής και ρυθμιστικής θέσης της στρατοκρατίας ισοδυναμεί με πολιτικό θάνατο για οποιοδήποτε πολιτικό κόμμα ή πολιτικό παράγοντα», Κομμουνιστική Επιθεώρηση, Ιούνης 1971). Ο ιστορικός του ΚΚΕ Σταύρος Ζορμπαλάς περιγράφει την Συμβουλευτική στο κεφάλαιο «Αδίστακτος δήμιος της δημοκρατίας» του βιβλίου του για τη δικτατορία: «Διέλυσαν (σ.σ. οι δικτάτορες) την παλιά βουλή που ασκούσε κάποιο αμυδρό έλεγχο στην εκτελεστική εξουσία και στη θέση της έβαλαν τη μίνι-βουλή, που στο πρότυπο της βουλής του Φράνκο και της φασιστικής συντεχνιακής βουλής της Πορτογαλίας αποτελούνταν από διορισμένους και άβουλους εκπροσώπους του καθεστώτος με αποκλειστικά συμβουλευτική για τους δικτάτορες γνώμη» («Ο νεοφασισμός στην Ελλάδα», εκδ. Σύγχρονη Εποχή, Αθήνα 1987, σ. 200).

Αλλά οι πιο έντονες καταγγελίες για τη Συμβουλευτική Επιτροπή προέρχονται από τον συντηρητικό πολιτικό κόσμο, τον οποίο υποτίθεται ότι θα προσέλκυε ο ελιγμός των συνταγματαρχών. Στις γνωστές του δηλώσεις από το Παρίσι κατά της δικτατορίας που δημοσιεύτηκαν στη "Βραδυνή" και τη "Θεσσαλονίκη" (23.4.73), ο Κωνσταντίνος Καραμανλής αναφέρει μεταξύ των στοιχείων «παραπλανήσεως της διεθνούς κοινής γνώμης και εμπαιγμού του ελληνικού λαού», το γεγονός ότι «συνέστησε την Συμβουλευτική Επιτροπή, η οποία δεν προβλέπεται καν από το Σύνταγμα για να δημιουργήσει την εντύπωση ότι περιορίζει την αυταρχικότητα του καθεστώτος και να αποκτήσει ένα κομματικό όργανο. Και ενώ απαγορεύει την πολιτική δραστηριότητα εις όλους τους Έλληνας, αναπτύσσει η ίδια έντονον προσπάθειαν καταδημαγωγίσεως του λαού και διασυρμού του πολιτικού κόσμου».

Η αντίδραση του δημοκρατικού πολιτικού κόσμου στη Συμβουλευτική Επιτροπή καταγράφεται από την πρώτη μέρα της λειτουργίας της. Με δηλώσεις του ο Δημήτρης Παπασπύρου, τελευταίος πρόεδρος της νόμιμης βουλής (1965-1967), αναφερόμενος στα μέλη της Συμβουλευτικής, μίλησε τον Ιανουάριο του 1972 για «υποτελείς», «εγκαθέτους» και «μη ελεύθερους Έλληνες». Κάποιο μέλος της Συμβουλευτικής κατέθεσε μήνυση εναντίον του για εξύβριση και ασκήθηκε δίωξη. Σε υπεράσπιση του Παπασπύρου έκανε εκτενή δήλωση ο Παναγιώτης Κανελλόπουλος, όπου μεταξύ άλλων επισημαίνει ότι «μόνο υποτελείς και εγκάθετοι, δηλαδή τεταγμένοι να επιδοκιμάζουν τον αφέντη των, άρα εστερημένοι της ιδιότητος του ελευθέρου και υπερηφάνου Έλληνος πολίτου ήτο δυνατόν να χειροκροτήσουν ή να ανεχθούν τας στρεφόμενας εναντίον ολόκληρου του πολιτικού κόσμου της χώρας και εμμέσως εναντίον ολόκληρου του ελληνικού λαού ύβρεις και συκοφαντίας» (σ.σ. του Παπαδόπουλου).

Στο ημερολόγιό του ο Γεώργιος Ράλλης έχει καταγράψει την πρώτη του εντύπωση από τη Συμβουλευτική: «Πρόκειται για όργανο της κυβερνήσεως και φαντάζομαι ότι δόθηκε τόση έμφαση στη δημιουργία της Επιτροπής, από τη μια μεριά για να προκληθεί η εντύπωση πως έχουμε κάποια πρόοδο προς το αντιπροσωπευτικό σύστημα και από την άλλη για να δελεαστούν και υποβάλουν υποψηφιότητα νέοι άνθρωποι. Παρά τις προσπάθειες, όμως, αυτές, οι υποψήφιοι για τη 'μικρή Βουλή', μολονότι ο μισθός είναι μεγάλος, ήταν ελάχιστοι και στη μεγάλη τους πλειοψηφία ασήμαντοι» (25.1.71).

Ανάλογες είναι οι εκτιμήσεις και ξένων συγγραφέων που ασχολήθηκαν με την ιστορία της χούντας, όπως ο Κρις Γούντχαουζ, ο οποίος εκτιμά ότι η Συμβουλευτική Επιτροπή υπήρξε το «μόνο μέτρο της χούντας που μπορεί να χαρακτηριστεί κυριολεκτικά φασιστικό» (“The Rise and Fall of the Greek Colonels”, Granada, London, 1985, σ. 85).

Αλήθη

ή

αλήθεια;

Η θητεία του κ. Μέρτζου στη Συμβουλευτική Επιτροπή της δικτατορίας δεν μας ήταν άγνωστη (βλ. σχετ. δημοσιεύματα του «Ιού» [23/10/05](#), [21/4/07](#) και [30/6/07](#)). Ομως είναι αλήθεια ότι δεν φανταζόμαστε ότι αυτή η θητεία θα συνοδευόταν από τέτοιους ύμνους για το δικτατορικό καθεστώς και τον δικτάτορα όπως αυτοί που καταγράφουμε σε διπλανή στήλη. Ξεφυλλίζοντας, όμως, τους τόμους με τα πρακτικά της «Συμβουλευτικής Επιτροπής» στις αρχές του καλοκαιριού διαπιστώσαμε την αλήθεια για τον κ. Μέρτζο. Απευθυνθήκαμε αμέσως στον ίδιο και σε όλα τα μέλη του ΔΣ της Εταιρείας, με την επιστολή που δημοσιεύουμε σε χωριστό πλαίσιο. Απάντησε αυθμερόν μόνον ο ίδιος με την επιστολή που επίσης δημοσιεύουμε. Κανένα από τα άλλα μέλη του ΔΣ δεν έδωσε σημεία ζωής μετά την επιστολή μας. Ελπίζουμε τουλάχιστον να έφτασε σ’ αυτούς μέσω της γραμματείας της Εταιρείας στην οποία την απευθύναμε.

Αλλά τι λέει στην απάντησή του ο κ. Μέρτζος; Ας διαβαστεί η επιστολή προσεκτικά, γιατί είναι σαφές ότι ο συντάκτης της πιστεύει ακόμα ότι βρισκόμαστε στο αγαπημένο του παπαδοπουλικό καθεστώς και ότι μπορεί να απαντά σε σοβαρά δημοσιογραφικά ερωτήματα μιμούμενος στη γλώσσα, το χιούμορ και την ευστροφία τους λόγους του δικτάτορα. Με λίγα λόγια μας απαντά ότι «χέστηκε», ότι δεν προβληματίζεται καν για τη συμμετοχή του στο σώμα αυτό των «ανδρικήλων» της χούντας. Και επιπλέον ειρωνεύεται κάθε υποψία αυτοκριτικής για τη συμμετοχή του στη Συμβουλευτική.

Το μοναδικό σοβαρό επιχείρημα του κ. Μέρτζου είναι ότι έχουν περάσει από τότε 32 χρόνια (για την ακρίβεια 33). Σ’ αυτό έχει δίκιο. Και είναι επίσης αλήθεια ότι από τότε έχει να επιδείξει δημόσια δράση σε πολλούς τομείς. Όμως το ερώτημα που παραμένει αναπάντητο είναι πώς ένας άνθρωπος της χούντας έχει το πολιτικό, επιστημονικό και κυρίως ηθικό ανάστημα να αναγορεύεται σήμερα σε τιμητή της εκπαιδευτικής πολιτικής και να χρησιμοποιεί το βήμα του ημικρατικού (και πάντως επιχορηγούμενου) αυτού οργανισμού για να κατακερυνώσει τη δημοκρατικά εκλεγμένη πολιτική ηγεσία.

Το ερώτημα απευθύνεται και στα άλλα μέλη του ΔΣ της Εταιρείας Μακεδονικών Σπουδών τόσο σ’ αυτούς που εκλέχτηκαν με το ψηφοδέλτιο Μέρτζου στη γενική συνέλευση της 2.4.06 (Ιωάννης Κολιόπουλος, Θεόδωρος Δαρδαβέσης, Χαράλαμπος Νάσλας, Χαράλαμπος Παπαστάθης, Τερέζα Πεντζοπούλου-Βαλαλά) όσο κι εκείνους που εκλέχτηκαν με το συνδυασμό του Κωνσταντίνου Βαβούσκου (Αθανάσιος Καραθανάσης, Βασίλειος Πάππας). Ειδικά ο κ. Πάππας, βουλευτής Χαλκιδικής της Νέας Δημοκρατίας μέχρι τις πρόσφατες εκλογές, οφείλει κάποια απάντηση.

Ο κ. Μέρτζος φυσικά έχει φροντίσει όλα αυτά τα χρόνια να προβάλει κυρίως την ιδιότητα του δραστήριου κοινοτάρχη και ανέπτυξε προσωπικές σχέσεις με πολιτικούς των δύο μεγάλων κομμάτων, συμπεριλαμβανομένου και του σημερινού πρωθυπουργού, ο οποίος επέλεξε πέρυσι τα Χριστούγεννα να επισκεφτεί οικογενειακώς το Νυμφαίο. Όμως η εκστρατεία του κ. Μέρτζου κατά της «Νέας Τάξης», και οι επιθέσεις του στον πολιτικό κόσμο με αφορμή το σχολικό βιβλίο ιστορίας αποδεικνύει ότι εξακολουθεί να επιχειρηματολογεί σαν στέλεχος της «Συμβουλευτικής».

Και μας βάζει στον πειρασμό να αναρωτηθούμε μήπως αυτό που κυρίως τον ενόχλησε στο βιβλίο Ιστορίας είναι η εκτενής αναφορά στη δικτατορία του 1967 και την αντίσταση του ελληνικού λαού (σ. 118-120). Γι' αυτό το κεφάλαιο ποια γνώμη έχει ο μαχητικός «Σύμβουλος»;

<i>Η</i>	<i>επιστολή</i>	<i>του</i>	<i>"Ιού"</i>
<i>ΠΡΟΣ</i>	<i>ΤΑ</i>	<i>ΜΕΛΗ</i>	<i>ΤΟΥ</i>
<i>ΤΗΣ</i>	<i>ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ</i>	<i>ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΩΝ</i>	<i>Δ.Σ.</i>
<i>ΑΥΣΤΗΡΑ</i>			<i>ΣΠΟΥΔΩΝ</i>
			<i>ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ</i>
<i>Αθήνα,</i>	<i>2</i>	<i>Ιουλίου</i>	<i>2007</i>
<i>Αξιότιμη</i>			<i>κυρία,</i>
<i>Αξιότιμοι</i>			<i>κύριοι</i>

Απευθυνόμαστε ατομικά σε κάθε μέλος του Δ.Σ. της ΕΜΣ, επειδή το ερώτημά μας αναφέρεται στην ατομική ευθύνη καθενός και δυστυχώς αφορά τον πρόεδρο της ΕΜΣ, κ. Νικόλαο Μέρτζο. Έχουμε καταγράψει σε δημοσιογραφικά ρεπορτάζ τη συμμετοχή του κ. Μέρτζου στη Συμβουλευτική Επιτροπή του δικτατορικού καθεστώτος (βλ. «Ελευθεροτυπία» 23.10.05, 21.4.07 και 30.6.07). Όμως μόλις πρόσφατα ανατρέξαμε στα δημοσιευμένα πρακτικά της Συμβουλευτικής Επιτροπής («Η Συμβουλευτική Επιτροπή και το έργον αυτής», Αθήναι 1972), όπου διαπιστώσαμε ότι ο νυν πρόεδρος της ΕΜΣ δεν περιορίστηκε σε τυπική συμμετοχή στις εργασίες αυτού του χουντικού κακέκτυπου βουλής, αλλά από το βήμα του αναδείχτηκε σε διαπρύσιο κήρυκα του δικτατορικού καθεστώτος και προσωπικός υμνητής του Παπαδόπουλου. Δεδομένου ότι έχετε άμεση σχέση με την ιστορική επιστήμη είναι πολύ εύκολο να διαπιστώσετε την ακρίβεια των διαπιστώσεων αυτών. Οι τόμοι με τα πρακτικά της «Συμβουλευτικής» βρίσκονται σε πολλές βιβλιοθήκες. Αναφέρουμε ενδεικτικά την κεντρική Βιβλιοθήκη της Βουλής. Είμαστε φυσικά σε θέση να σας αποστείλουμε το σχετικό υλικό, αν προτιμάτε.

Γνωρίζουμε ότι έχουν περάσει πολλές δεκαετίες από την πτώση της δικτατορίας, αλλά όλα αυτά τα χρόνια έχει τηρηθεί στην ελληνική δημόσια ζωή μια αρχή: οι υμνητές της χούντας δεν αναλαμβάνουν δημόσια αξιώματα στο χώρο της πολιτικής και της πνευματικής ζωής. Ασφαλώς θα γνωρίζετε ότι στο χώρο των Πανεπιστημίων μετά τη μεταπολίτευση απολύθηκαν οριστικά όσοι καθηγητές είχαν οποιαδήποτε σχέση με τη χούντα και μάλιστα με πολύ λιγότερα γραπτά ντοκουμέντα απ' όσα βαρύνουν τον σημερινό πρόεδρο της ΕΜΣ. Αυτή η αρχή που ισχύει για κάθε πνευματικό ίδρυμα (δηλαδή ότι δεν επιδοκιμάζει τους συνεργάτες της χούντας) ελπίζουμε ότι ισχύει και για το δικό σας. Αλλωστε, διαβάζοντας την Αυτοβιογραφία του καθηγητή Κωνσταντίνου Βαβούσκου, ο οποίος κατείχε το αξίωμα του Προέδρου στην ΕΜΣ επί δεκαετίες και μέχρι πρότινος, διαπιστώνουμε ότι κι αυτός συνδέει την επιστημονική και ανθρώπινη αξιοπρέπειά του με την άρνηση να υπηρετήσει το τυραννικό καθεστώς.

Αν όλα αυτά ισχύουν για κάθε πνευματικό ίδρυμα, πολύ περισσότερο έχουν εφαρμογή στην ΕΜΣ, η οποία διεκδικεί και ένα ξεχωριστό ρόλο στην καταγραφή και διδασκαλία της σύγχρονης ελληνικής ιστορίας. Τι μπορεί να πει για την ιστορία της περιόδου 1967-1974 ένα ίδρυμα που τιμά με την ανάδειξη στη θέση του προέδρου του έναν υμνητή της δικτατορίας; Με αυτές τις σκέψεις σας παρακαλούμε να μας εξηγήσετε με ποιόν τρόπο αντιμετωπίζετε εσείς αυτό το ζήτημα (αν το θεωρείτε καν ζήτημα).

Ο Ιός

Η	απάντηση	του	κ.	Μέρτζου
Προς		τον		"Ιός"
Θεσσαλονίκη	3		Ιουλίου	2007
Εκλαμπρότατε, Κύριε, Αθηνών,	Κύριε πάσης	Δημόσιε Ελλάδος	και	Κατηγορε, Περιχώρων

Περιδεής προσπίπτω, Παντεπόπτα, εις τους ευκλείεις πόδας της Πανυσεβάστου Αρχής Σας, ευχόμενος ο ταπεινός δούλος Σας ανύστακτον εφορείαν του δημοσίου, άμα δε και εθνικού (μετά συγχωρήσεως) συμφέροντος, λαμβάνων την τιμήν να Σας αναφέρω ότι μετ' άκρας συντριβής έλαβον ο ανάξιος το πολυφίλητον Ενταλμά Σας και διεβίβασα αυθωρεί την σεβασμίαν Διαταγήν Σας

προς άμεσον εξορίαν μου.
 Επικαλούμενος την Επιείκειάν Σας, παρακαλώ εκ βάθους της συντετριμμένης
 και μιαράς καρδιάς μου, συγχωρήσατε την καθυστέρησιν του Ικετηρίου τούτου
 Γράμματός μου διότι, άμα τη λήψει του σεβαστού Εντάλματός Σας,
 ενεφιλοχώρησε σπουδαίος λόγος. Χέστηκα.
 Εκτοτε, άγρυπνος και εν συνεχεί ακρατεία ούρων τε και κοπράνων επί
 έντρομον εικοσιτετράωρον, περισυλλέγω τα ράκη εις τα οποία διεσκόρπισεν
 άπασαν την υπόστασίν μου ο κεραυνός από τον παντεπόπτην Ολυμπον της
 θεϊκής αποστολής Σας διαπορών ο ασεβέστατος ζυλοσχίστης, πώς άγνωστον
 μεταξύ αγνώστων με συνέλαβεν η οξυδέρκειά Σας. Προφανώς επενήργησε το
 δαιμόνιόν Σας.
 Επί έτη τριάκοντα και δύο εβίωσα λάθρα ανελλιπώς και πονηρώς μακράν του
 δημοσίου βίου καλλιεργών ευλαβώς τον λαχανόκηπον της Ιεράς Μονής των
 Λαζαριστών Αδελφών, κινούμενος υπό τα λάχανα ως όφεις ιοβόλος. Απέφυγον,
 ως ο διάβολος το λιβάνι, την πάσαν δημοσιότητα. Εκαλύφθην υπό ψευδώνυμον
 ουχί, προς Θεού, επαναστατικόν. Ουδείς ουδέποτε πολίτης εγνώρισε την
 ύπαρξίν μου, πλην της Αγίας Ηγουμένης. Η δημοσιότης μοι υπήρξεν εσαεί
 άγνωστος, λίαν άλλωστε κινδυνώδης δια ληστοφυγόδικον. Και ουδέ την φτέρην
 έσεισα ποτέ.
 Αλλ' έστι Δίκης Οφθαλμός ος τα πάνθ' ορά. Ο Υμέτερος ασφαλώς Οφθαλμός.
 Κατόπιν τούτου, Πανυσέβαστε Προστάτα των ιερών και οσίων, εκλιπαρώ μετ'
 άκρας ταπεινώσεως την Αρετήν Σας όπως, εξαντλούσα την πάσαν επιείκειαν,
 δεχθή την ακόλουθον ειλικρινή μου Δήλωσιν Μετανοίας:
 Αποκηρύσσω μετά βδελυγμίας τον χουντισμόν και πάσας τας παραφυάδας του.
 Φιλώ τους πόδας Σας, θέτω τρις εις το εστιγματισμένον μαύρον μέτωπόν μου
 την ένδοξον κόνιν των κραταιών υποδημάτων Σας, ίαμα πάσης νόσου και
 μαλακίας, ομολογώ ότι, τη Υμετέρα Θεία Χάριτι, είδον το Φως το Αληθινόν
 και, ίνα επί τέλους εξέλθω καγώ εις το φως, Σας ικετεύω να μοι χορηγήσητε εν
 τη αποκλειστική αρμοδιότητι Υμών το αναγκαίον και σωτήριον Πιστοποιητικόν
 Κοινωνικών Φρονημάτων.
 Κούτσα-κούτσα και τι πράιτε θραύσετε χάρις εις το Μέγα Ελεός Σας.
 Ο Ιαβέρης ζει, αυτός μας οδηγεί.
 Νικόλαος I. Μέρτζος
 Πρόεδρος Εταιρείας Μακεδονικών Σπουδών

Ο

υμνητής

της

χούντας

Τα αποσπάσματα που ακολουθούν είναι ενδεικτικά των απόψεων που διατύπωνε ο σημερινός Πρόεδρος της Εταιρείας Μακεδονικών Σπουδών στο βήμα της «Συμβουλευτικής Επιτροπής», όπου είχε τοποθετηθεί από το δικτατορικό καθεστώς. Ο Νικόλαος Μέρτζος υπήρξε εισηγητής στο χουντικό νομοσχέδιο «περί οργανισμού του υπουργείου Εσωτερικών» (21.4.71), όπου ενώπιον του Στυλιανού Παττακού εξόμνησε τις προσπάθειες της κυβέρνησης (δηλαδή της χούντας) και αντιπαρέβαλε το πραξικόπημα στις δημοκρατικά εκλεγμένες κυβερνήσεις:

«Η Επανάσταση της 21ης Απριλίου κατέβαλε και καταβάλλει εργώδη, νομίζω, προσπάθειαν διά να απαλύνη τας δυσχερείας και να εξοβελίσει τα ακάθια, που μακρά και κακίστη συνήθεια είχε παρεμβάλλει μεταξύ του κοινού και της διοικήσεως».

Μιλώντας σε άλλο νομοσχέδιο «περί επαγγελματικών σωματείων» (14.5.71), με το οποίο η χούντα ήθελε να διευθετήσει την απαγόρευση των απεργιών, ο κ. Μέρτζος εμφανίζεται πάλι ενθουσιώδης: «Το σχέδιον Ν.Δ. είναι άρτιον και το σημαντικώτερον είναι ότι είναι διαποτισμένον από βαθείας δημοκρατικής αρχάς, πράγμα που δεν αποτελεί προσωπική διαπίστωσιν αλλά των ιδίων των εργαζομένων μετά των οποίων ήλθον εις επαφήν εις τρεις συνελεύσεις εις Θεσσαλονίκην και την Χαλκιδικήν, αι οποίαι εξέφρασαν την απόλυτον ικανοποίησίν των και τας ευχαριστίας των προς την Κυβέρνησιν».

Σε άλλο νομοσχέδιο περί του Οργανισμού Εργατικής Κατοικίας (15.6.71), ο κ. Μέρτζος «εξάγει» την πολιτική της κυβέρνησης: «Αυτή η χειρονομία της Κυβερνήσεως προς τα ασθενέστερα στρώματα του ελληνικού λαού νομίζω ότι δέον να εξαρθή εις την ουσίαν της».

Όσο περνάει ο χρόνος, ο κ. Μέρτζος εκφράζεται όλο και πιο θερμά για τη χούντα και τον δικτάτορα. Αγορεύοντας στις 14 Ιουλίου 1971 υποστηρίζει: «Διότι αφ' ενός μεν επείγει ο πλήρης εκσυγχρονισμός του κράτους – πράγμα που αποτελεί βασικόν στόχον της Επαναστάσεως, άνευ πλήρους επιτεύξεως του οποίου αύτη δεν δικαιούται να θεωρήση εαυτήν ως εκπληρώσασαν τας προς το Έθνος ευθύνas της – αφ' ετέρου δε το πλέγμα των ληφθεισών και των ληφθησομένων αποφάσεων θα πρέπει να έχη τιαυτήν δομήν και ελαστικότητα, ώστε να ανθέξη εις την δοκιμασίαν του χρόνου και να οδηγήση το Κράτος εις επίπεδον οργάνου ανταξίου των μεγάλων οραματισμών του Έθνους, τους οποίους αναγλύφως εκφράζει ο αρχηγός της Επαναστάσεως και Πρωθυπουργός της χώρας κ. Γεώργιος Παπαδόπουλος».

Ενδιαφέρουσες είναι οι θέσεις που εκφράζει ο κ. Μέρτζος ενώπιον του διαβόητου Γεωργαλά για το νομοσχέδιο περί δημοσιογραφικού επαγγέλματος που ετοίμαζε η χούντα για να θεσμοθετήσει τη φίμωση του Τύπου (25.8.71).

«Κύριοι Συνάδελφοι, έχω την τιμήν, αλλά και την βαρείαν ευθύνην, να είμαι ο μόνος Δημοσιογράφος μεταξύ υμών. Θα ήθελα να ομιλήσω διά το δημοσιογραφικόν επάγγελμα. Προτιμώ να αφήσω τον λόγον περί των Δημοσιογράφων εις την Κυβέρνησιν. Η υπεύθυνος Κυβέρνησις απευθυνομένη διά του Κυβερνητικού επί του Τύπου Εκπροσώπου

της, την 17.12.70 προς όλας τας οργανώσεις του Τύπου, ωμίλησε περί ετοιμού σχεδίου Ν.Δ. περί Δημοσιογραφικού επαγγέλματος και εξέφρασε τας αντιλήψεις της περί του πώς θα πρέπει να είναι οργανωμένον το Δημοσιογραφικόν επάγγελμα και περί του τι είναι οι Δημοσιογράφοι. Αι θέσεις αυταί, κύριοι Συνάδελφοι, είναι διαυγείς και δημοκρατικάι. Αναφέρομαι εις αυτάς».

Και για όσους τυχόν δεν κατάλαβαν, ο κ. Μέρτζος κάνει τις θέσεις του ακόμα σαφέστερες: «Αυτήν την στιγμήν δεν υπερασπίζομαι τους δημοσιογράφους, αλλά αυτήν την Κυβέρνησιν. Δεν υπερασπίζομαι τας αρχάς, αι οποίαι επισήμως διευτώθησαν διά του Κυβερνητικού εκπροσώπου, αλλά αυτήν ταύτην την Επανάστασιν». Στο τέλος της ομιλίας του ο κ. Μέρτζος ισχυρίζεται ότι η χούντα παραχώρησε ελευθεροτυπία (!) και μάλιστα «εναντίον αυτού του εαυτού της». Και καταλήγει: «Διότι η Επανάστασις είναι η αλήθεια και η αλήθεια δεν φοβείται τίποτε».

Δεν είναι παράξενο, λοιπόν, που η «Επανάστασις» αναγνώρισε τις υπηρεσίες αυτού του «μόνου δημοσιογράφου» στο σώμα αυτό των «εγκαθέτων». Στο τέλος του ίδιου χρόνου (1971) ο κ. Μέρτζος «εκλέχτηκε» γραμματέας της «Συμβουλευτικής Επιτροπής» και στη συνέχεια αντιπρόεδρος της.»

(Ο κ. πρόεδρος και η χούντα, 30/9/2007, <http://www.iospress.gr/ios2007/ios20070930.htm>)

Την ώρα που οι αναλυτές αναρωτιούνται αν είναι δυνατόν η αναγέννηση του κόμματος Παπαθεμελή να κόψει ψήφους από το κόμμα Καρατζαφέρη, οι ζυμώσεις συνεχίζονται μεταξύ των στελεχών και αρθρογράφων του «χώρου».

Πριν από δύο βδομάδες δημοσιεύσαμε ρεπορτάζ για τα πολιτικά χαρακτηριστικά και τα ελληνοχριστιανικά αιτήματα του «κινήματος» κατά του νέου βιβλίου ιστορίας της Στ' Δημοτικού ([«Η μεζούρα της εθνοφορσύνης»](#), «Κ.Ε.» 18.2.07). Το κείμενό μας αυτό προκάλεσε έντονες αντιδράσεις.

Η σοβαρότερη αφορούσε την επισήμανσή μας ότι στο κεντρικό «ντοκουμέντο» της κίνησης (την ανοιχτή επιστολή προς τις αρχές που διακινήθηκε από το ηλεκτρονικό περιοδικό «Αντίβαρο» με αίτημα την «άμεση απόσυρση κι επανασυγγραφή» του βιβλίου βάσει συγκεκριμένων προδιαγραφών) εκπροσωπούνται τέσσερις παράλληλες συνιστώσες: ο επικοινωνιακός μηχανισμός της Εκκλησίας της Ελλάδος, το ΛΑΟΣ (και δη η τάση που προέρχεται από το λεπενικό «Ελληνικό Μέτωπο» του Μάκη Βορίδη), η ομάδα γύρω από τα έντυπα «Αρδην» και «Ρήξη» του Γιώργου Καραμπελιά και, τέλος, οι υπερατλαντικοί εθνικόφρονες της «Παμμακεδονικής Α.Ε.».

Η αναφορά μας σ' αυτή τη σύμπραξη καταγγέλθηκε σαν «συκοφαντική».

Είναι όμως έτσι; Όπως θα δούμε, η συνεργασία ανάμεσα σε κάποια στελέχη και ομάδες ακροαριστερής προέλευσης με άτομα και οργανώσεις της ακροδεξιάς και του εθνικιστικού «μεσαίου χώρου» έχει οδηγήσει από καιρό στην άτυπη διαμόρφωση ενός νέου πολιτικού υποκειμένου, που αυτοπροσδιορίζεται σαν «εθνικός χώρος».

Οι οπαδοί του ζυμώνονται από τα ίδια έντυπα και στις ίδιες εκδηλώσεις, αλληλοπροβάλλονται και, το κυριότερο, συμπράττουν σε μια σειρά μέτωπα: υπέρ των «λαοσυνάξεων» για τις ταυτότητες, υπέρ μιας «δυναμικής» αντιμετώπισης των «εθνικών θεμάτων», υπέρ της ομόδοξης Σερβίας και κατά του «μουσουλμανικού τόξου», κυρίως όμως κατά του «αντεθνικού» εσωτερικού εχθρού. Τα τελευταία μάλιστα χρόνια, οι απόψεις του «χώρου» αρχίζουν να ομογενοποιούνται ακόμη και στο ζήτημα της μετανάστευσης, με αποδοχή των απόψεων που βλέπουν τους μετανάστες σαν «εισβολείς» και μείζονα «εθνικό κίνδυνο».

Όλα αυτά δεν συντελούνται εν κρυπτώ, αλλά αποτυπώνονται με κάθε λεπτομέρεια στα έντυπα και στις εκδηλώσεις τις οποίες οργανώνει ο «χώρος».

Αυτό που παραμένει μέχρι στιγμής ανολοκλήρωτο είναι η θεσμική αποκρυστάλλωση αυτού του πολιτικού ρεύματος σε ενιαίο οργανωτικό μόρφωμα: Ο «εθνικός χώρος» συνιστά περισσότερο «δίκτυο» παρά «μέτωπο», αν και ποτέ δεν έλειψαν οι πρωτοβουλίες, οι εκκλήσεις ή οι απόπειρες για την παραπέρα συγκρότησή του.

Χαρακτηριστική είναι η συνέντευξη του αρχιπλοίαρχου Αντώνη Ναζάκη στο χρυσαυγίτη Ζαφειρόπουλο, το περασμένο καλοκαίρι: «Θα πρέπει πάντως και στο εσωτερικό του χώρου αυτού να υπάρξει μια κοινή γραμμή. Δεν λέει ο Παπαθεμελής, ο Καραμπελιάς ή εσείς κ. Ζαφειρόπουλε διαφορετικά πράγματα. Τα ίδια πράγματα λέτε. Αλλά αν αρχίσουν, όχι αυτός, όχι εκείνος, όχι ο άλλος, δεν γίνεται τίποτε. Απέναντί μας είναι ένας εχθρός, ο οποίος αυτά τα έχει ξεπεράσει. Και τα έχει ξεπεράσει όχι με τη νίκη εναντίον του ταξικού εχθρού, αλλά του εθνικού, με τη νίκη κατά του Έλληνα» («Ελεύθερος Κόσμος» 9.7.2006, σ. 8).

Τα ίδια ακριβώς, σύμφωνα με τον Γιώργο Καρατζαφέρη, υποστηρίζει κι ένα επιφανές στέλεχος του «πατριωτικού ΠΑΣΟΚ»: «Μου έρχεται στη μνήμη ο μεγάλος αυτός πολιτικός, ο Παναγιώτης ο Κρητικός, ο πρώην αντιπρόεδρος της Βουλής, που έλεγε "ρε συ, ένα μεγάλο μέτωπο που να περιλαμβάνει από Βρακά μέχρι Καραμπελιά". Και τού 'λεγα, "γίνεται αυτό πρόεδρε;". "Μα τα ίδια πιστεύουμε", λέει» («Τηλε-Αστύ» 29.5.2006).

Αποκαλυπτική είναι, τέλος, η αντιμετώπιση του άρθρου μας από έναν επιφανή συνυπογράφο της «επιστολής» του «Αντίβαρου». Με τίτλο «Ξαναχτυπά ο "Ιός"! Πασίγνωστη μέθοδος του Δ. Τρίμη και της παρέας του: όποιος δεν συμφωνεί μαζί μας είναι φασίστας», ο αρχισυντάκτης του «Ελεύθερου Κόσμου» Δημήτρης Παπαγεωργίου αναλύει το νόημα της κινητοποίησης για το βιβλίο του Δημοτικού:

«Για πρώτη φορά στην Ελλάδα υπήρξε μια, πραγματικά ετερόκλητη, συσπείρωση δυνάμεων που προέρχεται από πολιτικά διαφορετικούς χώρους, γύρω από την πρωτοβουλία του ηλεκτρονικού περιοδικού "Αντίβαρο". Μέσω αυτού δυνάμεις, οι οποίες παραδοσιακά δεν θα μπορούσαν να έχουν κανένα κοινό σημείο επαφής, βρήκαν ένα κοινό τόπο προβληματισμού. Αυτό δυναμικά δημιούργησε προϋποθέσεις για μια αφετηρία, απ' όπου θα μπορούσαν να ξεπηδήσουν πρωτοβουλίες κατά των "παγκοσμιοποιημένων" επιλογών της εκάστοτε κυβέρνησης και για έμπρακτη ίσως κινητοποίηση, πέρα από κομματικές περιχαρακώσεις» («Ελεύθερος Κόσμος» 25.2.07, σ. 8).

Χρονικό μας «υπέρβασης»

Αυτά όσον αφορά τον ένα πόλο της σύμπραξης: την παραδοσιακή εθνοφροσύνη. Ποια είναι, όμως, η στάση της απέναντι όχθης, των αριστερογενών δυνάμεων του «εθνικού χώρου»;

Τα πρώτα δείγματα προσέγγισης χρονολογούνται εδώ και σχεδόν είκοσι χρόνια, από την εποχή της επίσκεψης του τούρκου πρωθυπουργού Οζάλ στην Αθήνα (Ιούνιος 1988). Η αποφασιστική τομή σημειώθηκε όμως το 1990, με την έκδοση του περιοδικού «Ελλοπία» και την ανάδειξη των «εθνικών θεμάτων» σε προνομιακό πεδίο παρέμβασης της οργάνωσης.

Ο ίδιος ο Καραμπελιάς θα εξηγήσει αργότερα με κάθε σαφήνεια αυτή την πολιτικοϊδεολογική μετατόπιση: «Για πολλά χρόνια (στη διάρκεια της δικτατορίας και αμέσως μετά) οι συμμαχίες μου βρίσκονταν στο πρώτο στρατόπεδο, του "οργανικού εκδυτικισμού", ενώ τα τελευταία χρόνια πορεύομαι με αυτή τη δεύτερη εκδοχή», το «κίνημα αντίστασης που προσφεύγει στις παλιές μας ταυτότητες, στην δύναμη της παράδοσής μας, επιθυμώντας να αναπαράγει το κλέος είτε της αρχαίας Ελλάδας, είτε του "ένδοξού μας βυζαντινισμού", είτε και των δύο μαζί» («Αθηναϊκή» 2.6.2000).

Καθοριστικό βήμα σ' αυτή την προσπάθεια για «επανεθνοποίηση της ελληνικής κοινωνίας και πολιτικής», σε αντιδιαστολή προς τη «μεταπολίτευση του ευδαιμονισμού και της εθνικής αφασίας», η «Ελλοπία» θα κληθεί να γεφυρώσει το παραδοσιακό χάσμα ανάμεσα στις «εθνοκεντρικές δυνάμεις» της κεντροαριστεράς κι εκείνες «της λεγόμενης "πατριωτικής δεξιάς"» (Γ. Καραμπελιάς, «Η ελληνική ουτοπία», Αθήνα 1993, σ.13-8).

Στις σελίδες της, αρθρογραφούν ο αλβανοφάγος μητροπολίτης Σεβαστιανός Κονίτσης, στελέχη του ΣΦΕΒΑ, οι καθηγητές Νεοκλής Σαρρής, Παναγιώτης Ηφαιστος, Χρήστος Γιανναράς και Κων/νος Βακαλόπουλος, ο τέως πρόεδρος Χρήστος Σαρτζετάκης, ο ναύαρχος Χρήστος Λυμπέρης, ο διπλωμάτης Θέμος Στοφορόπουλος, τα μέλη της Ειδικής Συνοδικής Επιτροπής Πολιτιστικής Ταυτότητας της Εκκλησίας Κων/νος Χολέβας και Βλάσης Αγτζίδης κ.ά.

Κάποιοι απ' αυτούς θα συνεχίσουν στη «Νέα Ελλοπία», με εκδότη τον ιδιοκτήτη του βιβλιοπωλείου «Κόκκινη Μηλιά» Θεόδωρο Μπινιχάκη. Κάποιοι άλλοι -με επιφανέστερους τον Καραμπελιά, το Στοφορόπουλο και (μετά το 2000) τον Κώστα Ζουράρι- εκδίδουν το «Αρδην»: «ένα περιοδικό της "εθνικής, οικολογικής και κοινωνικής αμφισβήτησης"», εκτιμώντας ότι «τα εθνικά θέματα έχουν προτεραιότητα» και «η αφύπνιση απέναντι στη στάση της Δύσης αρχίζει να αποκτά διαστάσεις ρεύματος ιδεολογικού και πολιτικού» (τχ.1, 3.1996, σ. 5).

Ο Καραμπελιάς λανσάρει τον όρο «εθνικός χώρος», για να περιγράψει την υπέρβαση των ιστορικών διαχωριστικών γραμμών δεξιάς και αριστερής εθνικοφροσύνης (όπ. π., σ. 16), με αποτέλεσμα κάποιες εσωτερικές τριβές (Θ. Ντρίνας, «Τα επεισόδια στη Θεσσαλονίκη και τα όρια του "Εθνικού χώρου"», τχ.11 [12.1997], σ. 16-7).

Μία δεκαετία μετά, εκτιμάται ότι έφτασε ο καιρός για την παραπέρα αποκρυστάλλωση αυτού του «ιδεολογικού και πολιτικού ρεύματος».

Το Δεκέμβριο του 2006 εκδίδεται η δεκαπενθήμερη εφημερίδα «Ρήξη» με πρωτοβουλία «φίλων, μελών και αναγνωστών» του «Αρδην» και κάποιων περιφερειακών εντύπων, όπως ο «Αντιφωνητής» της Κομοτηνής.

«Σκοπός της έκδοσης», διαβάζουμε, «είναι να προχωρήσουμε ένα βήμα πιο πέρα στην προσπάθειά μας να διαμορφωθεί μια συνθετική εναλλακτική πρόταση εναντίον της παγκοσμιοποίησης και του κυρίαρχου στον τόπο μας ψευδοεκσυγχρονισμού», η οποία «να συνδυάζει τα αιτήματα για την εθνική ανεξαρτησία, την κοινωνική χειραφέτηση, την οικολογία και την άμεση δημοκρατία». Ως «μονοδιάστατοι» προπάτορες αναφέρονται οι «Οικολόγοι-Εναλλακτικοί», η «Πολιτική Ανοιξη» του Αντώνη Σαμαρά, «το εγχείρημα του Τσοβόλα, του Χαραλαμπίδη και άλλων», ενώ ως «τελευταία απόπειρα συνθετικής πρότασης» το ΠΑΣΟΚ του '70 (φ.1, 2.12.06).

Στα άρθρα του, ο Καραμπελιάς θα επιχειρήσει να διασκεδάσει τις αντιρρήσεις «φίλων και συντρόφων» του που θεωρούν ότι «δεν υπάρχουν δυνάμεις για να στηρίξουν εγχειρήματα με πολιτική διάσταση και προοπτική», ενάντια στα «συμφέροντα των γραικύλων και την περιρρέουσα ατμόσφαιρα του ωχαδερφισμού των τσιφτετελλήνων». Οι υφιστάμενες «αντιστάσεις» (από τις «κινητοποιήσεις για το Σκοπιανό» και τα «εκατομμύρια των υπογραφών για τις ταυτότητες» ως «τη μέριμνα για την Ιστορία και τη Γλώσσα»), γράφει, «πρέπει να γίνουν πιο συλλογικές και οργανωμένες, πριν αποτελέσουν βορά για ελλαδέμπορους και απατεώνες» (13.1.07).

Εξ ου και η κομβική σημασία του «κινήματος» ενάντια στο βιβλίο Ιστορίας της Στ' Δημοτικού: «Ένα πρώτο αναγκαίο βήμα είναι η συγκρότηση ενός Κινήματος για την Ιστορική Μνήμη και τον Πολιτισμό, που θα αρχίσει να πληροφορεί και να οργανώνει την πλειοψηφία απέναντι στην άρχουσα μειοψηφία της παγκοσμιοποιητικής ολιγαρχίας» (16.12.06).

Ο πολιτικός χαρακτήρας του εγχειρήματος επιβεβαιώνεται στην ιστοσελίδα του, με αναφορές σε «νεολαία της ρήξης / άρδην», ενώ ενδιαφέρον παρουσιάζει ο ρόλος που οι επιτελείς του διεκδικούν για τον εαυτό τους: «Η ελληνική πραγματικότητα», διαβάζουμε στη διακήρυξη αρχών της «Ρήξης», «απαιτεί έναν "Πλάτωνα" και αντ' αυτού διαθέτει έναν...
Γιακουμάτο».

Το «Άρδην» και η «Ρήξη» δεν είναι ωστόσο μόνα τους. Από το Δεκέμβριο του 2005, στον «εθνικό χώρο» κινείται και δεύτερη προσπάθεια ακροαριστερής προέλευσης: το περιοδικό «Ρεσάλτο» του παλιού τροτσικιστή Θύμιου Παπανικολάου.

Διαφορετικών προδιαγραφών απ' το διανοουμενίστικο «Άρδην», επενδύει περισσότερο στη συνωμοσιολογία και την πρακτορολογία, κολακεύοντας παράλληλα τους οπαδούς του ΚΚΕ και καλώντας τους να «συγκρουστούν με τα "αντιεθνικιστικά" και "αντιρατσιστικά" τρομοκρατικά ιδεολογήματα της Νέας Τάξης».

Απαντώντας στην κατηγορία ότι «κάνει μέτωπο με δυνάμεις ιδεολογικά ασυμβίβαστες», η «Σύνταξη» του «Ρεσάλτο» ξεκαθαρίζει πως «καμιά δύναμη που αντιστέκεται στον οδοστρωτήρα της παγκοσμιοποίησης δεν μπορεί να αφορίζεται με ιδεολογικές ετικέτες», και σκιαγραφεί «τα αυθεντικά αγωνιστικά μέτωπα» που καθορίζουν τις συμμαχίες της: απ' τη μια το «νεοταξικό Μέτωπο» (όπου εντάσσει τον ΣΥΝ και τη ριζοσπαστική αριστερά), από την άλλη «το ΚΚΕ και άλλες αγωνιστικές δυνάμεις, κάποιες δυνάμεις της "ακροαριστεράς" αλλά και της "ακροδεξιάς"» (τχ.7). Στην πράξη, αυτή η σύμπραξη φτάνει μέχρι την αρθρογραφία χρυσαυγιτών στο περιοδικό, χωρίς αναφορά στην ταυτότητά τους.

Οι ρίζες της σύμπτωσης

Αυτά για το θεωρητικό σκέλος. Το κρίσιμο, όμως, είναι η έμπρακτη εφαρμογή των παραπάνω: η ώσμωση παλιών και νέων εθνικοφρόνων στα ίδια έντυπα κι εκδηλώσεις, με κατάληξη τη συγκρότηση ενός άτυπου «δικτύου».

Μερικά παραδείγματα:

Οι οργανικοί διανοούμενοι του «χώρου» (Παπαθεμελής, Καργάκος, Μεταλληνός) αρθρογραφούν τόσο στο «Άρδην» όσο και στο «Ρεσάλτο». Τακτικός αρθρογράφος του τελευταίου είναι και ο Παναγιώτης Κρητικός, ενώ στο παρθενικό τεύχος δημοσιεύθηκε άρθρο του Καραμπελιά.

Ο εκδότης της «Ενδοχώρας» Γιάννης Κουριαννίδης, συνεργάτης της «Νέας Ελλοπίας» και του «Άρδην», ήταν υποψήφιος ευρωβουλευτής του «Ελληνικού Μετώπου» το 2004 και επικεφαλής της δημοτικής κίνησης του Βορίδη στη συμπρωτεύουσα. Διατηρεί επίσης μόνιμη στήλη στο «Στόχο».

Ο Κώστας Καραϊσκος του «Αντιφωνητή», του «Αρδην» και της «Ρήξης» είναι ταυτόχρονα μέλος της Σ.Ε. της «Ενδοχώρας».

Από τη «Νέα Ελλοπία» ξεκίνησε κι ο Αδωνις Γεωργιάδης, σήμερα εκπρόσωπος του ΛΑΟΣ κι αρθρογράφος της εφημερίδας «Α1».

Η «Νέα Ελλοπία» υμνολογείται από τη «Χρυσή Αυγή» (24.11.95), με ειδική αναφορά στα άρθρα του Κουριαννίδη, του Αγτζίδη κ.λπ..

Βασικοί αρθρογράφοι του «Ρεσάλτο» γράφουν και στο «Αρδην». Ένας απ' αυτούς, ο Πάνος Πικραμένος, ξεκίνησε ως μεταφραστής των απομνημονευμάτων του βερολινέζου «τρομοκράτη» Μπόμι Μπάουμαν (1989) και συνεπιμελητής της επανέκδοσης του «Εγχειριδίου του αντάρτη των πόλεων» του Κάρλος Μαριγκέλα (1991).

Το 1998-99 είναι το δεξί χέρι του αρχιπλοίαρχου Ναζάκη, ανταποκριτής του κουρδικού πρακτορείου DEM και συνεργάτης των περιοδικών «Στρατηγική» και «Διπλωματία».

Στο «Ρεσάλτο» και το «Αρδην» ασχολείται κυρίως με την καταγγελία της ριζοσπαστικής αριστεράς, του «Δικτύου για τα Πολιτικά και Κοινωνικά Δικαιώματα» και του «Ιού» σαν... πρακτόρων του ιμπεριαλισμού!

Ένας άλλος τακτικός αρθρογράφος του «Ρεσάλτο», ο Ηλίας Λέντζος, γράφει ταυτόχρονα και στον «Ελεύθερο Κόσμο» του χρυσαυγίτη Ζαφειρόπουλου, με το συνδυασμό του οποίου κατέβηκε τον Οκτώβριο ως υποψήφιος δημοτικός σύμβουλος Αθηνών. Αγαπημένη θεματολογία του, η καταγγελία του ΣΥΝ: «Συνασπισμός, το κόμμα coca cola που πάει με όλα» («Ρεσάλτο» 10.2006), «Θα γίνει φραπελιά ο Σν.Ριζ.Α.» («Ελ. Κόσμος» 4.3.07), κ.ο.κ. Στις 3.12.06 δημοσίευσε στον «Ελεύθερο Κόσμο» συνέντευξη με τον καθηγητή Βασίλη Φίλια για τον «ύποπτο ρόλο μερίδας του Τύπου» που «φιλοξενεί ανθέλληνες στις στήλες της». Νωρίτερα, είχε στείλει ευχές στο «Στόχο» για τα 1.000 φύλλα του: «Στο παρελθόν βρεθήκαμε ιδεολογικά απέναντι. Όμως οι δύσκολοι καιροί και τα προβλήματα της Πατρίδος μάς έφεραν στην ίδια πανστρατιά των Εθνικών Αγωνιστών» (20.10.05).

Συντάκτης του «Ελεύθερου Κόσμου» και της «Χρυσής Αυγής», ο Ιάσων Αναγνώστου αρθρογραφεί επίσης στο «Ρεσάλτο» για τις μη κυβερνητικές οργανώσεις, «αιχμή του δόρατος του Διεθνούς Κοσμοεξουσιασμού». Άρθρο του στη «Χρυσή Αυγή» («Οι "300" και οι δυσαρεστημένοι "ειρηνιστές"») έχει εισαχθεί για ζύμωση και στην ιστοσελίδα διαλόγου του «Ρεσάλτο». Χωρίς αναφορά, εννοείται, στην προέλευσή του...

Εντυπωσιακή είναι τέλος η διαφήμιση του «Ρεσάλτο» από τον Αδωνι Γεωργιάδη, σε αλλεπάλληλες εκπομπές του («Τηλε-Αστυ» 4.7., 6.10., 9.10. & 11.10.06).

Ανάλογη ώσμωση παρατηρείται και στις εκδηλώσεις του «εθνικού χώρου». Τυπικό δείγμα: σε ημερίδα για τη Θράκη με τίτλο «Επαγρυπνούμε και απαιτούμε» (Θεσ/νίκη

17.11.05), ομιλητές ήταν ο διευθυντής του «Αντιφωνητή» (και στέλεχος της «Ρήξης») Κώστας Καραϊσκος, κι ο συνεργάτης της «Ελλοπίας» και του «Αρδην», Φάνης Μαλκίδης.

Τη συζήτηση συντόνισε ο Κουριαννίδης (της «Ενδοχώρας», του «Στόχου» και του «Αρδην») και την ευλόγησε ο μητροπολίτης Ανθιμος.

Μια άλλη εκδήλωση, για το βιβλίο της Στ' Δημοτικού, θα ενθουσιάσει τον Γ. Φωτιάδη - που ζητούσε απαγχονισμό των συγγραφέων στο Σύνταγμα: «Στην προχθεσινή συγκέντρωση», γράφει στον «Αδέσμευτο Τύπο» (16.2.07), «πρωταγωνίστησαν ο Στέλιος Παπαθεμελής, ο Κώστας Ζουράρις, ο Γιώργος Καραμπελιάς, ο Παντελής Σαββίδης και ήταν παρόντες ο μητροπολίτης Ανθιμος, ο νομάρχης Παν. Ψωμάδης [...] και πάνω από 1.000 Θεσσαλονικείς. Η Θεσσαλονίκη πρωτοπορεί άλλη μια φορά».

Από το ρεπορτάζ της «Μακεδονίας» πληροφορούμαστε πως το κοινό ζητούσε κάψιμο του βιβλίου, αναγκάζοντας τον Καραμπελιά να διαχωρίσει τη θέση του. Η τιμή της πυρπόλησης έμεινε έτσι αποκλειστικά στη «Χρυσή Αυγή», που προχώρησε σε σχετική «συμβολική ενέργεια» κατά το φετινό μνημόσυνο των Ιμίων.

Βάση της συγκρότησης του «εθνικού χώρου» συνιστά η σύμπτωση απόψεων σε στρατηγικά ζητήματα.

Φυσικά, οι επιμέρους συνιστώσες του δεν συμφωνούν πάντα: η «Ρήξη» π.χ. υποστηρίζει το πανεπιστημιακό κίνημα, ενώ το «Ρεσάλτο» καταδικάζει τις φοιτητικές καταλήψεις σαν «τελετουργικό νωχέλειας, νωθρότητας, βαρεμάρας και "χαβαλέ"» (τχ. 8) και καταγγέλλει «το διαβόητο Ασυλο που κυριολεκτικά παραδίδει τα Πανεπιστήμια βορά εξωκοινοβουλευτικών Συμμοριών» (τχ. 9). Οι συγκλίσεις αυτές δίνουν τον τόνο:

Υπέρβαση της διάκρισης δεξιά - αριστερά («Ρήξη» 2.12.06, «Ελλήνων Εγερσις» 4.7.06), ακόμη και ακροαριστερά - ακροδεξιά («Ρεσάλτο» τχ. 9).

Καταγγελία της μετατροπής του στρατού σε «κολέγιο» και «ζέφραγο αμπέλι» («Ρήξη» 27.1.07), αντιπαράθεση των «ηρωικών προσπαθειών των Ελληνικών Ενόπλων Δυνάμεων» στην «εγκατάλειψη της αναγκαίας για την υπεράσπιση της πατρίδας εθνικής στρατηγικής» απ' την πολιτική ηγεσία («Ρεσάλτο» τχ. 8).

Αποκατάσταση της «ιστορικής» εθνοφροσύνης, είτε εξωραϊζοντας τη χούντα («Ρεσάλτο» τχ. 6), είτε καταγγέλλοντας τη Μεταπολίτευση σαν «περίοδο άφρονης ευφορίας» και αποεθνικοποίησης («Αρδην» τχ. 6), στην οποία «έχουμε προσμετρήσει όλα τα στάδια της έκπτωσης» (Γ. Καραμπελιάς, «Μια χώρα των συνόρων», σ. 35).

Υπόδειξη του εσωτερικού εχθρού: «αναρχοτσολιάδες» όσοι καίνε τη σημαία («Ρήξη» 2.12.2006), «χρήσιμοι ηλίθιοι» οι αντιρατσιστές («Αρδην» τχ. 62 και «Ρεσάλτο»), ενώ η «Ελλοπία» αναρωτιόταν παλιότερα αν ο Α. Παπανδρέου κι ο Μητσοτάκης «είναι

Υποστήριξη προς την ηγεσία της Εκκλησίας στη «μάχη των ταυτοτήτων», αλλά και στις ενδοεκκλησιαστικές αντιθέσεις («Ρεσάλτο» τχ. 10) ή την κόντρα της με το Πατριαρχείο, που κατηγορείται ότι «τραβά το σχοινί» (Καραμπελιάς, «Χρόνος» Κομοτηνής 3.5.04).

- Ιδιαίτερη μνεία αξίζουν η αρθρογραφία του μοναχού Αρσένιου Βλιαγκόφτη -του τμήματος αιρέσεων της Ιεράς Συνόδου- στο «Ρεσάλτο» (τχ. 4), η ρητή υποστήριξη του «Αρδην» προς «το περιβάλλον» του αρχιεπισκόπου (τχ. 56) και η επίπληξη της νεολαίας του ΣΥΝ που τόλμησε να αποκαλέσει τον Χριστόδουλο «κ. Παρασκευαΐδη» («Ρήξη» 10.2.07, «Αλφα Ενα» 3.2.07).

- Αξιοσημείωτη επίσης η ιεράρχηση των κειμένων του Καραμπελιά στην επίσημη εκκλησιαστική ιστοσελίδα για το βιβλίο της Στ' Δημοτικού: μόλις τρίτα τη τάξει, μετά τον αρχιεπίσκοπο και την Εταιρεία Μακεδονικών Σπουδών -και πάνω από αυτά του Ζουράρι, του Ηφαιστου, του Παπαθεμελή, του Ρωμανού, του Χολέβα ή του Στάθη. Με αποτέλεσμα κάποιοι παλαίμαχοι εθνικόφρονες ν' αναρωτιούνται μήπως, μετά τις διαδοχικές εμφανίσεις του στο ραδιοσταθμό της Εκκλησίας, «ο Καραμπελιάς πάει για άγιος» («Στόχος» 1.3.07).

Κοινό στον «εθνικό χώρο» είναι, τέλος, ένα ιδιάζον ενδιαφέρον για την αρθρογραφία της «Ε», που τους απασχολεί όσο κανένα άλλο ΜΜΕ. Η εξύμνηση ορισμένων συντακτών της συνοδεύεται σταθερά από την καταγγελία και «στοχοποίηση» κάποιων άλλων. Ο «Ιός» έχει φυσικά την τιμητική του, η μπάλα όμως παίρνει κι άλλες ενοχλητικές στήλες ή πρωτοβουλίες: από την «Ιστορία των Ελλήνων», που καταγγέλλεται σαν «το ξαναγράψιμο της Ιστορίας που ζητούν οι Τούρκοι» («Ρεσάλτο» τχ. 9) ή τους εθνικά ύποπτους «Scholligans» (τχ. 14 & 15), μέχρι τη φιλοξενία της αντιεθνικιστικής δήλωσης των «56» για το «Σκοπιανό» (τχ. 5). Οπως διαπιστώνουμε από τα σχόλια του «Αντίβαρου», κινητήρια δύναμη αυτού του ενδιαφέροντος δεν είναι άλλη από τη φαντασίωση της πυροδότησης «εσωτερικών διεργασιών» κι αλλαγής της γραμμής της εφημερίδας. Υπέρ των «εθνικών συμφερόντων», εννοείται...

«Εξω

οι

ξένοι»

«Όλα τα γεγονότα επιβεβαιώνουν αδυσώπητα τούτο: Το στρατηγικό σχέδιο των υπερεθνικών ελίτ εξουσίας είναι η εθνολογική αλλοίωση του ελληνικού πληθυσμού [...]. Το σχέδιο αυτό δεν περιορίζεται στους χώρους εργασίας. Στοχεύει στην ίδια την εθνολογική σύνθεση Ελλάδας. Η πλανητική εξουσία και τα εγχώρια όργανά της δεν θέλουν την Ελλάδα να κατοικείται αποκλειστικά από τον ελληνικό λαό. Θέλουν να εγκαταστήσουν μόνιμα σαν αναπόσπαστο τμήμα της χώρας εκατομμύρια ξένους: κοινωνικά καθυστερημένους, ταξικά ακίνδυνους, πολιτικά χειραγωγήσιμους.

Η καθεστωτική αριστερά ακολουθεί κατά πόδας, παρέχοντας το ιδεολογικό άλλοθι και πολιτικό τεκμήριο. Αυτή έχει αναγορευθεί στο μεγαλύτερο εχθρό του ελληνικού λαού, πλασάροντας την αντικατάστασή του σαν "φιλανθρωπία", "διεθνισμό" και "αντιρατσισμό"...

Τα παραπάνω δεν δημοσιεύθηκαν σε κάποιο έντυπο της παραδοσιακής ακροδεξιάς αλλά στο «Ρεσάλτο» του Θύμιου Παπανικολάου (τχ. 8, 7/2006, σ. 38), στην ανώνυμη στήλη «Κάτεργο», με τον εύγλωττο τίτλο «Εθνολογική αλλοίωση: 1,5 εκατομμύριο Έλληνες άνεργοι! 1,5 εκατομμύριο ξένοι εργάτες!» Η στήλη ασχολείται σταθερά με τα «δεινά» που μας επιφυλάσσει η μετανάστευση. Αρχικά το σκεπτικό της ήταν κυρίως «ταξικό» (οι μετανάστες σαν εφεδρική δύναμη εργασίας στα χέρια των καπιταλιστών), προοδευτικά όμως κυριάρχησαν οι «εθνολογικές» ανησυχίες.

* Δεν πρόκειται για μεμονωμένη περίπτωση. Βασικό μέλημα του «Ρεσάλτο» είναι η πάλη ενάντια στον «μαζικό εποικισμό της χώρας από πολιτικά και πολιτισμικά καθυστερημένα στίφη» (τχ. 6), που «αποτελούν τη μεγάλη απειλή για τη διάλυση των κοινωνιών και του πολιτισμού» (τχ. 9). Οι «αντιρατσισταράδες» καταγγέλλονται σαν «υπηρέτες του πολυεθνικού κεφαλαίου και φερέφωνα του κοσμοπολιτισμού» (τχ. 9), «ιδεολογικοί τρομοκράτες», «αγανακτισμένες γκέιες του συστήματος», «μισότρελες γκιόσες» και «μίσθαρνα ανθρωπάκια της Νέας Τάξης» (τχ. 12). Παράλληλα δίνονται «μαθήματα» στο ΚΚΕ, τη ΓΣΕΕ και το εκπαιδευτικό κίνημα, που καλούνται να αντιταχθούν στον «πολυπολιτισμικό αχαρμά» (τχ. 9 και 12).

Το αποκορύφωμα ήρθε μετά τον βιασμό της Αμαρύνθου, όταν η σύνταξη του περιοδικού κατήγγειλε τη «θηριώδη και υποκριτική αντιρατσιστική καθεστωτική προπαγάνδα» (τχ. 12), ενώ συντάκτες του περιοδικού προχώρησαν σε πιο γλαφυρές διαπιστώσεις: «Αυτοί είναι οι ηγέτες μας, αυτοί και οι Ταγοί μας: από τη μια μεριά γεμίζουν τα σχολεία μας μ' αλλοδαπές σειρήνες, που ξέρουνε να παίζουνε άριστα μέσα στις τουαλέτες τις "πίπιζες" και τα "σουραύλια", κι από την άλλη απαιτούν από τους μαθητές να βουλώνουν με κερύ τ' αυτιά τους. Αλήθεια, από πού αρχίζει ο βιασμός κι από πού η ομαδική αποπλάνηση ανηλίκων;»

Μολονότι αποκρύπτεται απ' τον αναγνώστη, η πολιτική ταυτότητα κάποιων αρθρογράφων είναι διαφωτιστική: Ο Γιάννη Κολοβός παρουσιάζεται π.χ. απλά σαν «επικοινωνιολόγος και συγγραφέας του βιβλίου "Το κουτί της Πανδώρας. Παράνομη μετανάστευση και νομιμοποίηση στην Ελλάδα"». Στην πραγματικότητα, πρόκειται για τον «ειδήμονα» του λεπενικού «Ελληνικού Μετώπου» του Βορίδη σε ζητήματα μετανάστευσης! Ο Ιάσων Αναγνώστου, πάλι, που βεβαιώνει ότι «λιγότεροι μετανάστες=λιγότερο έγκλημα» (τχ. 8), είναι ταυτόχρονα αρθρογράφος της «Χρυσής Αυγής»...

* Λιγότερο προφανή είναι τα πράγματα με το «Αρδήν» και τη «Ρήξη». Η διακήρυξη αρχών της τελευταίας θεωρεί την «αθρόα είσοδο μεταναστών» σαν βασικό πρόβλημα, με

το σκεπτικό ότι «μεταβάλλει τη χώρα μας εν πολλοίς σε δουλοκτητική κοινωνία» και - κυρίως- «εγκυμονεί τον κίνδυνο διαμόρφωσης νέων στρατηγικών μειονοτήτων» στην ελληνική επικράτεια (2/12/06). Εδώ και χρόνια, άλλωστε, ο Καραμπελιάς υποστηρίζει ότι «με πρόσχημα την υποστήριξη των δικαιωμάτων των μεταναστών συνειρμικά το εργατικό κίνημα της Δύσης» (!), με αποτέλεσμα να «έχουν ανατραπεί οι παραδοσιακοί κοινωνιολογικοί διαχωρισμοί αριστεράς και δεξιάς» («Αθηναϊκή» 22/6/2000).

* Σαφέστερες απόψεις διατυπώνουν τελευταία κάποιοι νέοι αρθρογράφοι του «Αρδην», που εμφανίστηκαν ταυτόχρονα και στο «Ρεσάλτο». Ο Γιάννης Εμμανουηλίδης διαπιστώνει π.χ. πως «η Ελλάδα με το ζόρι μετατρέπεται σε πολυεθνική χώρα» και ότι «ο εθνικός μηδενισμός και ο φανατικός "αντιρατσισμός" που καλλιεργείται τα τελευταία 7-8 χρόνια στην Ελλάδα εξυπηρετεί τους κοσμοκρατορικούς σχεδιασμούς του ΝΑΤΟ» (τχ. 56). Ο δε Πάνος Πικραμένος υποστηρίζει πως «ο "αντιεθνικισμός", ο "αντιρατσισμός", τα "ανθρώπινα δικαιώματα", η έννοια της "πολυπολιτισμικής" κοινωνίας» όχι μόνο «μπορούν να ενταχθούν στο πρόγραμμα των ψυχολογικών επιχειρήσεων των ΗΠΑ» αλλά είναι επιπλέον «έννοιες βαθύτατα και ακραία δεξιές, αντιδραστικές» (τχ. 62, σ. 22).»

(Ο νέος «εθνικός χώρος»,
<http://www.iospress.gr/ios2007/ios20070311.htm>)

Ελευθεροτυπία, 11/3/2007,